

INFORMACJA

o pracy Rzecznika Praw Obywatelskich

styczeń – marzec 2010 r.

SPIS TREŚCI

Część 1

	str.
I. Informacja o wpływie i załatwianiu wniosków	3
II. Wystąpienia o charakterze generalnym	19
III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego. Wnioski o uznanie za nieważny wyroku wydanego wobec osoby Represjonowanej za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.....	115
IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego.....	122
V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji	125
VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych.....	130
VII. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika	139

Część 2

Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji w I kwartale 2010r.....	160
---	-----

Część 3

Wybór spraw indywidualnych.....	193
---------------------------------	-----

Dane informacyjno-statystyczne

za I kwartał 2010 r.

Tabela 1. Wpływ do Rzecznika Praw Obywatelskich.

	I kwartał 2009	I kwartał 2010	%	Cały okres funkcjonowania instytucji RPO (1.01.1988 - 31.03.2010)
Wpływ ogółem	15 934	15 693	-1,5	1 059 394
w tym nowe sprawy	7 668	7 404	-3,4	646 454
Liczba odpowiedzi na wystąpienia RPO	5 460	5 473	+0,2	354 418

W I kwartale 2010 r. w Biurze RPO przyjęto 1829 interesantów oraz przeprowadzono 6083 rozmowy telefoniczne, udzielając wyjaśnień i porad. Wysłano 19 907 pism w 12 391 prowadzonych sprawach, ponadto zarejestrowano 93 apele, listy otwarte, protesty bez oznaczenia wnioskodawcy.

Tabela 2. Rzecznik Praw Obywatelskich skierował:

	I kwartał 2010	2009
wystąpień problemowych	119	555

wniosków do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności przepisów z aktem wyższego rzędu	6	14
zawiadomień do Trybunału Konstytucyjnego o przystąpieniu do postępowania ze skargi konstytucyjnej	1	12
pytań prawnych do Sądu Najwyższego	2	6
kasacji	9	43
skarg kasacyjnych do Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych	1	1
skarg kasacyjnych do Sądu Najwyższego w sprawach pracy	-	1
skarg kasacyjnych do Naczelnego Sądu Administracyjnego	-	2
wniosków do Naczelnego Sądu Administracyjnego o wykładnię przepisów	-	9
skarg do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych	3	14
wniosków o unieważnienie orzeczenia	1	1
przystąpił do postępowania sądowego	-	7
przystąpił do postępowania administracyjnego	1	1
żądał wszczęcia postępowania administracyjnego	-	1
żądał wszczęcia postępowania cywilnego	-	1
żądał wszczęcia postępowania przygotowawczego	-	1
Razem	143	669

Tabela 3. Sprawy rozpatrzone.

	Sposób rozpatrzenia sprawy		Liczba	%
1	2		3	4
Podjęto do prowadzenia	1	Razem (2+3)	3361	36,5
	2	podjęto do prowadzenia	2818	30,6
	3	w ramach wystąpienia o charakterze generalnym	543	5,9
Udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	4	Razem (5)	5026	54,5
	5	udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	5026	54,5
Inne	6	Razem (7+9)	833	9,0
	7	przekazano wniosek wg. właściwości	136	1,5
	8	zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	462	5,0
	9	nie podjęto **	235	2,5
Razem			9220	100,0

Sposób rozpatrzenia spraw

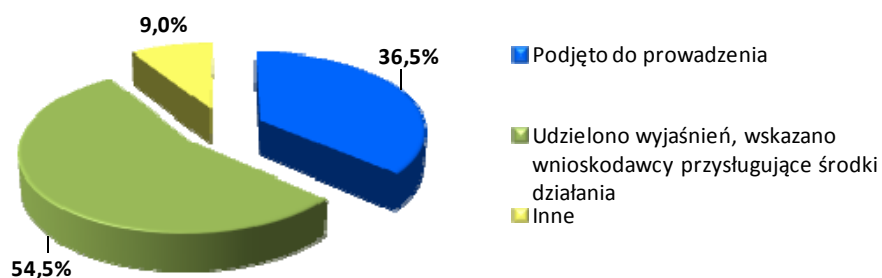

Tabela 4. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych.

Efekty	Sposób zakończenia postępowania		Liczba	%
1	2		3	4
Uzyskano rozwiązanie oczekiwane przez wnioskodawcę	1	Razem (2+3)	676	21,6
	2	Zasadność zarzutów wnioskodawcy	333	10,6
	3	Uwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	343	11,0
Odstąpiono od dalszego prowadzenia sprawy	4	Razem (5+6)	231	7,4
	5	Toczące się postępowanie w sprawie (niewyczerpany tryb)	105	3,4
	6	Rezygnacja RPO z dalszego prowadzenia sprawy (obiektywne przyczyny)	126	4,0
Nie uzyskano rozwiązania oczekiwanego przez	7	Razem (8+9+10)	2225	71,0
	8	Niepotwierdzenie się zarzutów	1929	61,6

wnioskodawcę	wnioskodawcy			
	9	Nieuwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	291	9,3
	10	Wyczerpanie przez RPO możliwości działania	5	0,1
Razem			3132	100,0

Zakończenie spraw podjętych

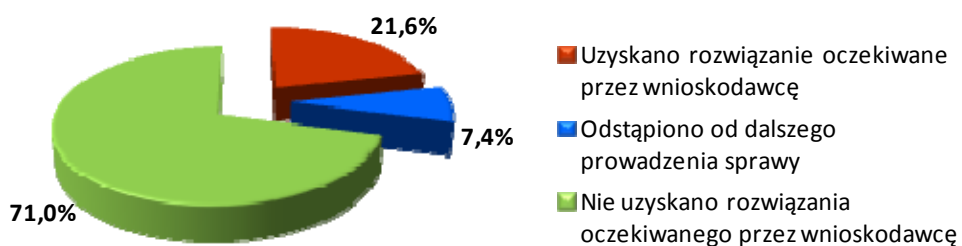

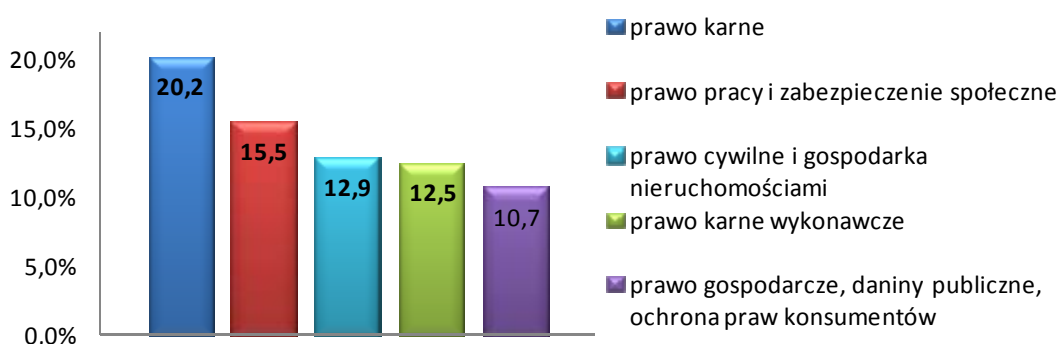
Tabela 5. Przedmiot nowych spraw (wniosków) skierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich

(według właściwości zespołów merytorycznych)

		Liczba	%
1	prawo konstytucyjne	483	6,5
2	prawo karne	1 495	20,2
3	prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	1 148	15,5
4	prawo cywilne i gospodarka nieruchomościami	953	12,9
5	prawo administracyjne i sprawy mieszkaniowe	649	8,8
6	prawo gospodarcze, daniny publiczne, ochrona praw konsumentów	792	10,7
7	prawo karne wykonawcze	926	12,5

8	prawa żołnierzy i funkcjonariuszy służb publicznych	158	2,1
9	administracja publiczna, zdrowie i ochrona praw cudzoziemców	706	9,5
10	inne	94	1,3
11	Razem	7 404	100,0

Wiodące problematyki spraw nowych

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich działają trzy Zespoły Terenowe: we Wrocławiu (dla województw dolnośląskiego, lubuskiego i opolskiego), w Gdańsku (dla województw pomorskiego, zachodniopomorskiego i warmińsko – mazurskiego) i w Katowicach (dla województw śląskiego, małopolskiego i świętokrzyskiego), kierowane przez Pełnomocników terenowych Rzecznika Praw Obywatelskich.

W I kwartale 2010 r. do Zespołów Terenowych wpłynęły 1322 pisma, z czego 83 pisma przekazano, zgodnie z właściwością, do Biura w Warszawie, a 186 pism przyjęto z Biura w Warszawie. Nowych spraw wpłynęło 703. Z ogólnej liczby 1829 interesantów w Zespołach Terenowych przyjęto 925. Przeprowadzono 1644 rozmowy telefoniczne udzielając wyjaśnień i porad. Rozpatrzono 781 spraw.

Tabela 6. Sprawy rozpatrzone w Zespołach Terenowych.

Sposób rozpatrzenia sprawy	Liczba	%
podjęto do prowadzenia *	249	31,9
udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące mu środki działania	474	60,7
przekazano wnioski wg. właściwości	16	2,0
zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	29	3,7
nie podjęto	13	1,7
łącznie	781	100

Tabela 7. Wiodące problematyki spraw nowych w Zespołach Terenowych.

Przedmiot sprawy	Liczba	%
prawo cywilne i gospodarka nieruchomościami	133	18,9
prawo karne	119	16,9
prawo administracyjne i sprawy mieszkaniowe	119	16,9
prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	109	15,5

*) Pojęcie "sprawy podjętej do prowadzenia" dotyczy spraw wskazujących na możliwe istnienie naruszenia praw obywatelskich, w sprawach tych Rzecznik prowadzi postępowanie wyjaśniające (art. 8 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich).

Tabela 8. Spotkania i wizytacje Rzecznika Praw Obywatelskich, Zastępców Rzecznika Praw Obywatelskich oraz pracowników Biura RPO w I kwartale 2010 r.

1.	Noclegownie w Warszawie, Gdańsku, Bytomiu i Wrocławiu, Schronisko dla Bezdomnych prowadzone przez Towarzystwo Pomocy Św. Brata Alberta w Bytomiu oraz spotkanie z Komendantem Straży Miejskiej w Bytomiu i Piekarach Śląskich - zapoznanie się z warunkami i stanem zabezpieczenia miejsc dla osób bezdomnych.	06-07.01.2010 r.
2.	Zakład Poprawczy i Schronisko dla Nieletnich w Laskowcu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	08.01.2010 r.
3.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Miejskiej Policji w Bytomiu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	14.01.2010 r.
4.	Zakład Poprawczy w Studzieńcu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	14.01.2010 r.
5.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Nowym Dworze Mazowieckim i Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Legionowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	15.01.2010 r.
6.	3 Dom Pomocy Społecznej dla przewlekle psychicznie chorych w Łodzi – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	18-19.01.2010 r.
7.	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Łodzi oraz Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze Nr 1 i Nr 3 w Łodzi – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	18-21.01.2010 r.
8.	Spotkanie z Wicewojewodą Śląskim oraz przeprowadzenie wizji lokalnej w powiatach myszkowskim i olkuskim dotkniętych skutkami trudnych warunków zimowych.	20-25.01.2010 r.

9.	8 Baza Lotnicza, 13 Eskadra Lotnictwa Transportowego Kraków-Balice – badanie przestrzegania praw żołnierzy.	21-22.01.2010 r.
10.	Hostel dla bezdomnych w Łodzi – zapoznanie się z warunkami i zasadami udzielania pomocy osobom bezdomnym.	27.01.2010 r.
11.	Zakład Poprawczy i Schronisko dla Nieletnich w Mrozach – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	01.02.2010 r.
12.	Przyjęcia interesantów w Małopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie.	01.02.2010 r.
13.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Rejonowej Policji w Warszawie I – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	02.02.2010 r.
14.	Świetlica Środowiskowa i Ogrzewalnia w Katowicach prowadzona przez Górnośląskie Towarzystwo Charytatywne - zapoznanie się z warunkami i stanem zabezpieczenia miejsc dla osób bezdomnych.	03.02.2010 r.
15.	Zakład Karny w Tarnowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	04-05.02.2010 r.
16.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z mieszkańcami Łodzi zorganizowane z inicjatywy Fundacji „Projekt Łódź” nt. „Jak uzdrowić system tworzenia prawa w Polsce?”	09-10.02.2010 r.
17.	Przyjęcia interesantów w Małopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie.	15.02.2010 r.
18.	Zakład Poprawczy i Schronisko dla Nieletnich w Pszczynie-Łące, Izba Wyrzeźwień i Policyjna Izba Dziecka w Bielsku-Białej oraz Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Jaworzu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	16-19.02.2010 r.
19.	Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	19.02.2010 r.
20.	Przyjęcia interesantów w Małopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie.	22.02.2010 r.
21.	Dom Pomocy Społecznej im. W. Łukasińskiego w Górze Kalwarii – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu	22-23.02.2010 r.

	Prewencji.	
22.	Dom Pomocy Społecznej „Leśny” w Warszawie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	24-25.02.2010 r.
23.	Izba Wytrzeźwień w Sosnowcu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	25.02.2010 r.
24.	Dom Pomocy Społecznej w Gniewie – badanie stanu przestrzegania praw pensjonariuszy.	26.02.2010 r.
25.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Załuskowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	01.03.2010 r.
26.	1 Pułk Rakietowy Obrony Powietrznej w Skwierzynie, Komenda Wojewódzka Policji w Gorzowie Wielkopolskim oraz Komenda Powiatowa Policji w Międzyrzeczu – badanie przestrzegania praw żołnierzy i funkcjonariuszy.	01-03.03.2010 r.
27.	Areszt Śledczy w Choszcznie oraz Salezjański Ośrodek Wychowawczy im. Św. Jana Bosko w Trzcińcu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	9-12.03.2010 r.
28.	Zakład Karny w Czerwonym Borze – zbadanie na miejscu sprawy osadzonego któremu odmówiono widzenia ze swoim pełnomocnikiem oraz niewłaściwego traktowania osadzonego.	12.03.2010 r.
29.	Zakład Karny w Czerwonym Borze – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	12.03.2010 r.
30.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Wojewodą Małopolskim oraz uczestnictwo w przyjęciach interesantów. Kraków	15.03.2010 r.
31.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Miejskiej Policji we Wrocławiu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	15.03.2010 r.
32.	Areszt w Celu Wydalenia przy Placówce Straży Granicznej w Lubaniu oraz Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Lubiążu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	16-18.03.2010 r.

33.	Izba Wytrzeźwień w Gdańsku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	17.03.2010 r.
34.	Przyjęcia interesantów w Legnicy przez Zespół Terenowy we Wrocławiu.	18.03.2010 r.
35.	Przyjęcia interesantów w Małopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie.	18.03.2010 r.
36.	Areszt Śledczy i Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Środzie Wielkopolskiej oraz Pomieszczeniach dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Kutnie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	24-26.03.2010 r.
37.	Przyjęcia interesantów w Małopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie.	29.03.2010 r.
38.	Śląski Oddział Straży Granicznej w Raciborzu, Zakład Karny w Wojkowicach, 1 Brygada Raketowa Obrony Powietrznej w Bytomiu i 5 Batalion Chemiczny w Tarnowskich Górach – badanie stanu przestrzegania praw żołnierzy i funkcjonariuszy.	30.03.2010 r.

Tabela 9. Sympozja, seminaria i konferencje, w których uczestniczyli w I kwartale 2010 r. Rzecznik Praw Obywatelskich, Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich oraz pracownicy Biura RPO.

1.	Wręczenie Rzecznikowi Praw Obywatelskich Medalu Św. Brata Alberta. Kraków	06.01.2010 r.
2.	Wykład Pełnomocnika Terenowego RPO dla Stowarzyszenia „Rudzki Uniwersytet Trzeciego Wieku” nt. działalności Rzecznika Praw Obywatelskich. Ruda Śląska	15.01.2010 r.
3.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w debacie zorganizowanej przez redakcję dziennika Rzeczpospolita nt. „Polska polityka zagraniczna – co powinno być naszym celem do 2020 roku”. Warszawa	25.01.2010 r.
4.	Rzecznik Praw Obywatelskich wręczył J. Owsiakowi Odznakę Honorową „ Za zasługi dla Ochrony Praw Człowieka”.	26.01.2010 r.

5.	Debata zorganizowana przez Centrum Monitoringu Wolności Prasy SDP oraz Akademię Liderów Innowacji i Fundację Przedsiębiorczości dr B. Federa nt. dostępu do informacji publicznej w Polsce. Warszawa	26.01.2010 r.
6.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji zorganizowanej z inicjatywy Prezydenta RP nt. „Wieś i rolnictwo w debacie publicznej: stereotypy, polityka i wiarygodność”. Warszawa	27.01.2010 r.
7.	Udział Zastępcy Rzecznika w uroczystościach 65 rocznicy wyzwolenia niemieckiego obozu koncentracyjnego KL Auschwitz. Oświęcim	27.01.2010 r.
8.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w debacie kandydatów na Prokuratora Generalnego zorganizowanej przez Helsińską Fundację Praw Człowieka nt. „Moja wizja reform w Prokuraturze”. Warszawa	03.02.2010 r.
9.	Wykład Rzecznika Praw Obywatelskich w Fundacji „Projekt Łódź”. Łódź	09-10.02.2010 r.
10.	Seminarium konsultacyjne dot. przygotowania Narodowej Strategii Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym oraz opracowania Programu Edukacji Przedszkolnej dla Dzieci ze Środowisk Wymagających Wsparcia w ramach Jubileuszowej X Konwencji Ruchu przeciw Bezradności Społecznej zorganizowane z inicjatywy Rzecznika Praw Obywatelskich. Warszawa	12.02.2010 r.
11.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w posiedzeniu sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka dot. wniosku RPO o podjęcie inicjatywy ustawodawczej w sprawie projektu ustawy – Przepisy ogólne prawa administracyjnego. Warszawa	17.02.2010 r.
12.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w uroczystych obchodach XX – lecia Krajowej Rady Sądownictwa. Warszawa	18.02.2010 r.
13.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji zorganizowanej przez Business Centre Club nt. „Przywileje emerytalne. Potrzeba ujednoczenia systemu”. Warszawa	22.02.2010 r.

14.	Konferencja zorganizowana z inicjatywy Rzecznika Praw Obywatelskich nt. „Przeciw przemocy w rodzinie. Ręce są do przytulania”. Warszawa	22.02.2010 r.
15.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji zorganizowanej przez Ministra Sprawiedliwości nt. „Kształtowanie pomocy dla osób pokrzywdzonych przestępstwem w Polsce”. Warszawa	01.03.2010 r.
16.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji zorganizowanej z inicjatywy Prezydenta RP nt. „Państwo jako wyzwanie”. Warszawa	03.03.2010 r.
17.	Posiedzenie Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznym Sejmu RP poświęcone problemom bezpieczeństwa mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce.	04.03.2010 r.
18.	Seminarium konsultacyjne w ramach Jubileuszowej X Konwencji Ruchu przeciw Bezradności Społecznej zorganizowane z inicjatywy Rzecznika Praw Obywatelskich dot. przygotowania Narodowej Strategii Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym. Warszawa	05.03.2010 r.
19.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w Nadzwyczajnym Krajowym Zjeździe Adwokatury. Warszawa	06.03.2010 r.
20.	Udział Zastępcy Rzecznika w Kongresie XX - lecia Samorządu Terytorialnego zorganizowanym przez Stronę Samorządową Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego. Poznań	08-09.03.2010 r.
21.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w Festiwalu Twórczości Teatralno-Muzycznej Osób Niepełnosprawnych Intelktualnie „Albertiana 2010”, zorganizowanym przez Fundację im. Brata Alberta i Fundację A. Dymnej „Mimo wszystko” – wręczenie Rzecznikowi Medalu Św. Brata Alberta za „obronę praw osób niepełnosprawnych oraz troskę o ludzi ubogich”. Kraków	14-15.03.2010 r.
22.	Seminarium zorganizowane przez Ministerstwo Gospodarki nt. odpowiedzialności odbiorcy za nielegalny pobór energii. Warszawa	15.03.2010 r.

23.	Wykład Rzecznika Praw Obywatelskich dla studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego nt. „Poznaj swoje prawa z RPO”. Kraków	15.03.2010
24.	Wykład przedstawiciela Rzecznika dla słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku nt. „Dyskryminacja osób starszych w społeczeństwie”. Legnica	18.03.2010 r.
25.	Seminarium konsultacyjne Zespołu ds. przeciwdziałania biedzie małych dzieci i rodzin dot. przygotowania Narodowej Strategii Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym oraz opracowania Programu Edukacji Przedszkolnej dla Dzieci ze Środowisk Wymagających Wsparcia w ramach Jubileuszowej X Konwencji Ruchu przeciw Bezradności Społecznej zorganizowane w Biurze RPO. Warszawa	18.03.2010 r.
26.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w seminarium zorganizowanym przez Akademię L. Koźmińskiego nt. „Krytyczna Teoria Organizacji”. Warszawa	19.03.2010 r.
27.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w seminarium konsultacyjnym Zespołu ds. Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Osób Starszych dot. przygotowania Narodowej Strategii Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym oraz opracowania Programu stworzenia osobom 50+ możliwości godnego dopracowania do emerytury które odbyło się w Biurze RPO. Warszawa	19.03.2010 r.
28.	Konferencja naukowa zorganizowana przez Bałtycką Wyższą Szkołę Humanistyczną w Koszalinie i Wyższą Szkołę Humanistyczną w Gdańsku nt. „Publiczne prawa i obowiązki dziecka i obywatela”. Koszalin	20.03.2010 r.
29.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji zorganizowanej przez Komisję Nadzwyczajną Sejmu RP ds. zmian w kodyfikacjach nt. „Nowy model postępowania przygotowawczego – sędzia śledczy”. Warszawa	22.03.2010 r.
30.	Konferencja naukowa nt. „Współczesne wyzwania polityki społecznej wobec rodziny”. Wrocław	22-23.03.2010 r.
31.	XII konferencja zorganizowana przez Wyższy Urząd Górniczy	23-24.03.2010 r.

	nt. „Problemy bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w polskim górnictwie”. Wisła	
32.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w zorganizowanej przez Kancelarię Prezydenta RP konferencji nt. „Granice wolności w Internecie”. Warszawa	24.03.2010 r.
33.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w zorganizowanej przez Prezydenta RP konferencji nt. „1914...1918...1939...1945...Jak kamienie przez Boga rzucone na szaniec. Losy rodziny Senator Jadwigi Macieszyny na tle dziejów Polski”. Warszawa	26.03.2010 r.
34.	Udział Zastępcy Rzecznika w finale Olimpiady Wiedzy o Prawie. Ostrołęka	27.03.2010 r.
35.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w zorganizowanej przez Koło Naukowe „Utriusque Iuris” i Centrum Myśli Jana Pawła II prelekcji prof. dr hab. M. Safjana związanej z promocją książki „ Współczesne wyzwania bioetyczne”.	30.03.2010 r.

Tabela 10. Współpraca międzynarodowa Rzecznika Praw Obywatelskich w I kwartale 2010 r.

1.	Wizyta Rzecznika Praw Obywatelskich w Centrum Informacji Społecznej i Prawnej oraz spotkania z przedstawicielami placówki dyplomatycznej, Polskiej Misji Katolickiej i Ombudsmanem Irlandii nt. sytuacji polskich obywateli w Irlandii. Dublin	20-24.01.2010 r.
2.	Spotkanie osób kontaktowych krajowych mechanizmów prewencji działających w państwach członkowskich Rady Europy w ramach projektu „The European NPM Project”. Padwa	27-28.01.2010 r.
3.	Udział Zastępcy Rzecznika w zorganizowanej przez Mediatora Republiki Francuskiej i Uniwersytet Johna Hopkinsa konferencji nt. „Prawa człowieka: uniwersalne zasady i regionalne gwarancje”. Paryż	31.01-02.02.2010 r.

4.	Udział Zastępcy Rzecznika w seminarium nt. „The Anti-Discrimination Directives 2000/43 and 2000/78 in Practice”. Trier	21-23.02.2010 r.
5.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z p. Piotrem Kadłčikiem, Przewodniczącym Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej.	02.03.2010 r.
6.	Rzecznik Praw Obywatelskich wręczył przyznany przez Prezydenta RP na wniosek Rzecznika Krzyż Oficerski Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej, Ombudsmanowi Unii Europejskiej Nikiforosowi Diamandourosowi. Bruksela	12.03.2010 r.
7.	Konferencja zorganizowana przez The Federalist Society nt. „Prawo i Suwerenność”. Wiedeń	12-14.03.2010 r.
8.	Warsztaty tematyczne zorganizowane w ramach projektu „European NPM Project” nt. „Rola krajowych mechanizmów prewencji w zapobieganiu złemu traktowaniu w instytucjach psychiatrycznych”. Padwa	24-25.03.2010 r.

II. WYSTĄPIENIA O CHARAKTERZE GENERALNYM

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował wystąpienia o charakterze generalnym do:

1. Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego oraz Prezesa „PKP Intercity” S.A. (RPO-637657-VI/09) z dnia 6 stycznia 2010 r. – w sprawie jakości usług świadczonych przez przewoźników kolejowych w zakresie przewozu osób.

W ostatnich dniach w prasie oraz w telewizji ukazało się szereg publikacji i audycji dotyczących poziomu usług świadczonych przez przewoźników kolejowych w zakresie przewozu osób. Jednym z elementów opisywanej w tych publikacjach sytuacji jest stan techniczny pojazdów kolejowych przeznaczonych do przewozu osób. Przykładowo w artykule „W ścisku, zimnie i z opóźnieniami - tak jeździmy koleją” zamieszczonym w Gazecie Stołecznej z dnia 5 stycznia 2010 r. wskazano na zły stan techniczny pociągów InterRegio uruchamianych przez spółkę Przewozy Regionalne. Ów stan techniczny powoduje, że przewoźnicy nie wywiązują się z określonego przepisami art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. – Prawo przewozowe obowiązku zapewnienia podróżnym odpowiednich warunków bezpieczeństwa i higieny oraz wygody i należytej obsługi. Mając na uwadze opisywaną w środkach masowego przekazu sytuację oraz to, że na Urzędzie Transportu Kolejowego spoczywa kontrola obowiązków przewoźników kolejowych w zakresie warunków technicznych eksploatacji pojazdów kolejowych, Rzecznik zwrócił się do Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego o wskazanie, czy i jakie działania podejmuje Urząd w celu zmiany opisanego stanu rzeczy.

W okresie świąt Bożego Narodzenia oraz Nowego Roku ukazało się szereg informacji telewizyjnych oraz prasowych dotyczących jakości usług świadczonych przez „PKP Intercity” S. A. w zakresie przewozu osób. Relacje te dotyczyły przede wszystkim usług świadczonych w segmencie ekonomicznym pod nazwą „Tanie Linie Kolejowe”. Relacje te wskazują, iż przewoźnik nie był w stanie wywiązać się z obowiązku zapewnienia podróżnym odpowiednich warunków bezpieczeństwa i higieny oraz wygody i należytej obsługi (art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. - Prawo przewozowe). Mając na względzie opisywane w licznych publikacjach warunki podróżowania klientów „PKP Intercity”, Rzecznik zwrócił się do Prezesa „PKP Intercity” S. A. o przedstawienie wyjaśnień w tym zakresie, w szczególności zaś o wyjaśnienie przyczyn opisywanego przez środki masowego przekazu stanu rzeczy.

Członek Zarządu „PKP Intercity” S.A. (25.01.2010 r.) poinformował, że do obsługi dodatkowych połączeń na trasach cieszących się największym zainteresowaniem skierowany został cały tabor będący w dyspozycji przewoźnika, jednakże ze względów technicznych, niezależnych od „PKP Intercity”, niektóre pociągi, szczególnie na liniach górskich, nie mogły zostać wzmocnione o większą liczbę wagonów. Z tego względu uruchamiane były dodatkowe pociągi, mające za

zadanie odciążyć najbardziej zatłoczone składy. Oferta handlowa w momencie jej tworzenia została dopasowana do możliwości transportowych przedsiębiorstwa, jednak w przypadku pojawienia się nie dającego się przewidzieć popytu (np. impreza sylwestrowa organizowana przez miasto, o której przewoźnik w momencie tworzenia oferty nie wiedział), może okazać się niewystarczająca do zaspokojenia potrzeb transportowych pasażerów, zwłaszcza w okresie zimowym, kiedy z powodu warunków atmosferycznych tabor kolejowy jest szczególnie narażony na awarie.

Wiceprezes Urzędu Transportu Kolejowego (12.02.2010 r.) poinformował, że kompetencje w zakresie nadzoru nad przestrzeganiem praw pasażerów w transporcie kolejowym zostały przyznane Prezesowi Urzędu Transportu Kolejowego z dniem 31 grudnia 2009 r., zgodnie z postanowieniami art. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o transporcie kolejowym i stanowią wykonanie przepisów art. 30 Rozporządzenia (WE) Nr 1371/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczącego praw i obowiązków pasażerów w ruchu kolejowym. Obecnie trwają prace mające na celu dostosowanie struktury organizacyjnej i zasobów kadrowych Urzędu do wykonywania poszerzonych zadań. Oczekiwane zmiany w zakresie poprawy warunków technicznych dotyczących zarówno infrastruktury, jak i taboru kolejowego, zależą od działań modernizacyjnych, które z uwagi na skalę potrzeb mogą być przeprowadzone przy wsparciu środkami pomocowymi UE. Plany w tym zakresie wypracowane są w resorcie infrastruktury i nie zależą od Urzędu Transportu Kolejowego.

2. Kontrolera Sejmowego Republiki Litewskiej (RPO-608571-I/09) z dnia 6 stycznia 2010 r. – w sprawie sytuacji mniejszości polskiej zamieszkującej na terenie Republiki Litewskiej.

Rzecznik otrzymuje coraz więcej niepokojących sygnałów dotyczących sytuacji mniejszości polskiej zamieszkującej na terenie Republiki Litewskiej. Przykładem jest wiadomość dotycząca nakazania przez administrację samorządu rejonu sołecznickiego (zamieszkanego w większości przez Polaków) usunięcia tablic z nazwami ulic w języku polskim. Za niezastosowanie się do tego nakazu władzom rejonu grozi grzywna w wysokości 2 tysięcy Litów. Rzecznik wystąpił do polskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych w związku z wyrokiem Najwyższego Sądu Administracyjnego Republiki Litewskiej, zgodnie z którym nazwy ulic w miejscowościach zamieszkałych przez mniejszości narodowe mogą być pisane wyłącznie w języku urzędowym, czyli litewskim. To rozstrzygnięcie, a także jego egzekwowanie, w sposób szczególny godzi w mniejszość polską na Litwie, która w niektórych miejscowościach na Wileńszczyźnie stanowi nawet ponad 80% ogółu ludności. Ponadto Rzecznik interweniował ostatnio w polskim Ministerstwie Spraw Zagranicznych w sprawie likwidacji małych szkolnych klas polskich w litewskich szkołach. Chodzi o ponad sto małych kompletów, w których uczą się polskie dzieci. Podobno przyczyną likwidacji miały być wykazane badaniami lepsze wyniki w nauce dzieci uczących się w tych klasach, od wyników osiągniętych przez dzieci uczące się w licznych klasach

litewskich. Rzecznik zwrócił się o rozważenie możliwości podjęcia działań mających na celu poprawę sytuacji w zakresie poszanowania praw mniejszości polskiej zamieszkującej na terenie Republiki Litewskiej.

Kontroler Sejmowy Republiki Litewskiej (25.02.2010 r.) poinformował, że podawanie nazw publicznych w języku państwowym reguluje ustawa o języku państwowym. W 1999 r. Kolegium spraw cywilnych Sądu Najwyższego uchwaliło decyzję, w myśl której nazwy ulic mają być zapisywane wyłącznie w języku państwowym. Zagadnienie dotyczące zapisywania nazw ulic w języku polskim było już rozpatrywane przez Sąd Administracyjny Okręgu Wileńskiego, ostateczne i niezaskarżalne postanowienie w tej kwestii przyjął Litewski Najwyższy Sąd Administracyjny. O użyciu języka litewskiego jako języka państwowego wypowiedział się także Sąd Konstytucyjny Republiki Litewskiej. W zakresie kompetencji kontrolerów sejmowych, określonych w ustawie o kontrolerach sejmowych, nie leży sprawdzanie zasadności i zgodności z prawem przyjętych przez sądy decyzji, postanowień i uchwał.

Odnosząc się do kwestii reform szkolnych poinformowano w odpowiedzi, że decyzje w tym zakresie podejmuje założyciel szkół, tj. rada samorządu. Ustawa o kontrolerach sejmowych Republiki Litewskiej nie daje prawa kontrolerowi sejmowemu sprawdzania działalności rad samorządowych. Chcąc jednak jak najlepiej wyjaśnić problemy poruszone w wystąpieniu Rzecznika, Kontroler Sejmowy Republiki Litewskiej zwrócił się do odpowiednich ministerstw, z prośbą o przedstawienie oficjalnego stanowiska w powyższych kwestiach.

3. Komisarza Praw Człowieka Rady Europy (RPO-637636-I/10) z dnia 7 stycznia 2010 r. – w sprawie zatrzymania w Moskwie Pani Ludmiły Aleksiejewej, 82 - letniej obrończyni praw człowieka.

Rzecznik wyraził swe oburzenie i żal z powodu zatrzymania przez milicję w Moskwie Pani Ludmiły Aleksiejewej, 82 - letniej laureatki nagrody im. Sacharowa, szefowej Moskiewskiej Grupy Helsińskiej i współzałożycielki organizacji Memoriał. Jej zatrzymanie i przetrzymywanie w areszcie, uwzględniając zarówno okoliczności sprawy, jak i wiek zatrzymanej, musi budzić zdecydowany sprzeciw wszystkich tych, którym prawa jednostki nie są obojętne. Stanowiska tego nie może zmienić fakt, iż zatrzymanie miało charakter krótkotrwały. Rzecznik podkreślił, że prawo do organizacji pokojowych zgromadzeń wynika m. in. z Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz z Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych. Konstytucja Federacji Rosyjskiej z 1993 r. gwarantuje w przepisie art. 17 ust. 1 poszanowanie praw i wolności wynikających z prawa międzynarodowego, zaś w art. 31 przyznaje obywatelom prawo do organizacji pokojowych zgromadzeń. Taki charakter miał więc zorganizowany w Moskwie w sylwestrowy wieczór, na którym domagano się właśnie przestrzegania rosyjskiej Konstytucji i prawa do pokojowych demonstracji. Rzecznik zwrócił się o zajęcie oficjalnego stanowiska w tej sprawie przez Komisarza Praw Człowieka Rady Europy.

4. Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (RPO-633686-III/09) z dnia 8 stycznia 2010 r. – w sprawie opiniowania projektów aktów prawnych przez związki zawodowe.

Do Rzecznika zwrócił się Przewodniczący Rady Sekcji Krajowej Pracowników Skarbowych NSZZ „Solidarność”, z wnioskiem o podjęcie sprawy naruszenia prawa przez niektórych przedstawicieli Rządu RP w procesie prowadzenia konsultacji społecznych ze związkami zawodowymi. Zdaniem wnioskodawcy w ostatnim czasie doszło do naruszenia obowiązku konsultacji społecznych przy opiniowaniu uchwały Rady Ministrów w sprawie procentowego podziału na poszczególne urzędy środków na wynagrodzenia, przewidzianych na dodatki specjalne w służbie cywilnej w części dotyczącej jej uzasadnienia oraz załączników. Również projekt ustawy o finansach publicznych, uchwalonej następnie 27 sierpnia 2009 r., nie został przesłany do zaopiniowania związkom zawodowym w zakresie objętym zadaniami związków zawodowych, co stanowi naruszenie ich praw określonych w art. 19 ustawy z dnia 23 maja 2001 r. o związkach zawodowych. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się o przedstawienie stanowiska w przedmiotowej sprawie.

Szef Służby Cywilnej (09.02.2010 r.) nie podzielił zarzutów sformułowanych we wniosku skierowanym do Rzecznika i poinformował, że projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie procentowego podziału na poszczególne urzędy środków na wynagrodzenia, został przekazany w dniu 3 września 2009 r. do zaopiniowania przez reprezentatywne organizacje związków zawodowych. Następnie, w dniu 24 września 2009 r., Stały Komitet Rady Ministrów przyjął i rekomendował Radzie Ministrów projekt uchwały, zalecając wnioskodawcy dokonanie ponownych wyliczeń kwot przypadających na poszczególne urzędy. Biorąc pod uwagę ustawowy nieprzekraczalny termin uruchomienia środków z rezerwy celowej - 15 października, przekazanie projektu w celu dokonania kolejnych konsultacji z organizacjami związków zawodowych oznaczałoby zagrożenie przyjęcia przedmiotowej uchwały, co skutkowałoby niewypłaceniem obligatoryjnego składnika wynagrodzenia.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych oraz ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych, na etapie projektowania były podawane konsultacjom społecznym. Od dnia 15 sierpnia 2008 r. projekty ww. ustaw podane były do publicznej wiadomości, poprzez zamieszczanie kolejnych wersji na stronach internetowych Ministerstwa Finansów w Biuletynie Informacji Publicznej. Z tej formy przekazywania do konsultacji społecznych skorzystały zarówno osoby fizyczne, jak też organizacje związków zawodowych, w tym NSZZ „Solidarność”, organizacje społeczne pracodawców, pracowników i inne związane z sektorem finansów publicznych. Ministerstwo Finansów ustosunkowało się do podnoszonych kwestii, udzielając wyjaśnień na wszelkie zapytania i zgłaszane wątpliwości.

5. Ministra Rozwoju Regionalnego (RPO-607350-I/09) z dnia 8 stycznia 2010 r. – w sprawie warunków korzystania przez przedsiębiorców z zaliczek na finansowanie kosztów projektów realizowanych ze środków unijnych.

Pełne wykorzystanie środków pochodzących z funduszy europejskich powinno być jednym z priorytetów prowadzonej przez rząd polityki rozwoju gospodarczego i społecznego. Niestety, niektóre z przyjętych rozwiązań związanych z wdrażaniem tych funduszy uniemożliwiają skorzystanie z nich przez wielu potencjalnych beneficjentów. Sytuację dodatkowo komplikuje kryzys finansowy. Rozwiązaniem problemów odczuwanych przez przedsiębiorców miał być system zaliczek, udzielanych beneficjentom projektów współfinansowanych ze środków unijnych. Wprowadzona instytucja ma jednak pewne braki, na które zwróciła uwagę Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych „Lewiatan”. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się z prośbą o przedstawienie oceny sposobu funkcjonowania systemów zaliczkowych oraz o zajęcie stanowiska odnośnie do sformułowanych przez podmioty gospodarcze uwag.

Minister Rozwoju Regionalnego (28.01.2010 r.) poinformowała, że przedstawiona przez PKPP „Lewiatan” charakterystyka stosowanych rozwiązań została poddana dogłębnej analizie: przedstawiony materiał został wykorzystany w trakcie prac Grupy Samorządy-Infrastruktura działającej w ramach Zespołu ds. uproszczeń systemu wykorzystania środków Unii Europejskiej, których efektem będzie przedstawienie w najbliższym czasie Instytucjom Zarządzającym RPO szeregu rekomendacji służących usprawnieniu procesu zaliczkowego transferu środków do beneficjentów oraz postulujących rezygnację ze stosowania rozwiązań szczególnie niekorzystnych z punktu widzenia beneficjentów. Podejmowane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego działania w zakresie upowszechniania zasady zaliczkowego finansowania projektów przynoszą wymierne efekty: wartość dofinansowania przekazanego w formie zaliczki systematycznie rośnie.

6. Szefa Służby Cywilnej (RPO-632267-III/09) z dnia 8 stycznia 2010 r. – w sprawie utrudnień w naborze do służby cywilnej cudzoziemców.

W artykułach prasowych opublikowanych w „Gazecie Wyborczej” i na portalu gazeta.pl (pt.: „Roberto w Warszawie - Czy Włoch może być polskim urzędnikiem?” i „Ciężki los Włocha”) opisano bezskuteczne próby podejmowane przez obywatela Włoch, których celem było podjęcie zatrudnienia w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego oraz przyjęcie w charakterze słuchacza Krajowej Szkoły Administracji Publicznej. Obowiązujące w Polsce przepisy dają formalną możliwość podjęcia zatrudnienia w służbie cywilnej osobom nieposiadającym obywatelstwa polskiego, jednak nie określają wprost dostępnych dla osób nieposiadających obywatelstwa polskiego stanowisk pracy w służbie cywilnej. Wątpliwości budzą nieostre sformułowania w art. 5 ust. 1 i 2 ustawy o służbie cywilnej wskazujące, jakiego rodzaju miałyby to być stanowiska pracy, a także pozostawienie zbyt dużej swobody uznaniowej dyrektorom generalnym urzędów oraz Szefowi Służby Cywilnej we

wskazywaniu stanowisk pracy, na których mogłyby być zatrudnione osoby nieposiadające obywatelstwa polskiego. Mając na uwadze jedynie literalne brzmienie przepisów ustawy o służbie cywilnej, można odnieść wrażenie, że proces udostępnienia obcokrajowcom stanowisk pracy w służbie cywilnej jest praktycznie niekontrolowany, a brak jednoznacznych reguł może budzić poczucie dyskryminacji u osób nieposiadających obywatelstwa polskiego. Za objaw dyskryminacji mogą zostać uznane także praktyki polegające na odmowie przyjęcia osób nieposiadających obywatelstwa polskiego w poczet słuchaczy KSAP, nie znajdujące umocowania w obowiązujących przepisach. Rzecznik zwrócił się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Szef Służby Cywilnej (08.02.2010 r.) poinformował, że z ustawy o służbie cywilnej wynika wprost, że w służbie cywilnej może być zatrudniona osoba nieposiadająca obywatelstwa polskiego, po spełnieniu określonych ustawą warunków. Obowiązujące przepisy ustawowe pozostają w zgodzie z wyrażoną w art. 45 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej swobodą przepływu pracowników. Ponadto z informacji uzyskanych w Krajowej Szkole Administracji Publicznej wynika, że nie było przypadków odmowy przyjęcia w poczet słuchaczy Szkoły z powodu nieposiadania przez kandydata polskiego obywatelstwa. Podstawą odmowy dopuszczenia do postępowania rekrutacyjnego w opisywanym w artykułach prasowych przypadku, było przedstawienie nienostyfikowanego zgodnie z obowiązującymi w tym względzie przepisami, dyplomu uczelni zagranicznej potwierdzającej posiadanie przez kandydata ukończonych studiów wyższych z tytułem magistra lub równorzędnym. Zasada ta obowiązuje bez względu na obywatelstwo kandydata i dotyczy zarówno obywateli polskich, jak i obcokrajowców.

7. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-630706-IX/09) z dnia 11 stycznia 2010 r. – w sprawie braku możliwości przeprowadzenia postępowania rekrutacyjnego do Policji wobec kandydatów uznanych za trwale niezdolnych do zasadniczej służby wojskowej oraz nie będących żołnierzami rezerwy.

Do Rzecznika kierowane są skargi osób, które wyrażając akces przystąpienia do służby w Policji, wystąpili do właściwych organów kadrowych tej służby ze stosownym wnioskiem i którym organy te odmówiły przeprowadzenia postępowania kwalifikacyjnego. Odmowy dotyczą kandydatów, którzy podlegali obowiązkowi służby wojskowej w zakresie określonym w ustawie o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej i którzy nie podlegają temu obowiązkowi z uwagi na uznanie ich przez właściwe komisje lekarskie, ze względu na stan zdrowia, za trwale niezdolne do tej służby. Skarżący wskazują, że z uwagi na poddanie się odpowiednim procedurom medycznym, stwierdzone przez te komisje choroby uległy całkowitemu wyleczeniu i obecny ich stan zdrowia pozwala na spełnienie warunków kwalifikacyjnych. Osoby te występują do właściwych wojskowych komendantów uzupełnień o skierowanie do powiatowych lub wojskowych komisji lekarskich, w celu zweryfikowania przyznanej im kategorii zdolności do czynnej służby wojskowej.

Organy te jednak, z uwagi na treść art. 28 ust. 4c i art. 29 ust. 3a ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, wydają decyzje odmowne. W tym stanie prawnym, jako przejaw dyskryminacji skarżący podnoszą problem wpływu zwolnienia ich od obowiązku służby wojskowej na dalsze plany zawodowe. Wydaje się wskazanym rozważenie zasadności zmiany przepisu art. 28 ust. 3 ustawy o Policji w sposób umożliwiający przeprowadzenie postępowania rekrutacyjnego do Policji także wobec kandydatów uznanych za trwale niezdolnych do zasadniczej służby wojskowej oraz nie będących żołnierzami rezerwy. Rzecznik zwrócił się z prośbą o poinformowanie o zajęтым stanowisku.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (12.02.2010 r.) wyjaśnił, że poruszona w wystąpieniu Rzecznika problematyka dotyczy osób, które przed dniem 11 lutego 2009 r. stawiały się do poboru i których przydatność do służby wojskowej określono kategorią D lub E. Osoby te zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej nie trafiały do rezerwy. Przyjęte rozwiązanie powodowało w konsekwencji, iż ww. osoby nie spełniały warunku określonego w art. 28 ust. 3 ustawy o Policji, co z kolei stanowiło podstawę odmowy przeprowadzania wobec nich postępowania rekrutacyjnego do Policji. Sytuacja taka trwała do dnia 11 lutego 2009 roku, tj. do wejścia w życie ustawy nowelizującej ustawę o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej. W obowiązującym obecnie stanie prawnym bez względu na kategorię, do której zostaje zaliczona osoba podlegająca kwalifikacji wojskowej, osoba ta powinna zostać przeniesiona do rezerwy. Tym samym, osoba starająca się o przyjęcie do służby w Policji będzie spełniać warunek określony w art. 28 ust. 3 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, w myśl którego mianowanie może nastąpić po odbyciu zasadniczej służby wojskowej albo po przeniesieniu do rezerwy.

8. Ministra Finansów (RPO-637985-I/10) z dnia 12 stycznia 2010 r. – w sprawie braku aktów wykonawczych do ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, regulującej m. in. zasady obsługi płatności w ramach programów finansowanych ze środków europejskich.

W dniu 1 stycznia 2010 r. weszła w życie ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, regulująca m. in. nowe zasady obsługi płatności w ramach programów finansowanych ze środków europejskich. Ustawa nakłada na organy władzy wykonawczej, w tym na Ministra Finansów, obowiązek wydania przepisów szczegółowych w tym zakresie, umożliwiających wdrożenie systemu i zapewnienie jego sprawnego funkcjonowania. Nadal brakuje szeregu niezbędnych rozporządzeń do tej ustawy. Niestety, może to spowodować paraliż całego systemu wypłat na rzecz beneficjentów. W konsekwencji istnieje zagrożenie doprowadzenia do braku płynności finansowej wielu podmiotów korzystających z funduszy unijnych. Brak aktów wykonawczych dotyczących mechanizmu wypłaty środków finansowych beneficjentom można zatem oceniać jako niezgodny z deklarowaną polityką - istotną zwłaszcza w okresie trudnej sytuacji gospodarczej - wsparcia ze strony instytucji

publicznych takich podmiotów. Rzecznik zwrócił się z prośbą o udzielenie informacji o aktualnym stanie prac nad aktami wykonawczymi do ustawy o finansach publicznych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów (15.01.2010 r.) poinformowała, że obawy wyrażone w wystąpieniu Rzecznika, dotyczące możliwych zagrożeń w sprawnym wdrażaniu programów i projektów finansowanych ze środków europejskich, nie znajdują potwierdzenia. Dla wdrożenia nowego systemu wypłat z budżetu środków europejskich niezbędne było wydanie rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 17 grudnia 2009 r. w sprawie płatności w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz przekazywania informacji dotyczących tych płatności oraz rozporządzenia Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 18 grudnia 2009 r. w sprawie warunków i trybu udzielania i rozliczania zaliczek oraz zakresu i terminów składania wniosków o płatność w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich, które obowiązują od 1 stycznia 2010 r. W odniesieniu do pozostałych aktów wykonawczych poinformowano w odpowiedzi, iż stosownie do treści art. 119 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych - przepisy wykonawcze wydane na podstawie dotychczas obowiązującej (tj. do 31 grudnia 2009 r.) ustawy o finansach publicznych zachowują moc do czasu wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie nowej ustawy. W dniu 14 stycznia 2010 r. zostały dokonane pierwsze płatności do beneficjentów.

9. Prezesa Rady Ministrów (RPO-586253-X/08) z dnia 14 stycznia 2010 r. – w sprawie ograniczeń w leczeniu osób chorych onkologicznie z zastosowaniem chemioterapii niestandardowej.

Kwestie dostępności i jakości leczenia onkologicznego były już przedmiotem wcześniejszych wystąpień Rzecznika do Ministra Zdrowia. Obecna próba wprowadzenia ograniczeń w zakresie finansowania leczenia onkologicznego z zastosowaniem chemioterapii niestandardowej zdaje się być skutkiem zamierzonego zmniejszenia wydatków przez NFZ, kosztem odebrania nadziei pacjentom dotkniętym śmiertelną chorobą. Rzecznik podkreślił, że opisane działania Narodowego Funduszu Zdrowia stanowią wymowną ilustrację postępującej zapaści systemu ochrony zdrowia. System ten jest niewydolny, staje się coraz mniej przychylny pacjentowi. Źródeł kryzysu upatrywać należy przede wszystkim w zbiurokratyzowanym systemie finansowania ochrony zdrowia oraz zróżnicowanych zasadach pozyskiwania środków finansowych z ubezpieczenia zdrowotnego, ale także w niewydolnej strukturze ochrony zdrowia oraz złym gospodarowaniu środkami. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Prezesa Rady Ministrów o rozważenie zasadniczej weryfikacji polityki zdrowotnej państwa oraz potrzeby dokonania głębokich zmian, zmierzających do zdecydowanego usprawnienia finansowania oraz funkcjonowania systemu ochrony zdrowia.

10. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (RPO-624641-VII/09) z dnia 14 stycznia 2010 r. – w sprawie trudności związanych z informowaniem cudzoziemców, osadzonych w polskich zakładach karnych i aresztach śledczych, o przysługujących im prawach.

W trakcie dokonywanych przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wizytacji zakładów karnych i aresztów śledczych dostrzega się trudności związane z informowaniem osadzonych cudzoziemców o przysługujących im prawach i obowiązkach, szczególnie w sytuacji, kiedy posługują się oni jedynie językiem ojczystym. W wielu przypadkach cudzoziemcy, z którymi rozmawiają pracownicy Biura Rzecznika, nie posiadają podstawowej wiedzy o swoich prawach i obowiązkach. Zgodnie z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności oraz § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania, niezwłocznie po umieszczeniu skazanego lub tymczasowo aresztowanego w celi przejściowej, wychowawca lub wyznaczony funkcjonariusz przeprowadza z nim rozmowę informacyjną, w której zapoznaje go w szczególności z prawami i obowiązkami oraz ustalonym w zakładzie/areszcie porządkiem wewnętrznym. Zdaniem Rzecznika, liczne nowelizacje Kodeksu karnego wykonawczego oraz aktów wydanych na jego podstawie uzasadniają potrzebę przygotowania przez Służbę Więzienną aktualnej pisemnej informacji, która zawiera kompendium wiedzy o podstawowych prawach i obowiązkach osób skazanych i tymczasowo aresztowanych. Tak przygotowana informacja mogłaby następnie zostać przetłumaczona na języki ojczyste osadzonych cudzoziemców przez konsulaty lub ambasady państw, z których pochodzą. Rzecznik zwrócił się o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie.

Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (09.02.2010 r.) poinformował, że Służba Więzienna podjęła działania mające na celu przygotowanie zwięzłej informacji o podstawowych prawach i obowiązkach osób skazanych i tymczasowo aresztowanych, która zostanie przetłumaczona na język angielski, francuski, niemiecki, rosyjski i arabski. Informacja taka, po jej przetłumaczeniu zostanie niezwłocznie umieszczona na portalu internetowym Służby Więziennej.

11. Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego (RPO-637905-VII/10) z dnia 14 stycznia 2010 r. – w sprawie udzielania świadczeń zdrowotnych osobom pozbawionym wolności, w obecności funkcjonariusza Służby Więziennej.

Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT), wizytując w 2009 r. jednostki penitencjarne, zgłosił zastrzeżenia między innymi do udzielania świadczeń zdrowotnych osobom pozbawionym wolności, w obecności funkcjonariusza Służby Więziennej. Komitet zwrócił uwagę, iż obecność funkcjonariusza działu ochrony w trakcie udzielania świadczeń zdrowotnych narusza prawo do tajemnicy medycznej i

nie może być zaakceptowana. W poprzednim raporcie CPT, jaki został sporządzony w następstwie wizyty okresowej w Polsce w 2004 r., Komitet wskazywał także, że nawet w przypadku więźniów tzw. niebezpiecznych nie ma usprawiedliwienia dla systematycznej obecności strażników podczas badania wszystkich więźniów zaliczonych do tej kategorii. Tymczasem z doświadczenia przedstawicieli Rzecznika, którzy wizytują systematycznie jednostki penitencjarne w ramach działalności Krajowego Mechanizmu Prewencji wynika, iż w praktyce funkcjonariusze SW są zwykle obecni w trakcie badań lekarskich, mimo że przepisy pozwalają na odstępstwa w tej sprawie. Wynika to niejednokrotnie z obawy personelu medycznego przed zachowaniem osoby pozbawionej wolności. W takiej sytuacji możliwe jest jednak przyjęcie innych rozwiązań, o których wspominał Komitet w swoich dotychczasowych raportach. Rzecznik zwrócił się o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie oraz wskazanie planowanych działań w tym zakresie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (09.02.2010 r.) poinformował, że Dyrektor Generalny Służby Więziennej zobowiązał kadre Służby Więziennej do stosowania określonych poniżej zaleceń. W przypadku sytuacji określonej w art. 115 § 7 k.k.w., tzn. udzielania świadczeń zdrowotnych skazanemu odbywającemu karę pozbawienia wolności w zakładzie karnym typu zamkniętego polecono, aby funkcjonariusze i pracownicy zakładów opieki zdrowotnej, w każdym możliwym przypadku udzielali świadczeń zdrowotnych osobom pozbawionym wolności bez obecności funkcjonariusza niewykonującego zawodu medycznego. Natomiast w przypadku okoliczności określonej w art. 115 § 8 k.k.w., tzn. udzielania świadczeń zdrowotnych skazanemu odbywającemu karę pozbawienia wolności w zakładzie karnym typu półotwartego, zobligowano kadre jednostek penitencjarnych do dopuszczenia obecności funkcjonariusza niewykonującego zawodu medycznego wyłącznie do sytuacji, w których o taką obecność wnosi osoba udzielająca świadczeń medycznych.

12. Ministra Obrony Narodowej (RPO-637792-IX/10) z dnia 14 stycznia 2010 r. – w sprawie problemów zgłoszonych przez żołnierzy V zmiany Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Afganistanie, podczas wizytacji Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich w 6 Brygadzie Desantowo - Szturmowej w Krakowie.

Żołnierze w trakcie spotkania postulowali między innymi: zmianę zasad prowadzenia postępowań odszkodowawczych dotyczących żołnierzy rannych podczas misji (zwłaszcza przyspieszenie prowadzenia postępowań), ograniczanie zwolnienia tych żołnierzy ze służby wojskowej w przypadku ograniczonej sprawności fizycznej na skutek ran poniesionych podczas misji, przyspieszenie obiegu dokumentacji kierującej żołnierzy na misje oraz ustalenie jednoznacznych zasad kwalifikacji na misje. Podnosili także problemy dotyczące wyposażenia, które zmuszeni są kupować w trybie indywidualnym. Zgłaszali ponadto uwagi do funkcjonowania w PKW służby medycznej, a także wskazywali na problemy w realizacji wniosków o przyznanie odznaczenia „Gwiazda Iraku” nadawanego żołnierzom, funkcjonariuszom i osobom

cywilnym, pełniącym nienaganną służbę w PKW-Irak. W trakcie spotkania poruszono również problemy odnoszące się do służby pełnionej w kraju, dotyczące struktur organizacyjno-kadrowych jednostek wojskowych, zwłaszcza w zakresie osiągania tożsamości stopnia ze stanowiskiem, powoływania do zawodowej służby wojskowej oraz udziału żołnierzy korpusu szeregowych i podoficerskiego w resortowych organach przedstawicielskich. Przystawiając Ministrowi powyższe problemy, Rzecznik zwrócił się o zlecenie ich zbadania oraz poinformowanie o poczynionych ustaleniach i podjętych decyzjach.

Minister Obrony Narodowej (23.02.2010 r.) w szczegółowej odpowiedzi poinformował m.in., że resort obrony narodowej zaakceptował zwiększenie uposażenia dla lekarzy pełniących służbę w PKW, w szczególności dla lekarzy specjalistów, co powinno przyczynić się do poprawy sytuacji naboru personelu medycznego do służby w ramach misji PKW. Opóźnienie w przesłaniu rozkazów personalnych Szefa Sztabu Generalnego WP w sprawie skierowania żołnierzy do pełnienia służby w ramach misji PKW miało charakter jednorazowy i nastąpiło z uwagi na zmiany organizacyjno - etatowe V zmiany PKW Afganistan. Wydane zostało polecenie dotyczące sprawdzania i wyeliminowania proponowanych do pełnienia służby w PKW Afganistan żołnierzy zawodowych karanych sądownie i przekazywanie do Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej aktualnych wykazów żołnierzy zawodowych planowanych do misji PKW Afganistan. Wyniki sprawdzeń przez Żandarmerię Wojskową przekazywane są do Sztabu Generalnego WP i rozpatrywane indywidualnie co do zasadności skierowania w rejon misji żołnierzy zawodowych karanych sądownie. W odpowiedzi poinformowano także, iż realizacja wniosków o przyznanie odznaczenia „Gwiazda Iraku” odbywa się zgodnie z terminami określonymi w obowiązujących przepisach.

13. Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Finansów (RPO-518110-IX/09) z dnia 14 stycznia 2010 r. – w sprawie zwolnień ze służby funkcjonariuszy celnych.

Do Rzecznika zwrócił się Przewodniczący Związku Zawodowego Celnicy PL, a także szereg osób prywatnych z prośbami o interwencję w celu powstrzymania masowych zwolnień funkcjonariuszy celnych na podstawie art. 26 pkt 13 uchylonej ustawy o Służbie Celnej z dnia 24 lipca 1999 r. oraz na podstawie art. 105 ust. 10 obecnie obowiązującej ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej. Wyżej powoływany przepis art. 105 ust. 10 obecnie obowiązującej ustawy o Służbie Celnej określa, że funkcjonariusza można zwolnić ze służby w przypadku upływu 12 miesięcy okresu zawieszenia w pełnieniu obowiązków służbowych, jeżeli nie ustąpiły przyczyny będące podstawą zawieszenia. Zdaniem Przewodniczącego Związku, zacytowana regulacja jest niezgodna z określonymi w Konstytucji RP zasadami domniemania niewinności, legalizmu, sprawiedliwości społecznej oraz państwa prawa. Rzecznik zwrócił się o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Szef Służby Celnej (22.02.2010 r.) poinformował, że na dzień 30 listopada 2009 r. w Służbie Celnej na ogólną liczbę zawieszonych 212 funkcjonariuszy celnych, w

przypadku 152 funkcjonariuszy celnych okres zawieszenia wynosił rok i dłużej. W przypadku tak długotrwałych postępowań karnych, najczęściej w sprawach o korupcję, dyrektorzy izb celnych stosują praktykę zawieszania funkcjonariuszy celnych w pełnieniu obowiązków służbowych. Jednakże mając na uwadze konieczność zapewnienia sprawnej obsługi przejść granicznych, a co się z tym wiąże zapewnienie właściwej obsady kadrowej tych jednostek, dyrektorzy izb celnych korzystają z dyspozycji art. 105 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej. Według danych aktualnych na dzień 31 grudnia 2009 r., w Służbie Celnej zwolniono na podstawie art. 105 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej - 25 funkcjonariuszy celnych, na podstawie art. 26 pkt 13 ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej - 16 funkcjonariuszy celnych.

14. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-632069-IX/09) z dnia 15 stycznia 2010 r. – w sprawie wymogu niekaralności osób starających się o przyjęcie do służby w Policji.

W ostatnim czasie Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje liczne skargi od osób starających się o przyjęcie do służby w Policji. Podnoszą oni, że z uwagi na opinię prawną Biura Prawnego Komendy Głównej Policji dotyczącą rozumienia pojęcia niekaralności, wynikającego z treści art. 25 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, przerywane są wobec nich postępowania kwalifikacyjne do służby w Policji. Z informacji uzyskanych przez Rzecznika wynika, iż w dotychczasowej praktyce, oceniając kandydata do służby w Policji z punktu widzenia wymogu niekaralności, nie brano pod uwagę popełnionych przez niego wykroczeń, o ile kandydat spełniał jednocześnie wymóg nieposzlakowanej opinii. Wymogu niekaralności za wykroczenia nie przewiduje znaczna większość pragmatyk funkcjonariuszy służb mundurowych (w tym żołnierzy zawodowych). Rzecznik zwrócił się z prośbą o zbadanie przedstawionego problemu oraz poinformowanie o stanowisku zajętym w tej sprawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (16.02.2010 r.) poinformował, że w wyniku analizy aktów prawnych regulujących funkcjonowanie innych służb mundurowych ustalono, że nie zawierają one ograniczeń w przyjęciu do służb w odniesieniu do osób karanych za wykroczenia. Projekt ustawy o zmianie ustawy o Policji i niektórych innych ustaw, przewidujący zmianę art. 25 ust. 1 ustawy o Policji, w dniu 26 sierpnia 2009 r. został skierowany do uzgodnień międzyresortowych. Ponadto w dniu 31 grudnia 2009 r. Komendant Główny skierował do komendantów wojewódzkich Policji i Komendanta Stołecznego Policji pismo, w którym wskazał, iż „ukaranie kandydata do służby w Policji za popełnienie wykroczenia, w ramach postępowania mandatowego, nie powinno stanowić przesłanki negatywnej, naruszającej art. 25 ust. 1 ustawy o Policji, a w konsekwencji skutkować przerwaniem postępowania kwalifikacyjnego”. Jednocześnie do decyzji komendantów pozostawił wzięcie pod rozwagę kwestii związanej z umożliwieniem wznowienia (anulowania przerwania) postępowań kwalifikacyjnych, przerwanych wobec kandydatów do służby w Policji, karanych za popełnione wykroczenie.

15. Ministra Zdrowia (RPO-563259-X/07) z dnia 15 stycznia 2010 r. – w sprawie zwiększenia i uproszczenia dostępu ubezpieczonych do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.

Od chwili wejścia w życie powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego (tj. od 1999 r.), kolejni Rzecznicy Praw Obywatelskich kierowali do urzędujących wówczas Ministrów Zdrowia wystąpienia w sprawie zwiększenia i uproszczenia dostępu ubezpieczonych do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze. Problem ten sygnalizował Ministrowi Zdrowia również obecnie urzędujący Rzecznik, postulując zmianę odnośnych przepisów w kierunku zapewnienia ich zgodności z ustawą i konstytucyjności oraz przejrzystości i równego dostępu ubezpieczonych do tego rodzaju świadczeń. Obecnie obowiązujące rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu zaopatrzenia w wyroby medyczne będące przedmiotami ortopedycznymi oraz środki pomocnicze, nie usuwa sygnalizowanych przez Rzecznika nieprawidłowości (w tym regulacji dyskryminujących - m.in. w zakresie zaopatrzenia w aparaty słuchowe, wózki inwalidzkie) oraz nie zapewnia przejrzystości systemu dostępu. Rozporządzenie to nie spełnia również podstawowych postulatów środowiska osób niepełnosprawnych, dotyczących zwłaszcza asortymentu refundowanych przedmiotów i środków oraz ich jakości w ramach refundacji, częstotliwości ich przyznawania, limitów cen (wysokości dopłat ubezpieczonych), zapewnienia realnej możliwości naprawy i gwarancji, uproszczenia procedur zaopatrzenia. Z powyższego wynika, że kolejne zapewnienia resortu zdrowia o rychłym rozwiązaniu podnoszonych przez Rzecznika kwestii nie zostały zrealizowane. Rzecznik zwrócił się z prośbą o zajęcie stanowiska w powyższej sprawie oraz przekazanie informacji na temat działań i zamierzeń resortu zdrowia w kierunku wyeliminowania sygnalizowanych nieprawidłowości oraz zwiększenia i uproszczenia dostępu ubezpieczonych do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (22.02.2010 r.) wyjaśnił, że Minister Zdrowia może usunąć dane świadczenie opieki zdrowotnej z wykazu świadczeń gwarantowanych albo dokonać zmiany poziomu lub sposobu finansowania lub warunków realizacji świadczenia gwarantowanego, działając z urzędu lub na wniosek, po uzyskaniu rekomendacji Prezesa Agencji Technologii Medycznych. Przedstawione w wystąpieniu Rzecznika problemy, dotyczące zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze są obecnie szczegółowo analizowane. Minister Zdrowia przekazał już Prezesowi Agencji Oceny Technologii Medycznych pierwsze zlecenie w przedmiotowym zakresie, celem uzyskania rekomendacji.

16. Ministra Zdrowia (RPO-638300-X/10) z dnia 15 stycznia 2010 r. – w sprawie poszanowania intymności i godności pacjentów w czasie udzielania im świadczeń zdrowotnych.

Z raportów Fundacji „Rodzić po Ludzku”, doniesień prasowych oraz z innych informacji posiadanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, że w polskiej opiece zdrowotnej dominuje paternalistyczny stosunek personelu medycznego do chorych, a prawa pacjenta postrzegane są wciąż jako dodatek do właściwej opieki. Nagminnie naruszane jest prawo do poszanowania intymności i godności pacjenta, m.in. poprzez rezygnację z uzyskania zgody pacjenta na uczestnictwo i obecność innych osób przy udzielaniu świadczenia zdrowotnego, w przypadku zbiorowego przyjmowania pacjentów, przygotowania się do badań i badania w pomieszczeniu umożliwiającym wejście osobom postronnym (przypadkowym), domniemania, że pacjent zgłaszający się do zakładu opieki zdrowotnej kształcącej personel medyczny godzi się na ograniczenie lub rezygnuje z prawa do intymności.

Rzecznik przedstawił również wątpliwości odnośnie do zgodności z art. 47 Konstytucji, wyrażającym prawo do prywatności, przepisu art. 36 ust. 4 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty. Stanowi on, iż do klinik i szpitali akademii medycznych, medycznych jednostek badawczo-rozwojowych i innych jednostek uprawnionych do kształcenia studentów nauk medycznych, lekarzy oraz innego personelu medycznego w zakresie niezbędnym do celów dydaktycznych nie stosuje się art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta zakładającego, że uczestnictwo oraz obecność innych osób przy udzielaniu świadczenia zdrowotnego wymaga zgody pacjenta i osoby udzielającej świadczenia zdrowotnego. Rzecznik zwrócił się z prośbą o zajęcie stanowiska w powyższej sprawie oraz przekazanie informacji na temat działań resortu zdrowia podejmowanych w celu zapewnienia respektowania obowiązujących praw człowieka i obywatela.

17. Prezesa Zarządu Kolei Mazowieckich - KM Sp. z o.o. (RPO-637721-VI/10) z dnia 15 stycznia 2010 r. - w sprawie jakości usług przewozowych świadczonych przez Spółkę Koleje Mazowieckie.

Do Rzecznika zwracają się osoby, które korzystają z usług przewozowych Spółki Koleje Mazowieckie. Skarżący twierdzą, że w usługach tej Spółki nic się nie zmieniło na korzyść od czasu zdarzeń mających miejsce na przełomie czerwca i lipca 2009 r., kiedy to podróżni - pozbawieni informacji o przyczynach postoju i o przewidywanym czasie jego trwania - godzinami przebywali w pociągach, które zatrzymały się pomiędzy stacjami, w miejscach gdzie nie było możliwości skorzystania z innych środków komunikacji. Podróżni byli wtedy zmuszeni udać się pieszo nawet wiele kilometrów do najbliższych miejsc, w których mogli skorzystać z innych środków lokomocji. Skarżący informują, że pociągi Kolei Mazowieckich często są odwoływane, a te przyjeżdżające spóźniają się. Brak jednak informacji o przyczynach opóźnień pociągów i przewidywanym czasie postoju. Co roku powstaje również problem ogrzewania pociągów w okresie zimowym. Dodatkowo skarżący zwracają uwagę, że kontrolerzy poza sprawdzeniem biletu nie reagują na osoby palące papierosy, spożywające alkohol lub niewłaściwie zachowujące się w pociągach. Zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. Prawo przewozowe

przewoźnik jest obowiązany do zapewnienia podróżnym odpowiednich warunków bezpieczeństwa i higieny oraz wygody i należytej obsługi. Rzecznik zwrócił się o zbadanie przedstawionej sprawy i poinformowanie o przyczynach nieprawidłowości oraz podjęcie działań mających na celu ich wyeliminowanie.

Prezes Zarządu Kolei Mazowieckich - KM Sp. z o.o. (27.01.2010 r.) poinformował, że pracownicy zespołu drużyn konduktorskich w przypadku wystąpienia nieprawidłowości podczas obsługi pociągu zostali zobowiązani m.in. do informowania podróżnych przebywających w pociągu o przyczynie nieplanowanego postoju pociągu i czasie opóźnienia, a także do zapewnienia bezpieczeństwa podróżnym podczas trwania awarii, chwilowego zatrzymania lub postoju pociągu. Na wszystkich szkoleniach i pouczeniach okresowych dla pracowników odpowiedzialnych za obsługę podróżnych, szczegółowo omawiane są tematy właściwego pełnienia obowiązków służbowych. Interwencje obsługi konduktorskiej w przypadku łamania zakazu palenia i picia alkoholu są lekceważone przez osoby naruszające przepisy porządkowe i w następstwie wymagają interwencji organów porządkowych, co skutkuje wydłużonym postojem pociągu na danej stacji i opóźnionym przybyciem pociągu do stacji docelowej. W odpowiedzi poinformowano także, że punktualność pociągów wykazuje tendencję wzrostową, co jest wynikiem podejmowanych działań zapobiegawczych. Główną przyczyną zakłóceń w ruchu pociągów są trudne warunki zimowe.

18. Ministra Infrastruktury (RPO-600891-I/09) z dnia 18 stycznia 2010 r. – w sprawie statutu Polskiego Związku Działkowców i regulaminu rodzinnych ogrodów działkowych.

Do Rzecznika wpływają liczne skargi na działalność Polskiego Związku Działkowców, w szczególności na postanowienia statutu tej organizacji i regulaminu rodzinnych ogrodów działkowych. Dnia 15 listopada 2008 r. Rzecznik zwrócił się do Ministra Infrastruktury z prośbą o objęcie nadzorem działań podejmowanych przez Polski Związek Działkowców. W odpowiedzi stwierdzono, że brak przepisu o nadzorze nie daje możliwości bezpośredniej ingerencji ministra właściwego do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej w działalność Polskiego Związku Działkowców. Zdaniem Ministra Infrastruktury do PZD należy stosować przepisy ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach, w tym przepisy dotyczące organów nadzoru nad stowarzyszeniami. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Prezydent m.st. Warszawy z prośbą o podjęcie czynności nadzorczych nad PZD w trybie ustawy Prawo o stowarzyszeniach. W odpowiedzi Pani Prezydent stwierdziła, że nie posiada kompetencji do objęcia PZD nadzorem sprawowanym na podstawie art. 8 ust. 5 pkt 2 Prawa o stowarzyszeniach. Stanowisko to zostało podtrzymane w późniejszej korespondencji. W związku z powyższym Rzecznik ponownie zwrócił się z prośbą o podjęcie działań mających na celu ustalenie organu władzy publicznej sprawującego nadzór nad Polskim Związkiem Działkowców. W warunkach demokratycznego państwa prawnego nie powinien

bowiem funkcjonować - realizujący istotne funkcje publiczne i zrzeszający na zasadzie przymusowości wszystkich polskich działkowców - podmiot, który nie podlega jakimkolwiek nadzorowi. Rzecznik zwrócił się jednocześnie o przedstawienie stanowiska co do zasadności wystąpienia przez Radę Ministrów z inicjatywą ustawodawczą, która doprowadziłaby do jasności sytuacji odnośnie do nadzoru administracyjnego nad Polskim Związkiem Działkowców.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury (17.02.2010 r.) ponownie stwierdził, iż brak wyraźnego przepisu o nadzorze nie daje możliwości bezpośredniej ingerencji w działalność Polskiego Związku Działkowców jakimkolwiek organowi administracji publicznej, w tym także ministrowi właściwemu do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej. Jednocześnie poinformował, iż w projekcie stanowiska Rządu wobec poselskiego projektu ustawy o ogrodach działkowych, odrzuconego przez Sejm RP w dniu 16 lipca 2009 r., zaprezentowano pogląd o konieczności zmiany obecnie obowiązujących przepisów dotyczących rodzinnych ogrodów działkowych. W związku z powyższym, w Ministerstwie Infrastruktury prowadzone są prace analityczne, mające na celu pogłębienie wiedzy o istniejących uwarunkowaniach, w których funkcjonują ogrody działkowe. Usystematyzowanie tej wiedzy pozwoli na określenie warunków prawnych, przestrzennych i ekonomicznych, których spełnienie jest niezbędne dla rozwoju rodzinnych ogrodów działkowych. W pracach tych zostanie również rozważony pogląd wyrażony w wystąpieniu Rzecznika, iż „w warunkach demokratycznego państwa prawnego nie powinien funkcjonować - realizujący istotne funkcje publiczne i zrzeszający na zasadzie przymusowości wszystkich polskich działkowców - podmiot, który nie podlega jakimkolwiek nadzorowi.”

19. Prezesa Rady Ministrów (RPO-492273-IV/04) z dnia 19 stycznia 2010 r. – w sprawie uprawnień nauczycieli wiejskich do użytkowanych przez nich działek gruntu szkolnego.

Od niemal sześciu lat Rzecznik prowadzi bezowocną korespondencję z Ministrem Edukacji Narodowej w sprawie uprawnień nauczycieli wiejskich do użytkowanych przez nich działek gruntu szkolnego. Źródłem problemu jest niejasna treść art. 56 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela, który to przepis przyznaje nauczycielom „prawo do osobistego użytkowania działki gruntu szkolnego” o powierzchni do 0,25 ha (gdy zaś takiej brak - do działki przydzielanej, w miarę możliwości, przez organ prowadzący szkołę), nie określając jednak w żaden sposób prawnego charakteru owego „prawa do osobistego użytkowania”, ani też, w razie naruszenia tego prawa - środków zmierzających do jego ochrony. Niestety, pomimo deklarowanego przez kolejnych Ministrów zamiaru znowelizowania art. 56 Karty Nauczyciela w kierunku postulowanym przez Rzecznika, problem ten nie został rozwiązany do dnia dzisiejszego. Zdaniem Rzecznika istniejący stan narusza podstawową w stosunkach cywilnoprawnych zasadę równorzędności podmiotów (w praktyce organy prowadzące szkołę jednostronnie ustalają treść tego prawa; jest ona

zatem różna w różnych wypadkach). Co więcej, pozostaje w sprzeczności zarówno z zasadą zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, w powiązaniu z nakazem ochrony praw majątkowych (art. 2 w zw. z art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP), jak i z zasadą przyzwoitej legislacji, wymagającą stanowienia przepisów jasnych i zrozumiałych, o dostatecznym stopniu określoności, zwłaszcza wówczas, gdy dotyczą one praw obywateli chronionych na poziomie konstytucyjnym. Rzecznik zwrócił się z prośbą o powtórne przeanalizowanie przedstawionego problemu i rozważenie sposobu podjęcia odpowiednich działań w kierunku zmiany obecnie obowiązujących przepisów.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej (24.02.2010 r.) poinformowała, że ze względu na ilość i charakter uwag zgłoszonych w sprawie zapisów w ustawie - Karta Nauczyciela, oprócz Rzecznika Praw Obywatelskich, również przez innych wnioskodawców, biorąc pod uwagę istotę, złożoność regulowanej materii oraz tradycję dokumentu regulującego prawa i obowiązki nauczycieli, Ministerstwo Edukacji Narodowej, po uzyskaniu stosownych opinii, w tym zwłaszcza środowiska nauczycielskiego, rozważy kierunki dalszych prac legislacyjnych, mających na celu wypracowanie rozwiązań nowoczesnej ustawy o zawodzie nauczyciela.

20. Ministra Obrony Narodowej (RPO-635807-IX/09) z dnia 19 stycznia 2010 r. – w sprawie problemów zgłaszanych przez żołnierzy Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Afganistanie.

W dniach 14-18 grudnia 2009 r. przedstawiciele Rzecznika przebywali w Polskim Kontyngencie Wojskowym w Afganistanie. Wizyta miała na celu przede wszystkim zapoznanie się z warunkami służby w Afganistanie, ale podczas prowadzonych spotkań dominowała problematyka dotycząca zasad pełnienia służby w kraju, a także zmian w obowiązującym systemie prawnym. Podczas spotkań podnoszony był problem ograniczenia do 12 lat możliwości pełnienia służby wojskowej przez szeregowych zawodowych. Do najistotniejszych problemów zgłaszanych przez żołnierzy, dotyczących bezpośrednio pełnienia przez nich służby w Afganistanie, zaliczyć należy nieodpowiednią jakość otrzymywanego wyposażenia, w szczególności kamizelek kuloodpornych oraz umundurowania i obuwia. Pomimo zgłaszania krytycznych uwag jakości otrzymywanych mundurów i butów pozostaje bez zmian. Sytuacja ta powoduje, iż żołnierze zmuszeni są do zakupu mundurów i obuwia za własne pieniądze. Podkreślano, że cena nabywanych przez nich mundurów i butów jest niższa niż tych, które są kupowane przez wojsko, natomiast jakość - zdecydowanie lepsza. Żołnierze zgłosili też problem ograniczeń w zakresie turnusów rehabilitacyjnych organizowanych dla żołnierzy powracających z Afganistanu. Poruszono także problem żołnierzy, którzy w czasie wykonywania zadań w Iraku i Afganistanie doznali obrażeń ciała. Po okresie rekonwalescencji kierowani są na komisje lekarskie, które orzekają o ich niezdolności do służby wojskowej, a następnie są zwalniani ze służby. W ocenie zainteresowanych powodem tego jest brak wykazu

stanowisk dla żołnierzy, którzy doznali uszczerbku na zdrowiu w czasie wykonywania zadań bojowych i posiadają ograniczenia do pełnienia służby. Rzecznik zwrócił się z prośbą o poinformowanie o zajętym stanowisku wobec przedstawionych problemów.

Minister Obrony Narodowej (17.02.2010 r.) poinformował, że wyposażenie, jakim dysponują polscy żołnierze realizujący zadania w misjach poza granicami kraju (szczególnie w PKW Afganistan), nie ustępuje pod względem jakości wyposażeniu żołnierzy innych armii, a niekiedy je przewyższa. Żołnierze udający się na zagraniczne misje wojskowe otrzymują jednorazową należność pieniężną w wysokości miesięcznego najniższego uposażenia zasadniczego żołnierza zawodowego. Kupowana była głównie dodatkowa bielizna termoaktywna, czy też drobne elementy wyposażenia indywidualnego, tak więc trudno stwierdzić, aby dodatkowe wyposażenie kupowane było przez żołnierzy za ich własne pieniądze. Obowiązujące przepisy nie ograniczają możliwości skorzystania przez żołnierzy powracających z misji poza granicami państwa, w ramach programu osłony psychologicznej, z pomocy w postaci 14-dniowych turnusów leczniczo - profilaktycznych. W dniu 12 czerwca 2009 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 24 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych oraz niektórych innych ustaw, które wprowadzają m.in. nową kategorię zdrowia Z/O - zdolny do zawodowej służby wojskowej z ograniczeniami. Powyższe regulacje, w okresie 24 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, będą miały również zastosowanie w stosunku do byłych żołnierzy zawodowych oraz byłych żołnierzy nadterminowej zasadniczej służby wojskowej, którzy wskutek wypadku w związku lub podczas wykonywania obowiązków służbowych albo choroby pozostającej w związku ze służbą wojskową pełnią poza granicami państwa po dniu 1 stycznia 1998 r. doznali stałego, długotrwałego uszczerbku na zdrowiu lub zostali poszkodowani. Żołnierze ci będą mogli wystąpić do Ministra Obrony Narodowej z wnioskami o powołanie do zawodowej służby wojskowej. Minister poinformował ponadto, że obowiązujące przepisy umożliwiają żołnierzom służby kontraktowej przejście do służby stałej.

21. Ministra Skarbu Państwa (RPO-636611-IV/09) z dnia 19 stycznia 2010 r. – w sprawie odmów wydania decyzji potwierdzających prawo do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej, ze względu na nieposiadanie przez wnioskodawcę numeru PESEL.

Do Biura Rzecznika napływają skargi, w których wnioskodawcy podnoszą, iż wbrew obowiązującym regulacjom prawnym wojewodowie uzależniają wydanie decyzji potwierdzającej prawo do rekompensaty od wskazania numeru PESEL. Warunki uzyskania rekompensaty określa ustawa z dnia 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodnie z art. 2 i 3 tej ustawy, prawo do rekompensaty przysługuje tylko obywatelom polskim. Wśród dokumentów, które należy dołączyć do wniosku według art. 6 w/w ustawy są dowody świadczące o posiadaniu obywatelstwa polskiego. Do takich dowodów zalicza się dokumenty

tożsamości. Jednak nie wszyscy uprawnieni do rekompensaty posiadają polskie dokumenty tożsamości z numerem PESEL. Niejednokrotnie obywatele polscy przebywający za granicą posiadają paszporty tymczasowe wystawione przez konsula lub decyzje o poświadczeniu obywatelstwa polskiego. Dokumenty te mogą nie zawierać numeru PESEL. Zdaniem Rzecznika nieposiadanie przez wnioskodawcę numeru PESEL nie powinno być kwalifikowane jako brak formalny wniosku, a tym bardziej stanowić podstawę decyzji odmawiającej potwierdzenia prawa do rekompensaty. Zasadnym zatem wydaje się podjęcie przez Ministra Skarbu Państwa działań, mających na celu umożliwienie otrzymania rekompensaty przez wnioskodawców, którzy nie posiadają numeru PESEL.

Minister Skarbu Państwa (01.02.2010 r.) zgodził się ze stanowiskiem Rzecznika, iż żądanie przez organy potwierdzające prawo do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami RP od osób zamieszkałych za granicą i ubiegających się o wydanie decyzji potwierdzającej ich prawo do rekompensaty, dostarczenia dokumentu stwierdzającego posiadanie numeru PESEL, jest bezpodstawne. Ministerstwo Skarbu Państwa, w ramach prowadzonego monitoringu rozpatrywania przez właściwych wojewodów wniosków w sprawie potwierdzenia prawa do rekompensaty oraz wprowadzania danych osób uprawnionych do rejestrów wojewódzkich, wystąpi do urzędów wojewódzkich z pismem przypominającym o konieczności stosowania trybu załatwiania spraw dotyczących realizacji prawa do rekompensaty w pełni zgodnego z przepisami ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

22. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (RPO-636250-X/09) z dnia 21 stycznia 2010 r. – w sprawie finansowania i organizacji akcji „Szkłanka mleka”.

Rzecznik zwrócił się o wyjaśnienie przyczyn nowelizacji rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 sierpnia 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu wypłacania dopłaty krajowej oraz szczegółowego zakresu kontroli wykorzystania tej dopłaty, której rezultatem jest ograniczenie dotacji krajowej za dostarczanie mleka lub przetworów mlecznych do szkół podstawowych.

Stosownie do treści art. 46 b ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych, minister właściwy do spraw rynków rolnych jest upoważniony do wydania rozporządzenia regulującego szczegółowe warunki i tryb wypłacania dopłaty krajowej, a także szczegółowy zakres kontroli wykorzystania tej dopłaty, mając w szczególności na uwadze określenie terminów dokonywania poszczególnych czynności związanych z wypłatą dopłat krajowych, przepisy Unii Europejskiej w zakresie dopłat do spożycia mleka i przetworów mlecznych w przedszkolach i szkołach, a także zabezpieczenie prawidłowego wydatkowania tych środków. Zgodnie z § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 sierpnia 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu wypłacania dopłaty krajowej oraz szczegółowego zakresu kontroli wykorzystania tej dopłaty,

dopłatę krajową wypłacano za okres od dnia rozpoczęcia zajęć dydaktyczno-wychowawczych do dnia ich zakończenia w danym roku szkolnym w rozumieniu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 kwietnia 2002 r. w sprawie organizacji roku szkolnego, z wyłączeniem ferii i przerw świątecznych. Tymczasem w wyniku nowelizacji omawianego przepisu, od dnia 1 grudnia 2009 r. dopłatę krajową wypłaca się za dostarczanie mleka lub przetworów mlecznych do szkół podstawowych przez 3 dni w tygodniu, w okresie od dnia 1 października do dnia 31 maja roku szkolnego w rozumieniu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 kwietnia 2002 r. w sprawie organizacji roku szkolnego, z wyłączeniem ferii i przerw świątecznych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi (02.02.2010 r.) poinformował, że rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 sierpnia 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu wypłacania dopłaty krajowej, dotyczące zasad wypłacania przez Agencję Rynku Rolnego z budżetu państwa dopłaty do spożycia mleka i przetworów mlecznych w szkołach podstawowych, zostało wydane w okresie dynamicznego rozwoju gospodarki. Spowolnienie gospodarcze wymusiło wprowadzenie ograniczeń wydatków z budżetu państwa, co bezpośrednio wpływa m.in. na możliwości do realizacji poziom dopłaty krajowej do spożycia mleka i przetworów mlecznych w szkołach podstawowych. Kwota środków finansowych określona w ustawie budżetowej na 2010 r. uniemożliwia realizację tej dopłaty w dotychczasowym zakresie. Zakres realizacji dopłaty krajowej w kolejnych latach szkolnych będzie wynikał z sytuacji budżetowej państwa, jednakże oczekuje się, iż pomimo ograniczeń budżetowych program dopłat do spożycia mleka i przetworów mlecznych w szkołach podstawowych będzie kontynuowany i obejmie możliwie największą liczbę uczniów.

23. Ministra Zdrowia (RPO-638516-X/10) z dnia 22 stycznia 2010 r. – w sprawie opiniowania projektów zarządzeń Prezesa NFZ w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów o udzielenie świadczeń opieki zdrowotnej oraz nadzoru nad zarządzeniami Prezesa NFZ.

Ostatnio na łamach prasy i w środkach masowego przekazu komentowane były zarządzenia Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia wprowadzające m.in. zmiany w zakresie dostępu ubezpieczonych do chemioterapii niestandardowej (ograniczenie o połowę dotychczasowej liczby szpitali, w których można przeprowadzać chemioterapię niestandardową - do zakładów, gdzie zatrudnieni są konsultant krajowy bądź konsultanci wojewódzcy ds. onkologii) oraz do mammografii w ramach przesiewowego programu profilaktyki raka piersi (wykluczenie z programu profilaktyki kobiet, u których już wcześniej zdiagnozowano zmiany nowotworowe o charakterze złośliwym w piersi oraz kobiet, które wypełniając ankietę przed badaniem, zgłoszą występowanie dolegliwości w obrębie piersi). Regulacje te spotkały się z krytyką lekarzy specjalistów, w tym konsultantów w określonych dziedzinach medycyny, oraz uzasadnionym sprzeciwem i obawami pacjentów o dostęp do

profilaktyki i leczenia. Powtarzające się niedociągnięcia merytoryczne w treści wydawanych zarządzeń Prezesa NFZ pozwalają na postawienie pytania o skuteczność instytucji opiniowania projektów tych zarządzeń przewidzianej w ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz sprawność systemu kontroli zarządzeń przez Ministra Zdrowia. Rzecznik zwrócił się z prośbą o zajęcie stanowiska w sygnalizowanych kwestiach, a także przekazanie informacji na temat działań i zamierzeń resortu zdrowia w kierunku rozwiązania wspomnianych problemów z poszanowaniem praw ubezpieczonych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (23.02.2010 r.) poinformował, że Minister Zdrowia zobowiązał Prezesa NFZ do usunięcia z zarządzenia Nr 65/2009/DGL Prezesa NFZ z dnia 3 listopada 2010 r. w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju leczenie szpitalne w zakresie terapeutyczne programy zdrowotne, warunków wymaganych od świadczeniodawców, które wskazują, iż realizacja „Programu leczenia w ramach świadczenia chemioterapii niestandardowej” może odbywać się w miejscu pracy konsultanta krajowego lub wojewódzkiego w dziedzinie onkologii klinicznej, hematologii, hematoonkologii dziecięcej, ginekologii onkologicznej – zgodnie ze specyfikacją nowotworu. W dniu 8 stycznia 2010 r. Prezes NFZ wydał zarządzenie Nr 3/2010/DGL zmieniające zarządzenie w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju leczenie szpitalne w zakresie terapeutyczne programy zdrowotne.

W kwestii zapisu w załączniku Nr 4 do zarządzenia Prezesa NFZ Nr 57/2009/DSOZ z dnia 29 października 2009 r. w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju profilaktyczne programy zdrowotne, zgodnie z którym programem nie mogą być objęte kobiety, które wypełniając ankietę przed badaniem zgłoszą występowanie dolegliwości w obrębie piersi, Minister Zdrowia wystąpił do NFZ celem uzyskania wyjaśnień. Z informacji przekazanych przez Prezesa NFZ wynikało, iż zapis ten wprowadzono w oparciu o uwagę konsultanta wojewódzkiego w dziedzinie radiologii i diagnostyki obrazowej dla województwa małopolskiego. Powyższe wyjaśnienia uznano za zasadne. Jednak w wyniku wniosku o zmianę załącznika, złożonego m.in. przez Konsultanta Krajowego w dziedzinie Onkologii Klinicznej, Prezes NFZ w dniu 29 stycznia 2010 r. wydał zarządzenie Nr 11/2010/DSOZ zmieniające zarządzenie w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju profilaktyczne programy zdrowotne, które wyeliminowało przedmiotowy zapis.

24. Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego (RPO-595750-II/08) z dnia 26 stycznia 2010 r. – w sprawie pełnej implementacji do polskiego porządku prawnego postanowień Konwencji Rady Europy o cyberprzestępczości oraz Protokołu dodatkowego do tej Konwencji.

Rzecznik skierował wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości w związku z koniecznością pełnej implementacji do polskiego porządku prawnego postanowień Konwencji Rady Europy z dnia 23 listopada 2001 r. o cyberprzestępczości oraz

Protokołu dodatkowego do tej Konwencji. W piśmie Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości z dnia 24 września 2008 r., Rzecznik otrzymał informację, że Ministerstwo podejmuje działania mające na celu przystosowanie art. 202 Kodeksu karnego do wymogów Konwencji. Podzielając przedstawioną w piśmie opinię, że w związku ze zobowiązaniami międzynarodowymi niezbędne jest podniesienie przynajmniej do lat 16 wieku osoby małoletniej, z której udziałem treści pornograficzne są utrwalane, sprowadzane, przechowywane lub posiadane (art. 202 § 4 i § 4a Kodeksu karnego), Rzecznik zwrócił się z prośbą o przedstawienie działań podejmowanych w celu pełnej implementacji postanowień Konwencji o cyberprzestępczości.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (26.02.2010 r.) poinformował, że pomimo tego, iż Polska nie jest stroną Konwencji o cyberprzestępczości, a zatem nie istnieje prawny obowiązek dostosowania prawa polskiego do jej wymogów, to jednak podjęto szereg działań zmierzających do zapewnienia zgodności prawa polskiego z jej postanowieniami. Zakresem dostosowania objęto przepisy dotyczące przestępstw komputerowych, a także przepisy postępowania karnego w odniesieniu do przeszukania i zajęcia przechowywanych danych informatycznych oraz kontroli i utrwalania określonych przekazów, w tym korespondencji przesyłanej drogą elektroniczną. Zmieniono również przepisy ustawy o Policji oraz ustawy Prawo telekomunikacyjne w zakresie dotyczącym gromadzenia i rejestrowania określonych danych. Pozostała do wprowadzenia zmiana odnosi się do przestępstw pornografii dziecięcej. W celu związania się postanowieniami Konwencji konieczne jest podniesienie granicy wiekowej małoletniego (przynajmniej do 16 lat) w odniesieniu do utrwalania oraz sprowadzania, posiadania i przechowywania na użytek prywatny treści pornograficznych z udziałem małoletniego (art. 202 § 4 i 4a k.k.). W wyniku przeprowadzonej analizy przepisów opracowany został projekt ustawy, który obejmuje zmiany do art. 101 § 4, art. 202, art. 205 k.k., a także art. 90, art. 91, art. 185a k.p.k. Projekt ten zostanie przedłożony do dalszych prac wewnątrzresortowych i poddany następnie konsultacjom międzyresortowym. Odnosząc się do kwestii dostosowania prawa polskiego do postanowień Protokołu dodatkowego do Konwencji o cyberprzestępczości, w odpowiedzi wskazano, iż przepisy prawa polskiego penalizują prawie wszystkie czyny opisane w Protokole. Brak jedynie przepisu przewidującego odpowiedzialność osoby zaprzeczającej zbrodni ludobójstwa popełnionej wobec obywateli innych państw niż Polska.

25. Ministra Gospodarki (RPO-638298-V/10) z dnia 26 stycznia 2010 r. – w sprawie podpisania nowego kontraktu na dostawy rosyjskiego gazu do Polski.

Z publikacji prasowych wynika, że w ramach trwających od marca 2009 roku międzyrządowych polsko-rosyjskich negocjacji uzgadniane są nowe warunki dostaw rosyjskiego gazu do Polski. W mediach sygnalizowane są obawy, iż w związku z przedłużającymi się negocjacjami, w najbliższym czasie Polsce grozi ograniczenie dostaw gazu dla przemysłu i konieczność sięgnięcia do posiadanych rezerw

strategicznych tego surowca. Aktualnie dostarczanie gazu do Polski realizowane jest w ramach dotychczasowej umowy na dostawy gazu rurociągiem jamalskim, jednak ilość gazu zakontraktowana tą umową jest niewystarczająca. Sytuację dodatkowo pogarsza zwiększenie zapotrzebowania na gaz spowodowane utrzymującą się niską temperaturą powietrza. Wiele kontrowersji wywołuje również sama treść postanowień zawartych w negocjowanej umowie. Dotyczą one przede wszystkim długości okresu, na jaki miałyby ona zostać zawarta. W środkach masowego przekazu prezentowane są także wątpliwości dotyczące proponowanego w umowie zwiększenia dostaw rosyjskiego gazu. Istnieje obawa, czy Polska będzie w stanie zużyć zakontraktowane ilości gazu (za który będzie musiała zapłacić), zwłaszcza po wybudowaniu w Świnoujściu terminalu umożliwiającego import gazu skroplonego tzw. gazoportu, który ma być oddany do użytku w 2014 roku. Wydaje się również, że proponowany kontrakt stawia pod znakiem zapytania przyszłą rolę gazoportu. Rzecznik zwrócił się o poinformowanie o zajęтым stanowisku.

Minister Gospodarki (02.03.2010 r.) szczegółowo opisał w udzielonej odpowiedzi etapy renegocjacji kontraktu na dostawy gazu ziemnego ze stroną rosyjską. Jednocześnie poinformował, że poziom dostaw rosyjskiego gazu ziemnego będzie poziomem maksymalnym, z zachowaniem prawa do jego obniżenia. W związku z bardzo niskimi temperaturami w styczniu 2010 r., obserwuje się rekordowe zapotrzebowanie na gaz ziemny. Gdyby nie dodatkowe dostawy gazu z Federacji Rosyjskiej – większe aniżeli przewidują zapisy obecnego kontraktu - niezbędne byłoby skorzystanie z ograniczeń w poborze gazu ziemnego dla niektórych odbiorców, a to wiązałoby się z milionowymi stratami dla gospodarki kraju. Renegocjacja kontraktu na dostawy gazu rosyjskiego nie będzie miała negatywnego wpływu na inwestycję w zakresie terminalu LNG w Świnoujściu, która jest i będzie realizowana zgodnie z przyjętym harmonogramem. Realizowane są ponadto inne inwestycje, których celem jest dywersyfikacja dostaw gazu ziemnego do Polski.

26. Prezesa Zarządu TVP S.A. (RPO-638774-I/10) z dnia 26 stycznia 2010 r. – w sprawie wstrzymania emisji reportażu TVP na temat naruszeń praw pracowniczych i nieprawidłowości sanitarnych w delikatesach Alma w Lublinie.

W związku z doniesieniami prasowymi dotyczącymi wstrzymania emisji reportażu TVP na temat naruszeń praw pracy i nieprawidłowości sanitarnych w delikatesach Alma w Lublinie („Gazeta Wyborcza” z dnia 16 stycznia 2010 r., „Alma schowała reportaż do sądowej lodówki”), Rzecznik wyraził zaniepokojenie zaistniałą sytuacją, która stanowi ingerencję w zagwarantowaną konstytucyjnie wolność wypowiedzi. Sprawa budzi tym większy niepokój, iż jak twierdzi autor artykułu, reportaż został zdjęty z anteny po monitach spółki. Sądowa decyzja w przedmiocie zakazu emisji reportażu zapadnie natomiast w najbliższej przyszłości. Rzecznik podkreślił, że już w lutym 2007 r. złożył do Trybunału Konstytucyjnego wniosek o zbadanie zgodności z Konstytucją art. 755 § 2 Kodeksu postępowania cywilnego, bowiem praktyka stosowania tego przepisu rodzi obawę, że może on stanowić ukrytą formę cenzury

prewencyjnej. Sprawa obecnie czeka na rozpoznanie. Z tego powodu Rzecznik zwrócił się do Prezesa Zarządu TVP S.A. z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie, a w szczególności o wyjaśnienie przyczyn wstrzymania emisji reportażu.

Prezes Zarządu TVP S.A. (08.02.2010 r.) poinformował, że emisja reportażu nastąpiła w dniu 21 stycznia 2010 r. Wyznaczenie tego terminu nastąpiło z uwzględnieniem wielu przyczyn obiektywnych. Z informacji prasowych wynikało, że Alma Market S.A. złożyła wniosek do Sądu Okręgowego Sądu Gospodarczego w Lublinie o zabezpieczenie powództwa o naruszenie dóbr osobistych poprzez zakazanie TVP S.A. rozpowszechniania na swojej antenie, jak również stronach internetowych, materiału prasowego w postaci reportażu dotyczącego delikatesów Alma w Lublinie, jednak okoliczność ta nie miała bezpośredniego wpływu na podjętą w Oddziale decyzję o dacie emisji. W dniu emisji Oddział Terenowy w Lublinie otrzymał z Sądu Okręgowego w Lublinie IX Wydział Gospodarczy odpis postanowienia o oddaleniu wniosku Alma Market S.A o udzielenie zabezpieczenia powództwa. Materiał na bieżąco uzupełniono również o kwestie związane z wniesieniem sprawy do sądu i o dodatkowy komentarz rzecznika prasowego Almy.

27. Marszałka Sejmu RP (RPO-572441-I/07) z dnia 27 stycznia 2010 r. – w sprawie wprowadzenia do Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP, ustawy o referendum ogólnokrajowym oraz ustawy o referendum lokalnym instytucji tzw. alternatywnych form głosowania.

Wprowadzona ustawą z dnia 19 listopada 2009 r. o zmianie ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, ustawy - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta instytucja pełnomocnika - jako alternatywna forma głosowania przewidziana dla osób niepełnosprawnych i osób w podeszłym wieku - jest odpowiedzią na wieloletnie oczekiwania środowiska osób z niepełnosprawnością oraz postulaty kolejnych Rzeczników Praw Obywatelskich. Zmiany wprowadzone tą ustawą, a także zeszlóroczna nowelizacja ustawy - Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego pozwolą osobom z niepełnosprawnością współdecydować - na równi z innymi obywatelami - o kształcie władz samorządowych, reprezentacji Polski w Parlamencie Europejskim oraz o tym, kto sprawować będzie urząd Prezydenta RP. Pilnej nowelizacji wymagają pozostałe ustawy regulujące prawo wyborcze w Polsce tj. ustawa z dnia 12 kwietnia 2001 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym oraz ustawa z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym. nierozwiązany dotąd problemem pozostaje sytuacja osób przebywających w dniu wyborów poza granicami kraju lub osób, które z innych przyczyn nie mogą stawić się w lokalu komisji wyborczej. Jednym z możliwych rozwiązań jest wprowadzenie instytucji tzw. głosowania korespondencyjnego. Rzecznik zwrócił się z prośbą o poinformowanie, czy prowadzone są prace nad nowelizacją ustaw w zakresie wprowadzenia tzw. alternatywnych form głosowania.

28. Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej (RPO-637247-VII/09) z dnia 27 stycznia 2010 r. – w sprawie „Raportu Rzecznika Praw Obywatelskich w sprawie wypadków nadzwyczajnych w miejscach pobytu osób pozbawionych wolności.”

W wystąpieniu Rzecznik wyjaśnił kilka zasadniczych kwestii budzących wątpliwość resortu edukacji, a dotyczących treści „Raportu Rzecznika Praw Obywatelskich w sprawie wypadków nadzwyczajnych w miejscach pobytu osób pozbawionych wolności”. Zdaniem Rzecznika, wprowadzenie do obowiązujących przepisów prawnych katalogu i definicji „wydarzeń nadzwyczajnych”, opracowanie odpowiednich procedur postępowania w sytuacji wystąpienia takiego wydarzenia oraz sporządzenie procedur jednolitego dokumentowania i przekazywania organom nadzorującym informacji o wydarzeniach nadzwyczajnych, umożliwi uzyskanie rzetelnej wiedzy w zakresie występowania w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii wydarzeń nadzwyczajnych. Informacje na temat rzeczywistej skali omawianego problemu pozwolą na jego dokładne zdiagnozowanie oraz, w efekcie, podjęcie odpowiednich działań zarówno w zakresie zapobiegania takim zdarzeniom, ale przede wszystkim zapewnienia bezpieczeństwa wychowankom placówek. Rzecznik zwrócił się o zajęcie stanowiska w sprawie przedstawionych postulatów, prosząc jednocześnie o comiesięczne przekazywanie danych o wszystkich wydarzeniach nadzwyczajnych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej (31.03.2010 r.) poinformował, że postulat Rzecznika należy potraktować jako wniosek o utworzenie nowej bazy danych osobowych dotyczącej nieletnich, wobec których zastosowano środek wychowawczy, co wymaga zmian na poziomie ustawowym. Także propozycja dotycząca wprowadzenia do obowiązujących przepisów prawnych definicji i/lub katalogu „wydarzeń nadzwyczajnych” dotyczących tej grupy wychowanków placówek systemu oświaty, wymaga uzupełnienia przepisów ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Sprawa ta zostanie przekazana - zgodnie z kompetencjami - Ministrowi Sprawiedliwości.

29. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-638794-XVIII/10) z dnia 28 stycznia 2010 r. – w sprawie uznania terminu za zachowany w postępowaniu administracyjnym w sytuacji, gdy pismo zostało nadane w zagranicznej placówce pocztowej.

W związku z badanymi przez Rzecznika sprawami ujawnił się problem dotyczący uznania terminu za zachowany w procedurze administracyjnej ogólnej uregulowanej przepisami Kodeksu postępowania administracyjnego. Wątpliwości Rzecznika budzi możliwość uznania terminu za zachowany wówczas, gdy pismo przed upływem terminu zostało nadane w polskiej placówce pocztowej operatora publicznego. Zachowanie terminu nie będzie możliwe, gdy przed jego upływem pismo nadano w zagranicznej placówce pocztowej. We wcześniejszych orzeczeniach sądy

administracyjne podkreślały, że nadanie pisma w placówce pocztowej zagranicznego operatora lub w placówce polskiego operatora, ale niemającego statusu operatora publicznego, przed dniem upływu terminu, nie prowadzi do zachowania terminu. Ostatnio w orzecznictwie sądowoadministracyjnym spotkać można stanowisko, zgodnie z którym w przypadku, gdy pismo zostało nadane w zagranicznym urzędzie pocztowym, termin do jego wniesienia należy uznać za zachowany, jeżeli przed jego upływem pismo to zostało przekazane polskiej placówce pocztowej operatora publicznego. W opinii Rzecznika rozszerzająca wykładnia zaproponowana przez Naczelną Sąd Administracyjny nie jest jednak wystarczająca. Przepis art. 57 § 5 pkt 3 k.p.a. wymaga nowelizacji. Ograniczenia przewidziane w tym przepisie uznać można za stojące w sprzeczności z ogólnymi fundamentami Wspólnoty Europejskiej. Podobne postulaty pojawiły się w najnowszej literaturze z zakresu nauki postępowania administracyjnego. Rzecznik zwrócił się do z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (25.02.2010 r.) poinformował, że przyjęcie rozwiązania zaproponowanego przez Rzecznika mogłoby spowodować znaczne wydłużenie postępowania administracyjnego, a w konsekwencji ograniczyć pewność obrotu prawnego. Opracowany w MSWiA projekt ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego oraz ustawy - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi przewiduje zmianę art. 40 k.p.a., poprzez dodanie § 4 i § 5 o następującym brzmieniu: „§ 4. Strona zamieszkała za granicą, jeżeli nie ustanowiła pełnomocnika do prowadzenia sprawy zamieszkałego w Polsce, obowiązana jest wskazać w Polsce pełnomocnika do doręczeń. § 5. W razie niewskazania pełnomocnika do doręczeń, przeznaczone dla tej strony pisma pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia. Stronę należy o tym pouczyć przy pierwszym doręczeniu. Strona powinna być również pouczona o możliwości złożenia odpowiedzi na pismo wszczynające postępowanie i wyjaśnień na piśmie oraz o tym, kto może być ustanowiony pełnomocnikiem”. Osoby obowiązane do ustanowienia pełnomocnika do doręczeń mają również prawo do ustanowienia pełnomocnika do reprezentowania ich w danej sprawie. Analogiczne regulacje zawarte są w Kodeksie postępowania cywilnego oraz w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa.

30. Sekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (RPO-637104-I/09) z dnia 29 stycznia 2010 r. – w sprawie nierównego traktowania polskich obywateli w konkursach na urzędników Unii Europejskiej.

Z artykułu prasowego opublikowanego w „Gazecie Wyborczej” w dniu 18 grudnia 2009 r. pod tytułem „Kremer: zarzuty o braku Polaków w Europejskiej Służbie - nieuzasadnione” Rzecznik powziął wiadomość o działaniach podejmowanych przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych mających na celu zwiększenie reprezentacji Polaków w dotychczasowych przedstawicielstwach Komisji Europejskiej. W dniu 26 czerwca 2009 r. w „Gazecie Wyborczej” ukazał się zaś artykuł pod tytułem „Polski

desant na posady w Brukseli”. Z treści artykułu wynikało, że Urząd Komitetu Integracji Europejskiej na przełomie maja i czerwca 2009 r. skierował do Brukseli listy, w których określił listę priorytetowych stanowisk do obsadzenia przez polskich przedstawicieli. Sprawą nierównego traktowania Polaków w konkursach na unijnych urzędników Rzecznik interesował się już w czerwcu 2008 r. W tej sprawie występował wówczas m.in. do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich. Rzecznik zwrócił się z prośbą o przedstawienie wyjaśnień Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (11.03.2010 r.) poinformował, że w sprawie zwiększenia zatrudnienia obywateli polskich w instytucjach UE podejmowane są działania mające na celu organizację kolejnych konkursów dla administratorów oraz szefów wydziałów. Kwestia ta jest poruszana każdorazowo podczas spotkań przedstawicieli MSZ z KE i EPSO w trakcie spotkań zarówno oficjalnych, jak również roboczych. MSZ stara się również promować i wspierać polskich kandydatów, w szczególności na stanowiska kierownicze wysokiego szczebla (dyrektora generalnego, dyrektora, głównego doradcy, dyrektora agencji). W przypadku ubiegania się o takie stanowiska kierownicze w instytucjach i agencjach UE, istnieje możliwość uzyskania przez kandydata oficjalnego poparcia ze strony Rządu RP.

31. Ministra Zdrowia (RPO-630971-X/09) z dnia 1 lutego 2010 r. – w sprawie niewystarczających rozwiązań prawnych w zakresie finansowania pomocy medycznej dla osób bezdomnych.

Przedstawiony problem ujawnił się w toku badania przez Rzecznika sprawy dotyczącej zaprzestania udzielania finansowego wsparcia przez m. st. Warszawa poradni lekarskiej dla osób bezdomnych prowadzonej przez Stowarzyszenie „Lekarze Nadziei”. Obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego podlegają osoby bezdomne, wychodzące z bezdomności, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu. Składki na ubezpieczenia zdrowotne dla tych osób opłaca ośrodek pomocy społecznej. Pozostałe osoby bezdomne, które swoje prawo do korzystania ze świadczeń zdrowotnych wywodzą z art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, aby otrzymać świadczenia zdrowotne powinny przedstawić dokument, o którym mowa w art. 54 ust. 1 tej ustawy. Dokumentem potwierdzającym prawo do świadczeń opieki zdrowotnej świadczeniobiorcy jest decyzja wójta (burmistrza, prezydenta) gminy właściwej ze względu na miejsce zamieszkania świadczeniobiorcy, potwierdzająca to prawo. W tym przypadku prawo obywatela polskiego mieszkającego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do korzystania ze świadczeń zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych zostało uzależnione od jego sytuacji materialnej. Prawo to bowiem uzyskuje zainteresowany tylko wówczas, gdy spełnia kryterium dochodowe określone w art. 8 ustawy o pomocy społecznej, a ponadto nie posiada stosownych zasobów majątkowych. Powyższe rozwiązanie musi budzić wątpliwości, zwłaszcza w kontekście treści art. 68 ust. 2 Konstytucji RP. Gwarantuje on wszystkim obywatelom,

niezależnie od ich sytuacji materialnej, równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Rzecznik zwrócił się o zajęcie stanowiska w tej sprawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (02.03.2010 r.) nie podzielił stanowiska Rzecznika i poinformował, że regulacje dotyczące zapewnienia każdemu konstytucyjnego prawa do ochrony zdrowia są wystarczające. Zapewnienie prawa do ochrony zdrowia i równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych, zagwarantowane w Konstytucji RP, nie jest równoznaczne z gwarancją otrzymania wszystkich świadczeń i nie oznacza pełnej ich bezpłatności. Sprzeczne z zasadą równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej należałoby uznać przyznanie na podstawie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych określonej grupie osób szerszego zakresu bezpłatnych świadczeń niż pozostałym, zwłaszcza gdy nie jest to grupa wskazana w art. 68 Konstytucji RP. Konstytucja RP upoważnia bowiem do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku. Szczególna pomoc osobom w trudnej sytuacji materialnej, także osobom bezdomnym, odbywa się na zasadach i w zakresie określonym w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Zasadnym wydaje się podejmowanie takich działań, które włączają osoby bezdomne pozostające poza systemem pomocy społecznej, do tego systemu, zamiast wprowadzania doraźnych rozwiązań prawnych wyłącznie dla jednej grupy osób.

32. Prezesa Związku Banków Polskich (RPO-638566-VI/10) z dnia 2 lutego 2010 r. – w sprawie stosowanych przez instytucje finansowe praktyk ograniczających możliwość korzystania z usług rynku finansowego z uwagi na wiek.

Rzecznik wyraził zaniepokojenie wobec praktyk stosowanych przez instytucje finansowe ograniczające możliwość korzystania z usług rynku finansowego z uwagi na wiek. Uznając prawo banków do autonomicznej decyzji o zawarciu lub odmowie zawarcia umowy, Rzecznik wiele razy podkreślał, że autonomia ta nie może jednak prowadzić do dyskryminacji osób starszych, bo narusza to konstytucyjną zasadę równości, a także przyrodzoną i niezbywalną godność człowieka. W wystąpieniu Rzecznik zwrócił uwagę na sposób traktowania osób starszych przez niektórych pracowników banków, którzy wykorzystując ich ułomności (słaby wzrok i słuch) proponują dokonanie inwestycji finansowych dla nich niekorzystnych. Namawianie klientów na dokonanie zakupu jednostek funduszy inwestycyjnych, jako jedynych dających możliwość szybkiego i dużego zysku spowodowało, że Rzecznik stale otrzymuje liczne skargi wraz z prośbą wskazania organu, do którego można wystąpić z roszczeniem odszkodowawczym. Podobnie rzecz przedstawia się z drobnymi kredytami i pożyczkami udzielanymi przez banki osobom starszym bez rzetelnego badania zdolności kredytowej klienta. Banki nie zawsze wspomagają swoich dłużników w procesie naprawczym, a wręcz przeciwnie, zdarza się, iż w sposób bezwzględny żądają natychmiastowej spłaty należności, naliczając odsetki za zwłokę,

a następnie dokonując sprzedaży wierzytelności wyspecjalizowanej w windykacji długu firmie. Rzecznik zwrócił się z prośbą o informację, czy Związek Banków Polskich dostrzega potrzebę zmiany praktyk bankowych wobec osób zaawansowanych wiekowo, a jeśli tak, to jakie działania podejmuje na rzecz zmiany tych praktyk.

Prezes Związku Banków Polskich (16.03.2010 r.) nie zgodził się z twierdzeniem, że na rynku bankowym w Polsce może dochodzić do ograniczenia dostępności do usług z uwagi na wiek klientów. Obecnie co najmniej cztery banki oferują konta dedykowane specjalnie osobom starszym: Bank Pocztowy S.A., Bank BGŻ S.A., Bank BPS S.A. oraz Bank Zachodni WBK S.A. Cecha charakterystyczna tych kont to przede wszystkim niższe opłaty (lub brak opłat) oraz dodatkowe pakiety uwzględniające specyficzne potrzeby osób starszych. Banki często starają się ułatwić tej grupie dostęp do kredytów, szczególnie wtedy, gdy jednostkowe kwoty kredytów są raczej niewielkie. Niestety, niekiedy zdarza się także, że taka postawa banków była nadużywana przez rodziny osób starszych lub osoby trzecie. W 2009 roku zdecydowanie spadła liczba skarg dotyczących lokowania środków w jednostki funduszy inwestycyjnych. Najczęstszym źródłem tego typu sporów była nieznamość tego produktu przez klientów detalicznych, którzy inwestują środki bez zapoznania się z istotą umowy i wynikającymi z niej zagrożeniami.

Związek Banków Polskich przedyskutuje wystąpienie Rzecznika w trakcie spotkań gremiów działających w ramach Związku, które zrzeszają ekspertów z właściwych dziedzin. Natomiast decyzje dotyczące tworzenia oferty produktowej, czy też restrukturyzacji zadłużenia poszczególnych klientów, leżą wyłącznie w kompetencji kierownictw poszczególnych banków. Związek Banków Polskich, jako izba gospodarcza, nie jest uprawniony do podejmowania działań na rzecz indywidualnych osób w ich kontaktach z bankami, nie ma wpływu na politykę kredytową banków i możliwości interwencyjnego badania jednostkowych czynności bądź poszczególnych umów dotyczących czynności bankowych, a przypadek każdego konsumenta składającego skargę na bank powinien być rozpatrywany odrębnie.

33. Biskupa Legnickiego (RPO-637986-I/10) z dnia 2 lutego 2010 r. – w sprawie pobierania od uczniów odcisków palców przez nauczyciela religii w celu sprawdzania obecności na mszy niedzielnej celem dopuszczenia uczniów do bierzmowania.

Do Rzecznika wpłynęła informacja, iż nauczyciel religii w gimnazjum w Gryfowie Śląskim, od uczniów uczęszczających na lekcje religii, przygotowujących się do przyjęcia sakramentu bierzmowania, pobiera odciski linii papilarnych celem sprawdzenia ich obecności na nabożeństwach kościelnych. Sprawa ta wzbudziła wątpliwości Rzecznika co do legalności zbierania tego typu danych osobowych uczniów. Zasady przetwarzania danych osobowych przez nauczycieli są uregulowane w Konstytucji oraz ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych. Konstytucja w art. 47 gwarantuje każdemu prawo do prywatności oraz w art. 51 ust. 1 prawo do tzw. autonomii informacyjnej stanowiące, że nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby. W

przedmiotowej sprawie brak jest ustawowej podstawy do żądania/pobierania przez nauczyciela religii odcisków palców od uczniów. Kolejnym zagadnieniem jest prawidłowe zabezpieczenia zebranych danych i ich ochrona. Zgodnie z art. 26 ust. 1 pkt 3 ustawy o ochronie danych osobowych, administrator danych przetwarzający dane powinien dołożyć szczególnej staranności w celu ochrony interesów osób, których dane dotyczą, a w szczególności jest zobowiązany zapewnić, aby dane te były merytorycznie poprawne i adekwatne w stosunku do celów, w jakich są przetwarzane. W niniejszej sprawie zastosowana metoda sprawdzania obecności uczniów nie jest adekwatna do celów, w jakich dane biometryczne są zbierane przez katechetę. Rzecznik zwrócił się z prośbą o rozważenie możliwości podjęcia działań mających na celu usunięcie dostrzeżonych nieprawidłowości.

Biskup Legnicki (19.02.2010 r.) wyjaśnił, że przygotowanie młodzieży do przyjęcia sakramentu bierzmowania odbywa się w parafii, poza zajęciami szkolnymi. Dane o uczniach, ksiądz uzyskał od młodzieży podczas ich indywidualnych zgłoszeń w parafii, zgodnie z postanowieniami ustawy o ochronie danych osobowych. Grupa młodzieży przygotowująca się do przyjęcia sakramentu bierzmowania liczy prawie 200 osób. Do sprawdzania obecności kandydatów do sakramentu bierzmowania zastosowano tzw. terminal o nazwie Bio - Office. Terminal biometryczny nie przechowuje w swojej pamięci obrazów linii papilarnych. Ksiądz wikariusz poinformował o tej możliwości młodzież i ich rodziców. Zarówno rodzice, jak i młodzież w przeważającej większości wyrazili zgodę na zastosowanie takiego narzędzia. Ci zaś rodzice, którzy nie wyrazili zgody na proponowane rozwiązanie, ustalili z księdzem wikariuszem inny rodzaj weryfikacji obecności. W trakcie roku szkolnego Policja otrzymała informację sugerującą sprawdzenie legalności wprowadzonego rozwiązania. Na prośbę Policji, terminal został jej przekazany do sprawdzenia. W wyniku podjętych czynności, nie stwierdzono żadnych uchybień. Zastosowane narzędzie nie łamie ani praw konstytucyjnych, ani innych aktów prawnych, czy też ustaleń podjętych wspólnie przez Generalnego Inspektora Danych Osobowych i Konferencję Episkopatu Polski w tej sprawie.

34. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (RPO-639724-III/10) z dnia 3 lutego 2010 r. – w sprawie zarzutów Komisji Europejskiej dotyczących nieprawidłowego stosowania przez Polskę przepisów unijnych zakazujących dyskryminacji w zakresie zatrudnienia i pracy.

Rzecznik z dużym zaniepokojeniem przyjął zamieszczoną 28 stycznia 2010 r. m.in. na stronie internetowej rp.pl informację PAP o przedstawieniu przez Komisję Europejską zarzutów dotyczących nieprawidłowego stosowania przez Polskę przepisów unijnych zakazujących dyskryminacji w zakresie zatrudnienia i pracy. Podjęte czynności świadczą, że Komisja Europejska rozpoczęła drugi etap postępowania przeciwko Polsce o naruszenie unijnych przepisów w związku z niewdrożeniem w wystarczającym stopniu Dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w

zakresie zatrudnienia i pracy. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się z prośbą o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (18.03.2010 r.) poinformowała, że obecnie trwają prace nad zmianami ustawy o promocji zatrudnienia w zakresie wskazanym w uzasadnionej opinii Komisji Europejskiej z dnia 28 stycznia 2010 r. Ponadto trwają prace mające na celu pełne dostosowanie ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych, ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o organizacjach pracodawców oraz ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, do wymogów dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy.

35. Pełnomocnika Rady Ministrów ds. Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn (RPO-628976-I/09) z dnia 3 lutego 2010 r. – w sprawie zawartych w reklamach treści dyskryminujących kobiety.

W napływających do Rzecznika indywidualnych wnioskach pojawił się problem dyskryminacyjnych treści zawartych w reklamach telewizyjnych. Wizerunek kobiet jest w tym kontekście niejednokrotnie traktowany instrumentalnie. Problem ten został dostrzeżony m.in. w Rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 3 września 2008 r. w sprawie wpływu marketingu i reklamy na równość kobiet i mężczyzn (2008/2038(INI)). W dokumencie tym zawarto tezę, zgodnie z którą reklama przekazująca treści dyskryminujące lub poniżające oparte na płci i wszelkie stereotypy płciowe, stanowi przeszkodę dla stworzenia nowoczesnego i egalitarnego społeczeństwa. Parlament Europejski wezwał państwa członkowskie do opracowania i realizacji projektów edukacyjnych przygotowanych w celu propagowania kultury równości płci, jak również wezwał do zagwarantowania za pomocą odpowiednich środków, że marketing i reklama będą zapewniać poszanowanie godności i integralności człowieka, nie będą bezpośrednio lub pośrednio dyskryminujące, nie będą przekazywać treści podburzających do nienawiści ze względu na płeć, pochodzenie rasowe lub etniczne, wyznanie lub przekonania, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną i nie będą zawierać materiałów, które oceniane w danym kontekście aprobują, propagują lub gloryfikują przemoc wobec kobiet. Podobne stanowisko zawiera rezolucja Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy z dnia 16 czerwca 2007 r. „Obraz kobiet w reklamie” 1557 (2007). Rzecznik zwrócił się o poinformowanie o stanowisku w przedstawionych kwestiach oraz, czy Rada Ministrów podjęła lub zamierza podjąć działania zmierzające do zapobiegania negatywnej tendencji rozpowszechniania, w szczególności w reklamach, treści mogących obrażać i poniżać kobiety oraz utrzymywać stereotypy dotyczące ich społecznej roli.

Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania (23.02.2010 r.) zapewniła, że opisane przez Rzecznika zjawisko pozostaje w sferze zainteresowania zarówno Biura Pełnomocnika do spraw Równego Traktowania, jak i całego rządu.

Podjęte są wieloetapowe działania, których celem jest współpraca ze środowiskiem reklamodawców oraz wyeliminowanie z przekazów reklamowych i marketingowych wszelkich treści dyskryminujących i naruszających godność człowieka.

36. Prezesa Rady Ministrów (RPO-626785-VI/09) z dnia 3 lutego 2010 r. – w sprawie nieprawidłowości w przeprowadzeniu przez stronę rządową konsultacji z partnerami społecznymi dotyczącej projektu nowelizacji art. 21 ust. 1 pkt 67 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Do Rzecznika zwróciła się Konfederacja Pracodawców Prywatnych w sprawie nieprawidłowości w przeprowadzeniu przez stronę rządową konsultacji z partnerami społecznymi dotyczącej projektu nowelizacji art. 21 ust. 1 pkt 67 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych. Partnerzy społeczni reprezentowani w Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych otrzymali do konsultacji wersje projektu ustawy zmieniającej odmienne od wniesionej przez rząd, co spowodowało, że konsultacja społeczna miała pozorny charakter. Wskazując na ustrojową rangę dialogu społecznego prowadzonego dla godzenia interesów pracowników, pracodawców oraz dobra publicznego, Rzecznik postuluje zbadanie przyczyn nieprawidłowego przeprowadzenia konsultacji oraz rozważenie, czy w celu wyłączenia ryzyka zaistnienia podobnych sytuacji w przyszłości zachodzi konieczność odpowiedniej nowelizacji ustawy o Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych i wojewódzkich komisjach dialogu społecznego.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów (10.03.2010 r.) nie podzielił poglądu o nieprawidłowościach w przeprowadzeniu konsultacji społecznych przy procedowaniu nad omawianą inicjatywą legislacyjną. Ponadto poinformował, że z informacji uzyskanych od Ministra Pracy i Polityki Społecznej wynika, iż dotychczasowe doświadczenia nie wskazują na konieczność pilnej nowelizacji ustawy o Trójstronnej Komisji ds. Społeczno-Gospodarczych i wojewódzkich komisjach dialogu społecznego w zakresie standardów i zasad negocjacji. Jakiegokolwiek ewentualne zmiany legislacyjne mogą być wprowadzone tylko w wyniku wspólnych uzgodnień stron Trójstronnej Komisji.

37. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-639790-X/10) z dnia 3 lutego 2010 r. – w sprawie działań podejmowanych przez administrację państwową w związku z zagrożeniem powodziowym.

Tegoroczna zima postawiła przed władzą publiczną i mieszkańcami Polski szczególne wyzwania. Rekordowe opady oraz utrzymujące się ujemne temperatury spowodowały znaczne nagromadzenie śniegu, zaś wskutek powtarzających się fal dużych mrozów, rzeki i inne zbiorniki wodne pokryte zostały grubą warstwą lodu. Stworzyło to prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi na terenie całego kraju, zwłaszcza w wypadku nadejścia gwałtownej odwilży. Ze względu na ogromne zagrożenia dla życia i zdrowia oraz mienia obywateli, jakie nieść może powódź,

niezależnie od przekazów medialnych o działaniach podejmowanych przez administrację, Rzecznik zwrócił się o udzielenie informacji na temat działań planowanych i podejmowanych przez administrację państwową w związku z tymi zagrożeniami. Poprosił także o informacje na temat systemowych rozwiązań dotyczących walki z powodzią i jej skutkami oraz stanu gotowości tego systemu.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (24.02.2010 r.) poinformował, że działania w zakresie reagowania kryzysowego w związku z prawdopodobieństwem wystąpienia powodzi podejmowane są zarówno na poziomie samorządowym, jak i centralnym. Rozwiązania przyjęte w ustawie z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym zostały oparte na zasadzie subsydiarności władz publicznych poszczególnych szczebli. W pierwszej kolejności reagują struktury najbliższe zagrożeniu zarówno w sensie terytorialnym, jak i merytorycznym. W sytuacji wyczerpania możliwości działania na poziomie podstawowym, uruchamiane są działania na odpowiednio wyższym szczeblu. Stosownie do art. 79 ust. 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne, ochronę przed powodzią prowadzi się zgodnie z planami ochrony przeciwpowodziowej na obszarze kraju, a także planami ochrony przeciwpowodziowej regionu wodnego. Ustawa o zarządzaniu kryzysowym wprowadziła obowiązek sporządzania planów reagowania kryzysowego na poziomach: krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Stały monitoring prowadzą na szczeblu wojewódzkim Wojewódzkie Centra Zarządzania Kryzysowego, zaś na szczeblu centralnym Rządowe Centrum Bezpieczeństwa. Na polecenie Prezesa Rady Ministrów, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji przy pomocy Dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa organizuje regularne spotkania zespołu roboczego do spraw zagrożenia powodziowego. W ramach tych spotkań, dokonywany jest przegląd bieżącej sytuacji oraz omawiana jest krótko i średnioterminowa prognoza pogody i warunków hydrometeorologicznych. W odpowiedzi poinformowano również, że w lutym 2010 r. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji przekazał pomoc finansową samorządom na usuwanie klęsk żywiołowych.

38. Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych (RPO-638035-I/09) z dnia 3 lutego 2010 r. – w sprawie ratyfikowania Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych.

W dniu 13 grudnia 2009 r. upłynęła trzecia rocznica przyjęcia przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych. W marcu 2010 r. upłynie natomiast trzeci rok od podpisania tej Konwencji przez Polskę. Konwencja o Prawach Osób Niepełnosprawnych jest symbolem nowego podejścia do problemu włączania osób z niepełnosprawnością do życia publicznego, społecznego i kulturalnego - stanowi przejście od modelu opiekuńczego do modelu społeczeństwa otwartego, opierającego się na zasadzie równości oraz poszanowania godności każdego człowieka. Tymczasem z trafiających do Rzecznika listów wynika, że obowiązujące w Polsce przepisy nie są w stanie

zapobiec faktycznej dyskryminacji, zauważalnej przy edukacji osób niepełnosprawnych, ich zatrudnianiu, zabezpieczeniu ich konkurencyjności na rynku pracy, a także korzystaniu z podstawowych praw i wolności obywatelskich, takich jak np. prawa wyborcze. Osoby niepełnosprawne mają zasadnicze trudności w uczestniczeniu w życiu publicznym, w korzystaniu z dóbr kultury, w dostępie do komunikacji. Pomimo licznych deklaracji, polski rząd dotychczas nie skierował do Sejmu ustawy wyrażającej zgodę na ratyfikowanie podpisanej 30 marca 2007 r. Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych. Z uzyskanych informacji wynikało natomiast, że trwa przegląd ustawodawstwa krajowego oraz analiza skutków ekonomicznych związanych z koniecznością przyjęcia nowych rozwiązań prawnych w zakresie ochrony praw osób z niepełnosprawnością. Rzecznik zwrócił się z prośbą o poinformowanie o wynikach analiz oraz spodziewanym terminie ratyfikowania przez Polskę Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych, a także poinformowanie o stanowisku w zakresie możliwości podpisania oraz ratyfikowania przez Polskę Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (17.02.2010 r.) poinformowała, że w lutym 2010 roku wznowione zostaną w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej prace nad projektem decyzji w sprawie możliwości ratyfikowania przez Polskę Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Przewiduje się, że wstępny projekt decyzji, oparty na wnioskach wynikających z raportu o zakresie zgodności ustawodawstwa polskiego z postanowieniami Konwencji, będzie gotowy w IV kwartale 2010 roku. Projekt ten zostanie przedłożony do uzgodnień międzyresortowych oraz będzie konsultowany z organizacjami pozarządowymi. Przeprowadzone badanie ustawodawstwa polskiego pozwoliło stwierdzić, że choć większość postanowień Konwencji znajduje odzwierciedlenie w polskim porządku prawnym, to jest wiele przepisów nie spełniających jej wymogów, bądź też niezbędne jest podjęcie działań praktycznych celem ich pełnego wdrożenia. Decyzja o ratyfikacji podjęta zostanie w momencie uzyskania pewności, że Polska będzie w stanie wywiązywać się z podjętych zobowiązań. W toku konsultacji międzyresortowych dotyczących stanowiska w sprawie Protokołu fakultatywnego do Konwencji, podzielone zostało stanowisko Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej wskazujące problemy stosowania Protokołu. W efekcie podjęto decyzję o powstrzymaniu się od podpisania Protokołu. Ponowne rozważenie możliwości jego podpisania mogłoby zostać podjęte po jego wejściu w życie, wtedy gdy będzie znana praktyka jego stosowania, a zwłaszcza kierunki interpretacji Konwencji.

39. Prezesa Rady Ministrów (RPO-637540-VI/10) z dnia 4 lutego 2010 r. – w sprawie rządowych planów zapewnienia obywatelom powszechnego dostępu do szerokopasmowego Internetu.

Współcześnie dostęp do zasobów Internetu jest nie tylko koniecznym warunkiem pełnej realizacji praw obywatelskich, ale stopniowo uzyskuje także rangę jednego z podstawowych praw człowieka. Rzecznik z zadowoleniem przyjął rządowe plany na

rzecz rozwoju Internetu szerokopasmowego w Polsce. Uznanie budzą założenia Raportu Zespołu Doradców Strategicznych Premiera RP „Polska 2030” w tej dziedzinie oraz „Strategii Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego do Roku 2013.” Jednym z celów, które rząd postawił sobie do zrealizowania przed końcem roku 2013 jest „zapewnienie powszechnego dostępu do komunikacji elektronicznej (...) przy wykorzystaniu wydajnych sieci szerokopasmowych nowej generacji o wysokiej przepustowości.” Mimo rosnącej liczby polskich gospodarstw domowych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu, nadal w tym zakresie uzyskujemy wynik poniżej średniej europejskiej oraz znacznie poniżej średniej państw najbardziej rozwiniętych technologicznie. Każdego roku do Urzędu Komunikacji Elektronicznej wpływają liczne skargi w sprawie braku dostępu do jakiegokolwiek źródła szerokopasmowego Internetu. Z kolei w przypadku już dostępnych ofert, ceny za połączenia szerokopasmowe stanowią dla części społeczeństwa faktyczną barierę w dostępie do Internetu. Rzecznik zwrócił się z prośbą o poinformowanie o podjętych przez rząd działaniach na rzecz zapewnienia powszechnego dostępu do szerokopasmowego Internetu.

40. Posła na Sejm RP Stanisława Pięty, do wiadomości Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania (RPO-639424-I/10) z dnia 4 lutego 2010 r. – w sprawie wystawy pt. „Ars Homo Erotica” w Muzeum Narodowym w Warszawie.

W dniach 11 czerwca - 5 września 2010 r. w Muzeum Narodowym w Warszawie odbędzie się wystawa pt. „Ars Homo Erotica.” Zgromadzony na niej materiał ma ukazać ważki problem współczesnego życia publicznego od strony twórczości artystycznej oraz pomijanego europejskiego dziedzictwa kulturowego. Tym samym stanie się głosem w trwającej debacie publicznej. Planowana wystawa była przedmiotem interpelacji Posła na Sejm RP skierowanej do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (nr 12370). Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę, że niektóre z użytych w niej sformułowań nie mogą pozostać bez reakcji organu, którego konstytucyjnym zadaniem jest ochrona wolności i praw obywatelskich. Wypowiedź Posła nie respektuje fundamentalnego w debacie publicznej wymogu poszanowania godności przynależnej każdemu człowiekowi - niezależnie od jego światopoglądu, smaku artystycznego, czy orientacji seksualnej. Wolność wyrażania swoich poglądów podlega ograniczeniom wynikającym z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, czyli m. in. ze względu na godność innych osób. Konstytucja w art. 30 podkreśla, iż poszanowanie i ochrona godności ludzkiej jest obowiązkiem władz publicznych. W wystąpieniach publicznych nie powinny padać słowa i określenia prowadzące do dyskryminacji jednostek bądź grup społecznych. Rzecznik otrzymał dotychczas kilkadziesiąt skarg od osób, które poczuły się dotknięte, bądź znieważone wypowiedzią Posła. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się z prośbą o przedstawienie wyjaśnień w niniejszej sprawie.

41. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (RPO-627228-VII/09) z dnia 4 lutego 2010 r. – w sprawie podjęcia działań zabezpieczających prawa pozbawionych wolności rodziców oraz ich dzieci do kontaktów osobistych.

Do Biura Rzecznika wpłynęła skarga odbywającego karę pozbawienia wolności, która dotyczy odmowy wyrażenia zgody przez administrację zakładu karnego na realizację widzenia z jego małoletnimi dziećmi. Zgodnie z obowiązującym w zakładzie karnym porządkiem wewnętrznym, widzenia pod nadzorem funkcjonariusza (jedynie do takiej formy widzeń skarżący był uprawniony) nie odbywały się w dniu przybycia odwiedzających. Zarówno Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej, jak i Kierownik Zespołu do spraw Skarg Osób Pozbawionych Wolności w Biurze Prawnym Centralnego Zarządu Służby Więziennej, nie stwierdzili nieprawidłowości w działaniu administracji zakładu karnego. Zdaniem Rzecznika zarzuty zawarte w skardze są uzasadnione. Przepis art. 87 a § 1 k.k.w. stanowi, że „wykonując karę wobec skazanych sprawujących stałą pieczę nad dzieckiem do lat 15, uwzględnia się w szczególności potrzebę inicjowania, podtrzymywania i zacieśniania ich więzi uczuciowej z dziećmi...”. Decyzja o odmowie udzielenia skazanemu widzenia z dziećmi narusza podstawową zasadę humanitaryzmu oraz prawo dziecka do utrzymywania regularnych kontaktów osobistych i bezpośrednich z obojgiem rodziców, z wyjątkiem przypadków, gdy jest to sprzeczne z najlepiej pojętym interesem dziecka (art. 9 ust. 3 Konwencji o prawach dziecka). Postępowanie administracji zakładu karnego cechował nadmierny formalizm. Korzystanie z prawa winno odbywać się w sposób zgodny z zasadami współżycia społecznego, a pozorny legalizm nie może zastępować legalizmu wynikającego z zasad demokratycznego państwa prawa, honorującego prawa człowieka. Rzecznik zwrócił się o podjęcie działań, które w podobnych sytuacjach będą w pełni zabezpieczały prawa pozbawionych wolności rodziców oraz ich dzieci do kontaktów osobistych.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (10.03.2010 r.) nie podzielił stanowiska Rzecznika i poinformował, że opisane zdarzenie ma charakter jednostkowy. W większości jednostek penitencjarnych, przy aktywnej postawie personelu penitencjarnego i samych osadzonych, prawo dzieci do kontaktów z rodzicami przebywającymi w warunkach izolacji penitencjarnej jest w pełni respektowane. Przypadek poruszony w wystąpieniu Rzecznika będzie omawiany w trakcie szkoleń organizowanych przez Centralny Zarząd Służby Więziennej dla kadry kierowniczej i wychowawców zakładów karnych i aresztów śledczych.

42. Prezesa Rady Ministrów (RPO-637079-I/09) z dnia 5 lutego 2010 r. – w sprawie inicjatyw legislacyjnych członków Rady Ministrów w zakresie regulacji poszczególnych aspektów aktywności obywateli w przestrzeni Internetu.

Do Rzecznika zwróciła się Krajowa Izba Gospodarcza Elektroniki i Telekomunikacji wskazując na możliwość naruszania prawa do prywatności obywateli poprzez kształt przepisów wydanego na podstawie art. 180c ust. 2 ustawy Prawo telekomunikacyjne rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 grudnia 2009 r. w

sprawie szczegółowego wykazu danych oraz rodzajów operatorów publicznej sieci telekomunikacyjnej lub dostawców publicznie dostępnych usług telekomunikacyjnych obowiązanych do ich zatrzymywania i przechowywania, obligujący do gromadzenia danych o połączeniu we wszystkich komórkach sieci, które obsługują połączenie w trakcie jego trwania.

Z kolei określenie w art. 180a ust. 1 pkt 2 wspomnianej ustawy katalogu podmiotów uprawnionych do uzyskania danych poprzez odesłanie do innych ustaw, może budzić wątpliwości ze względu na zasadę zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, będącą elementem normatywnej treści wyrażonej w art. 2 Konstytucji zasady demokratycznego państwa prawa, a w konsekwencji wpływać na przejrzystość i legalność wypracowywanych w przyszłości na tej podstawie narzędzi prawnych mających służyć do walki ze zorganizowaną przestępczością i terroryzmem. Kształt obowiązującej regulacji może w tym zakresie budzić wątpliwości również co do zachowania kryterium proporcjonalności. Ponadto zapowiedzi wprowadzenia Rejestru Stron i Usług Niedozwolonych zawartego w przygotowanym przez Ministerstwo Finansów projekcie nowelizacji ustawy o grach hazardowych wzbudziły sprzeciw członków społeczności internetowych. Rzecznik wyraził uznanie w związku z faktem, że Prezes Rady Ministrów zadeklarował chęć podjęcia dialogu z internautami. Jednocześnie Rzecznik zwrócił się z prośbą o poinformowanie na temat działań Rady Ministrów odnośnie do opisanych kwestii.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (18.03.2010 r.) poinformował z upoważnienia Prezesa Rady Ministrów, że rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 grudnia 2009 r. w sprawie szczegółowego wykazu danych oraz rodzajów operatorów publicznej sieci telekomunikacyjnej lub dostawców publicznie dostępnych usług telekomunikacyjnych obowiązanych do ich zatrzymywania i przechowywania, stanowi implementację prawa unijnego. Projekt był szeroko konsultowany zarówno międzyresortowo, jak również ze środowiskiem i branżą telekomunikacyjną. Nie wzbudził także zastrzeżeń Rządowego Centrum Legislacji. Obowiązkiem retencji objęte są dane lokalizacyjne, które dopiero na żądanie uprawnionych organów mogą zostać przetworzone w taki sposób, aby możliwe było uzyskanie przybliżonego położenia urządzenia, z którego wykonano połączenie. Prezes Rady Ministrów podjął decyzję o wyłączeniu z projektu ustawy o zmianie ustawy o grach hazardowych oraz niektórych innych ustaw przepisów dotyczących Rejestru Stron i Usług Niedozwolonych. Niezależnie od powyższego, podjęte zostały prace mające na celu wypracowanie alternatywnych wobec RSiUN rozwiązań umożliwiających skuteczne zapobieganie przestępczości w Internecie. Opracowanie propozycji zmierzających do zapewnienia efektywniejszej ochrony praw autorskich i praw pokrewnych, także w środowisku Internetu, zostało powierzone tzw. Grupie Internet, która działa w ramach międzyresortowego Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Naruszeniom Prawa Autorskiego i Praw Pokrewnych pod przewodnictwem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

43. Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego (RPO-458685-II/03) z dnia 5 lutego 2010 r. – w sprawie projektu ustawy o mediatorach i zasadach prowadzenia mediacji w sprawach skierowanych przez organy procesowe.

Od 2003 r. Rzecznik zabiegał o upowszechnienie alternatywnych sposobów rozwiązywania sporów, zwłaszcza mediacji, proponując w wystąpieniach konkretne rozwiązania w tym zakresie. Jednym z postulatów było skierowanie sprawy do mediacji przed wydaniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów. Nie został on jednak spełniony. Mediacja jest postępowaniem odrębnym od postępowania karnego, dlatego też przesłanki dla jej prowadzenia nie powinna stanowić okoliczność przedstawienia zarzutów. Rzecznik spotyka się z wieloma sprawami, które mogłyby być rozwiązane w drodze mediacji bez konieczności prowadzenia postępowania przygotowawczego, a następnie sądowego. Podobnie nie zyskał akceptacji Ministra Sprawiedliwości postulat wprowadzenia mediacji do postępowania w sprawach o wykroczenia, ze względu na zagrożenie przedłużenia postępowania. Rzecznik postulował zainicjowanie prac legislacyjnych nad ustawą o zawodzie mediatora, analogiczną do ustawy o zawodzie kuratora. Projekt ustawy o mediatorach i zasadach prowadzenia mediacji w sprawach skierowanych przez organy procesowe, tylko częściowo spełnia te postulaty. W ocenie Rzecznika, wymogi stawiane mediatorom są zbyt niskie, co więcej nie są one czytelne, dlatego też należałoby rozważyć wprowadzenie kryteriów analogicznych do tych, które dotyczą kuratorów zawodowych. W projekcie nie określono też standardów pomieszczeń mediacyjnych (wymogi lokalowe i techniczne, odpowiednie urządzenie) i nie nałożono na organizacje pozarządowe wymogu zapewnienia stosownych warunków. Rzecznik zwrócił się o rozważenie uwzględnienia powyższych uwag i postulatów.

44. Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego (RPO-634394-II/09) z dnia 5 lutego 2010 r. – w sprawie pojęcia inicjatywy ustawodawczej zmierzającej do skutecznego zagwarantowania uprawnień dzieci do swobodnego wyrażania poglądów we własnych sprawach oraz do pełnej ochrony dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym.

Zgodnie z art. 12 ratyfikowanej przez Polskę Konwencji o Prawach Dziecka ONZ dziecko ma prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich dotyczących go sprawach. Nadto przepis art. 13 ust. 2 Konwencji stanowi, iż wykonywanie prawa dziecka do swobodnej wypowiedzi we własnej sprawie może być ograniczone jedynie koniecznością poszanowania praw lub reputacji innych osób albo potrzebą ochrony bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego, bądź zdrowia albo moralności społecznej. Tymczasem obowiązujące brzmienie art. 51 Kodeksu postępowania karnego i art. 205 Kodeksu karnego nie pozwala na wyrażenie przez dziecko, które ukończyło 15 rok życia, woli podjęcia przez organy ścigania postępowania w sprawie zgwałcenia go. W ocenie Rzecznika, takie ukształtowanie przepisów narusza uprawnienia dzieci do wyrażania poglądów we własnej sprawie. W konsekwencji, w wielu przypadkach zgwałcenia dziecka przez przedstawiciela

ustawowego lub osobę pod której pieczęą pozostaje, może nie dochodzić do wszczęcia postępowania karnego i dzieci mogą być nadal krzywdzone. Zgwałcenie małoletniego powyżej lat 15, w przeciwieństwie do czynu opisanego w art. 200 Kodeksu karnego, nie podlega bowiem ściganiu z urzędu, ale jest czynem opisanym w art. 197 Kodeksu karnego, ściganym dopiero po złożeniu wniosku przez ustawowego przedstawiciela pokrzywdzonego. Rzecznik zwrócił się o rozważenie podjęcia inicjatywy ustawodawczej zmierzającej do skutecznego zagwarantowania uprawnień dzieci do swobodnego wyrażania poglądów we własnych sprawach i zmierzającej do pełnej ochrony dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (19.03.2010 r.) poinformował, że postulowana przez Rzecznika inicjatywa legislacyjna zmierzająca do rozszerzenia uprawnień procesowych małoletniego powyżej lat 15 zasługuje na wnikliwe rozważenie. Ewentualne podjęcie prac legislacyjnych poprzedzone zostanie szczegółową analizą obowiązującego uregulowania art. 51 § 2 k.p.k. O wnioskach wynikających ze wspomnianej powyżej analizy oraz ewentualnych działaniach legislacyjnych w tym zakresie, Rzecznik zostanie powiadomiony odrębnym pismem.

45. Ministra Finansów (RPO-599677-VI/08) z dnia 5 lutego 2010 r. – w sprawie zwolnienia z podatku dochodowego od osób fizycznych nieodpłatnych świadczeń otrzymywanych przez personel medyczny uczestniczący w bezpłatnych szkoleniach organizowanych przez fundację Warszawskie Hospicjum dla Dzieci, dotyczących opieki paliatywnej i hospicyjnej.

Warszawskie Hospicjum dla Dzieci organizuje kolejne bezpłatne szkolenie w zakresie opieki paliatywnej, w którym będą uczestniczyli lekarze i pielęgniarki, zatem ponownie staje się aktualny problem opodatkowania nieodpłatnych świadczeń z tytułu uczestnictwa w tym szkoleniu. W wystąpieniu z dnia 11 marca 2009 r. Rzecznik zwrócił się do Ministra Finansów w sprawie nieodpłatnych świadczeń z tytułu uczestniczenia w szkoleniach organizowanych przez Warszawskie Hospicjum dla Dzieci w kontekście Rekomendacji Rec (2003)24 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie opieki paliatywnej. Z odpowiedzi z dnia 2 kwietnia 2009 r. wynikało, że Minister Finansów nie stwierdził istnienia podstaw do skorzystania z upoważnienia przewidzianego w art. 22 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa. W związku z prowadzonymi szkoleniami Fundacja uzyskała wpisy do rejestrów podmiotów prowadzących kształcenie podyplomowe: lekarzy i lekarzy dentystów oraz pielęgniarek i położnych. Rzecznik zwrócił się o zajęcie stanowiska, czy w przypadku uzyskania przez Warszawskie Hospicjum dla Dzieci - dla szkolenia organizowanego w 2010 r. - takich samych wpisów, zostaną wyczerpane przesłanki z art. 22 § 1 pkt 1 Ordynacji podatkowej.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów (11.03.2010 r.) poinformował, że do chwili opracowania kompleksowych rozwiązań dotyczących szkoleń dla lekarzy, pielęgniarek i innych grup zawodowych uczestniczących w opiece paliatywnej i hospicyjnej, nie jest możliwe podjęcie decyzji co do wprowadzenia zwolnienia z

opodatkowania nieodpłatnych świadczeń otrzymywanych od fundacji organizujących bezpłatne szkolenia dotyczące opieki paliatywnej i hospicyjnej. Pismo w tej sprawie zostało przekazane do Ministerstwa Zdrowia, jednakże resort ten nie udzielił dotychczas odpowiedzi. Fakt, iż Fundacja uzyskała wpis do rejestru podmiotów prowadzących kształcenie podyplomowe pielęgniarek i położnych nie stanowi podstawy do zastosowania zaniechania poboru podatku dochodowego od osób fizycznych, jak i do wprowadzenia zwolnienia w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych.

46. Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego (RPO-572925-VII/07) z dnia 8 lutego 2010 r. – w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks karny wykonawczy oraz ustawy o Służbie Więziennej, przewidującego wyodrębnienie w Kodeksie karnym wykonawczym kategorii skazanych/tymczasowo aresztowanych szczególnie chronionych.

Rzecznik przedstawił w wystąpieniu uwagi dotyczące szczegółowych rozwiązań przyjętych w projekcie z dnia 19 stycznia 2010 r. ustawy o zmianie ustawy - Kodeks karny wykonawczy oraz ustawy o Służbie Więziennej, w kontekście ich zgodności z Konstytucją RP oraz Europejską Konwencją o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Szereg zmian kłóci się też z wynikającą z przepisów Kodeksu karnego wykonawczego zasadą indywidualizacji w postępowaniu wykonawczym. W ocenie Rzecznika, celowość wyodrębnienia w Kodeksie karnym wykonawczym kategorii skazanych/tymczasowo aresztowanych szczególnie chronionych może budzić wątpliwości. Obowiązujące obecnie przepisy w zupełności wystarczają dla zapewnienia tym osadzonym bezpieczeństwa osobistego. Do ich realizacji potrzebna jest dobra współpraca sądów i prokuratur z więziennictwem, przestrzeganie w pracy penitencjarnej zasady indywidualizacji w postępowaniu z osobami pozbawionymi wolności, właściwy nadzór nad pracą służb penitencjarnych, ochronnych i medycznych, dobre rozpoznanie środowiska i nastrojów osadzonych oraz zwiększenie w zakładach karnych i aresztach śledczych zatrudnienia na etatach wychowawców, psychologów i psychiatrów. Rzecznik zwrócił się o rozważenie potrzeby podejmowania inicjatywy ustawodawczej we wskazanym zakresie albo spowodowanie przekazania projektowanych zmian w ustawie Kodeks karny wykonawczy do szerokiej konsultacji środowisk naukowych i praktyków.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (25.03.2010 r.) podziękował za uwagi dotyczące projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy i poinformował, że zasadnicza większość uwag zgłoszonych przez Rzecznika została uwzględniona w przereklamowanej wersji projektu z dnia 19 marca 2010 r. Jednocześnie projekt przewiduje pewien katalog ograniczeń, którym skazany szczególnie chroniony będzie musiał zostać poddany, w związku z czym stosowanie przepisów już istniejących nie będzie możliwe, bowiem ograniczenie praw oraz nałożenie obowiązków musi wynikać wprost z ustawy.

47. Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego (RPO-597667-VII/09) z dnia 11 lutego 2010 r. – w sprawie funkcjonowania izb przejściowych w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich oraz braku przepisów gwarantujących nieletnim, przebywającym w tych placówkach, codzienny dostęp do zajęć na świeżym powietrzu.

Rzecznik, nawiązując do wcześniejszej korespondencji w przedmiotowej sprawie, zwrócił się o przekazanie informacji, czy zostały już podjęte zapowiadane przez Ministra Sprawiedliwości działania w zakresie zmian w funkcjonowaniu izb przejściowych w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich oraz zagwarantowania nieletnim, przebywającym w tych placówkach, prawa do codziennych zajęć na świeżym powietrzu. Jednocześnie wskazał, iż brak unormowań prawnych w kwestii codziennego dostępu nieletnich do zajęć na świeżym powietrzu odnosi się nie tylko do zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, ale także do innych placówek, w których przebywają nieletni na mocy postanowienia sądu, to jest: policyjnych izb dziecka, młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii. W kwestii zagwarantowania prawa do codziennych zajęć na świeżym powietrzu nieletnim umieszczonym w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i socjoterapii Rzecznik zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej, która w odpowiedzi podzieliła jego stanowisko w tej mierze.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (11.03.2010 r.) poinformował, że nowe rozwiązania wprowadzone rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 lipca 2009 r. zmieniającym rozporządzenie z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, mają wpłynąć m.in. na ograniczenie możliwości występowania zdarzeń nadzwyczajnych np. ucieczek nieletnich, które często stanowią podstawę ograniczania dostępu do korzystania ze spacerów i przebywania wychowanków poza budynkami zakładu lub schroniska. To z kolei powinno wpłynąć na szerszy niż dotychczas dostęp wychowanków do tego rodzaju zajęć. Obecnie opracowywane są, w oparciu o ww. rozporządzenie, szczegółowe regulaminy dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa w tych placówkach. Ponadto w Ministerstwie Sprawiedliwości przystąpiono do opracowania jednolitych dla wszystkich zakładów i schronisk procedur, w których m.in. znajdują się regulaminy izb przejściowych oraz opracowane zostaną zasady korzystania przez wychowanków z zajęć na świeżym powietrzu. Placówki posiadają bardzo zróżnicowane systemy zabezpieczeń, dlatego standaryzacja tych zasad jest skomplikowana. Z uwagi na te przeszkody zakończenie pierwszego etapu prac w tym zakresie przewidziano dopiero na 30 czerwca 2010 r. Jednocześnie w odpowiedzi poinformowano, że wystąpienia Rzecznika, w których podnoszona była problematyka funkcjonowania izb przejściowych i dostępu wychowanków do zajęć na świeżym powietrzu, zostały przesłane do powołanego przez Ministra Sprawiedliwości Zespołu do przeprowadzenia analizy dotychczasowych oraz wypracowania nowych modelowych rozwiązań prawnych w zakresie problematyki nieletnich, w celu ujęcia tych zagadnień w pracach Zespołu.

48. Ministra Pracy i Polityki Społecznej, Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego, Przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa i Komendanta Głównego Policji (RPO-637047-VII/09) z dnia 12 lutego 2010 r. – w sprawie niedoprowadzania do ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii nieletnich, wobec których sądy rodzinne postanowiły zastosować tego rodzaju środki wychowawcze.

W związku z pełnieniem przez Rzecznika zadań Krajowego Mechanizmu Prewencji, pracownicy Biura Rzecznika przeprowadzają wizytacje w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii. Istotnym problemem, dostrzeżonym w trakcie wykonywania tych czynności, jest niedoprowadzanie do wskazanych wyżej placówek nieletnich, wobec których sądy rodzinne postanowiły zastosować takie środki wychowawcze. Rzecznik podkreślił w wystąpieniu do Ministra Sprawiedliwości oraz Przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa, że konieczny jest systematyczny i wnikliwy nadzór sądów rodzinnych nad wykonaniem postanowienia o umieszczeniu nieletniego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym lub socjoterapii, również w zakresie jego doprowadzenia do ośrodka. Kolejnym problemem jest wydawanie przez sądy rodzinne postanowień o umieszczeniu nieletnich o wysokim stopniu demoralizacji w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii. Zorganizowanie odpowiednich szkoleń dla sędziów rodzinnych w powyższym zakresie jest niezbędne dla zapewnienia prawidłowego orzekania środków wychowawczych. Rzecznik zwrócił się o zajęcie stanowiska w przedstawionych kwestiach.

W wystąpieniu do Komendanta Głównego Policji Rzecznik zwrócił się o wskazanie przyczyn niedoprowadzeń nieletnich do młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii przez funkcjonariuszy Policji. Ponadto poprosił o wskazanie praktyki i zasad postępowania z nieletnimi uciekinierami, w szczególności w zakresie warunków bytowych (np. racji żywnościowych, zapewnienia odpowiedniego pomieszczenia) oraz sprawowania nad nimi opieki do chwili przekazania dyrektorowi ośrodka.

W wystąpieniu do Ministra Pracy i Polityki Społecznej, Rzecznik zasygnalizował, iż w trakcie wizytacji młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii dostrzeżono, iż w wymienionych wyżej ośrodkach duży odsetek stanowią wychowankowie placówek opiekuńczo - wychowawczych (domów dziecka lub placówek interwencyjnych) oraz rodzin zastępczych. W większości są to wychowankowie, którzy spędzili w placówkach opiekuńczo - wychowawczych wiele lat, a mimo tego podejmowane wobec nich oddziaływania opiekuńczo - wychowawcze, zaproponowane przez te placówki, nie przyniosły pożądanego efektu. Co więcej, w wielu przypadkach są to wychowankowie z dużymi opóźnieniami w nauce, a także zaniedbani pod względem wychowawczym i terapeutycznym. Rzecznik zwrócił się o przedstawienie przyczyn tak dużej liczby wnioskowań o umieszczenie wychowanków placówek opiekuńczo - wychowawczych w młodzieżowych ośrodkach

wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, przedstawienie stanowiska w kwestii uchylania się przez placówki opiekuńczo - wychowawcze od obowiązku zapewnienia wychowankom, jednocześnie umieszczonym w placówkach oświatowych, właściwych warunków bytowych w zakresie wyposażenia w rzeczy podstawowego użytku oraz poinformowanie o sprawowaniu nadzoru nad skutecznością oddziaływań opiekuńczo - wychowawczych w placówkach podlegających Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (09.03.2010 r.) poinformował, że Ministerstwo Sprawiedliwości wystąpiło w dniu 8 marca 2010 r. do wszystkich prezesów sądów okręgowych z pismem nadzorczym, w którym przypomniano zakres obowiązków sądów rodzinnych w ramach postępowania wykonawczego. W wystąpieniu tym wykorzystano argumentację użytą w wystąpieniu Rzecznika w z dnia 12 lutego 2010 r. Minister Edukacji Narodowej sygnalizował, iż w najbliższym czasie w nowelizacji rozporządzenia z dnia 26 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym oraz młodzieżowym ośrodku socjoterapii, zamierza skrócić do 6 tygodni okresy ważności skierowań do ośrodków. Minister Sprawiedliwości zmianę tę popiera. W jego ocenie korekta ta zmotywuje sądy do jeszcze sprawniejszego wykonywania orzeczeń. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości poinformował ponadto, że decyzja ustawodawcy o powierzeniu młodzieżowym ośrodkom socjoterapii zadań wynikających z ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich była decyzją świadomą.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (10.03.2010 r.) poinformowała, że sprawowanie nadzoru nad realizacją zadań samorządu powiatowego w zakresie jakości działalności placówek opiekuńczo-wychowawczych należy do zadań własnych wojewody. W każdym województwie w Wydziałach Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich są ustalane plany i tematy kontroli, zgodnie ze specyfiką i potrzebami regionu. Kwestie związane z zapewnieniem wychowankom placówek opiekuńczo - wychowawczych wyposażenia w odzież, środki czystości, kieszonkowe itp. oraz z uiszczaniem opłat za ich wyżywienie zostały uzgodnione między Ministrem Pracy i Polityki Społecznej a Ministrem Edukacji Narodowej. Zagadnienie to było również konsultowane z Ministerstwem Finansów i Ministerstwem Sprawiedliwości. W wyniku ustaleń przyjęto wspólne stanowisko, które jest rozsyłane do powiatowych centrów pomocy rodzinie. Postanowienie o umieszczeniu dziecka w młodzieżowym ośrodku socjoterapii lub młodzieżowym ośrodku wychowawczym nie uchyla wcześniejszego postanowienia o umieszczeniu go w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Na placówce nadal ciąży nałożone przez sąd obowiązki w zastępstwie rodziców, takie jak zaspokojenie jego podstawowych potrzeb bytowych. Za utrzymanie dziecka umieszczonego postanowieniem sądu w placówce opiekuńczo-wychowawczej płaci powiat, z którego dziecko pochodzi.

Zastępca Komendanta Głównego Policji (16.03.2010 r.) poinformował, że do Komendy Głównej Policji nie docierały dotychczas sygnały, aby sędziowie orzekający

w sprawach rodzinnych i nieletnich lub wizytatorzy zarzucali Policji fakt niedoprowadzenia nieletnich do ośrodków, takich jak MOW czy MOS. Wobec powyższego wydaje się, że problem nieskutecznego doprowadzania nieletnich do wskazanych przez sąd ośrodków jest bardziej złożony, i zdecydowanie nie leży on głównie po stronie Policji. Działająca w ramach powołanego w Ministerstwie Sprawiedliwości Zespołu ds. Poprawy Skuteczności Wykonania Orzeczeń Sądowych w Przedmiocie Umieszczania Nieletnich w Placówkach Podległych Ministerstwu Edukacji Narodowej i Ministerstwu Pracy i Polityki Społecznej Grupa Robocza przygotowała projekt zmiany ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, zakładający m.in. dodanie do art. 40 § 7, dającego możliwość umieszczania w policyjnej izbie dziecka nieletniego w trakcie samowolnego pobytu poza młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym lub młodzieżowym ośrodkiem socjoterapii, na czas niezbędny do przekazania nieletniego właściwej placówce, nie dłużej jednak niż na 5 dni. Jednocześnie Zastępca Komendanta Głównego Policji podkreślił, że postępowaniu policjantów, którzy ujawnili nieletniego uciekiniera z MOW lub MOS i oczekują na jego odebranie przez dyrektora ośrodka, przyświeca głównie dobro i bezpieczeństwo nieletniego. W pierwszej kolejności próbują do czasu odebrania umieścić nieletniego w odpowiedniej placówce opiekuńczo - wychowawczej. W przypadku odmowy przyjęcia nieletniego, w miarę posiadanych możliwości, starają się zapewnić nieletniemu na terenie jednostki Policji odpowiednie warunki pobytu oraz, kierując się względami czysto humanitarnymi, zapewnić we własnym zakresie prowizoryczny posiłek, czy napój. Zdarzają się także przypadki, że dyrektorzy nie odbierają swoich podopiecznych i Policja sama doprowadza takich nieletnich uciekinierów do ośrodków.

Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa (18.03.2010 r.) poinformował, że Krajowa Rada Sądownictwa podziela niepokój Rzecznika i popiera zastrzeżenia wyrażone w wystąpieniu oraz zgadza się ze stwierdzeniem, że skuteczne doprowadzanie wychowanków do wskazanych placówek i zmniejszenie liczby oczekujących na umieszczenie, uczyniłoby system resocjalizacji nieletnich bardziej efektywnym. Krajową Radę Sądownictwa niepokoją również przypadki niewłaściwego kwalifikowania nieletnich do młodzieżowych ośrodków socjoterapii. W aktualnym stanie prawnym Krajowa Rada Sądownictwa nie posiada żadnych kompetencji w tym zakresie, a nadzór administracyjny nad działalnością sądów powszechnych sprawuje Minister Sprawiedliwości. Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa wyraził nadzieję, że Minister Sprawiedliwości podejmie stosowne działania w tej sprawie.

49. Ministra Edukacji Narodowej (RPO-570717-I/07) z dnia 15 lutego 2010 r. – w sprawie sieci monitoringu wizyjnego szkół i placówek oświatowych.

Zasady stosowania na terenie szkoły kamer monitorujących zostały uregulowane w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 6 września 2007 r. w sprawie form i zakresu finansowego wspierania organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych

warunków nauki, wychowania i opieki w publicznych szkołach i placówkach, wydanym na podstawie art. 90u ust. 4 pkt 5 ustawy o systemie oświaty. Rozporządzenie, w sposób pośredni upoważniające organy prowadzące do instalowania w szkołach i placówkach sieci monitoringu wizyjnego, opiera się na wykładni celowościowej i domniemaniu woli ustawodawcy w zakresie zgody na tego rodzaju praktykę. Tymczasem, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, kompetencji do wydania aktu wykonawczego nie można domniemywać z upoważnienia. Nie można ich również „odkodowywać” w drodze wykładni celowościowej. Konsekwencją tak ukształtowanych przepisów dotyczących zasad monitorowania szkół i placówek oświatowych jest z jednej strony - duża swoboda organów władzy wykonawczej w decydowaniu o formach i zakresie ingerencji w sferę życia prywatnego uczniów, z drugiej - pełna dowolność organów prowadzących w posługiwaniu się nowoczesną technologią w celu kontrolowania życia szkoły i znajdujących się na jej terenie osób. Zasadna wydaje się więc taka zmiana obowiązujących regulacji, aby ograniczyć możliwość instalowania kamer monitorujących w szkołach i placówkach oświatowych do miejsc wyraźnie wskazanych w przepisach prawa. Możliwość instalowania na terenie szkół sieci monitoringu wizyjnego powinna wynikać z przepisów rangi ustawowej, a ewentualne upoważnienie do wydania aktu wykonawczego musi być zgodne z wymaganiami określonymi w art. 92 ust. 1 Konstytucji. Rzecznik zwrócił się o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej (10.03.2010 r.) poinformował, że realizacja rządowego programu „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach”, przewidziana na lata 2007-2009, została zakończona. Końcowe sprawozdanie będzie sporządzone w kwietniu. Rządowy program spotkał się z bardzo dobrym przyjęciem ze strony organów prowadzących, dyrektorów szkół, rodziców i uczniów. Kamery monitoringu działają prewencyjnie na dilerów narkotyków, zmniejszyła się skala zdarzeń związanych z przemocą rówieśniczą na terenie szkół. Po przeanalizowaniu końcowego sprawozdania z realizacji programu rządowego „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach”, Minister Edukacji Narodowej rozważy zasadność wprowadzenia pewnych podstawowych zasad stosowania monitoringu w szkołach i placówkach oświatowych do przepisów ustawy o systemie oświaty. Minister Edukacji Narodowej ewentualnie przedstawi propozycję dalszych działań w sprawie wspierania organów prowadzących szkoły i placówki oświatowe w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki.

50. Ministra Sprawiedliwości (RPO-638656-I/10) z dnia 16 lutego 2010 r. – w sprawie zastępstwa procesowego ze strony aplikantów adwokackich i radcowskich.

W „Dzienniku Gazecie Prawnej” z dnia 15 stycznia 2010 r. ukazał się artykuł „Tysiące aplikantów zostały pozbawione pracy” dotyczący kwestii zastępstwa procesowego ze strony aplikantów adwokackich i radcowskich. Zgodnie z art. 77 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze oraz art. 35¹ ustawy z dnia 6 lipca

1982 r. o radcach prawnych, odpowiednio, aplikant adwokacki i radcowski mogą - po spełnieniu pewnych przesłanek - zastępować adwokata lub radcę prawnego przed sądami, organami ścigania oraz organami administracji publicznej. Uprawnienie to związane jest jednak immanentnie ze statusem aplikanta, co powoduje, że są pozbawione prawa reprezentowania stron przed sądem osoby, które ukończyły szkolenie, ale nie zdały jeszcze egzaminu zawodowego oraz osoby, które zdały egzamin, ale nie uzyskały jeszcze wpisu na listę adwokatów lub radców prawnych. Sytuacja ta może prowadzić do naruszenia określonej w art. 65 Konstytucji wolności wykonywania zawodu. Co więcej, brak unormowania w tym względzie, przy jednoczesnym nieokreśleniu przez ustawodawcę terminu, w którym aplikant po ukończonym szkoleniu ma przystąpić do egzaminu zawodowego powoduje, że przez długi czas status tych osób w zakresie zastępstwa procesowego może być niejasny. Wyrażane są ponadto wątpliwości, czy osoby takie ponoszą odpowiedzialność dyscyplinarną, co może stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa prawnego jednostek korzystających z ich usług. Rzecznik zwrócił się z prośbą o przedstawienie stanowiska w tej sprawie, a także o podjęcie działań, które umożliwiłyby rozwiązanie przedstawionego problemu.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (18.03.2010 r.) stwierdził, że brak jest potrzeby wprowadzenia regulacji w zakresie możliwości zastępowania adwokata, czy radcy prawnego przez osoby, które ukończyły aplikację, a nie przystąpiły do egzaminu zawodowego albo nie uzyskały jeszcze wpisu na listę adwokatów lub radców prawnych. Przyjęte obecnie rozwiązania prawne nie naruszają prawa, w tym zagwarantowanej w art. 65 Konstytucji RP wolności swobodnego wyboru zawodu.

51. Ministra Infrastruktury (RPO-635404-IV/09) z dnia 16 lutego 2010 r. – w sprawie możliwości uzyskania rekompensaty przez osoby poszkodowane na skutek budowy na ich terenach hitlerowskich obozów zagłady.

Do Rzecznika zwrócili się członkowie Stowarzyszenia Osób Poszkodowanych przez III Rzeszę na rzecz budowy obozu KL Auschwitz-Birkenau, którzy od lat bezskutecznie starają się o uzyskanie odszkodowania za straty poniesione w związku z budową przez III Rzeszę obozów zagłady Auschwitz i Birkenau na terenie miasta Oświęcim i wsi Brzezinka. Zasadniczą część roszczeń poszkodowanych pokryły kwoty przekazane przez Fundację „Pamięć, Odpowiedzialność, Przyszłość”, a także przez Fundację „Polsko-Niemieckie Pojednanie”. Odszkodowania wypłacane w tym trybie dotyczyły w głównej mierze tzw. szkód na osobie. Z uwagi na wielokrotne deklaracje ze strony polskiej, iż uzyskane kwoty stanowią „zarówno górną granicę, jak i ostateczną kwotę przeznaczoną na wypłaty”, kwestię ewentualnych dalszych roszczeń kierowanych przez Rząd Rzeczypospolitej w stosunku do Republiki Federalnej Niemiec uznać należy za zamkniętą. Nie dotyczy to jednak działań podejmowanych na gruncie krajowego porządku prawnego. Na gruncie przepisów polskich, roszczeń osób poszkodowanych przez fakt wybudowania na ich terenach

obozów zagłady mógł dotyczyć przede wszystkim dekret z dnia 7 kwietnia 1948 r. o wywłaszczeniu majątków zajętych na cele użyteczności publicznej w okresie wojny 1939-1945 r. Wnioski w tym trybie należało składać do końca 1950 r. Nadal istnieje więc grupa osób, które poniosły szkody na skutek budowy obozów zagłady, jednak z uwagi na treść przepisów uprawniających do rekompensat, jak i krótkie terminy dochodzenia roszczeń wobec strony niemieckiej, osoby te nie uzyskały odszkodowania. Rzecznik zwrócił się z prośbą o poinformowanie, czy Minister Infrastruktury dostrzega potrzebę wprowadzenia przepisów rekompensujących szkody poniesione przez osoby, na rzecz których działa Stowarzyszenie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury (19.03.2010 r.) poinformował, że wystąpienie Rzecznika zostało przekazane do Ministerstwa Kultury, z prośbą o wyjaśnienie sprawy. Ponadto, w celu wyjaśnienia kwestii prawa własności do nieruchomości zajętych przez obóz Auschwitz-Birkenau, niezbędnej do ustalenia zasadności ewentualnych roszczeń odszkodowawczych, wystąpiono do Muzeum Państwowego w Oświęcimiu o przekazanie informacji, na jakiej podstawie Skarb Państwa został właścicielem tych nieruchomości. Dodatkowe informacje zostaną przekazane Rzecznikowi po otrzymaniu odpowiedzi z Muzeum Państwowego w Oświęcimiu.

52. Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego (RPO-633109-II/09) z dnia 16 lutego 2010 r. – w sprawie niewłaściwej interpretacji art. 14 pkt 5 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich przez organy prokuratorskie.

W dniu 1 grudnia 2009 r. Rzecznik zwrócił się do Prokuratora Krajowego z żądaniem wszczęcia postępowania przygotowawczego w sprawie niedopełnienia obowiązków służbowych przez Ministra Zdrowia i tym samym działanie na szkodę interesu społecznego poprzez stworzenie niebezpieczeństwa powszechnego zagrożenia epidemią grypy A/H1N1v, tj. o czyn z art. 165 § 2 k.k. i 231 § 3 k.k. Na tle tej sprawy Rzecznik zwrócił uwagę na niepokojące zjawisko. Otóż na szczeblu Prokuratury Krajowej nie rozróżniono żądania wszczęcia śledztwa (art. 14 pkt 5 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich) od zawiadomienia o popełnionym przestępstwie (art. 304 § 2 k.p.k.). Podobna sytuacja wystąpiła w Prokuraturze Okręgowej.

Przewidziane w art. 14 pkt 5 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich żądanie wszczęcia postępowania przygotowawczego jest następstwem przeprowadzonego przez Rzecznika w danej sprawie badania, czy wskutek działania lub zaniechania organów, organizacji i instytucji obowiązanych do realizacji wolności i praw, nie nastąpiło naruszenie prawa. Na podstawie tego przepisu, Rzecznik może żądać wszczęcia postępowania przygotowawczego również wówczas, gdy w toku badania sprawy indywidualnej ustali, iż przyczyną naruszeń praw i wolności skarżącego jest popełnienie przestępstwa przez funkcjonariusza publicznego. Żądanie Rzecznika wszczęcia postępowania przygotowawczego nie podlega kontroli prokuratury, tak jak zawiadomienie o przestępstwie i nie może być weryfikowane w ramach tzw. przedprocesowych czynności sprawdzających. Kontrola taka byłaby bowiem

równoznaczna z wkroczeniem prokuratury w sferę objętą niezawisłością Rzecznika. Rzecznik zwrócił się o ustosunkowanie się do przedstawionego problemu oraz zapoznanie podległych prokuratorów z treścią wystąpienia.

Prokurator Krajowy (11.03.2010 r.) potwierdził, że nadając bieg procesowy pismu Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 1 grudnia 2009 r. zawierającemu żądanie wszczęcia postępowania przygotowawczego, w Prokuraturze Krajowej błędnie potraktowano je jako zawiadomienie o przestępstwie. Nie można jednak zgodzić się z tezą, że wyrażone przez Rzecznika żądanie wszczęcia postępowania przygotowawczego nie podlega kontroli prokuratury, tak jak zawiadomienie o przestępstwie i nie może być weryfikowane w ramach tzw. przedprocesowych czynności sprawdzających. Przyjęcie, iż żądanie wszczęcia postępowania przygotowawczego, wyrażone przez Rzecznika Praw Obywatelskich, rodzi po stronie organu procesowego obowiązek wszczęcia śledztwa lub dochodzenia, pozostawałoby w sprzeczności z dyrektywą procesową zawartą w art. 17 § 1 k.p.k. stanowiącym, że nie wszczyna się postępowania, a wszczęte umarza, gdy zachodzą przesłanki wyłączające ściganie. To właśnie przywołany przepis decyduje, że prokurator ma prawo do weryfikacji skierowanego do niego żądania ścigania określonego czynu, niezależnie od tego, czy jego podstawą jest art. 304 § 2 k.p.k., czy art. 14 pkt 5 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich. W odpowiedzi podkreślono także, iż od decyzji z dnia 19 stycznia 2010 r. o odmowie wszczęcia śledztwa Rzecznik wniósł zażalenie, które zostało przez Prokuratora Okręgowego przyjęte i zostanie mu nadany dalszy bieg po zbadaniu warunków formalnych zażaleń złożonych w tej sprawie przez inne osoby.

53. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (RPO-603719-IV/08) z dnia 17 lutego 2010 r. - w sprawie potrzeby zrównania sytuacji prawnej gospodarstw rybackich, tj. dzierżawców jezior, którzy zawarli umowy przed wejściem w życie ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne, z sytuacją użytkowników obwodów rybackich, korzystających z wód na podstawie nowych przepisów.

W odpowiedzi z dnia 9 czerwca 2009 r. na wcześniejsze wystąpienie Rzecznika w przedmiotowej sprawie zadeklarowano wolę podjęcia rozmów z przedstawicielami regionalnych zarządów gospodarki wodnej oraz Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej w celu wymiany stanowisk oraz ustalenia możliwych rozwiązań. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się z prośbą o przedstawienie rezultatów zapowiadanych działań. Podstawowym zastrzeżeniem sformułowanym w wystąpieniu Rzecznika z dnia 23 marca 2009 r. była konstrukcja mechanizmu przejściowego w art. 217 Prawa wodnego i równoległe, wieloletnie utrzymywanie dwóch całkowicie odmiennych reżimów prawnych regulujących korzystanie z tego samego prawa do połowu ryb na wodach publicznych. Istotą problemu jest zatem nierówne traktowanie podmiotów w tożsamej sytuacji prawnej. Rzecznik wskazał też na jeszcze jedną wątpliwość związaną z dwutorowością prawnej regulacji rybackiego korzystania z wód. Otóż do Biura Rzecznika docierają skargi osób, które chciałyby przedłużyć

dotychczasowe umowy dzierżawy jezior, zawierane z Agencją Nieruchomości Rolnych na podstawie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, także i w chwili obecnej, po wejściu w życie prawa wodnego. W ocenie Rzecznika brak ku temu prawnych podstaw, jednak skarżący powołują się na sprzeczne informacje uzyskiwane od różnych organów państwa. Źródła tych problemów Rzecznik upatruje w konstrukcji mechanizmów dostosowujących dawny stan prawny do stanu aktualnego. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi (19.03.2010 r.) podtrzymał stanowisko wyrażone w odpowiedzi z dnia 9 czerwca 2009 r. na wcześniejsze wystąpienie Rzecznika. Jednocześnie poinformował, że osoby, które zawarły umowy dzierżawy z Agencją Własności Rolnej Skarbu Państwa przed wejściem w życie ustawy z dnia 28 lipca 2001 r. Prawo wodne, nie znajdują się w tożsamej sytuacji prawnej z osobami, którym dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej oddał do rybackiego korzystania publiczne śródlądowe wody powierzchniowe płynące, stanowiące własność Skarbu Państwa, na podstawie art. 13 ustawy - Prawo wodne. W ww. stosunkach prawnych różne są strony, przedmiot, jak i podstawa prawna, stąd też nie może być mowy o „nierównym traktowaniu podmiotów w tożsamej sytuacji prawnej”. Najbardziej racjonalną drogą uzyskania porozumienia w tej kwestii jest indywidualne rozpatrywanie poszczególnych umów i ich uzgadnianie, tak by następowało ich dostosowanie do aktualnych, jednolitych zasad oddawania w użytkowanie praw do rybackiego korzystania z wód. W odpowiedzi wyrażono również stanowisko, że przedłużenie istniejącej umowy dzierżawy nie jest zawarciem nowej umowy, a zmianą postanowień umownych zgodnie z zasadą swobody kształtowania umów. O ile zawieranie nowych umów dzierżawy na podstawie starych przepisów należy uznać za niedopuszczalne z uwagi na treść art. 13 ust. 2, brak jest podstaw prawnych, aby zakazać wprowadzenia zmian do umów w dalszym ciągu obowiązujących.

54. Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego (RPO-619689-VII/09) z dnia 17 lutego 2010 r. – w sprawie wypadków nadzwyczajnych w jednostkach penitencjarnych.

Od połowy 2008 r. pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich systematycznie prowadzą analizę wypadków nadzwyczajnych, do których dochodzi m. in. w jednostkach penitencjarnych. Badanie tego typu zdarzeń jest ukierunkowane na zdiagnozowanie przyczyn ich wystąpienia oraz ujawnienie ewentualnych niewłaściwych praktyk, które powinny zostać wyeliminowane, aby zapobiec podobnym sytuacjom w przyszłości. Każdorazowo, kiedy po dokonaniu szczegółowej analizy zgromadzonych materiałów dochodzi do stwierdzenia nieprawidłowości, kierowane jest wystąpienie do organów nadzoru. Niestety, nie zawsze przedstawione wnioski spotykają się z właściwym przyjęciem przez organy Służby Więziennej. Wyniki rocznej działalności Rzecznika (od 1 lipca 2008 r. do 30 czerwca 2009 r.) w

zakresie badania wypadków nadzwyczajnych przedstawione zostały w Raporcie w sprawie wypadków nadzwyczajnych w miejscach pobytu osób pozbawionych wolności. Pismem z dnia 30 listopada 2009 r. Raport został przekazany Dyrektorowi Generalnemu Służby Więziennej z prośbą o odniesienie się do jego treści i zawartych w nim wniosków. Dotychczas Dyrektor Generalny nie przedstawił Rzecznikowi swojego stanowiska w tym przedmiocie. Tymczasem w opisanych w Raporcie sprawach, które dotyczą okoliczności wystąpienia wypadków nadzwyczajnych, mamy niejednokrotnie do czynienia z poważnymi nieprawidłowościami w postępowaniu funkcjonariuszy Służby Więziennej i brakiem nadzoru ze strony kadry kierowniczej. Rzecznik zwrócił się z prośbą o odniesienie się do przedstawionych problemów.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (17.03.2010 r.) poinformował, że wszystkie zgłaszane przez Rzecznika zastrzeżenia co do możliwości naruszenia praw i wolności obywatelskich osób pozbawionych wolności są poddawane bieżącej i wnikliwej ocenie. W związku z niektórymi wypadkami nadzwyczajnymi, opisanymi w Raporcie w sprawie wypadków nadzwyczajnych toczą się postępowania karne wobec funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej. Sformułowanie dotyczące braku właściwego nadzoru ze strony kadry kierowniczej w kontekście jednostkowych przypadków nie wydaje się być uzasadnione. Ponadto w odpowiedzi szczegółowo przedstawiono stan faktyczny oraz wyniki postępowań wyjaśniających w dwóch sprawach: popełnienia samobójstwa oraz próby samobójczej przez osadzonych. Zebrane materiały wskazują, iż postępowanie funkcjonariuszy Służby Więziennej w przedmiotowych sprawach było właściwe.

55. Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego (RPO-495652-VII/05) z dnia 17 lutego 2010 r. – w sprawie kary dyscyplinarnej dla osób tymczasowo aresztowanych, polegającej na zakazie dokonywania zakupu artykułów dopuszczonych do sprzedaży w areszcie śledczym.

W wystąpieniu z dnia 10 stycznia 2006 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości o podjęcie inicjatywy legislacyjnej w celu zmiany przepisu art. 222 § 2 pkt 7 Kodeksu karnego wykonawczego. Zdaniem Rzecznika przepis ten w sposób nieuzasadniony różnicuje sytuację skazanych i tymczasowo aresztowanych, na niekorzyść tych drugich, w zakresie wymierzania kary dyscyplinarnej pozbawienia na czas określony prawa dokonywania zakupów w zakładzie karnym. Ponadto, ponieważ tymczasowo aresztowany ukarany tą karą, nie może zakupić w kantynie m. in. także znaczków pocztowych, kopert i artykułów piśmiennych, zastosowanie tej kary dyscyplinarnej pociąga za sobą konsekwencje w postaci pozbawienia lub co najmniej ograniczenia możliwości prowadzenia przez tymczasowo aresztowanego korespondencji. Oznacza to pozbawienie lub ograniczenie możliwości korzystania z przysługujących mu praw, w szczególności: prawa do utrzymywania więzi z rodziną, kontaktu z obrońcą i pełnomocnikiem, a także prawa do korzystania ze środków zaskarżania decyzji i orzeczeń wydawanych w postępowaniu karnym. Wbrew zapewnieniom ze strony Ministerstwa

Sprawiedliwości, pomimo upływu czterech lat, do chwili obecnej przepis art. 222 § 2 pkt 7 k.k.w. nie został zmieniony, co więcej, zamieszczone na stronach internetowych Ministerstwa Sprawiedliwości projekty nowelizacji Kodeksu karnego wykonawczego w ogóle nie odnoszą się do tej kwestii. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się z prośbą o powiadomienie o aktualnym stanie prac legislacyjnych nad zmianą art. 222 § 2 pkt 7 k.k.w.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (17.03.2010 r.) poinformował, iż Minister Sprawiedliwości podzielił pogląd Rzecznika Praw Obywatelskich o braku uzasadnienia dla zróżnicowania sytuacji skazanych i tymczasowo aresztowanych (na niekorzyść tych ostatnich) w zakresie wymierzania kary dyscyplinarnej pozbawienia, na czas określony, prawa do dokonywania zakupów w zakładzie karnym (areszcie śledczym). Opracowany w Ministerstwie Sprawiedliwości projekt ustawy o zmianie ustawy - Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, przewidujący obszerną nowelizację prawa karnego wykonawczego, uzupełniono o stosowną zmianę punktu 7 w art. 222 § 2. W dniu 11 marca 2010 r. powyższy projekt ustawy został przyjęty i rekomendowany przez Komitet Rady Ministrów.

56. Ministra Sprawiedliwości (RPO-616028-IV/09) z dnia 18 lutego 2010 r. – w sprawie obowiązku sporządzenia przez sąd uzasadnienia orzeczenia po rozpoznaniu skargi na czynności komornika.

W dniu 21 października 2009 r. Rzecznik zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z wnioskiem o rozważenie zainicjowania zmian legislacyjnych w regulacji Kodeksu postępowania cywilnego: w ocenie Rzecznika obowiązek sporządzenia uzasadnienia powinien dotyczyć każdego rozstrzygnięcia sądu, które zapada po rozpoznaniu skargi na czynności komornika. Z odpowiedzi Sekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości można wywnioskować, że zasadniczo podziela on opinię Rzecznika co do celowości proponowanych zmian. Jednakże z nadesłanych wyjaśnień nie wynika w sposób jednoznaczny, czy postulat rozszerzenia obowiązku uzasadniania orzeczeń sądowych nie zyskał akceptacji Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego, czy też w ogóle nie był przedmiotem analiz Komisji, gdyż zakończyła ona bieżące prace nad nowelizacją ustawowej regulacji postępowania egzekucyjnego. Zdaniem Rzecznika projektowanie rozwiązań proceduralnych wymaga rozważenia ich treści w kontekście podstawowych zasad procesowych: do takich należy zasada jawności postępowania, a w jej ramach - obowiązek informacyjny sądu i legitymizacja jego rozstrzygnięć. Wydaje się więc, że problem uzasadniania orzeczeń sądowych, które zapadają w postępowaniu egzekucyjnym powinien zostać zbadany w ramach kolejnych prac legislacyjnych. Jeśli więc przedstawiony problem nie był dotychczas analizowany, Rzecznik zwrócił się o uwzględnienie go w ramach prac Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego oraz przekazanie informacji o wynikach tych prac.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (18.03.2010 r.) poinformował, że problem poruszony w wystąpieniu Rzecznika był przedmiotem

analizy Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego podczas opracowywania projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, jednakże Komisja nie uznała za celowe dokonanie zmian w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego w kierunku postulowanym przez Rzecznika. Wprowadzenie zasady, że w postępowaniu egzekucyjnym wszystkie postanowienia sądu wydane po rozpoznaniu skargi na czynności komornika powinny być uzasadniane, znacznie obciążałoby pracę sądów i prowadziłyby do przedłużania postępowań. Z tych względów część postanowień sądu niekończących postępowania w sprawie, wydanych w postępowaniu egzekucyjnym, nie podlega zaskarżeniu i postanowienia te nie są uzasadniane. Dotyczy to postanowień, których przedmiotem rozpoznania są kwestie niemające istotnego znaczenia dla biegu postępowania. Ponadto, stosownie do brzmienia art. 767 § 4 k.p.c., w przypadku wniesienia skargi na czynności komornika, komornik obowiązany jest uzasadnić dokonanie zaskarżonej skargą czynności lub jej zaniechanie. Osoba zainteresowana ma więc możliwość zapoznania się ze stanowiskiem organu egzekucyjnego w sprawie zaskarżonej czynności. Jeżeli sąd oddała skargę na czynności komornika, oznacza to, że podziela stanowisko komornika. Jednocześnie osoba zainteresowana uzyskuje w ten sposób informację o przyczynach załatwienia sprawy.

57. Ministra Sprawiedliwości (RPO-631547-IV/09) z dnia 19 lutego 2010 r. – w sprawie unormowania instytucji przedawnienia roszczeń odszkodowawczych skierowanych przeciwko Skarbowi Państwa.

Zdaniem Rzecznika obecne ukształtowanie instytucji przedawnienia roszczeń deliktowych może prowadzić do tego, że konstytucyjne prawo jednostki do wynagrodzenia szkody, która spowodowana została bezprawnym działaniem organów władzy publicznej, stanie się gwarancją iluzoryczną. Zarówno na tle poprzednio obowiązującego stanu prawnego (art. 160 k.p.a.), jak i obecnej regulacji (art. 417¹ § 2 k.c.), niezbędnym warunkiem odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa jest przeprowadzenie postępowania nadzorczego (art. 156 i nast. k.p.a.), w którym stwierdza się niezgodność z prawem decyzji administracyjnej. Dopiero po uzyskaniu przez stronę tej formy tzw. prejudykatu, otwiera się dla niej możliwość dochodzenia roszczeń cywilnoprawnych od Skarbu Państwa. Jednocześnie przedawnienie roszczeń odszkodowawczych w stosunku do Skarbu Państwa następuje na zasadach ogólnych, przewidzianych przez art. 442¹ k.c. Przepis ten, a także dawny art. 442 k.c. przewiduje dziesięcioletni termin przedawnienia roszczeń (od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę). Tymczasem strona postępowania nie zawsze może zapobiec jego przewlekłości. W rezultacie wszelkie roszczenia odszkodowawcze związane z wadliwą decyzją administracyjną wydaną przed więcej niż 10 laty, są obecnie przedawnione. W ocenie Rzecznika należałoby wprowadzić regulację prawną, która w sposób szczególny regulowałaby termin przedawnienia roszczeń z art. 417¹ § 2 k.c. Powinien on zostać powiązany z datą prawomocności (bądź ostateczności) orzeczenia, potwierdzającego bezprawność działania władzy publicznej. Taka konstrukcja prawna

zapewni realną możliwość korzystania z prawa przewidzianego przez art. 77 ust. 1 Konstytucji. Rzecznik zwrócił się o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (23.03.2010 r.) poinformował, że Komisja Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego przygotowała propozycję rozwiązań zmierzających do uregulowania kwestii związanych z przedawnieniem roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przez wydanie niezgodnej z prawem decyzji administracyjnej. Komisja stanęła na stanowisku, że zasadne byłoby dodanie w Kodeksie cywilnym normy, zgodnie z którą bieg przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej wydaniem niezgodnej z prawem ostatecznej decyzji przerywa czynność przed organem administracyjnym zmierzająca do stwierdzenia nieważności, niezgodności z prawem lub uchylecia takiej decyzji. Ze względu na to, że przepis ten powinien znaleźć zastosowanie do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej wydaniem niezgodnej z prawem ostatecznej decyzji, jeżeli decyzję nadzorczą uzyskano po dniu 1 września 2004 r., zasadne byłoby, aby przepis ten miał retroaktywne działanie do wniosków, w wyniku których takie decyzje zostały wydane po tej dacie. Podstawy prawne odpowiedzialności Skarbu Państwa w dalszym ciągu pozostawałyby uzależnione od tego, kiedy została wydana decyzja nadzorczą. Z tego względu za bardziej pożądane należałoby uznać doprecyzowanie art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, poprzez wyraźne wskazanie, że przez zdarzenia i stany prawne w rozumieniu tej normy należy rozumieć chwilę, w której stała się ostateczna niezgodna z prawem decyzja. Aktualny pozostawałby postulat dodania w Kodeksie cywilnym wskazanej wyżej normy dotyczącej przerwy biegu przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej wydaniem niezgodnej z prawem ostatecznej decyzji, z tym, że retroakcję tej normy należałoby ograniczyć do decyzji, które się stały ostateczne po dniu 1 września 2004 r.

58. Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego (RPO-640927-IX/10) z dnia 19 lutego 2010 r. – w sprawie braku środków finansowych na realizację niezbędnych zadań przez Siły Powietrzne.

W dniu 10 lutego 2010 r. w dzienniku „Rzeczpospolita” opublikowano artykuł pt. „Ministerstwo Obrony oszczędza na pilotach”. Autor tej publikacji, powołując się na pismo Dowódcy Sił Powietrznych do Ministra Obrony Narodowej wskazuje, że jego treścią jest problem kolejnego zmniejszenia limitu paliwa lotniczego. Zdaniem autora artykułu, decyzja ta stwarza zagrożenie dla możliwości wykonania zaplanowanego „nalotu” jednostek Sił Powietrznych w 2010 r. oraz wykonania przez nie realizowanych zadań. Zdaniem lotników, ustalony limit paliw lotniczych może negatywnie wpłynąć na poziom szkoleniu załóg samolotów. Z treści publikacji wynika również, że Dowódca Sił Powietrznych zwrócił się do Ministra Obrony Narodowej w sprawie uwolnienia rezerwy finansowej na zakup koniecznych części dla przeprowadzenia niezbędnych remontów samolotów wojskowych. Wskazane zagrożenia w realizacji zadań jednostek lotniczych, zwłaszcza w zakresie remontów

samolotów oraz poziomu szkolenia lotników, powodują niepokój Rzecznika Praw Obywatelskich o bezpieczeństwo załóg i pasażerów samolotów wojskowych, również tych które nie realizują zadań w ramach priorytetów wskazanych w publikacji. Z uwagi na powyższe Rzecznik zwrócił się o zlecenie zbadania i zweryfikowania przedstawionych w artykule zarzutów oraz poinformowanie, czy opisany stan stwarza zagrożenie dla prawidłowej realizacji zadań oraz bezpieczeństwa załóg samolotów eksploatowanych w Siłach Powietrznych. Poprosił również o poinformowanie o zajęтым stanowisku i dokonanych ustaleniach.

Minister Obrony Narodowej (29.03.2010 r.) poinformował, że przedstawione w artykule prasowym informacje nie są prawdziwe. Przydzielone limity paliwa dla Sił Powietrznych pozwalają na pełną realizację zadań planowanych na 2010 r.

59. Komisarza Praw Człowieka Rady Europy (RPO-641183-I/10) z dnia 19 lutego 2010 r. – w sprawie represji, jakie spotykają Polaków zamieszkałych na Białorusi.

Rzecznik Praw Obywatelskich wyraził zaniepokojenie obecną sytuacją na Białorusi. Zgodnie z informacjami przekazywanymi przez polską prasę, milicja białoruska zatrzymała około czterdziestu działaczy Związku Polaków na Białorusi. Jak donosi prasa, zatrzymania te mają związek z procesem sądowym, który rozpoczął się 15 lutego 2010 r. w Wołożynie. Proces dotyczy zajęcia przez milicję Domu Polskiego w Iwieńcu. Usunięto z niego wówczas działaczy Związku Polaków na Białorusi. Milicjanci działali na wniosek prorządowej organizacji o tej samej nazwie, która zgłasza swoje prawo do zarządzania majątkiem polonijnym. Zadaniem sądu jest rozstrzygnięcie, do której z organizacji polonijnych należy Dom Polski w Iwieńcu. W wyniku zatrzymań, trzech działaczy Związku Polaków na Białorusi skazano na kary po pięć dni aresztu za udział w nielegalnej demonstracji przed Domem Polskim. Wydarzenia ostatnich dni nie są pierwszymi niepokojącymi sygnałami docierającymi z Białorusi. Już wcześniej prasa donosiła o incydentach związanych z prześladowaniem dziennikarzy niezależnych środków masowego przekazu. Niektórzy komentatorzy twierdzą, że działania takie mają uniemożliwić polskiej mniejszości konsolidację przed wyborami do władz lokalnych i w czasie kampanii prezydenckiej, co można utożsamiać z ingerencją władz w podstawowe procesy demokratyczne. Rzecznik zwrócił się do Komisarza Praw Człowieka Rady Europy o podjęcie adekwatnych do sytuacji działań, a w szczególności wydanie oświadczenia w związku z opisanymi powyżej wydarzeniami na Białorusi.

60. Ministra Zdrowia (RPO-639990-X/10) z dnia 22 lutego 2010 r. – w sprawie wyników kontroli NIK stanu technicznego obiektów użytkowanych przez publiczne zakłady opieki zdrowotnej oraz specjalistycznej aparatury medycznej wykorzystywanej w realizacji usług medycznych finansowanych ze środków publicznych.

Według ustaleń NIK, w niemal wszystkich publicznych zakładach opieki zdrowotnej objętych kontrolą, użytkowane są budynki o nieodpowiednim stanie techniczno-użytkowym, który niejednokrotnie stwarza realne zagrożenia dla życia i zdrowia ludzi. W odniesieniu do kwestii aparatury medycznej, wskazano na znaczną skalę stwierdzonych w toku badań nieprawidłowości, w tym także mających bezpośredni wpływ na jakość udzielanych świadczeń medycznych oraz ich dostępność, a nawet na bezpieczeństwo pacjentów i personelu medycznego przy badaniach rentgenodiagnostycznych, poprzez narażenie na działanie promieniowania jonizującego. Kontrole ujawniły także w blisko połowie objętych nimi publicznych zakładów opieki zdrowotnej, przypadki niegospodarności przy udostępnianiu innym podmiotom aparatury i pomieszczeń oraz przy udzielaniu podwykonawcom prywatnym zamówień na świadczenia zdrowotne, nieprawidłowości w zakresie realizacji zamówień publicznych na dostawy aparatury medycznej oraz materiałów i artykułów medycznych związanych z funkcjonowaniem tej aparatury, a także nierzetelności w ewidencji i dokumentacji księgowej. Rozwiązanie opisanych problemów nie jest możliwe na poziomie zakładów opieki zdrowotnej i ich organów założycielskich. Realna poprawa sytuacji oraz powstrzymanie dalszej degradacji obiektów budowlanych i stosowanej aparatury wymaga podjęcia działań o wymiarze systemowym. Rzecznik zwrócił się z prośbą o ustosunkowanie się do przedstawionych problemów oraz poinformowanie o podejmowanych i przewidywanych działaniach na rzecz poprawy kondycji systemu ochrony zdrowia.

61. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (RPO-632522-X/09) z dnia 22 lutego 2010 r. – w sprawie praktyki uzależniania dofinansowania ze środków PFRON dla osób niepełnosprawnych z upośledzeniem intelektualnym od podjęcia działań zmierzających do ubezwłasnowolnienia tych osób.

W Biurze Rzecznika toczy się postępowanie wyjaśniające w przedmiocie negatywnego rozpatrzenia przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie wniosku o dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych zakupu łóżka pielęgniacyjnego dla osoby niepełnosprawnej ruchowo, dotkniętej równocześnie niepełnosprawnością intelektualną, złożonego przez opiekuna faktycznego tej osoby. Poważne wątpliwości Rzecznika wzbudziło badanie kwestii konieczności, czy celowości ubezwłasnowolnienia osób o ograniczonej sprawności umysłowej przy ocenie zasadności wniosku o dofinansowanie zadań ze środków PFRON, a także uzależnienie pozytywnego rozpatrzenia takiego wniosku wyłącznie od ubezwłasnowolnienia osoby niepełnosprawnej. Ubezwłasnowolnienie jest poważną ingerencją w prawa podmiotowe jednostki, zaś instytucja ta jest powołana w wyłącznym interesie osoby chorej. W żadnym wypadku, użycia tego instrumentu nie może uzasadniać wygoda urzędników, obowiązanych do organizowania i dystrybuowania różnych form pomocy, w tym świadczeń pieniężnych na rzecz niepełnosprawnych. Pogląd taki podzielił Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 6 listopada 2007 r. (U 8/05, OTK z 2007 r. Nr 10A poz. 121). Rzecznik zwrócił

się o zajęcie stanowiska wobec przedstawionego problemu oraz rozważenie zmiany § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, poprzez umieszczenie podmiotu „opiekun faktyczny osoby niepełnosprawnej” w katalogu podmiotów uprawnionych do zawierania umów w sprawie dofinansowania zadań ze środków PFRON.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (09.03.2010 r.) nie podzielił stanowiska Rzecznika i poinformował, że w przypadku osoby, z którą nie można nawiązać żadnego kontaktu, nie potrafiącej pisać ani czytać, wniosek oraz umowę powinien podpisać opiekun prawny tej osoby. Na gruncie obowiązujących przepisów, pomimo faktu, iż ubezwłasnowolnienie może nieść za sobą silny ładunek emocjonalny, najbardziej optymalne z obiektywnego punktu widzenia wydaje się zastosowanie tej instytucji, która ma na celu ochronę osoby w tak ciężkim stanie psychofizycznym.

Dokonanie postulowanej zmiany § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, nie jest możliwe. Jedyna definicja określenia „opiekun faktyczny” znajduje się w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych. Zgodnie z art. 3 pkt 14 w/w ustawy opiekunem faktycznym dziecka jest osoba faktycznie opiekująca się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka. Definicji tej nie można jednak zastosować w przypadku osoby dorosłej, która ukończyła 18 rok życia. W związku z tym trudno byłoby określić, kto dla danej osoby niepełnosprawnej jest opiekunem faktycznym. Istnieje ryzyko, że przepis taki powodowałby wykorzystywanie osób niepełnosprawnych dla własnych celów opiekuna, natomiast zweryfikowanie informacji o tym, kto jest rzeczywiście opiekunem osoby niepełnosprawnej, jest praktycznie niemożliwe.

62. Prezesa Zarządu TVP S.A. (RPO-641449-I/10) z dnia 22 lutego 2010 r. – w sprawie zwolnienia z pracy redaktor Anity Gargas, zastępcy dyrektora Programu TVP 1.

Zarząd TVP S.A. podjął w ostatnich dniach decyzję o zwolnieniu z pracy Pani red. Anity Gargas, zastępcy dyrektora Programu I. Według rozpowszechnionej przez media informacji decyzja ta miała bezpośredni związek z wyemitowaniem przez TVP filmu „Towarzysz General”, przedstawiającego postać gen. Wojciecha Jaruzelskiego. Telewizja publiczna nie powinna wspierać żadnej opcji politycznej. Jej program powinien natomiast prezentować szerokie spektrum postaw i opinii politycznych, społecznych, czy historycznych. W tak określonych granicach mieści się wskazany wyżej film. W art. 54 ust. 1 Konstytucji RP zagwarantowana jest wolność wyrażania swoich poglądów, zaś w art. 73 Konstytucji RP wolność badań naukowych i

ogłaszania ich wyników. Autorzy filmu skorzystali z tych uprawnień. Jeżeli nawet uwzględnili się zarzuty stawiane autorom filmu, iż jest on jednostronny i nieobiektywny, to istnieją inne formy przedstawienia racji drugiej strony, co TVP powinna umożliwić. Dopiero wtedy, gdyby okazało się, iż konkretny program był zmanipulowany, czy też przedstawiał dokumenty nieprawdziwe, wyciągnięcie ewentualnych konsekwencji, także wobec osób odpowiedzialnych za emisję programu, byłoby dopuszczalne. Karanie dyrektora programu tylko za to, iż dopuścił do emisji określonego programu, jeżeli sugerowane przez media przyczyny zwolnienia są prawdziwe, musi wywoływać uzasadnione zaniepokojenie. W świetle zadań nałożonych przepisami prawa na publiczną radiofonię i telewizję należy stwierdzić, że takie działanie może stać w sprzeczności nie tylko z normami konstytucyjnymi, ale także standardami orzeczniczymi Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. Rzecznik zwrócił się o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie.

63. Prezesa Rady Ministrów (RPO-445687-II/03) z dnia 22 lutego 2010 r. – w sprawie konieczności uchwalenia rządowego Krajowego Programu na Rzecz Ofiar Przestępstw.

W dniu 3 kwietnia 2009 r. Rzecznik skierował do Prezesa Rady Ministrów wystąpienie dotyczące konieczności uchwalenia rządowego Krajowego Programu na Rzecz Ofiar Przestępstw, którego projekt został opracowany i przedłożony Premierowi w dniu 3 listopada 2008 r. przez międzyresortowy zespół ekspertów kierowany przez Ministra Sprawiedliwości. W wystąpieniu tym Rzecznik wyraził nadzieję, że Program, o którego uchwalenie zabiega od początku swojej kadencji, zawierający rozwiązania systemowe w zakresie ogólnokrajowej struktury prawnej i organizacyjnej, zostanie wkrótce przyjęty. Ponadto w ocenie Rzecznika powinien on mieć ustawowe umocowanie, co pozwoliłoby na niesienie skuteczniejszej i pełniejszej niż dotychczas pomocy materialnej i prawnej ofiarom przestępstw, a także jej egzekwowanie od instytucji i organów zobowiązanych do podejmowania działań w tej materii. W odpowiedzi udzielonej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego poinformowano, że opracowany został projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie Krajowego Programu na Rzecz Ofiar Przestępstw, który w dniu 20 kwietnia 2009 r. przesłano wszystkim członkom Rady Ministrów do konsultacji. W związku z powyższym Rzecznik, wobec braku informacji o uchwaleniu Programu, zwrócił się do Prezesa Rady Ministrów z ponowną prośbą o rozważenie nadania mu waloru aktu normatywnego i spowodowanie przyspieszenia prac legislacyjnych.

64. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (RPO-640635-III/10) z dnia 23 lutego 2010 r. – w sprawie braku możliwości wliczania do okresu zatrudnienia, od którego zależą uprawnienia pracownicze, okresu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej na własny rachunek.

Do Rzecznika napływają listy, w których wyrażane jest niezadowolenie z braku powszechnie obowiązującej regulacji prawnej, umożliwiającej wliczanie do okresu

zatrudnienia, od którego zależą różnego rodzaju uprawnienia pracownicze (np. dodatek za wysługę lat, nagroda jubileuszowa) okresu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej na własny rachunek. Niezadowolenie to rodzi się przede wszystkim w związku z istnieniem niemal od 20 lat ustawy z dnia 20 lipca 1990 r. o wliczaniu okresów pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym do pracowniczego stażu pracy, która umożliwia wliczanie do stażu pracy warunkującego uprawnienia pracownicze m.in. okresu prowadzenia indywidualnego gospodarstwa rolnego (art. 1 ust. 1 pkt 1). Obywatele uważają, że takie wybiórcze regulacje prawne, stwarzające przywileje tylko jednej grupie podmiotów podobnych, pozostają w sprzeczności z zasadą sprawiedliwości społecznej, wywodzoną z art. 2 Konstytucji RP oraz zasadą równości wobec prawa i niedyskryminacji, wynikającą z art. 32 ustawy zasadniczej.

Osoby fizyczne podejmujące pracę na własny rachunek w warunkach samodzielnej działalności gospodarczej przyjmują na siebie odpowiedzialność za swoje bezpieczeństwo socjalne. W ramach tej odpowiedzialności ustawodawstwo nakłada na samozatrudnionych wiele obowiązków o charakterze publicznoprawnym, wśród których istotną rolę odgrywają powinności wynikające z przepisów prawa ubezpieczeń społecznych, dotyczących finansowania z własnych środków składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe, wypadkowe, zdrowotne, a fakultatywnie - również chorobowe. Ponadto osoby samozatrudnione prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą są objęte obciążeniami podatkowymi uregulowanymi w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych. Rzecznik zwrócił się o rozważenie zasadności wprowadzenia proponowanej regulacji prawnej.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (08.03.2010 r.) poinformowała, że nie widzi zasadności zmiany obowiązujących przepisów prawa pracy, polegającej de facto na zrównaniu statusu pracownika i osoby prowadzącej działalność gospodarczą. Trudno podzielić pogląd, iż brak prawnej możliwości zaliczania do stażu pracy okresu prowadzenia działalności gospodarczej pozostaje w sprzeczności z zasadą sprawiedliwości społecznej oraz równości wobec prawa i niedyskryminacji, wynikających z art. 2 oraz 32 Konstytucji RP. Zestawienie cech charakteryzujących działalność gospodarczą oraz zatrudnienia na podstawie stosunku pracy prowadzi do wniosku, iż przedsiębiorcy i pracownicy nie należą do tej samej lub podobnej kategorii podmiotów, które konstytucyjna zasada równości podmiotów wobec prawa nakazuje traktować jednakowo. Odnosząc się do argumentu sugerującego niespójność systemu prawa pracy, z uwagi na obowiązywanie od 20 lat ustawy z dnia 20 lipca 1990 r. o wliczaniu okresów pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym do pracowniczego stażu pracy, Minister Pracy podkreśliła, że warunkiem zaliczenia okresu pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym do pracowniczego stażu pracy, jest spełnienie szeregu przesłanek. Obciążenia finansowe pracodawców związane ze stosowaniem przepisów wymienionej wyżej ustawy są nieznaczne, zwłaszcza ze względu na ściśle określony, specyficzny krąg adresatów jej norm prawnych. Natomiast realizacja postulatów Rzecznika skutkowałaby znacznie poważniejszymi obciążeniami finansowymi pracodawców.

65. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (RPO-624641-VII/09) z dnia 24 lutego 2010 r. – w sprawie przygotowania przez Służbę Więzienną aktualnego kompendium wiedzy dla osadzonych cudzoziemców o ich podstawowych prawach i obowiązkach oraz w sprawie realizacji prawa osadzonych cudzoziemców do posług religijnych.

W odpowiedzi z dnia 9 lutego 2010 r. w sprawie przygotowania przez Służbę Więzienną aktualnego kompendium wiedzy dla osadzonych cudzoziemców o ich podstawowych prawach i obowiązkach, Dyrektor Generalny Służby Więziennej poinformował, iż przygotowane kompendium zostanie przetłumaczone na język angielski, francuski, niemiecki, rosyjski i arabski, a następnie umieszczone na portalu internetowym Służby Więziennej. Doceniając podjęte w tym przedmiocie działania, Rzecznik stwierdził, iż wydają się one niewystarczające. Jak wynika z danych statystycznych przywołanych w poprzednim wystąpieniu Rzecznika, w polskich jednostkach penitencjarnych występuje liczna grupa cudzoziemców, którzy mogą nie znać zarówno języka polskiego, jak i żadnego ze wskazanych wyżej. Wobec powyższego Rzecznik zwrócił się o ponowne przeanalizowanie zajętą w tej sprawie stanowiska.

Przedmiotem zainteresowania Rzecznika pozostaje również problem zapewnienia osadzonym cudzoziemcom prawa do posług religijnych. Prawo do korzystania z wolności religijnej jest jednym z fundamentalnych praw wszystkich osadzonych, dlatego Rzecznik zwrócił się o przedłożenie informacji o sposobie realizacji tego prawa wobec cudzoziemców, szczególnie gdy nie znają oni języka polskiego.

Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (16.03.2010 r.) poinformował, że oprócz przygotowania przetłumaczonych wersji w języku angielskim, francuskim, niemieckim, rosyjskim i arabskim, planowane jest przygotowanie wersji kompendium w języku rumuńskim i bułgarskim, w związku z dość dużą liczbą osadzonych posługujących się tymi językami. Centralny Zarząd Służby Więziennej występował do Ambasady Socjalistycznej Republiki Wietnamu z zapytaniem o możliwość dokonania tłumaczenia na język wietnamski, na co uzyskano odpowiedź negatywną. W odpowiedzi poinformowano ponadto, że kwestia zapewnienia posług religijnych osadzonym cudzoziemcom jest realizowana na takich samych zasadach jak innym osadzonym. Jeżeli dana osoba zgłasza chęć skontaktowania się ze wskazanym kościołem lub innym związkiem wyznaniowym, administracja jednostki podejmuje niezbędne czynności w celu zapewnienia odpowiednich warunków do wykonania praktyk i posług religijnych.

66. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-640682-X/10) z dnia 24 lutego 2010 r. – w sprawie działań związanych z przygotowaniem służb oraz infrastruktury granicznej do szczególnych wyzwań związanych z organizacją Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej na terenie Polski i Ukrainy.

Skargi wpływające do Rzecznika, a także prowadzone wizytacje przejść granicznych, wskazują na występowanie licznych niedogodności, na jakie napotykają podróżni przy przekraczaniu wschodniej granicy Polski. Podróżni narażeni są na długie, bywa, że wielogodzinne oczekiwanie na odprawę graniczną, w warunkach naruszających ich godność. O występowaniu tych zjawisk zdają się przesądzać takie czynniki, jak tempo wykonywania czynności kontrolnych przez funkcjonariuszy poszczególnych służb po obu stronach granicy, braki kadrowe w polskich służbach granicznych, a także niedostosowana do potrzeb infrastruktura przejść granicznych. Rzecznik Praw Obywatelskich dostrzega wysiłki podejmowane zarówno przez Straż Graniczną, jak i Służbę Celną, zmierzające do usprawnienia odprawy granicznej i celnej oraz podnoszenia przepustowości przejść granicznych. Jednakże działania te nie przynoszą jak dotąd wyników w postaci radykalnej poprawy sytuacji. W perspektywie wspólnej organizacji przez Polskę i Ukrainę Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej w 2012 r., zaniepokojenie musi budzić sytuacja na przejściach granicznych między Polską i Ukrainą. Z tym niezwykle ważnym dla obu krajów wydarzeniem sportowym wiązać się będzie zwiększenie natężenia ruchu granicznego. Na służbach granicznych ciążyć będzie obowiązek zapewnienia sprawnej obsługi tego ruchu, z poszanowaniem praw i godności podróżnych, przy jednoczesnym zabezpieczeniu interesów Rzeczypospolitej Polskiej. Rzecznik zwrócił się z prośbą o udzielenie informacji o podjętych i planowanych o działaniach związanych z przygotowaniem służb oraz infrastruktury granicznej do szczególnych wyzwań związanych z organizacją Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej na terenie Polski i Ukrainy.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (26.03.2010 r.) poinformował, że w Komendzie Głównej Straży Granicznej powołany został w 2008 roku Zespół ds. koordynacji działań Straży Granicznej w związku z organizacją Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej EURO 2012. Powołano także polsko-ukraińską międzyrządową Grupę roboczą ds. koordynacji bezpieczeństwa podczas EURO 2012. W styczniu 2010 r. Rada Ministrów ustanowiła Program rozwoju infrastruktury granicznej na polsko-ukraińskiej granicy państwowej w latach 2010-2013. Nadrzędnym celem Programu jest usprawnienie funkcjonowania granicy polsko - ukraińskiej. Program zakłada ponadto wyposażenie służb granicznych w najnowocześniejszy sprzęt do kontroli, co wpłynie na znaczne przyspieszenie tempa odpraw. Priorytetowym działaniem jest budowa nowych przejść granicznych. Zostaną również zmodernizowane istniejące przejścia graniczne. W celu zwiększenia sprawności realizacji zadań dotyczących obsługi zwiększonego ruchu granicznego, jak też zapewnienia bezpieczeństwa granic w czasie mistrzostw, Straż Graniczna planuje wystąpienie do Europejskiej Agencji Zarządzania Współpracą Operacyjną na Zewnętrznych Granicach Państw Członkowskich Unii Europejskiej - FRONTEX, z wnioskiem o wsparcie ze strony funkcjonariuszy służb granicznych Unii Europejskiej.

67. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (RPO-111649-VII/92) z dnia 24 lutego 2010 r. – w sprawie realizacji prawa osób pozbawionych wolności do komunikowania się z obrońcą i pełnomocnikiem.

W pismach kierowanych do Rzecznika skazani podnoszą zarzuty obrazujące trudności w prowadzeniu rozmów telefonicznych z podmiotami, o których mowa w art. 8 § 3 k.k.w. Problem ten jest również przedmiotem szczególnej uwagi podczas wizytacji zapobiegawczych Krajowego Mechanizmu Prewencji. Przepis art. 102 pkt 7 k.k.w. przyznaje skazanemu prawo do komunikowania się z obrońcą i pełnomocnikiem. Prawo do swobodnego porozumiewania się (komunikowania) z obrońcą (pełnomocnikiem) obejmuje przede wszystkim wolność od reglamentacji w zakresie częstotliwości kontaktów oraz poszanowanie tajemnicy. Art. 8 § 3 k.k.w. stanowi natomiast, że skazany pozbawiony wolności może porozumiewać się ze swoim obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym podczas nieobecności innych osób. Korespondencja z tymi osobami nie podlega cenzurze i zatrzymaniu, a rozmowy w trakcie widzeń i telefoniczne nie podlegają kontroli. Zebrane dotychczas doświadczenia prowadzą do wniosku, że kodeksowa regulacja rozmów telefonicznych z podmiotami, o których mowa w art. 8 § 3 k.k.w. jest niewystarczająca i powinna zostać sprecyzowana w porządkach wewnętrznych jednostek penitencjarnych. Porządki wewnętrzne zdecydowanej większości jednostek penitencjarnych nie określają procedury realizacji prawa do kontaktów z tymi podmiotami. Tymczasem właściwe wypełnianie normy zawartej w art. 8 § 3 k.k.w. służy wykonaniu prawa do obrony, zagwarantowanego w art. 42 ust. 2 Konstytucji RP. Rzecznik zwrócił się o zajęcie stanowiska w sprawie.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (24.03.2010 r.) poinformował, że przepis § 102 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 stycznia 2004 r. w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kar i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności oraz dokumentowania tych czynności, reguluje sposób udzielania widzeń z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym oraz notariuszem. W odróżnieniu od widzeń z osobami najbliższymi, w przypadku obrońcy, miejscem widzenia jest pomieszczenie przeznaczone do dokonywania czynności procesowych i nie występuje ograniczenie czasowe. Rozmowy telefoniczne prowadzone przez skazanego z obrońcą są częścią czynności procesowych realizowanych w ramach postępowania przed organami wymiaru sprawiedliwości i powinny podlegać takim samym unormowaniom, jak widzenia, tzn. realizacja ich winna następować w godzinach urzędowania administracji, po uprzednim ustaleniu, że osobą, z którą skazany rozmawia jest jego obrońca. Ponadto ustawodawca, określając formy komunikowania się skazanego z podmiotami wymienionymi w art. 8 § 3 k.k.w., wskazał alternatywne sposoby realizacji tych praw, w postaci widzeń i korespondencji.

68. Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, do wiadomości Ministra Edukacji Narodowej (RPO-556183-I/08) z dnia 24 lutego 2010 r. – w sprawie sposobu i trybu rekrutacji absolwentów szkół średnich na uczelnie wyższe.

Analiza skarg napływających do Rzecznika wskazuje na problemy podczas naboru absolwentów szkół średnich na uczelnie wyższe, takie jak: niewłaściwa koordynacja zasad przeprowadzania egzaminów maturalnych z procedurą rekrutacyjną, system tzw. przeliczników dyskryminujący niektóre grupy maturzystów, błędy formalne w procedurze naborowej oraz nieuzasadnione zawężenie podstawy odwołania od decyzji komisji rekrutacyjnej. W sytuacji, gdy uczelnia rezygnuje z wymaganego wcześniej egzaminu na poziomie rozszerzonym na rzecz poziomu podstawowego, maturzysta legitymujący się egzaminem na poziomie rozszerzonym będzie miał zamkniętą drogę na tę uczelnię. Konieczna wydaje się zmiana przepisów, która umożliwi maturzystom aplikowanie na wybraną uczelnię wyższą, pomimo zmienionych kryteriów rekrutacyjnych. Do Biura Rzecznika wpływają skargi maturzystów z tzw. starą maturą, którym nie zapewniono równego dostępu do nauki na uczelniach wyższych. Wydaje się, że przypadkom dyskryminujących praktyk można przeciwdziałać w drodze kontroli przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Znaczna część decyzji o odmowie przyjęcia na studia, kontrolowanych przez Rzecznika, zawiera rażące błędy formalne. Wątpliwości budzi także zawężenie podstawy odwołania od decyzji komisji rekrutacyjnej. Zgodnie z art. 169 ust. 8 ustawy o szkolnictwie wyższym, podstawą odwołania może być jedynie wskazanie naruszenia warunków i trybu rekrutacji na studia określonych w drodze uchwały senatu uczelni wyższej. Ustawodawca wyłączył więc możliwość powołania się w postępowaniu przed organem drugiej instancji na naruszenie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego oraz innych przepisów powszechnie obowiązującego prawa. Rzecznik zwrócił się przedstawić stanowiska w poruszonych kwestiach.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej (10.03.2010 r.) poinformowała, że w związku z wprowadzeniem rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, przewiduje się zmianę zasad przeprowadzania egzaminu maturalnego, dostosowanych do nowej podstawy programowej. Projektuje się, że w 2015 r. absolwenci szkół ponadgimnazjalnych będą przystępowali do egzaminu maturalnego z przedmiotów obowiązkowych tylko na poziomie podstawowym, a z przedmiotów dodatkowych tylko na poziomie rozszerzonym.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego (15.03.2010 r.) poinformował, że dokonywanie jakichkolwiek zmian w zasadach rekrutacji na dany rok akademicki, podjętych i podanych do publicznej wiadomości przez senat uczelni w trybie art. 169, jest niedopuszczalne. W przypadkach otrzymywania zmienionych zasad rekrutacji na dany rok akademicki, Minister zwraca uwagę uczelni, iż przyjęte zmiany uchwał stanowią rażące naruszenie art. 169 ustawy i nie mają mocy prawnej. Przed wejściem w życie art. 169 ust. 8 ustawy, składane przez

kandydatów odwołania dotyczyły w mniejszym stopniu warunków i trybu rekrutacji, w większym zaś de facto stanowiły prośbę o przyjęcie na studia, a ich uzasadnienia opisywały głównie komplikacje życiowe kandydatów. Zapis art. 169 ust. 8 stanowiący, iż podstawą odwołania może być jedynie wskazanie warunków i trybu rekrutacji na studia określonych w uchwale senatu, uporządkował tryb składania odwołań od decyzji komisji rekrutacyjnych, nie wykluczając przy tym drogi wniesienia odwołania na podstawie przepisów k.p.a. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego ponownie zwrócił się, za pośrednictwem strony internetowej Ministerstwa, do rektorów szkół wyższych z apelem o wykorzystanie uwag Rzecznika w procesie podejmowania przez organy uczelni uchwał rekrutacyjnych na rok akademicki 2011/2012 i lata następne. Jednocześnie, dla podkreślenia wagi problemu, wystąpienie Rzecznika zostało przekazane Przewodniczącej Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich do wykorzystania w pracach Konferencji.

69. Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego (RPO-637047-VII/10) z dnia 1 marca 2010 r. – w sprawie projektu likwidacji sądów rodzinnych i nieletnich.

W związku z artykułem prasowym pt.: „Los sądów rodzinnych ciągle niepewny”, opublikowanym w dniu 24 lutego 2010 r. w „Rzeczpospolitej”, zaniepokojenie Rzecznika wzbudził projekt likwidacji wielu wydziałów rodzinnych i nieletnich funkcjonujących w sądach rejonowych. Projektowane zmiany są sprzeczne z Konwencją o Prawach Dziecka, która w art. 40 ust. 2 lit. b iii wskazuje, że każdemu dziecku, które podejrzewa się, oskarża lub uznaje winnym pogwałcenia prawa karnego, zapewnia się rozpatrzenie sprawy bez zwłoki i przez niezawisłą i bezstronną władzę bądź organ sądowy w uczciwym procesie, przeprowadzonym zgodnie z prawem, zabezpieczeniem prawnej lub innej właściwej pomocy oraz w obecności jego rodziców lub opiekunów prawnych, jeśli tylko nie będzie to uważane za niezgodne z najwyższym interesem dziecka z uwagi na jego wiek lub sytuację. Ponadto, Reguła 2.3. Wzorcowych Reguł Minimum Narodów Zjednoczonych Dotyczących Wymiaru Sprawiedliwości Wobec Nieletnich (Zasady Pekińskie) jednoznacznie wskazuje, iż należy podjąć wysiłki zmierzające do ustanowienia w każdym kraju praw, reguł i przepisów stosujących się wyłącznie do nieletnich, a także instytucji i organów powołanych do sprawowania wymiaru sprawiedliwości wobec nieletnich. W związku z realizacją powierzonych Rzecznikowi zadań Krajowego Mechanizmu Prewencji, Rzecznik dostrzega wiele problemów wpływających na niewłaściwe funkcjonowanie systemu resocjalizacji nieletnich. Przekazanie spraw rodzinnych i nieletnich w sądach do kompetencji wydziałów cywilnych niewątpliwie spowoduje obniżenie standardów orzekania i sprawowania nadzoru nad wykonywaniem orzeczeń w tych sprawach. Rzecznik zwrócił się z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie oraz wskazanie uzasadnienia projektowanych zmian.

70. Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-630706-IX/09) z dnia 2 marca 2010 r. – w sprawie braku możliwości przeprowadzenia postępowania rekrutacyjnego do Policji wobec kandydatów uznanych za trwale niezdolnych do zasadniczej służby wojskowej oraz nie będących żołnierzami rezerwy.

Nawiązując do wcześniejszej korespondencji w tej sprawie (wystąpienie z dnia 11 stycznia br., odpowiedź z dnia 12 lutego br.), Rzecznik ponownie stwierdził, iż odmowy wszczęcia postępowań rekrutacyjnych, uzasadnione treścią art. 28 ust. 3 ustawy o Policji, rodzą wątpliwości, czy przepis ten jest zgodny z art. 60 Konstytucji RP w zakresie, w jakim gwarantuje prawo obywateli do równego dostępu do służby publicznej. Przepisy ustawy z dnia 9 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie niektórych innych ustaw, które weszły w życie w dniu 11 lutego 2009 r., zmieniły jedynie zasady kierowania do rezerwy osób, którym przyznano kategorię „D”, czyli niezdolne do czynnej służby wojskowej w czasie pokoju. Nie zmieniły jednak statusu osób z orzeczoną kategorią „E” – trwale i całkowicie niezdolnych do czynnej służby wojskowej w czasie pokoju oraz w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny. Osoby te w dalszym ciągu nie są przenoszone do rezerwy, lecz skreślane z ewidencji mobilizacyjnej. Problem odmów wszczynania postępowań rekrutacyjnych do Policji pozostaje zatem nadal aktualny zarówno wobec osób, którym orzeczono kategorię „D” lub „E” przed 11 lutego 2009 r., jak i „E” na podstawie obecnie obowiązujących przepisów prawa. Mając na uwadze to, że zgodnie z art. 26 ust. 1 ustawy o Policji, zdolność fizyczną i psychiczną do służby w Policji ustalają komisje lekarskie podległe ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, wydaje się uzasadnionym wniosek Rzecznika o zmianę przepisu art. 28 ust. 3 w sposób umożliwiający poddanie tych kandydatów postępowaniu rekrutacyjnemu.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (26.03.2010 r.) stwierdził, że zmiana art. 28 ust. 3 ustawy o Policji w zakresie umożliwiającym poddanie postępowaniu rekrutacyjnemu do Policji wskazanych w wystąpieniu osób, które nie odbyły zasadniczej służby wojskowej i nie są żołnierzami rezerwy - nie jest zasadna. Niemniej jednak osoby dla których ustalono kategorię zdolności do czynnej służby wojskowej „E” mogą starać się o przyjęcie do pracy w Policji jako pracownicy cywilni. W takim przypadku, osoby te będą podlegać takim samym zasadom naboru, jak wszystkie inne osoby starające się o przyjęcie do pracy w Policji.

71. Ministra Zdrowia (RPO-639919-X/10) z dnia 2 marca 2010 r. – w sprawie przepisów dotyczących podziału między oddziały wojewódzkie NFZ środków Narodowego Funduszu Zdrowia na pokrycie finansowania świadczeń opieki zdrowotnej.

Po wejściu w życie ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, część samorządów wojewódzkich

kwestionowała zróżnicowanie środków finansowych w poszczególnych województwach ze względu na zróżnicowanie kosztów wytworzenia świadczeń w tych województwach. Sprawa ta była już przedmiotem wystąpień Rzecznika do Ministra Zdrowia (RPO-595175-X/08). Z treści wniosków, jakie wpłynęły do Rzecznika z terenu Województw Warmińsko-Mazurskiego i Podkarpackiego wynika, że zmiany wprowadzone na mocy art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 25 września 2009 r. o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, nie wyeliminowały zróżnicowania wysokości środków w przeliczeniu na jednego ubezpieczonego w tych województwach, w stosunku do większości pozostałych województw. Jako przyczynę wskazuje się na treść § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 17 listopada 2009 r. w sprawie szczegółowego trybu i kryteriów podziału środków pomiędzy centralę i oddziały wojewódzkie NFZ z przeznaczeniem na finansowanie świadczeń opieki zdrowotnej dla ubezpieczonych, wprowadzającego wskaźnik udziału kosztów świadczeń specjalistycznych i wysokokosztowych, udzielonych ubezpieczonym zarejestrowanym w oddziale wojewódzkim NFZ, w łącznych kosztach świadczeń opieki zdrowotnej udzielonych ubezpieczonym zarejestrowanym w tym oddziale („wskaźnik migracyjny”). Skarżący wyrażają wątpliwość, czy zakres regulacji objęty tym przepisem nie wykracza poza upoważnienie z art. 119 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, a w konsekwencji - czy zgodny jest z art. 92 ust 1 Konstytucji. Wskazują ponadto, że zróżnicowanie kosztów świadczeń zdrowotnych w przeliczeniu na jednego ubezpieczonego w zależności od regionu, zdaje się pozostawać w kolizji z zasadą równego dostępu do świadczeń zdrowotnych niezależnie od sytuacji materialnej obywateli, wyrażoną w art. 68 ust. 2 Konstytucji. Rzecznik zwrócił się o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (22.03.2010 r.) nie podzielił zarzutów sformułowanych przez wnioskodawców i poinformował, że ustawa z dnia 25 września 2009 r. o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, spowodowała usunięcie z ustawy, a w konsekwencji również z rozporządzenia Ministra Zdrowia, jako jednego z kryteriów podziału środków, wskaźnika wynikającego ze zróżnicowania kosztu jednostkowego świadczenia opieki zdrowotnej. Wśród beneficjentów powyższej zmiany są m.in. oddziały wojewódzkie NFZ wymienione w wystąpieniu Rzecznika, których udział w ogólnej puli środków będących w dyspozycji NFZ, w wyniku tej zmiany, wzrósł. W ramach powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego środki na świadczenia zdrowotne są dzielone uwzględniając więcej czynników niż jedynie liczba ubezpieczonych w oddziałach wojewódzkich NFZ. Istotny wpływ na podział środków mają również ryzyka zdrowotne przypisane poszczególnym grupom ubezpieczonych. Odnosząc się do kwestii legalności wyodrębnienia w rozporządzeniu Ministra Zdrowia wskaźników świadczeń wysokospecjalistycznych poinformowano, iż rozporządzenie to zostało wydane na podstawie upoważnienia zawartego w art. 119 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, który w zakresie

wytycznych odsyła do art. 118 ustawy. Natomiast z art. 118 ust. 3 wynika wprost konieczność wyodrębnienia świadczeń wysokospecjalistycznych. Kwestia świadczeń wysokospecjalistycznych nie może być utożsamiana z migracją pacjentów. W zasadach podziału środków nie uwzględnia się migracji pacjentów.

72. Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego (RPO-633109-II/09) z dnia 2 marca 2010 r. – w sprawie prowadzenia postępowań przygotowawczych w zakresie zgonów związanych z grypą A/H1N1.

W związku z napływającymi do Rzecznika licznymi pytaniami i wnioskami obywateli dotyczącymi szczepień ochronnych przeciwko grypie A/H1N1v, zwłaszcza w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego dzieci, jak również w oparciu o liczne wypowiedzi i komentarze ekspertów, Rzecznik podjął z urzędu sprawę zaistnienia w tej sytuacji prawdopodobieństwa zagrożenia epidemiologicznego. Zgodnie z komunikatem Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego Zakładu Higieny, do dnia 17 lutego 2010 r. w Polsce zmarło 178 osób, u których stwierdzono wirusa grypy typu A/H1N1v. Wśród tych zgonów, media odnotowały w szczególności śmierć 15-letniej dziewczyny z województwa warmińsko-mazurskiego, mieszkańca Sejnu, 40-letniej matki szóstki dzieci, która zmarła w szpitalu w Krośnie, 26-letniej kobiety w ciąży, zmarłej w Mielcu, czy też 31-letniej Elżbiety S. z Rzeszowa, której mąż złożył w dniu 30 listopada 2009 r. zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa w tej sprawie. W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się o informację, czy w tych sprawach oraz w innych dotyczących zgonów związanych z grypą A/H1N1v prowadzone są postępowania przygotowawcze, a jeśli tak, to jaka jest ich ilość, przedmiot oraz jakie były podejmowane w nich ustalenia i rozstrzygnięcia.

73. Ministra Infrastruktury (RPO-562607-V/07) z dnia 3 marca 2010 r. - w sprawie braku regulacji prawnych chroniących klientów firm deweloperskich w procesie inwestycyjnym.

Od kilku lat w sferze zainteresowania Rzecznika pozostaje problem braku regulacji prawnych, których celem byłoby zapewnienie ochrony interesów obywateli będących klientami firm deweloperskich w procesie inwestycyjnym. Problem ten wyłonił się na tle skarg od obywateli poszkodowanych wskutek działań firm deweloperskich oraz informacji pojawiających się w środkach masowego przekazu i był przedmiotem wystąpień Rzecznika, które nie doprowadziły jednak do uchwalenia postulowanych uregulowań prawnych. W ocenie Rzecznika wciąż istnieje potrzeba stworzenia przepisów zabezpieczających interesy klientów firm deweloperskich w procesie inwestycyjnym, które w szczególności regulowałyby zasady finansowania inwestycji mieszkaniowych, kwestię istotnych postanowień umowy zawieranej między nabywcą a deweloperem, rachunku powierniczego służącego finansowaniu przedsięwzięć budowlanych realizowanych przez deweloperów, a także sposób zabezpieczenia praw nabywców w razie wszczęcia przeciwko deweloperowi postępowania egzekucyjnego, czy ogłoszenia upadłości dewelopera, podobnie jak ma to miejsce w innych państwach

Unii Europejskiej. Rzecznik zwrócił się o rozważenie podjęcia odpowiednich działań legislacyjnych w omawianym zakresie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury (29.03.2010 r.) poinformował, że w resorcie infrastruktury nie przewiduje się podjęcia prac zmierzających do wprowadzenia rozwiązań legislacyjnych dotyczących relacji nabywca - deweloper. Postulaty wprowadzenia nowych przepisów prawnych dotyczą problemów, które wykraczają poza zakres właściwości Ministra Infrastruktury, w szczególności jeśli chodzi o kwestie związane z upadłościami firm deweloperskich, czy ochroną konsumenta. Zagadnienia dotyczące prawa upadłościowego i naprawczego znajdują się w zakresie właściwości Ministra Sprawiedliwości. Natomiast centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach ochrony konkurencji i konsumentów jest Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

74. Ministra Infrastruktury (RPO-625744-VI/09) z dnia 3 marca 2010 r. - w sprawie tzw. przewozu okazjonalnego osób.

Z otrzymanych przez Rzecznika skarg taksówkarzy oraz doniesień prasowych wynika, że nie są przestrzegane przepisy ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym dotyczące tzw. przewozu okazjonalnego osób. Tymczasem prawo do bezpieczeństwa drogowego stanowi jedno z podstawowych uprawnień każdej jednostki, a przewóz osób wymaga szczególnej ochrony praw konsumenta. Założeniem nowelizacji ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o transporcie drogowym było umożliwienie konsumentom łatwego odróżnienia przewozu taksówkowego od innych rodzajów przewozu osób. Nowe postanowienia ustawy miały także chronić prawa taksówkarzy przed coraz bardziej powszechną praktyką upodabniania samochodów przewozu okazjonalnego do taksówek, w celu obchodzenia restrykcyjnych przepisów dotyczących uzyskiwania licencji na wykonywanie transportu drogowego taksówką.

Brak skutecznego egzekwowania postanowień ustawowych dotyczących oznaczania samochodów przewozu okazjonalnego doprowadził do licznych sytuacji, w których z naruszeniem przepisów prawa przewóz okazjonalny nabrał w rzeczywistości charakteru regularnego. Coraz częściej zdarzają się także przypadki, w których konsumenci usług przewozu okazjonalnego nie są precyzyjnie informowani co do sposobu ustalenia ceny oferowanych im świadczeń. Ponadto z doniesień prasowych wynika, że brak odpowiedzi na przedstawione Prezesowi Rady Ministrów uwagi taksówkarzy stał się bezpośrednią przyczyną strajku utrudniającego komunikację miejską w Warszawie. Rzecznik zwrócił się o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury (31.03.2010 r.) poinformował, że działania związane z egzekwowaniem przepisów z obszaru przewozu drogowego osób podejmuje resort spraw wewnętrznych i administracji. Realizacja tych działań opiera się przede wszystkim na policyjnej kontroli w ramach pełnionych dodatkowych służb, jak również na wykonywaniu codziennych zadań doraźnych podczas normalnego toku służby. Ponadto Główny Inspektor Transportu Drogowego wydał

zalecenie Mazowieckiemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Transportu Drogowego, aby codziennie delegował do kontroli przewoźników wykonujących przewozy osób (taksówkowe i okazjonalne) jedną załogę inspektorów transportu drogowego.

W styczniu 2010 r. do Klubu Parlamentarnego Platformy Obywatelskiej wpłynęła propozycja projektu ustawy o zmianie ustawy o transporcie drogowym. Projekt przewiduje, że masowe usługi dla ludności samochodami osobowymi odbywać się będą w ramach licencji taksówkowej ze względów bezpieczeństwa oraz przez wzgląd na tradycję i uniwersalny charakter usługi „taxi”, przy zachowaniu takich samych warunków konkurencji między przewoźnikami świadczącymi takie same usługi. Natomiast zniesienie ograniczeń w dostępie do licencji taksówkowych przewidziane w ww. projekcie ustawy przyczyni się do stworzenia równych warunków dostępu do zawodu przewoźnika drogowego osób taksówką dla wszystkich spełniających wymogi ustawowe, w tym również dla przewoźników okazjonalnych.

75. Ministra Sprawiedliwości (RPO-587706-IV/08) z dnia 3 marca 2010 r. – w sprawie przebiegu prac legislacyjnych nad nowelizacją rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 czerwca 1999 r. w sprawie szczegółowego trybu doręczania pism sądowych w postępowaniu cywilnym.

Pismem Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości z dnia 25 lutego 2009 r., Rzecznik został poinformowany, iż projekt rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 czerwca 1999 r. w sprawie szczegółowego trybu doręczania pism sądowych przez pocztę w postępowaniu cywilnym był przedmiotem uzgodnień wewnątrzresortowych oraz został poddany konsultacjom społecznym z prezesami sądów apelacyjnych i okręgowych oraz prokuratorami apelacyjnymi i okręgowymi. Przedłożony został również do zaopiniowania Sądowi Najwyższemu, Krajowej Radzie Sądownictwa, Krajowej Radzie Notarialnej oraz Naczelnej Radzie Adwokackiej. Wyniki uzgodnień wewnątrzresortowych oraz konsultacji społecznych wskazały na potrzebę dalszych prac legislacyjnych, zmierzających do modyfikacji niektórych rozwiązań przyjętych w projektowanym rozporządzeniu, w szczególności odnoszących się do nowelizowanego § 4. W efekcie tychże prac przygotowano zmodyfikowaną wersję projektu rozporządzenia. W dniu 20 lutego 2009 r. projekt ten został przekazany do uzgodnień międzyresortowych. W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się o poinformowanie, na jakim obecnie etapie są prace legislacyjne prowadzone w omawianym zakresie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (29.03.2010 r.) wyjaśnił, że prace nad projektem rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowego trybu doręczania pism sądowych przez pocztę w postępowaniu cywilnym zostały wstrzymane w związku z toczącymi się w Sejmie pracami nad projektem ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (druk 1925), w którym przewidziano m.in. zmianę art. 131 k.p.c. zawierającego w § 2 delegację ustawową do wydania przez

Ministra Sprawiedliwości przedmiotowego rozporządzenia. Ustawa ta została uchwalona przez Sejm w dniu 17 grudnia 2009 r. i wchodzi w życie z dniem 19 kwietnia 2010 r. Projekt nowego rozporządzenia znajduje się na etapie opracowywania w Ministerstwie Sprawiedliwości. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 czerwca 1999 r. w sprawie szczegółowego trybu doręczania pism sądowych przez pocztę w postępowaniu cywilnym, zachowuje moc do czasu wejścia w życie nowego rozporządzenia wydanego na podstawie art. 131 § 2 k.p.c. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 17 grudnia 2009 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, jednak nie dłużej niż przez okres 6 miesięcy od dnia jej wejścia w życie.

76. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (RPO-630921-III/09) z dnia 4 marca 2010 r. – w sprawie zasad ustalania podstawy wymiaru renty z tytułu niezdolności do pracy.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wystąpił Rzecznik Praw Dziecka z wnioskiem o podważenie konstytucyjności art. 17 ust. 1 oraz/lub art. 17 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przepisy te odrębnie regulują zasady ustalania podstawy wymiaru renty z tytułu niezdolności do pracy dla określonych kategorii osób, a mianowicie takich, które nie ukończyły 30 lat życia przed powstaniem niezdolności do pracy i z tej racji nie mają dostatecznie długiego okresu ubezpieczenia (art. 17 ust. 1) oraz osób, które stały się niezdolne do pracy w wieku powyżej 30 roku życia, lecz nie przebyły 10 lat w ubezpieczeniu z powodu pełnienia zastępczej służby wojskowej, odbywania czynnej służby wojskowej albo korzystania z urlopu wychowawczego (art. 17 ust. 3). W stosunku do wyżej wymienionych kategorii osób ustalenie podstawy wymiaru renty następuje z uwzględnieniem okresu faktycznego podlegania ubezpieczeniu. W tej grupie nie zostały jednak wymienione osoby, które ukończyły 30 lat życia, lecz nie pozostawały w ubezpieczeniu 10 lat wyłącznie z powodu odbywania nauki w szkole wyższej. W przekonaniu Rzecznika, zawarta w art. 17 ust. 3 ustawy regulacja katalogu przyczyn uzasadniających ustalenie podstawy wymiaru renty z tytułu niezdolności do pracy jest krzywdząca dla osób, które z racji wieku (powyżej 30 roku życia) oraz z powodu nauki w szkole wyższej nie mają długiego okresu pracy i ubezpieczenia (10 lat). Wydaje się, że w przypadku osób, które nie legitymują się wymaganym stażem ubezpieczenia wyłącznie z powodu odbywania nauki w szkole wyższej, sposób ustalania podstawy wymiaru renty powinien być tożsamy ze sposobem ustalania podstawy wymiaru kapitału początkowego. Rzecznik zwrócił się o przedstawienie stanowiska w podniesionej kwestii.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (24.03.2010 r.) nie zgodziła się ze stanowiskiem, iż okolicznością uzasadniającą obliczenie podstawy wymiaru renty z tytułu niezdolności do pracy z faktycznego okresu podlegania ubezpieczeniu społecznego, powinna być - poza sytuacjami wymienionymi w art. 17 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - również nauka w szkole wyższej. Poszerzenie kręgu

osób, które według obecnie obowiązującego stanu prawnego mogą mieć podstawę wymiaru renty ustaloną z faktycznego okresu ubezpieczenia, nie byłoby właściwe również ze względu na planowaną zmianę zasad wymiaru rent z tytułu niezdolności do pracy dla osób urodzonych po 1948 r., objętych zreformowanym system emerytalnym.

77. Ministra Zdrowia (RPO-641843-X/10) z dnia 5 marca 2010 r. – w sprawie postępowania pogotowia ratunkowego wobec osób wymagających wyspecjalizowanej pomocy medycznej.

W „Gazecie Wyborczej” ukazał się ostatnio cykl artykułów, w których na przykładzie pacjentów z zawałem serca i udarem mózgu, opisano postępowanie pogotowia ratunkowego z osobami w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, wymagającymi wyspecjalizowanej pomocy medycznej. Z artykułów tych wynika, że pogotowie zamiast transportować pacjenta z zawałem serca lub udarem mózgu do wyspecjalizowanego ośrodka, przewozi go do najbliższego szpitala, gdzie oczywistym jest, że pacjent nie może uzyskać właściwej pomocy medycznej. Następnie szpital ten wzywa pogotowie ratunkowe w celu przetransportowania pacjenta do specjalistycznego ośrodka. Według dziennika, postępowanie pogotowia ratunkowego w tej sprawie jest celowe i zmierza do uzyskania dodatkowych środków finansowych z tytułu transportu pacjenta do specjalistycznego ośrodka. Powyższe postępowanie pogotowia ratunkowego opóźnia, a nawet uniemożliwia udzielenie pacjentowi właściwej i zgodnej z obowiązującymi standardami pomocy medycznej przez wyspecjalizowany szpital, narażając go na utratę zdrowia, kalectwo, a niekiedy utratę życia. Jak pokazuje praktyka, obowiązujące przepisy ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym, w zderzeniu z zasadami finansowania świadczeń pogotowia ratunkowego, nie chronią przed przedmiotowym traktowaniem pacjenta i nieprzestrzeganiem obowiązujących standardów postępowania z osobami w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego. Problemu tego nie rozwiązują doraźne kontrole funkcjonowania pogotowia ratunkowego. Rzecznik zwrócił się z prośbą o zbadanie przedstawionej sprawy oraz poinformowanie o wyniku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego w tej sprawie, a także przekazanie informacji na temat działań i zamierzeń resortu zdrowia w kierunku rozwiązania sygnalizowanych problemów z poszanowaniem praw pacjenta.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (18.03.2010 r.) poinformował, że osoba w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego w zależności od rodzaju i stopnia ciężkości schorzenia (lub urazu) może być transportowana w zasadzie do każdego szpitala udzielającego świadczeń w odpowiednim zakresie i żaden z obowiązujących przepisów ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym nie ogranicza możliwości podjęcia właściwej decyzji w tym zakresie. Minister Zdrowia, pismem z dnia 22 lutego 2010 r. do Wojewody Śląskiego oraz pismem z dnia 1 marca 2010 r. do Wojewody Zachodniopomorskiego, zwrócił się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie zarzutów postawionych w artykułach prasowych i podjęcie czynności mających na celu usprawnienie organizacji udzielania świadczeń zdrowotnych z

zakresu ratownictwa medycznego. Niezależnie od powyższego, pismem z dnia 8 marca 2010 r. Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia poinformował Ministra Zdrowia o tym, że zobowiązał dyrektorów właściwych oddziałów wojewódzkich NFZ do przeprowadzenia kontroli u świadczeniodawców, których dotyczyły publikacje prasowe wymienione w wystąpieniu Rzecznika. Informacje dotyczące ustaleń poczynionych podczas kontroli świadczeniodawców zostaną niezwłocznie przekazane do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich. Ponadto w odpowiedzi poinformowano, że Minister Zdrowia na bieżąco monitoruje stan funkcjonowania systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego i w przypadku pojawienia się nieprawidłowości podejmuje wszelkie działania w celu ich wyeliminowania.

78. Ministra Edukacji Narodowej, do wiadomości Prezydenta RP, Sekretarza Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (RPO-642506-I/10) z dnia 5 marca 2010 r. – w sprawie włączenia do szkolnych programów nauczania obowiązkowych wizyt dzieci i młodzieży na cmentarzu wojskowym w Katyniu.

Rzecznik zaapelował do Ministra Edukacji Narodowej o włączenie do szkolnych programów nauczania obowiązkowych wizyt dzieci i młodzieży na cmentarzu wojskowym w Katyniu. Zgodnie z preambułą do ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, kształcenie i wychowanie służy rozwijaniu u młodzieży poczucia odpowiedzialności, miłości ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata. Misją szkół i placówek oświatowych jest więc nie tylko przekazywanie wiedzy, ale także wychowanie w duchu patriotyzmu i szacunku dla polskiej historii. Fakty dotyczące najnowszej historii Polski powinny być przedmiotem otwartej i powszechnej debaty wśród młodzieży szkolnej. Rzecznik podkreślił, iż zachowanie świadectwa o skutkach ideologii faszystowskiej i stalinowskiej jest najlepszą gwarancją uchronienia przyszłych pokoleń od okrucieństwa wojny oraz dyktatury.

Minister Edukacji Narodowej (19.03.2010 r.) poinformowała, iż ogłosiła obecny rok Rokiem Historii Najnowszej w edukacji. Ministerstwo stworzyło portal internetowy www.rokhistorii.men.gov.pl, z którego można pobrać materiały edukacyjne, zapoznać się z projektami edukacyjnymi, organizowanymi konkursami, konferencjami tematycznymi oraz śledzić kalendarz ważnych wydarzeń. Wyszczególnione zostały materiały związane ze zbrodnią katyńską, m.in. dotyczące projektu pod patronatem honorowym Prezydenta RP „Katyń...ocalić od zapomnienia”, który realizowany jest przez szkoły w całej Polsce, a także kampanii społeczno-edukacyjnej „Pamiętam. Katyń 1940”. Jednocześnie poinformowała, że organizowanie wizyt dzieci i młodzieży w konkretnym miejscu pamięci może być trudne dla szkół ze względów organizacyjnych.

Szef Kancelarii Prezydenta RP (26.03.2010 r.) w piśmie do Ministra Edukacji Narodowej, skierowanym do wiadomości Rzecznika, poinformował, iż w ocenie Prezydenta RP, inicjatywa Rzecznika Praw Obywatelskich dotycząca włączenia do

szkolnych programów nauczania obowiązkowych wizyt dzieci i młodzieży na Polskim Cmentarzu Wojskowym w Katyniu, zasługuje na realizację.

79. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (RPO-630978-VII/09) z dnia 5 marca 2010 r. – w sprawie procedury przekazywania do sądów wniosków o udzielenie czasowego zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego z powodów szczególnie ważnych dla skazanego.

Do Biura Rzecznika wpływają skargi osób pozbawionych wolności na przyjętą przez administrację jednostek penitencjarnych procedurę przekazywania do sądów wniosków o udzielenie czasowego zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego z powodów szczególnie ważnych dla skazanego. Przedmiotowe sprawy dotyczą w szczególności zgonów osób bliskich skazanemu. Zgodnie z art. 141 a § 2 Kodeksu karnego wykonawczego, w stosunku do osadzonych w zakładzie karnym typu zamkniętego zezwolenia na opuszczenie jednostki penitencjarnej udziela sędzia penitencjarny, a w wypadkach niecierpiących zwłoki - dyrektor zakładu karnego. Niejednokrotnie dyrektorzy jednostek penitencjarnych przekazują sędziom penitencjarnym wniosek skazanego w trybie zwykłym, pomimo iż okres pomiędzy powzięciem informacji o zgonie, a terminem uroczystości pogrzebowych jest bardzo krótki. Skutkuje to rozpatrzeniem go już po pogrzebie i uznaniem za bezprzedmiotowy. Informacje zebrane w toku wizytacji przeprowadzonych przez pracowników Biura Rzecznika w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji wskazują, iż w opisanej powyżej sytuacji administracje niektórych jednostek penitencjarnych wraz z przekazaniem wniosku skazanego informują sędziego penitencjarnego, iż powinien on być rozpatrzony w trybie pilnym. Praktyka ta powinna być stosowana przez dyrektorów wszystkich jednostek penitencjarnych. Rzecznik zwrócił się o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie.

80. Prezesa Rady Ministrów (RPO-617969-V/09) z dnia 8 marca 2010 r. – w sprawie konieczności stworzenia odpowiednich regulacji prawnych umożliwiających gminom wywiązywanie się z obowiązku zaspokajania potrzeb mieszkaniowych osób najuboższych.

Ustawa o ochronie praw lokatorów zobowiązuje gminy do tworzenia warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej oraz nakłada na gminy obowiązek zaspokajania potrzeb mieszkaniowych osób o niskich dochodach. Zadania w tym zakresie gminy wykonują jako zadania własne, przy czym na ich realizację mogą otrzymywać dotacje celowe z budżetu państwa. Konstytucja RP w art. 75 nakłada na władze publiczne obowiązek prowadzenia polityki sprzyjającej zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych obywateli, w szczególności przeciwdziałania bezdomności, wspierania rozwoju budownictwa socjalnego oraz popierania działań obywateli zmierzających do uzyskania własnego mieszkania. Napływające skargi, wyniki kontroli NIK oraz badań przeprowadzonych przez Biuro Rzecznika wskazują, że ze względu na brak odpowiedniej liczby mieszkań oraz brak środków finansowych

na budowę czy też pozyskanie nowych lokali, gminy nie są w stanie doprowadzić do poprawy sytuacji w tym zakresie. Średni czas oczekiwania na najem lokalu komunalnego wynosi ponad 2 lata, choć zdarzają się przypadki oczekiwania na przydział lokalu od 7 do 11 lat. Bardzo zła sytuacja mieszkaniowa budownictwa komunalnego może ulec poprawie jedynie poprzez aktywne finansowe wsparcie gmin ze strony budżetu państwa, dokonanie stosownych zmian w ustawie o ochronie praw lokatorów oraz wykazanie dobrej woli i zaangażowania organów gmin w prowadzenie odpowiedniej polityki mieszkaniowej. Niezbędne jest także opracowanie i wdrożenie rządowego długookresowego programu rozwoju budownictwa mieszkaniowego, określającego w szczególności zasady wsparcia finansowego dla gmin. Rzecznik zwrócił się z prośbą o podjęcie odpowiednich działań umożliwiających gminom właściwe wywiązywanie się z ciążących na nich obowiązków.

81. Prezesa Zarządu TVP S.A. (RPO-642120-I/10) z dnia 8 marca 2010 r. – w sprawie zmniejszenia liczby audycji TVP dostosowanych do potrzeb niesłyszącego odbiorcy.

Rzecznik otrzymuje liczne skargi przedstawicieli środowiska osób głuchych w sprawie decyzji Zarządu Spółki Telewizja Polska S.A. o zmniejszeniu liczby audycji dostosowanych do potrzeb niesłyszącego odbiorcy. Szeroka dostępność usług audiowizualnych jest warunkiem wyrównywania szans osób niepełnosprawnych oraz zapewnienia tej grupie obywateli pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, politycznym i kulturalnym. Stwarzanie warunków dla nieograniczonego korzystania przez osoby niepełnosprawne z wszystkich fundamentalnych praw i wolności człowieka, w tym prawa do informacji oraz dostępu do dóbr kultury, jest konsekwencją demokratycznego ustroju państwa oraz przyjętych przez Rzeczpospolitą Polską zobowiązań międzynarodowych. Zakaz dyskryminacji osób niepełnosprawnych w dostępie do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym oraz obowiązek pomocy władz publicznych na rzecz osób z niepełnosprawnością został ponadto podkreślony w art. 69 Konstytucji RP oraz w uchwale Sejmu RP z dnia 1 sierpnia 1997 r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych. Rzecznik zwrócił się z prośbą o udzielenie informacji na temat planowanych przez Zarząd TVP S.A. zmian w zakresie dostępności programów telewizyjnych dla osób niepełnosprawnych.

82. Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych (RPO-639666-I/10) z dnia 8 marca 2010 r. – w sprawie braku napisów w języku polskim w filmach produkcji polskiej dystrybuowanych w kinach i wydawanych na płytach DVD.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęła skarga, której przedmiotem jest brak ścieżek dialogowych (napisów) w języku polskim w filmach produkcji polskiej dystrybuowanych w kinach oraz wydawanych na płytach DVD. Ogranicza to prawo osób niesłyszących do uczestnictwa w życiu kulturalnym, zagwarantowane w art. 73 Konstytucji RP. Zgodnie z zapowiedzią Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób

Niepełnosprawnych wyrażoną m.in. w publikacji „Głusi widzowie chcą oglądać polskie filmy” (dziennik „Polska The Times” z dnia 1 lutego 2009 r.), w ustawie o języku migowym miał znaleźć się zapis wprowadzający obowiązek umieszczania w filmach produkcji polskiej napisów w języku ojczystym. W założeniach do ustawy przewiduje się wymóg zapewnienia przez nadawców telewizji publicznej minimum programowego dostosowanego do potrzeb osób niesłyszących. Brak w nich jednak postanowień odnoszących się do zapowiedzi Pełnomocnika. W ocenie Rzecznika wprowadzenie wymogu umieszczania napisów w polskich produkcjach filmowych stanowić będzie cenny wkład w dostosowywanie polskiego porządku prawnego do postanowień podpisanej przez Polskę w dniu 30 marca 2007 r. Konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych o Prawach Osób Niepełnosprawnych. Rzecznik zwrócił się o udzielenie informacji na temat aktualnego stanu prac legislacyjnych nad założeniami ustawy o języku migowym, a także, czy znalazł się w nich zapis o tym, iż wszystkie filmy produkcji polskiej będą obowiązkowo posiadały napisy w języku polskim.

Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych (31.03.2010 r.) wyjaśnił, iż obecnie trwają intensywne prace w Biurze Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych nad projektem założeń do ustawy o języku migowym i innych środkach wspierania komunikowania się. Prace nad projektem założeń nie zostały jeszcze ukończone, dlatego niewykuczona jest możliwość ujęcia w nim poruszonej przez Rzecznika kwestii umieszczania ścieżek dialogowych (napisów) w języku polskim w filmach produkcji polskiej dystrybuowanych w kinach oraz wydawanych na płytach DVD.

83. Ministra Infrastruktury (RPO-604715-V/08) z dnia 10 marca 2010 r. – w sprawie braku możliwości skorzystania przez samotne bezdzietne osoby z pomocy finansowej państwa w postaci dopłat do oprocentowania kredytów udzielanych na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych.

Pismem z dnia 25 marca 2009 r. Rzecznik Praw Obywatelskich został poinformowany, że w Ministerstwie Infrastruktury opracowany został projekt nowelizacji ustawy z dnia 8 września 2006 r. o finansowym wsparciu rodzin w nabywaniu własnego mieszkania, zakładający m.in. poszerzenie kręgu adresatów przewidzianego w tej ustawie wsparcia finansowego o jednoosobowe gospodarstwa domowe. Z przekazanych Rzecznikowi wyjaśnień wynikało, że ze względu na to, iż proponowane zmiany powodowałyby wzrost wydatków budżetu państwa z tytułu stosowania dopłat do oprocentowania kredytów, to dalsze prace legislacyjne nad tym projektem miały być uzależnione od uzyskania akceptacji właściwych podmiotów. Ponadto poinformowano, że przedstawiony problem związany z poszerzeniem kręgu osób uprawnionych do preferencyjnych kredytów mieszkaniowych był także przedmiotem niezależnych prac parlamentarnych. Do chwili obecnej zapowiadane zmiany nie zostały jednak wprowadzone. Rzecznik zwrócił się z prośbą o poinformowanie, czy zapowiadane zmiany dotyczące poszerzenia kręgu adresatów przedmiotowej ustawy o samotne osoby bezdzietne uzyskały stosowne akceptacje oraz

o wskazanie, czy w przedmiotowym zakresie prowadzone są prace legislacyjne i ewentualnie na jakim etapie się one aktualnie znajdują.

84. Marszałka Sejmu RP (RPO-640273-I/10) z dnia 10 marca 2010 r. – w sprawie przyspieszenia prac legislacyjnych nad projektami ustaw złożonymi do łaski marszałkowskiej.

W tygodniku „Polityka” z dnia 6 lutego 2010 r. ukazała się publikacja „Zamrażarka marszałka” dotycząca przedłużającej się procedury nadawania biegu ważnym projektom ustaw zgłoszonym w przeważającej mierze z inicjatywy opozycji parlamentarnej. Zgodnie z treścią publikacji, licznym projektom ustaw nie został nadany przez Marszałka Sejmu numer sejmowych druków, co równoznaczne jest z tym, iż nie rozpoczęła się w ich przypadku procedura legislacyjna. Opisana sytuacja dotyczy m.in. projektu ustawy bioetycznej o in vitro, projektu ustawy o formach opieki nad dziećmi do piątego roku życia, który do łaski marszałkowskiej trafił w sierpniu 2008 r., czy projektu dotyczącego zmiany ustawy o dostępie do informacji publicznej w zakresie obowiązku publikacji informacji o zdrowiu prezydenta i premiera, wniesionego w lutym 2009 r. Rzecznik podkreślił, iż jednym z istotnych elementów demokratycznego państwa prawa jest zasada pluralizmu politycznego przejawiająca się m.in. w możliwości przedkładania pod obrady Sejmu propozycji ustaw przez różne ugrupowania polityczne, w tym znajdujące się w opozycji do aktualnej większości parlamentarnej. Długotrwałe opóźnienia procesu legislacyjnego poprzez nienadawanie biegu prawidłowo złożonym projektom ustaw powodować mogą brak regulacji prawnych w ważnych dla jednostek sferach życia, osłabiając tym samym zaufanie obywateli do państwa i prawa. Rzecznik zwrócił się z prośbą o rozważenie możliwości przyspieszenia prac legislacyjnych nad projektami ustaw złożonymi do łaski marszałkowskiej, bądź o wskazanie okoliczności o charakterze merytorycznym lub formalnym, które powodują iż projektom tym nie może zostać nadany dalszy bieg w procesie legislacyjnym.

Marszałek Sejmu RP (25.03.2010 r.) poinformował, że praktyka opisana w artykule prasowym przytoczonym w wystąpieniu Rzecznika, nie występuje. Każda bowiem inicjatywa ustawodawcza poddawana jest wnikliwej ocenie pod kątem formalnym i merytorycznym, zgodnie z przepisami Regulaminu Sejmu. Odnosząc się do konkretnych projektów ustaw Marszałek Sejmu RP zauważył, iż w przypadku projektu ustawy o formach opieki nad dziećmi w wieku do 5 lat, złożonego do łaski marszałkowskiej w dniu 27 sierpnia 2008 r., trzykrotnie zwracał się do przedstawiciela wnioskodawców o odniesienie się do opinii prawnej Biura Analiz Sejmowych, która stwierdza liczne błędy legislacyjne uniemożliwiające całościową ocenę zgodności projektu ustawy z prawem Unii Europejskiej. W sprawie projektu ustawy o ochronie genomu ludzkiego i embrionu ludzkiego Marszałek Sejmu RP zwrócił się ponownie do przedstawiciela wnioskodawców w dniu 8 stycznia 2010 r. o odniesienie się do opinii prawnej Biura Analiz Sejmowych, która stwierdza niezgodność projektu z prawem Unii Europejskiej. Projekt ustawy o zmianie ustawy o dostępie do informacji

publicznej (druk nr 2748), dotyczący obowiązku publikacji informacji o zdrowiu prezydenta i premiera, został natomiast skierowany do pierwszego czytania w Komisji Ustawodawczej w dniu 9 lutego 2010 r.

85. Ministra Gospodarki (RPO-638298-V/10) z dnia 10 marca 2010 r. – w sprawie bezpieczeństwa energetycznego Polski.

Rzecznik, w nawiązaniu do wcześniejszej korespondencji, zwrócił się o udzielenie dodatkowych wyjaśnień. Zgodnie z art. 3 pkt 16 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne, bezpieczeństwo energetyczne to stan gospodarki umożliwiający pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska. Art. 14 ustawy wskazuje konieczność określenia przez rząd bilansu paliwowo-energetycznego kraju. W 2009 roku Unia Europejska przyjęła ekologiczno-energetyczny pakiet dyrektyw określających cele do zrealizowania przed końcem 2020 r. Wywiązanie się ze zobowiązań europejskich oraz zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego obywatelom wymaga prowadzenia przez państwo strategicznej polityki, opartej również na długofalowym bilansie paliwowo-energetycznym, typowym dla państw rozwiniętych gospodarczo. Jednak w odpowiedzi z dnia 2 marca 2010 r., jako podstawę podejmowania decyzji przez rząd Minister Gospodarki wskazał jedynie na dokument „Polityka energetyczna Polski do 2030 r.” przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 10 listopada 2009 r. W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się z prośbą o wyjaśnienie, czy rząd dysponuje całościowym opracowaniem, określającym długofalowe zapotrzebowanie państwa na paliwa i energię, możliwości energetyczne kraju, a także uwarunkowania i koszty polityki energetycznej, w postaci bilansu paliwowo-energetycznego kraju oraz, czy polityka energetyczna rządu uwzględnia zmiany na rynku gazu związane z nowymi metodami pozyskiwania gazu z pokładów łupków. Z doniesień prasowych wynika, że polskie zasoby niekonwencjonalne szacowane są przynajmniej na 1,5 bln metrów sześciennych („Polska The Times”, „Rewolucja na rynku gazu da nam niezależność od dostaw z Rosji”, 9 marca 2010 r.).

86. Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz Dyrektora Centralnego Instytutu Ochrony Pracy (RPO-608562-III/09) z dnia 10 marca 2010 r. – w sprawie w sprawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, regulujących emerytury górnicze.

Rzecznik analizuje konstytucyjność przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dotyczących emerytur górniczych. W ramach tej analizy powrócono do uzasadnienia, jakie zostało zamieszczone w obywatelskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (druk nr 3864). Z uzasadnienia tego wynika, że kluczowym powodem funkcjonowania uprawnienia do wcześniejszego od powszechnego, przechodzenia na emeryturę dla tej grupy zatrudnionych jest także

znacznie niższy niż powszechny wiek dożycia. Uwzględniając dane, jakie publikuje ZUS (dane ZUS za 2002 r.), dotyczące średniego wieku przejścia na emeryturę górniczą (47 lat i 3 miesiące) i średniego okresu pobierania emerytury górniczej (w tym czasie 17 lat) autorzy uzasadnienia stwierdzają, że średni wiek dożycia emerytów górniczych wynosi około 64 lata. Prowadzi to do konkluzji, że średnio żaden z górników nie dożywa do powszechnego wieku emerytalnego obowiązującego mężczyzn, a każde wydłużenie stażu pracy dla tej grupy zawodowej musi spowodować dalsze skrócenie wieku dożycia u osób zatrudnionych w tych warunkach. Rzecznik zwrócił się o przedstawienie stanowiska w przedmiotowej kwestii.

Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (29.03.2010 r.) przekazał Rzecznikowi informację o średnim wieku przejścia na emeryturę górniczą w ostatnich latach (47,5 – 48,3 lat) oraz przeciętnym okresie pobierania emerytury górniczej (18 lat i 11 miesięcy).

87. Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego (RPO-630355-II/09) z dnia 10 marca 2010 r. - w sprawie funkcjonowania Systemu Dozoru Elektronicznego w praktyce, po pierwszym półroczu od wprowadzenia go w życie.

W nawiązaniu do wcześniejszej korespondencji w sprawie wykonywania kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego, Rzecznik podziękował za informację z dnia 5 listopada 2009 r. o funkcjonowaniu tego systemu. Program ten wszedł w życie w dniu 1 września 2009 r. Zgodnie z otrzymanymi informacjami, w dniu 30 października 2009 r. karę w tym systemie odbywało 6 osób. W trakcie wdrażania systemu stwierdzono istnienie kilku problemów w jego funkcjonowaniu. W rezultacie w dniu 2 listopada 2009 r. przedstawiony został projekt nowelizacji ustawy o systemie dozoru elektronicznego. Jego celem jest m.in. znaczne poszerzenie kręgu skazanych, wobec których można będzie stosować w/w program. Projekt zmian w ustawie o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego w dniu 22 stycznia 2010 r. został skierowany do rozpatrzenia przez stały komitet Rady Ministrów. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się o informację, jak wygląda funkcjonowanie Systemu Dozoru Elektronicznego w praktyce po pierwszym półroczu od wprowadzenia go w życie, w szczególności ilu skazanych złożyło wnioski o zastosowanie wobec nich dozoru elektronicznego, jaką liczbę skazanych on obejmuje, jakie są miesięczne koszty jego funkcjonowania, oraz jakie poniesiono dotychczas nakłady, czy pojawiają się nowe problemy w praktyce oraz jaki jest obecny stan prac legislacyjnych w zakresie zmian w tym systemie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (01.04.2010 r.) przedstawił szczegółowe informacje o liczbie skazanych objętych Systemem Dozoru Elektronicznego i kosztach jego funkcjonowania. W praktycznym stosowaniu wykonywania kary w Systemie Dozoru Elektronicznego nie pojawiły się żadne istotne nowe problemy, a dotychczas zdiagnozowane, których źródło stanowiły zapisy aktualnie obowiązującej ustawy z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary

pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego, zostały rozwiązane poprzez opracowanie projektu nowelizacji wzmiankowanej ustawy. Projekt ustawy o zmianie ustawy o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego znajduje się na etapie prac legislacyjnych w parlamencie (druk sejmowy 2855).

88. Ministra Środowiska (RPO-604125-V/08) z dnia 11 marca 2010 r. - w sprawie określenia stanowisk w Służbie Leśnej, na których zatrudnionym pracownikom przysługuje prawo do bezpłatnego mieszkania albo do równoważnika pieniężnego.

W dniu 17 grudnia 2009 r. Minister Środowiska wydał nowe rozporządzenie w sprawie określenia stanowisk w Służbie Leśnej, na których zatrudnionym pracownikom przysługuje bezpłatne mieszkanie albo równoważnik pieniężny, oraz sposobu i trybu przyznawania i zwalniania tych mieszkań, a także ustalania i wypłaty równoważnika pieniężnego. W rozporządzeniu tym znacząco zredukowano listę stanowisk w Służbie Leśnej, na których zatrudnionym pracownikom przysługuje bezpłatne mieszkanie albo równoważnik pieniężny. Wprowadzono zatem zmiany, które były przedmiotem krytyki i skarg do Rzecznika. W ocenie Rzecznika pozostawienie kompetencji do określenia kręgu osób, którym prawo to przysługuje, organowi władzy wykonawczej, rodzi obawę, iż zależnie od doraźnych potrzeb może on rozszerzać bądź ograniczać prawo pracowników Służby Leśnej do wskazanych świadczeń. Wydaje się, iż materia ta powinna być uregulowana bezpośrednio w przepisach ustawy o lasach. Rzecznik zasygnalizował również, że zdaniem skarżących rozporządzenie pomija całkowicie tych pracowników Służby Leśnej, których charakter pracy uzasadnia zamieszkiwanie w miejscu jej wykonywania. Pozbawienie tej kategorii pracowników dotychczasowego uprawnienia nie uwzględnia specyfiki i realiów pracy w Służbie Leśnej. Rzecznik zwrócił się o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Środowiska (30.03.2010 r.) poinformował, że kwestie uprawnień do korzystania z bezpłatnego mieszkania będą uregulowane w nowelizowanej obecnie ustawie z dnia 28 września 2001 r. o lasach. Nowelizacja ustawy przewiduje uchylenie uprawnienia do korzystania z bezpłatnego mieszkania. Dotychczasowi użytkownicy bezpłatnych mieszkań będą mogli użytkować je na podstawie najmu.

89. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-595497-V/08) z dnia 11 marca 2010 r. - w sprawie nałożenia na właścicieli i zarządców domów wielomieszkańczych zbyt kosztownych obowiązków z zakresu ochrony przeciwpożarowej.

W wystąpieniu z dnia 13 listopada 2008 r. Rzecznik wskazywał, że wiele spółdzielni mieszkaniowych i wspólnot mieszkaniowych zostało zobligowanych ostatecznymi decyzjami administracyjnymi do wymiany tzw. suchych pionów na

piony nawodnione. Obowiązek ten, w odniesieniu do wszystkich budynków posiadających więcej niż dziewięć kondygnacji, wynika z przepisów rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 kwietnia 2006 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów. Większości właścicieli budynków nie stać na zadośćuczynienie nałożonemu na nich obowiązkowi, mimo to prowadzone są postępowania egzekucyjne w celu przymusowej realizacji takich obowiązków orzeczonych ostatecznymi decyzjami administracyjnymi. Z odpowiedzi z dnia 8 grudnia 2008 r. wynikało, że w projekcie rozporządzenia zaproponowano szerszy wachlarz możliwych do zastosowania rozwiązań technicznych. Minister zapewnił ponadto, że już obecnie możliwe jest i stosowane w praktyce etapowanie prac zmierzających do wyposażenia przedmiotowej kategorii budynków w wymagane nawodnione piony. Powstaje jednak wątpliwość co do racjonalności tego typu przedsięwzięć, z uwagi na ich znaczny koszt, w sytuacji gdy - jak wynika z udzielonych wyjaśnień - wystarczające jest stosowanie innych, mniej kosztownych zabezpieczeń przeciwpożarowych, co jednak obecnie nie jest możliwe z uwagi na brak stosownych regulacji w rozporządzeniu. Omawiana nowelizacja rozporządzenia w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów, dotychczas nie została przyjęta. Rzecznik zwrócił się z prośbą o poinformowanie, na jakim etapie znajdują się prace nad projektem tego rozporządzenia.

90. Komendanta Głównego Policji (RPO-603603-V/08) z dnia 11 marca 2010 r.

– w sprawie prawnego uregulowania kwestii mieszkaniowych funkcjonariuszy Policji.

Pismem z dnia 5 maja 2009 r. Rzecznik został poinformowany, że pod koniec 2008 r. w Komendzie Głównej Policji na nowo podjęto prace zmierzające do prawnego uregulowania kwestii mieszkaniowych funkcjonariuszy Policji. Według tych wyjaśnień, prace znajdowały się w zaawansowanej fazie legislacyjnej. Z przekazanych Rzecznikowi informacji wynikało także, że przygotowany projekt ustawy o Policji wraz z aktami wykonawczymi zawiera kompleksową regulację wszystkich kwestii mieszkaniowych poruszonych przez Rzecznika w dotychczas prowadzonej korespondencji z Komendą Główną Policji. W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się z prośbą o wskazanie, na jakim etapie znajdują się zapowiadane prace legislacyjne oraz poinformowanie, czy przewidywane regulacje obejmują także poruszane przez Rzecznika w dotychczasowej korespondencji kwestie związane ze zrzekaniem się prawa dysponowania lokalem mieszkalnym.

91. Komendanta Straży Miejskiej m. st. Warszawy (RPO-615321-I/09) z dnia 11 marca 2010 r. – w sprawie zasad dystrybucji prasy erotycznej i pornograficznej w kioskach oraz salonach prasowych na terenie miasta stołecznego Warszawy.

W ostatnim czasie Rzecznik otrzymuje liczne skargi dotyczące zasad dystrybucji prasy erotycznej i pornograficznej w kioskach oraz salonach prasowych na terenie miasta stołecznego Warszawy. Z relacji skarżących wynika, że magazyny

pornograficzne są prezentowane w miejscach publicznych w sposób łatwo dostępny dla osób małoletnich, często na witrynach w bezpośrednim sąsiedztwie prasy przeznaczonej dla dzieci i młodzieży, przy przejściach dla pieszych, przystankach autobusowych lub w innych miejscach - narzucając kontakt z ich treściami osobom, które sobie tego nie życzą, w tym dzieciom. Jak się wydaje, sposób i forma eksponowania nieprzyzwoitych tytułów prasy erotycznej oraz obscenicznych fotografii może wyczerpywać znamiona wykroczenia określonego w art. 141 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń oraz naruszać zasady współżycia społecznego. Taka forma prezentowania prasy erotycznej i pornograficznej może wywoływać oburzenie, godzić w obyczajność publiczną, a także promować przedmiotowe traktowanie kobiet i mężczyzn. Rzecznik zaapelował o stanowcze przeciwdziałanie tego rodzaju procederom oraz szczególnie uwrażliwienie funkcjonariuszy Straży Miejskiej na tę kwestię. Jednocześnie zwrócił się z prośbą o udzielenie informacji na temat działań podjętych przez stołeczną Straż Miejską zmierzających do przeciwdziałania wykroczeniom przeciwko obyczajności publicznej na terenie miasta Warszawy.

92. Komendanta Głównego Policji (RPO-603857-VI/08) z dnia 15 marca 2010 r. – w sprawie problemów związanych ze stosowaniem przyrządów do pomiaru prędkości pojazdów w ruchu drogowym.

W otrzymanyach przez Rzecznika skargach obywatele twierdzą, iż urządzenia rejestrujące prędkość kierowców na drodze rejestrowały inne wartości niż prędkość wskazywana na tarczy ich pojazdu. Drugim, poważnym problemem sygnalizowanym przez skarżących wydają się być obowiązujące przepisy, które nie przewidują konieczności regularnego przeprowadzania kontroli rozmieszczenia znaków drogowych, skorelowanej z okresową kontrolą urządzeń samorejestrujących prędkość kierowców (fotoradarów). W sygnalizowanych Rzecznikowi sprawach, obywatele odmawiali przyjęcia mandatu, wskazując jako przyczynę brak prawidłowego rozmieszczenia znaków drogowych i radarów lub nieprawidłowy kąt pomiaru prędkości, tj. kąt nachylenia urządzenia pomiarowego do osi drogi względem nadjeżdżającego pojazdu. Sygnalizowane problemy wpływają pośrednio na bezpieczeństwo użytkowników dróg, ale przede wszystkim narażają kierowców na ponoszenie wszystkich konsekwencji wynikających z naruszenia przepisów ruchu drogowego, takich jak konieczność zapłacenia mandatu, a w przypadku przekroczenia 24 punktów, konieczność poddania się kontrolnemu sprawdzeniu kwalifikacji, co może być wyjątkowo dotkliwą karą w przypadku kierowców posiadających uprawnienia z kilku kategorii. Wykazanie w postępowaniu wyjaśniającym lub przed sądem, iż przyczyną zarejestrowanego przez fotoradary naruszenia ograniczeń prędkości było w istocie nieprawidłowe funkcjonowanie urządzenia rejestrującego prędkość lub nieprawidłowe rozmieszczenie znaków drogowych, jest w praktyce niemożliwe. Rzecznik zwrócił się z prośbą o zbadanie zasygnalizowanych problemów i poinformowanie o zajęтым stanowisku.

93. Ministra Sprawiedliwości (RPO-518110-IX/05) z dnia 15 marca 2010 r. – w sprawie zwolnień ze służby funkcjonariuszy celnych.

Do Rzecznika zwrócił się Przewodniczący Związku Zawodowego Celnicy PL, a także szereg osób prywatnych z prośbami o interwencję w celu powstrzymania masowych zwolnień funkcjonariuszy celnych na podstawie art. 26 pkt 13 uchylonej ustawy o Służbie Celnej z dnia 24 lipca 1999 r. oraz na podstawie art. 105 ust. 10 obecnie obowiązującej ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej. W przedmiotowej sprawie Rzecznik wystąpił do Szefa Służby Celnej z prośbą o udzielenie informacji, ilu funkcjonariuszy Służby Celnej zostało zwolnionych na podstawie wymienionych wyżej przepisów. Rzecznik zwrócił się również z pytaniem, w ilu przypadkach doszło do skazania funkcjonariuszy Służby Celnej. Z odpowiedzi uzyskanej od Szefa Służby Celnej wynika, że Minister Finansów oraz Szef Służby Celnej występowali do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o analizę spraw dotyczących funkcjonariuszy celnych oraz ewentualne interwencje w przypadku stwierdzenia uchybień. W przypadku 217 spraw trwają nadal postępowania sądowe, w pozostałych sprawach, w większości dotyczących przypadków, gdy funkcjonariusze celni zostali zwolnieni ze służby na podstawie nie obowiązującego już art. 25 ust. 1 pkt 8a ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej, brak jest danych o etapie postępowania sądowego. Rzecznik zwrócił się o udzielenie informacji na temat wyników analizy spraw dotyczących funkcjonariuszy celnych i ewentualnych interwencji w przypadku stwierdzonych uchybień.

94. Ministra Sprawiedliwości (RPO-625610-XVIII/09) z dnia 16 marca 2010 r. – w sprawie braku aktu wykonawczego do ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, regulującego problematykę wynagrodzeń i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w danej sprawie.

W związku z badaną przez Rzecznika sprawą ujawnił się problem natury ogólnej dotyczący braku aktów wykonawczych do ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Moc obowiązującą zachowuje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 sierpnia 1982 r. w sprawie stawek, warunków przyznawania i wypłaty ryczałtu przysługującego sędziom i pracownikom sądowym za dokonanie oględzin oraz stawek należności kuratorów, wydane na podstawie art. 42 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Zgodnie z § 3 ust. 1 i 2 wspomnianego rozporządzenia, wysokość wynagrodzenia kuratorów będących adwokatami nie może przekraczać stawek zasadniczego wynagrodzenia przewidzianego tymi przepisami, a wysokość wynagrodzenia innych kuratorów - 50% tych stawek. Różnicowanie wysokości wynagrodzenia kuratorów w zależności od posiadanego przez osobę pełniącą tę funkcję tytułu zawodowego może zostać uznane za pozostające w kolizji z konstytucyjną zasadą równości. Czynnikiem decydującym o wysokości wynagrodzenia przysługującego kuratorowi powinien być przede wszystkim nakład pracy, a nie okoliczność, czy osoba ustanowiona kuratorem jest wpisana na listę

adwokatów. Ponadto przepis ten został wydany z częściowym przekroczeniem upoważnienia zawartego w art. 42 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, gdyż Minister Sprawiedliwości upoważniony był do określenia wyłącznie materii należności kuratorów ustanowionych w poszczególnych sprawach. Omawiane unormowanie zawarte w rozporządzeniu pozostaje także w kolizji z art. 92 ust. 1 Konstytucji. Rzecznik zwrócił się z prośbą o rozważenie podjęcia stosowanych działań w niniejszej sprawie.

95. Komendanta Głównego Policji (RPO-637689-IX/09) z dnia 16 marca 2010 r. – w sprawie uprawnień przysługujących funkcjonariuszce Policji wychowującej dzieci do lat czterech.

Do Rzecznika zwróciła się ze skargą funkcjonariuszka wydziału kryminalnego Policji, matka dwójki dzieci (2 m-ce, 3 lata). Skarżąca wskazuje, że po jej powrocie do służby po urlopie macierzyńskim okazało się, że w przeciwieństwie do pracowników do funkcjonariuszy Policji, nie stosuje się normy wynikającej z treści art. 178 § 2 Kodeksu pracy. Oznacza to, że funkcjonariuszki wychowującej kilkumiesięczne dziecko przełożeni nie muszą pytać o zgodę na służbę w porze nocnej, w niedziele i święta. Odmowę zastosowania tego przepisu Kodeksu pracy uzasadniano treścią § 16 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 października 2001 r. w sprawie rozkładu czasu służby policjantów. Stosownie do treści art. 79 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, policjantowi-kobiecie przysługują szczególne uprawnienia przewidziane dla pracownic według przepisów prawa pracy, jeśli przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej. Zgodnie natomiast z art. 178 § 2 Kodeksu pracy - pracownika opiekującego się dzieckiem do ukończenia przez nie 4 roku życia nie wolno bez jego zgody zatrudniać w godzinach nadliczbowych, w porze nocnej, w systemie czasu pracy, o którym mowa w art. 139, jak również delegować poza stałe miejsce pracy. Przywołany wyżej przepis rozporządzenia nie reguluje w sposób szczególny sytuacji kobiet opiekujących się dzieckiem do lat czterech. Oznacza to, że w niniejszym przypadku będzie miał zastosowanie art. 79 ustawy o Policji. Rzecznik zwrócił się z prośbą o zbadanie przedstawionego problemu i poinformowanie o zajęтым stanowisku, względnie podjętych decyzjach.

96. Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (RPO-637657-VI/09) z dnia 17 marca 2010 r. – w sprawie jakości usług świadczonych przez przewoźników kolejowych w zakresie przewozu osób.

W związku z informacjami dotyczącymi jakości usług świadczonych w okresie świąt Bożego Narodzenia oraz Nowego Roku przez „PKP Intercity” S.A. w zakresie przewozu osób, Rzecznik podjął czynności wyjaśniające. W wystąpieniu z dnia 6 stycznia 2010 r. do Prezesa „PKP Intercity” S.A., Rzecznik zwrócił uwagę, że problem dotyczy usług świadczonych pod nazwą „Tanie Linie Kolejowe”. Z odpowiedzi członka zarządu „PKP Intercity” S.A. z dnia 25 stycznia 2010 r. wynikało m. in., że „(...) uruchomienie dodatkowych połączeń nie odbyło się kosztem dotychczasowych,

gdyż w okresie od 23 grudnia 2009 r. do 3 stycznia 2010 r. z założenia część pociągów nie jest uruchamiana z uwagi na zmniejszony popyt na dojazdy do Warszawy, spowodowany brakiem zajęć na uczelniach oraz wyjazdami świąteczno-noworocznymi.” Powyższe stwierdzenie w sposób oczywisty rozmija się jednak z faktami. Rzecznik podkreślił, iż zaistniała sytuacja ma także swój wymiar prawny. Na przewoźniku bowiem spoczywa z mocy art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. - Prawo przewozowe obowiązek zapewnienia podróżnym odpowiednich warunków bezpieczeństwa i higieny oraz wygody i należytej obsługi. W związku z tym pojawia się wątpliwość, czy podanie do publicznej wiadomości rozkładu jazdy (a więc oferty handlowej) ze świadomością, iż jego realizacja, z uwagi na istniejące aktualne możliwości transportowe przedsiębiorstwa, doprowadzi do niewykonania obowiązku określonego przepisem art. 14 ust. 1 Prawa przewozowego, może być uznane za naruszające zbiorowe interesy konsumentów. Rzecznik zwrócił się o zbadanie tego zagadnienia i poinformowanie o swoim stanowisku w tym zakresie.

97. Ministra Obrony Narodowej (RPO-595485 - IX/09) z dnia 18 marca 2010 r. – w sprawie rekontroli przestrzegania praw i wolności obywatelskich żołnierzy 8 Bazy Lotnictwa Transportowego w Krakowie.

W styczniu 2010 r. współpracownicy Rzecznika przeprowadzili rekontrolę przestrzegania praw i wolności obywatelskich żołnierzy 8 Bazy Lotnictwa Transportowego w Krakowie. Zgłoszony przez pilotów problem zaniżonych etatów został częściowo uwzględniony. Podniesione zostały etaty oficerów, ale nastąpiło to w wyniku znacznego zwiększenia stanu etatowego jednostki. Jednocześnie nastąpiły niekorzystne zmiany w strukturze etatów podoficerskich z uwagi na ich obniżenie. W ocenie żołnierzy nie nastąpiły istotne zmiany w funkcjonowaniu Wojskowej Służby Zdrowia. W dalszym ciągu są duże trudności w dostępie do lekarzy specjalistów.

Piloci wykonujący loty do Afganistanu nie mają uprawnień do świadczeń finansowych i zdrowotnych oraz uprawnień emerytalnych przysługujących żołnierzom wchodzącym w skład Polskich Kontyngentów Wojskowych, mimo że załogi samolotów transportowych realizują zadania w strefie działań wojennych. Ponadto żołnierze postulują rozważenie wprowadzenia możliwości czasowego obsadzenia etatów wojskowych zajmowanych przez kobiety, z uwagi na długotrwałą absencję w służbie z powodu ciąży i konieczności wychowania dziecka; nowe uregulowanie dostępu służb technicznych jednostki do zastrzeżonej strefy lotniska, wykorzystywanego jako cywilny port lotniczy; uregulowanie zasad przyznawania i wynagradzania klas specjalistów wojskowych mechaników pokładowych i techników załadunku; rozwiązanie problemu braku w regulaminie lotów regulacji pozwalających dowódcy samolotu przebywającego w strefie działań wojennych na reakcję w zakresie dokonania niezbędnej zmiany zasad postępowania.

98. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-614729-IX/09) z dnia 18 marca 2010 r. – w sprawie opłacania przez kierowców pojazdów służbowych Policji z własnych środków ubezpieczenia Autocasco.

Ustalenia dokonane przez Rzecznika wskazują, że znaczna część policjantów-kierowców jeździ pojazdami, które nie posiadają ubezpieczenia Auto Casco, więc szkody wyrządzone w służbowym samochodzie kierowcy musi pokryć z własnych środków (do wysokości kwoty trzymiesięcznego uposażenia przysługującego funkcjonariuszowi). Niektórzy policjanci z własnej inicjatywy opłacają składkę AC. Rzecznik podkreślił, iż nie do zaakceptowania jest fakt, że funkcjonariusze Policji ponoszą opłaty za AC w sytuacjach, kiedy wykonują zadania służbowe.

Kolejny problem został opisany na łamach „Dziennika” w artykule „Antyterrorysty bez ubezpieczenia”. Z jego treści wynikało, iż funkcjonariusze Biura Operacji Antyterrorystycznych objęci są dobrowolnym, standardowym ubezpieczeniem wynegocjowanym przez Komendę Główną Policji z Powszechnym Zakładem Ubezpieczeń. Jednym z podstawowych zadań Biura Operacji Antyterrorystycznych jest prowadzenie działań bojowych, polegających na rozpoznawaniu i likwidowaniu zamachów terrorystycznych, a także przeciwdziałaniu zdarzeniom o tym charakterze. W umowie ubezpieczenia - Program Ubezpieczeniowy POLICJA 2008 z dnia 26 czerwca 2008 r. (w której stroną - ubezpieczającym, wspólnie ze związkami zawodowymi jest Komendant Główny Policji) wyłączone z ogólnych warunków ubezpieczeń poszczególnych umów odpowiedzialność ubezpieczyciela w przypadku, gdy szkoda jest wynikiem m.in. aktów terroru. Wyłączenie odpowiedzialności ubezpieczyciela z tego tytułu stoi w kolizji z charakterem służby w tej elitarniej jednostce. Rzecznik zwrócił się z prośbą o rozważenie podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu zmiany opisanego stanu rzeczy.

99. Ministra Sprawiedliwości (RPO-631655-II/09) z dnia 18 marca 2010 r. – w sprawie możliwości uchylenia prawomocnego mandatu karnego.

Do Rzecznika wpływają wnioski dotyczące bardzo ograniczonych możliwości uchylenia prawomocnego mandatu karnego. Charakterystyczną cechą postępowania mandatowego jest określenie momentu, w którym nałożony mandat staje się prawomocny. W postępowaniu tym przyjmuje się szczególną fikcję, że przyjęcie mandatu (uiszczenie grzywny nałożonej mandatem zaocznym) oznacza przyznanie się do winy i prawomocne zakończenie postępowania. Przyjęcie mandatu (opłacenie grzywny nałożonej mandatem zaocznym) nie jest obowiązkiem sprawcy wykroczenia - może on podjąć decyzję, czy poddać się nałożonej grzywnie, czy skorzystać z prawa do rozpoznania kwestii odpowiedzialności na drodze postępowania sądowego.

Skarżący podnoszą w szczególności, że art. 101 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia zbyt wąsko zakreśla przesłanki ewentualnego uchylenia prawomocnego mandatu karnego, co powoduje, że niekiedy w obrocie prawnym pozostają mandaty obarczone poważnymi wadami. Stosownie do tego przepisu, sąd - na wniosek ukaranego lub z urzędu - uchyla prawomocny mandat karny, jeśli grzywnę nałożono

za czyn niebędący czynem zabronionym jako wykroczenie. W nadsyłanych do Rzecznika skargach osoby, które przyjęły mandat karny podnoszą także, że uległy naciskom funkcjonariusza, tłumaczącego w sposób nie do końca zrozumiały, że wina danej osoby jest oczywista, zaś w razie skierowania sprawy do sądu poniesie ona surowsze konsekwencje (choćby poprzez obciążenie kosztami postępowania) i będzie narażona na dodatkowe niedogodności (np. stawiennictwo w sądzie). Rzecznik zwrócił się z prośbą o przeanalizowanie przedstawionego problemu oraz rozważenie potrzeby podjęcia działań legislacyjnych mających na celu poszerzenie możliwości uchylenia prawomocnego mandatu karnego.

100. Prezesa Krajowej Rady Notarialnej (RPO-641520-I/10) z dnia 18 marca 2010 r. – w sprawie funkcjonowania mechanizmu oceny pracy notariuszy.

Do Biura Rzecznika napływają skargi, w których przedstawiana jest praktyka stosowania przepisów regulujących procedurę oceny pracy notariuszy. Przepis art. 16 § 3 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie przyznaje uprawnienie Ministrowi Sprawiedliwości do odwołania notariusza, który uzyskał dwie ujemne oceny w wyniku kolejnych wizytacji przeprowadzanych przez członków samorządu zawodowego lub właściwy organ Ministerstwa Sprawiedliwości. Odwołanie następuje po zasięgnięciu opinii rady właściwej izby notarialnej, wydanej na wniosek Ministra Sprawiedliwości, w terminie miesiąca od dnia wpływu wniosku. Ustawodawca przyznał zatem radom izb notarialnych wyłączne uprawnienie do oceniania notariuszy. Stanowisko organów samorządu zawodowego ma bowiem przesądzający wpływ na podjęcie decyzji przez Ministra Sprawiedliwości. Skarżący wskazują, iż przed doręczeniem protokołu oceny Ministrowi Sprawiedliwości, zainteresowany notariusz nie zna nawet jego treści ani opinii rady właściwej izby notarialnej. Dodatkowe problemy powoduje tryb odwoławczy od decyzji Ministra Sprawiedliwości o odwołaniu notariusza. Po wydaniu rozstrzygnięcia przez Ministra Sprawiedliwości, zainteresowany może w trybie administracyjnym wykazywać niesłuszność takiej decyzji. Jest to jednak niezwykle utrudnione. Dalsze postępowanie administracyjne w postaci próby podważenia decyzji przed sądem administracyjnym wydaje się nie rozwiązywać problemu. Sąd dokonuje bowiem jedynie kontroli pod względem zgodności z prawem, nie ma możliwości badania stanu faktycznego sprawy. Rzecznik zwrócił się z prośbą o przedstawienie praktyki działania mechanizmu oceny notariuszy, o którym mowa w art. 16 § 3 Prawa o notariacie, z uwzględnieniem uwag zawartych w wystąpieniu.

101. Ministra Sprawiedliwości (RPO-620748-III/09) z dnia 19 marca 2010 r. – w sprawie statusu zawodowego asystentów sędziów i zasad ich wynagradzania.

Do Rzecznika nadal kierowane są skargi asystentów sędziów, zatrudnionych w sądach przed wejściem w życie ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury. Przedmiotem skarg są regulacje prawne określające ich status i zasady wynagradzania. Problem ten był przedmiotem wystąpień Rzecznika do

Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 czerwca i 11 września 2009 r. W skierowanych do Rzecznika odpowiedziach podzielono pogląd o konieczności dostosowania brzmienia art. 155 § 6 ustawy z 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych do standardów wynikających z art. 92 ust. 1 Konstytucji. Zapowiedziano również rezygnację z rozwiązania dotyczącego zróżnicowania wynagrodzenia asystentów sędziów w zależności od rodzaju sądu, w którym są zatrudnieni. Obie te kwestie miały zostać uwzględnione w opracowywanym w Ministerstwie Sprawiedliwości projekcie ustawy o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych. Rzecznik zwrócił się z prośbą o informację, na jakim etapie postępowania legislacyjnego znajduje się projekt noweli ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych i jak została w nim unormowana problematyka dotycząca statusu zawodowego asystentów sędziów i zasad ich wynagradzania.

102. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-605914-VII/09) z dnia 19 marca 2010 r. – w sprawie potrzeby wydania rozporządzenia regulującego warunki bytowe, jakim powinny odpowiadać policyjne izby dziecka wraz z regulaminem pobytu nieletnich w tego typu placówkach.

Pracownicy Biura Rzecznika przeprowadzając wizytacje policyjnych izb dziecka, w związku z wykonywaniem przez Rzecznika zadań Krajowego Mechanizmu Prewencji, zauważyli znaczne różnice w warunkach bytowych w poszczególnych placówkach. W związku z powyższym, w wystąpieniu z dnia 13 lutego 2009 r., Rzecznik zwrócił się o podjęcie inicjatywy legislacyjnej zmierzającej do rozszerzenia delegacji ustawowej zawartej w art. 83 § 3 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, a następnie wydania rozporządzenia szczegółowo regulującego warunki bytowe, jakim powinny odpowiadać policyjne izby dziecka wraz z regulaminem pobytu nieletnich w tego typu placówkach. W odpowiedzi Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji wskazał, iż optymalnym rozwiązaniem problemu opisanego w wystąpieniu Rzecznika byłoby zawarcie wspomnianej delegacji w ustawie o Policji. Niestety, w dotychczasowych nowelizacjach ustawy o Policji nie rozszerzono brzmienia art. 15 ust. 10. W efekcie nie wydano również rozporządzenia określającego szczegółowe warunki, jakim powinny odpowiadać policyjne izby dziecka, wraz z regulaminem pobytu wychowanków w tego typu placówkach. Rzecznik ponownie zwrócił się o podjęcie odpowiedniej inicjatywy legislacyjnej.

103. Ministra Sprawiedliwości (RPO-641871-VII/10) z dnia 22 marca 2010 r. – w sprawie stosowania środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej.

W wyniku wcześniejszych wystąpień Rzecznika, rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 15 lutego 2005 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej oraz sposobu postępowania w tym zakresie, w § 10 dodano ustęp 3 stanowiący, iż celę zabezpieczającą wyposaża

się w telewizyjny system monitorowania z nasłuchem, umożliwiającym nagrywanie i archiwizację obrazu i dźwięku. Ponadto, Dyrektor Generalny pismem z dnia 26 października 2004 r. zalecił dyrektorom okręgowym, aby w przypadkach stosowania środków przymusu bezpośredniego (poza celą zabezpieczającą), o których mowa w art. 19 ust. 1 pkt 1, 4 - 12 ustawy z dnia 26 kwietnia 1996 r. o Służbie Więziennej, utrwać za pomocą przenośnych kamer video przebieg czynności z tym związanych, a nagrania archiwizować. Realizacja postulatów Rzecznika stanowi jedną z gwarancji prawidłowego stosowania przez funkcjonariuszy Służby Więziennej środków przymusu bezpośredniego oraz przyczynia się do poprawy skuteczności nadzoru i kontroli nad ich użyciem. Tymczasem, w wyniku przeprowadzonych ostatnio przez pracowników Biura Rzecznika wizytacji aresztów śledczych i zakładów karnych, dostrzeżono niepokojące zmiany w przyjętej dotychczas w praktyce procedurze stosowania środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej. Dyrektor Generalny Służby Więziennej, pismem z dnia 26 lutego 2010 r., skierowanym do dyrektorów okręgowych Służby Więziennej, anulował wspomniane pismo swojego poprzednika z dnia 26 października 2004 r. Wobec powyższego, Rzecznik zwrócił się o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie, a w szczególności spowodowanie przywrócenia w praktyce wskazanych gwarancji praworządnego stosowania środków przymusu bezpośredniego.

104. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-586132-I/08) z dnia 22 marca 2010 r. – w sprawie dostępności stron internetowych instytucji publicznych dla osób niewidomych i niedowidzących.

W nawiązaniu do wcześniejszej korespondencji w sprawie zasady tzw. eDostępności stron internetowych instytucji publicznych, Rzecznik Praw Obywatelskich przesłał Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji przygotowany w Biurze Rzecznika raport pn. „Dostępność witryn internetowych instytucji publicznych dla osób niewidomych”. W ramach przeprowadzonej analizy, osoba niewidoma przebadła funkcjonalność 93 stron internetowych. Wyniki badań wskazują, jak znikomy procent publicznych serwisów internetowych jest rzeczywiście dostępny dla użytkowników z dysfunkcją wzroku. Tymczasem likwidacja barier pomiędzy niepełnosprawnymi, a pełnosprawnymi obywatelami należy do szczególnych obowiązków demokratycznego państwa prawa urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Rzecznik zwrócił się z prośbą o uwzględnienie wniosków zawartych w raporcie, podczas prac nad wdrożeniem zasady eDostępności. Ponadto poprosił o przedstawienie postępów prac nad dostosowaniem publicznych serwisów internetowych do standardów opracowanych przez konsorcjum W3C, a także o udzielenie informacji na temat wyników zapowiadzanego audytu dotyczącego tego zagadnienia.

105. Ministra Zdrowia (RPO-643835-X/10) z dnia 23 marca 2010 r. – w sprawie funkcjonowania opieki długoterminowej.

Rzecznik wyraził zaniepokojenie sygnałami w sprawie funkcjonowania opieki długoterminowej oraz dostępu obywateli do świadczeń wynikających z rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 30 sierpnia 2009 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych w ramach opieki długoterminowej. Z posiadanych informacji wynika, że na dotychczasowe niedomagania opieki długoterminowej nałożyły się ograniczenia związane z koniecznością zachowania bezpieczeństwa planu finansowego Narodowego Funduszu Zdrowia w obecnej sytuacji gospodarczej kraju. Zdaniem kierowników zakładów opiekuńczych, stawki za opiekę nad pacjentami są stanowczo za niskie, a wprowadzona przez NFZ zasada finansowania świadczeń zdrowotnych z uwagi na formę karmienia pacjenta, jest nieracjonalna i nie znajduje należytego uzasadnienia w ponoszonych kosztach. Od 1 marca 2010 r. nastąpiła zmiana sposobu finansowania świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych realizowanych w warunkach domowych. NFZ zrezygnował z finansowania świadczeń pielęgniarstwa podstawowej opieki zdrowotnej według metody zadaniowej (za wykonanie poszczególnych czynności) na rzecz pielęgniarstwa opieki długoterminowej w domu pacjenta, finansowanej według osobodnia. Pielęgniarstwem długoterminowym zostanie objęta tylko część pacjentów spośród tych, którym gwarantowano dotychczas taką opiekę. W opinii specjalistów stosowanie w opiece długoterminowej wyłącznie skali Barthel nie pozwala rzetelnie oszacować potrzeb pacjenta i nakładu pracy, jaką należy przy nim wykonać. Mimo licznych deklaracji odnośnie zrozumienia i rozwiązania problemu opieki długoterminowej, nadal brakuje odpowiednich regulacji prawnych w tym zakresie, dotyczących m.in. standardów opieki, nadzoru. Rzecznik zwrócił się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

106. Ministra Infrastruktury (RPO-636976-IV/09) z dnia 24 marca 2010 r. – w sprawie zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego w przypadku tworzenia punktów przedszkolnych oraz zespołów wychowania przedszkolnego.

Na podstawie jednej ze skarg, Rzecznik uznał za konieczne zwrócenie uwagi Ministra Infrastruktury na zaprezentowane w piśmie Ministerstwa Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2008 r. stanowisko dotyczące braku obowiązku dokonywania zgłoszenia organowi administracji architektoniczno-budowlanej zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego w przypadku tworzenia innych form wychowania przedszkolnego, tj. punktów przedszkolnych oraz zespołów wychowania przedszkolnego. W ocenie Rzecznika spełnienie wymagań zawartych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 maja 2009 r. w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania, w zakresie uzyskania pozytywnych opinii państwowego powiatowego inspektora sanitarnego oraz komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej o zapewnieniu w lokalu, w którym mają być prowadzone zajęcia w ramach punktu lub zespołu przedszkolnego, bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu dzieci, nie wyłącza

obowiązku dokonania zgłoszenia właściwemu organowi w sytuacji, gdy nastąpi zmiana sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części w rozumieniu przepisów ustawy Prawo budowlane. Podjęcie w budynku mieszkalnym działalności polegającej na prowadzeniu przedszkola stanowi zmianę sposobu użytkowania obiektu w rozumieniu przepisu art. 71 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo budowlane, ponieważ w sposób oczywisty zmiana ta wiąże się ze zmianą warunków bezpieczeństwa pożarowego, pracy, higieniczno-sanitarnego, a także układu obciążeń na konstrukcję budynku. Rzecznik zwrócił się o przedstawienie stanowiska w tej sprawie.

107. Komendanta Głównego Policji (RPO-626472-I/09) z dnia 24 marca 2010 r.
– w sprawie przetwarzania danych osobowych przez Policję w ramach Krajowego Systemu Informacyjnego Policji.

Do Rzecznika zwrócił się z prośbą o pomoc skarżący, który został zatrzymany i wylegitymowany przez patrol Policji. Jego dane osobowe zostały zarejestrowane przez policjantów i przekazane do Krajowego Systemu Informacyjnego Policji pomimo tego, iż jego zatrzymanie miało jedynie charakter prewencyjny i nie popełnił on żadnego czynu zabronionego. W świetle obowiązujących przepisów, Policja nie może przetwarzać danych osób, które nie są podejrzane o popełnienie przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego, a w przypadku, gdy dane te zostaną umieszczone w Krajowym Systemie Informacyjnym Policji, administrator ma obowiązek je usunąć. Jak jednak wynika ze stanu faktycznego opisanego w skardze, Policja nie tylko dane takie przetwarza, ale też nie usuwa ich z systemu. Praktyka ta jest niezgodna z art. 7 Konstytucji RP, który stanowi, iż organy publiczne mają obowiązek działać na podstawie i w granicach prawa, a także z art. 51 ust. 2 Konstytucji RP, według którego władze publiczne nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym. Nie ulega wątpliwości, iż wskazane postępowanie Policji stoi w sprzeczności z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 5 września 2007 r. w sprawie przetwarzania przez Policję informacji o osobach. Gromadzenie w Krajowym Systemie Informacyjnym Policji danych osób, które nie popełniły czynów zabronionych powoduje szereg niedogodności dla tych osób. Nie będą one mogły w przyszłości podjąć pracy w Policji, organach związanych z bezpieczeństwem państwa, wymiarze sprawiedliwości czy w innych zawodach, w których wymagana jest „nieskazitelność charakteru”. Rzecznik zwrócił się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie.

108. Prezesa Rady Ministrów (RPO-644219-X/10) z dnia 24 marca 2010 r. – w sprawie potrzeby powołania nowej Rady Narodowego Funduszu Zdrowia.

Mimo upływu blisko trzech miesięcy od zakończenia kadencji poprzedniej Rady, dotychczas nie została powołana nowa Rada Narodowego Funduszu Zdrowia. Rada NFZ spełnia istotną rolę w systemie finansowania świadczeń opieki zdrowotnej ze środków publicznych. Do jej podstawowych zadań należy kontrolowanie bieżącej

działalności Funduszu we wszystkich dziedzinach jego działalności, w tym w zakresie prawidłowej realizacji planu finansowego, a także uchwalanie planu pracy Funduszu na dany rok i rzeczowego planu wydatków inwestycyjnych oraz opiniowanie projektu planu finansowego na dany rok. Niepowołanie Rady powoduje osłabienie nadzoru nad gospodarowaniem znacznymi publicznymi środkami finansowymi, pochodzącymi ze składek w ramach powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Prezesa Rady Ministrów o spowodowanie przyspieszenia prac zmierzających do jej powołania.

Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (01.04.2010 r.) poinformował, iż Prezes Rady Ministrów powołał członków Rady Narodowego Funduszu Zdrowia z dniem 22 marca 2010 r. Rada Narodowego Funduszu Zdrowia składa się z dziesięciu członków desygnowanych przez ustawowo upoważnione podmioty. Przedłużający się proces zgłaszania kandydatów oraz kompletowanie wymaganych od kandydatów dokumentów, miało istotny wpływ na czas powołania składu Rady.

109. Ministra Zdrowia (RPO-627900-X/10) z dnia 24 marca 2010 r. – w sprawie leczenia substytucyjnego osób uzależnionych od heroiny.

W związku z publikacjami prasowymi dotyczącymi leczenia substytucyjnego osób uzależnionych od heroiny, Rzecznik podjął postępowanie wyjaśniające w tym zakresie. W ramach przedmiotowego postępowania Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie. Z odpowiedzi tego organu, udzielonej pismem z 21 sierpnia 2009 r. wynika, że według badań leczenie substytucyjne m.in.: zmniejsza umieralność, drastycznie zmniejsza używanie nielegalnych substancji psychoaktywnych, wydłuża retencję w programie, poprawia stan psychiczny i somatyczny, umożliwia lepsze funkcjonowanie w rolach społecznych, poprawia jakość życia, zmniejsza ilość zachowań kryminalnych, aspołecznych i nieobyczajnych, zmniejsza ryzyko zakażeń przenoszonych drogą krwionośną, zmniejsza koszty leczenia intoksykacji, chorób przewlekłych, interwencji w oddziałach ratunkowych, zmniejsza koszty związane z przestępczością. Mimo wymienionych zalet, w opinii Dyrektora Instytutu Psychiatrii i Neurologii, dostęp do leczenia substytucyjnego w Polsce jest niedostateczny i, mimo długoletniego promowania tej formy terapii, zwiększenie jej dostępności do 20% (co przewiduje Narodowy Program Przeciwdziałania Narkomanii) jest nierealistyczne, m.in. ze względu na braki kadrowe, niedostateczne wykształcenie lekarzy, niechęć społeczności lokalnej, czy małą atrakcyjność finansową pracy z uzależnionymi. Rzecznik zwrócił się o przedstawienie stanowiska w przedmiotowej sprawie.

110. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-641494-II/10) z dnia 25 marca 2010 r. – w sprawie postępowania mandatowego prowadzonego wobec kierowców popełniających wykroczenie stwierdzone za pomocą odpowiednich urządzeń pomiarowych lub kontrolnych rejestrujących obraz.

Do Rzecznika zwrócił się Komendant Straży Gminnej, przedstawiając problem dotyczący postępowania mandatowego prowadzonego wobec kierowców popełniających wykroczenie stwierdzone za pomocą odpowiednich urządzeń pomiarowych lub kontrolnych rejestrujących obraz. Gdy sprawca takiego wykroczenia korzysta z możliwości pisemnego złożenia wyjaśnień, na przykład wypełniając nadesłany przez organ prowadzący czynności druk oświadczenia, funkcjonariusz może nałożyć na niego mandat karny zaoczny i wysłać przesyłką poleconą. Od daty wystawienia takiego mandatu (nie zaś otrzymania) biegnie 7 - dniowy termin do uiszczenia grzywny, o którym mowa w art. 98 § 5 k.p.s.w. Często jednak, na przykład na skutek opóźnień na poczcie, lub chociażby kilkudniowej zwłoki w odbiorze przesyłki poleconej zawierającej mandat zaoczny, sprawca wykroczenia, który przyznaje się do jego popełnienia i chce uiścić nałożoną grzywnę, nie ma możliwości dokonania tego w terminie. W konsekwencji, biorąc pod uwagę treść art. 99 k.p.s.w. organ prowadzący czynności jest zobowiązany do wystąpienia do sądu z wnioskiem o ukaranie, w wyniku czego dochodzi do niepotrzebnego zaangażowania sądu, zwiększenia kosztów postępowania, ale także obniżenia prestiżu organów prowadzących czynności, które spotykają się z uzasadnionymi skargami sprawców wykroczeń. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się o przedstawienie stanowiska wobec opisanego problemu.

111. Ministra Zdrowia (RPO-643774-X/10) z dnia 25 marca 2010 r. – w sprawie zagrożenia ochrony praw pacjentów wskutek planowanej likwidacji instytucji rzeczników praw pacjenta Narodowego Funduszu Zdrowia.

W dniu 11 lutego 2010 r. przekazany został do uzgodnień zewnętrznych projekt rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów zmieniający rozporządzenie w sprawie nadania statutu Narodowemu Funduszowi Zdrowia. Celem proponowanej regulacji jest usunięcie ze struktury organizacyjnej Rzeczników Praw Pacjenta, działających w centrali NFZ oraz w każdym z oddziałów wojewódzkich Funduszu. Proponowana zmiana jest związana z wejściem w życie ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta i ma na celu dostosowanie struktury organizacyjnej NFZ do przepisów tej ustawy. Dotychczasowe zadania rzeczników praw pacjenta zostaną przejęte przez Departament Spraw Świadczeniobiorców działający w centrali NFZ oraz Wydziały Spraw Świadczeniobiorców działające w oddziałach wojewódzkich Funduszu. Projektowana regulacja budzi poważne wątpliwości co do jej słuszności. Instytucja rzeczników praw pacjenta NFZ zdobyła uznanie pacjentów i świadczeniodawców, przynosząc wiele pozytywnych efektów w sferze ochrony praw pacjenta. Centralizacja i kierowanie wszystkich spraw do Urzędu Rzecznika Praw Pacjenta w Warszawie spowoduje nie tylko wydłużenie dotychczasowego terminu rozpatrywania spraw, ale i ograniczy możliwość interwencji. Z doniesień środków masowego przekazu (m.in. artykułu pt. „Skarga na leczenie wyłącznie do Warszawy” zamieszczonego w dzienniku „Rzeczpospolita” z dnia 12 marca 2010 r.) wynika, że za utrzymaniem rzeczników praw pacjenta w NFZ

opowiada się m.in. Prezes NFZ, samorząd zawodowy lekarzy, samorząd zawodowy pielęgniarów i położnych oraz organizacje pacjentów. Rzecznik zwrócił się z prośbą o ponowne rozważenie sprawy.

112. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-632406-IX/09) z dnia 25 marca 2010 r. – w sprawie przechowywania materiałów wybuchowych i łatwopalnych przez Samodzielne Pododdziały Antyterrorystyczne Policji.

W trakcie przeprowadzonych przez pracowników Rzecznika Praw Obywatelskich wizytacji Samodzielnych Pododdziałów Antyterrorystycznych Policji, funkcjonariusze podnosili problem przechowywania materiałów wybuchowych i łatwopalnych w trybie art. 232a Kodeksu postępowania karnego. Miejscami zapewniającymi bezpieczne przechowanie przedmiotów i substancji są w odniesieniu do materiałów wybuchowych i łatwopalnych – magazyny Wojskowego Instytutu Technicznego Uzbrojenia w Zielonce koło Warszawy i Wojskowego Instytutu Techniki Inżynierskiej we Wrocławiu. Trudności z należyтым zabezpieczeniem materiałów wybuchowych powstają w sytuacji, kiedy jednostka znajduje się w znacznej odległości od wymienionych powyżej magazynów. Wówczas policjanci zwracają się do prokuratora, aby wystąpił do sądu z wnioskiem o ich zniszczenie w trybie art. 232a § 2 k.p.k. Do czasu wydania przez sąd stosownego postanowienia materiały wybuchowe pozostają w dyspozycji funkcjonariuszy Samodzielnych Pododdziałów Antyterrorystycznych Policji, którzy są narażeni na odpowiedzialność prawną z tytułu niewłaściwego przechowywania materiałów wybuchowych lub ich utraty. Rzecznik zwrócił się z prośbą o zbadanie przedstawionego problemu. Ponadto wskazał na brak nowego rozporządzenia w sprawie pomieszczeń magazynowych i obiektów do przechowywania materiałów wybuchowych, broni, amunicji oraz wyrobów o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym.

113. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (RPO-639535-III/10) z dnia 26 marca 2010 r. – w sprawie zawieszalności prawa do emerytury wobec osób pracujących, pobierających emeryturę w wieku niższym niż powszechnie obowiązujący oraz uzależnienia nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż powszechnie obowiązujący od rozwiązania stosunku pracy.

W wystąpieniu Rzecznik zauważył, iż od dnia 8 sierpnia 2009 r. na mocy art. 37 pkt 5 lit. b ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych uchylony został ust. 2a w art. 103 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, uzależniający pobieranie świadczenia, bez względu na wysokość osiąganego przychodu, od uprzedniego spełnienia warunku rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego emeryt wykonywał pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. Obecnie zatem całkowicie wyeliminowano instytucję zawieszalności świadczeń emerytalnych w sytuacji, gdy ubezpieczony osiąga powszechny wiek emerytalny, ustala uprawnienie emerytalne i rozpoczyna pobieranie emerytury w połączeniu z kontynuacją zatrudnienia. Oznacza to, że

pobieranie świadczenia i wynagrodzenia z pracy prowadzi obecnie do zawieszalności prawa do emerytury jedynie wobec świadczeniobiorców pobierających emerytury w wieku niższym niż powszechnie obowiązujący. W przekonaniu Rzecznika utrzymanie takiego zróżnicowania w grupie świadczeniobiorców pobierających emeryturę jest wątpliwe z punktu widzenia zasad równości i sprawiedliwości społecznej, zwłaszcza wobec konieczności dalszej rozbudowy działań promujących zatrudnianie osób starszych w wieku ponad 50 lat. W tym kontekście wątpliwości budzi również utrzymanie w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wymogu uzależniającego nabycie prawa do emerytury w wieku niższym niż powszechnie obowiązujący od rozwiązania stosunku pracy. Rzecznik zwrócił się z prośbą o ustosunkowanie się do podniesionego problemu.

114. Ministra Sprawiedliwości (RPO-640371-I/10) z dnia 26 marca 2010 r. – w sprawie dostosowania sposobu przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Z trafiających do Rzecznika listów wynika, że zarówno obowiązujące przepisy ustawowe, jak i wykonawcze nie są w stanie zapobiec faktycznej dyskryminacji, zauważalnej przy zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz zabezpieczaniu ich konkurencyjności na rynku pracy. Pomimo różnych instrumentów działania i podejmowanych kroków, osoby z niepełnosprawnością nadal spotykają się z barierami w dostępie do zawodów atrakcyjnych społecznie. Przykładem takich barier są zasady i tryb przeprowadzania egzaminów na tłumacza przysięgłego, regulowane w drodze rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego. Zawód tłumacza przysięgłego jest szczególnie atrakcyjny dla osób niepełnosprawnych ruchowo. Charakter i sposób świadczenia pracy pozwalają na wykonywanie znacznej części zadań w domu lub w biurze dostosowanym do potrzeb osoby niepełnosprawnej. Tymczasem przywołane powyżej rozporządzenie nie przewiduje żadnych środków dostosowania egzaminu na tłumacza przysięgłego do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Na obowiązek wyrównywania szans osób niepełnosprawnych w dostępie do zawodu wskazuje podpisana przez Polskę Konwencja Praw Osób Niepełnosprawnych z dnia 13 grudnia 2006 r. W art. 27 Konwencji podkreśla się potrzebę promowania szans zatrudnienia oraz awansu zawodowego osób niepełnosprawnych. Rzecznik zwrócił się z prośbą o rozważenie możliwości takiej zmiany przepisów przywołanego rozporządzenia, która bez obniżania stawianych wymagań, pozwoliłaby dostosować warunki i formę egzaminu na tłumacza przysięgłego do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

115. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (RPO-643484-XVIII/10) z dnia 29 marca 2010 r. – w sprawie rozbieżności w orzecznictwie sądów administracyjnych dotyczących traktowania soboty jako dnia ustawowo wolnego od pracy w rozumieniu art. 57 § 4 Kodeksu postępowania administracyjnego.

W związku z badanymi przez Rzecznika sprawami ujawnił się problem natury ogólnej dotyczący traktowania soboty jako dnia ustawowo wolnego od pracy w rozumieniu art. 57 § 4 Kodeksu postępowania administracyjnego; przepis ten stanowi, że jeżeli koniec terminu przypada na dzień ustawowo wolny od pracy, za ostatni dzień terminu uważa się najbliższy, następny dzień powszedni. Wątpliwości Rzecznika budzi możliwość uznania, w drodze wykładni tego przepisu, soboty za dzień ustawowo wolny od pracy, który pozwoliłby dokonać czynności procesowej w najbliższym następnym dniu powszednim, jeżeli koniec takiego terminu przypada właśnie na sobotę. Interpretacja art. 57 § 4 k.p.a. przez sądy administracyjne jest rozbieżna, co uzasadnia rozważenie nowelizacji tego przepisu.

116. Ombudsmana Mołdawii (RPO-588415-I/08) z dnia 29 marca 2010 r. – w sprawie projektu współpracy „Partnerstwo dla praw człowieka”, wdrażanego w ramach Programu Współpracy Ombudsmanów Państw Partnerstwa Wschodniego UE 2009-2013.

Rzecznik Praw Obywatelskich, w ramach konkursu polskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych „Pomoc zagraniczna 2010”, otrzymał dotację na realizację w roku 2010 Projektu współpracy z Ombudsmanem Mołdowy zatytułowanego: „Partnerstwo dla praw człowieka”, który wdrażany będzie w ramach Programu Współpracy Ombudsmanów Państw Partnerstwa Wschodniego UE 2009-2013, realizowanego we współpracy z Mediatorem Republiki Francuskiej.

Jednym z ważnych wydarzeń inicjujących współpracę Ombudsmanów Państw Partnerstwa Wschodniego były warsztaty „Stan przestrzegania praw i wolności człowieka w państwach objętych programem Partnerstwa Wschodniego”, z udziałem przedstawicieli urzędów Ombudsmanów z Mołdowy, Gruzji i Azerbejdżanu, Francji oraz Polski, które odbyły się na terenie Kolegium Europejskiego w Natolinie w dniach 22-25 października 2009 r. Innym przykładem sprawnej i efektywnej kooperacji Ombudsmanów było również spotkanie inauguracyjne Rady Praw Obywatelskich Państw Partnerstwa Wschodniego UE, które miało miejsce 10 grudnia 2009 r. (Międzynarodowy Dzień Praw Człowieka) w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich w Warszawie. Rezultatem tego spotkania było uzgodnienie tekstu Deklaracji Współpracy Ombudsmanów Państw Partnerstwa Wschodniego.

Rzecznik wyraził przekonanie, iż tegoroczny projekt współpracy „Partnerstwo dla praw człowieka” pozwoli na kontynuację współpracy oraz wymianę cennych doświadczeń dotyczących ochrony praw podstawowych pomiędzy Ombudsmanem Mołdowy i Polski. Pierwszy etap projektu, którego wykonanie przewidziane zostało na maj 2010 r., polegać będzie na przeprowadzeniu seminarium - mającego na celu wspólną wymianę doświadczeń na polu ochrony praw człowieka - dla przedstawicieli urzędu Ombudsmana oraz przedstawicieli innych jednostek bądź organizacji zajmujących się tematyką praw człowieka (delegaci komisji parlamentarnych czy organizacji pozarządowych zajmujących się tematyką praw człowieka) w Mołdowie. Ponadto, w ramach działań podejmowanych w związku z Krajowym Mechanizmem

Prewencji, przedstawiciele Rzecznika planują przeprowadzenie wspólnej wizytacji w jednym z ośrodków detencji w Mołdowie. W drugim etapie projektu (listopad 2010 r.) przewiduje się wspólne dla obu delegacji urzędów Ombudsmana z Mołdowy i Gruzji warsztaty w Polsce. Spotkania te poświęcone zostaną prezentacji rozwiązań obowiązujących w Unii Europejskiej oraz wymianie doświadczeń i dobrych praktyk stosowanych przez Ombudsmanów w zakresie przedstawionej tematyki.

117. Ministra Sprawiedliwości (RPO-637904-VII/10) z dnia 30 marca 2010 r. – w sprawie zastrzeżeń Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu do utrzymywanego w Polsce całkowitego zakazu prowadzenia rozmów telefonicznych przez osoby tymczasowo aresztowane.

Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu podczas czwartej okresowej wizyty w Polsce w 2009 r., wizytując jednostki penitencjarne, zgłosił swoje zastrzeżenia między innymi do utrzymywania w Polsce całkowitego zakazu prowadzenia rozmów telefonicznych przez osoby tymczasowo aresztowane. Zgodnie z art. 217 c Kodeksu karnego wykonawczego, tymczasowo aresztowany nie może korzystać z aparatu telefonicznego oraz innych środków łączności przewodowej i bezprzewodowej. Zakaz ten jest rygorystycznie przestrzegany w praktyce i dlatego stanowi źródło licznych skarg ze stron osób tymczasowo aresztowanych oraz ich pełnomocników procesowych. Zdaniem Komitetu, stosowanie wspomnianego zakazu powinno być wyjątkowe i wynikać z potrzeby zagwarantowania dobra prowadzonego postępowania karnego. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, przyjęte w art. 217 c k.k.w. rozwiązanie budzi wątpliwości w zakresie jego zgodności z konstytucyjną zasadą proporcjonalności (art. 31 ust. 3) oraz wyrażonym w art. 49 Konstytucji RP prawem do komunikowania się. Ponadto, całkowity zakaz prowadzenia rozmów telefonicznych przez osoby tymczasowo aresztowane stoi w sprzeczności z regułami: 95.3, 98.2 i 99, zawartymi w Rekomendacji Rec(2006)2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich Rady Europy w sprawie Europejskich Reguł Więziennych. W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się o zajęcia stanowiska w przedstawionej sprawie oraz wskazanie planowanych działań w tym zakresie.

118. Ministra Infrastruktury i Marszałka Województwa Lubelskiego (RPO-635944-VI/09) z dnia 30 marca 2010 r. – w sprawie połączeń kolejowych Zamościa i Zamojszczyzny z resztą kraju.

Do Biura Rzecznika wpływają skargi mieszkańców Zamojszczyzny i Roztocza dotyczące likwidacji połączeń kolejowych na trasach z Zamościa i okolic. Ze skarg tych wynika, iż spółka PKP Intercity bardzo późno zawiadomiła o swojej decyzji opinię publiczną oraz władze samorządowe, a ponadto postanowiła najpierw zlikwidować pociągi na trasach uznanych za deficytowe, a następnie rozpocząć poszukiwania przewoźników, którym zleci kursy autobusowej komunikacji zastępczej.

Jednocześnie z informacji prasowych wynika, iż spółka PKP Intercity zapowiadając w sierpniu 2009 r. zamierzoną likwidację połączeń, poprzedzoną okresem ich zawieszenia od września do grudnia 2009 r., poinformowała o uzależnieniu zakresu likwidowanych połączeń kolejowych od stanowiska samorządu wojewódzkiego w sprawie ich dofinansowania. W opinii Rzecznika, wiarygodność informacji przedstawionych przez PKP Intercity, jakoby podstawową przyczyną likwidacji wszystkich połączeń kolejowych z Zamościa była przede wszystkim sytuacja finansowa spółki spowodowana sytuacją gospodarczą kraju oraz faktem dopuszczenia przez zarządcę infrastruktury kolejowej do świadczenia przewozów międzywojewódzkich pociągami uruchamianymi przez PKP Przewozy Regionalne, może budzić wątpliwości. Rzecznik zwrócił się o przedstawienie stanowiska w sprawie.

119. Ministra Zdrowia (RPO-586253-X/08) z dnia 31 marca 2010 r. – w sprawie systemu dostępu do chemioterapii niestandardowej.

W kolejnym wystąpieniu dotyczącym tej problematyki Rzecznik ponownie podkreślił, iż obowiązujący obecnie system dostępu do chemioterapii niestandardowej wymaga zmian w kierunku stworzenia precyzyjnych rozwiązań, określających kryteria i zasady uzyskiwania dostępu ubezpieczonych do terapii niestandardowych oraz stworzenia systemu monitorowania terapii, w tym określenia kryteriów i zasad ewentualnego przerywania i zakończenia kuracji. Konieczne jest zniesienie dotychczasowych nierówności w dostępie do chemioterapii niestandardowych oraz zapewnienie respektowania zasady równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych. Rzecznik zwrócił się o podjęcie działań w kierunku rozwiązania omawianego problemu z poszanowaniem praw pacjentów.

III. KASACJE ORAZ SKARGI KASACYJNE DO SĄDU NAJWYŻSZEGO. WNIOSKI O UZNANIE ZA NIEWAŻNY WYROKU WYDANEGO WOBEC OSOBY REPRESJONOWANEJ ZA DZIAŁALNOŚĆ NA RZECZ NIEPODLEGŁO BYTU PAŃSTWA POLSKIEGO

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł następujące kasacje do Sądu Najwyższego:

RPO-638443-II/09 z dnia 21 stycznia 2010 r. – kasacja na rzecz Bogusława B. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w B., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w B.

Rzecznik zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu rażące naruszenie prawa karnego procesowego, mające istotny wpływ na jego treść, to jest art. 433 § 2 k.p.k. polegające na tym, że Sąd II instancji rozpoznając apelację obrońcy oskarżonego, nienależycie rozważył zawarty w niej zarzut naruszenia przez Sąd I instancji przepisu prawa karnego materialnego, to jest art. 291 § 1 k.k. w sytuacji, gdy Bogusław B. nie nabył oznaczonej podrobionymi znakami towarowymi odzieży od producenta lub importera, co winno skutkować uwzględnieniem przez Sąd Okręgowy w B. zarzutu apelacyjnego i w konsekwencji zmianą zaskarżonego orzeczenia Sądu Rejonowego poprzez uniewinnienie oskarżonego od popełnienia zarzucanego mu czynu z uwagi na to, iż w jego działaniu brak było znamion przestępstwa określonego w art. 291 § 1 k.k.

W kasacji Rzecznik podkreślił powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, iż zachowanie niebędące „wprowadzeniem do obrotu” w rozumieniu art. 305 ust. 1 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 sierpnia 2007 r., a polegające na udziale w dalszym obrocie towarami oznaczonymi podrobionymi znakami towarowymi, nie stanowi występku określonego w art. 291 k.k. ani w art. 292 k.k., wobec niewypełnienia znamienia „rzecz uzyskana za pomocą czynu zabronionego”. Tymczasem niekwestionowane okoliczności faktyczne sprawy dowodzą, iż Bogusław B. towar oznaczony podrobionymi znakami towarowymi nabył na Stadionie X-lecia, a następnie oferował go do sprzedaży jeszcze przed 31 sierpnia 2007 r. Sprzedaż tak nabytego towaru przez oskarżonego nie stanowiła „wprowadzenia do obrotu” w ujęciu art. 305 ust. 1 ustawy Prawo własności przemysłowej, albowiem zachowanie się skazanego było kolejną (następczą) sprzedażą towaru, już wprowadzonego do obrotu. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu II instancji oraz utrzymanego nim w mocy orzeczenia Sądu Rejonowego w B. i uniewinnienie oskarżonego od popełnienia przypisanego mu czynu.

RPO-561881-II/07 z dnia 26 stycznia 2010 r. – kasacja na rzecz Dariusza G. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. zmieniającego wyrok łączny Sądu Rejonowego w K.

Rzecznik zarzucił orzeczeniu Sądu Okręgowego w K. rażące naruszenie prawa karnego procesowego, mające istotny wpływ na jego treść, to jest art. 433 § 1 k.p.k., polegające na zaniechaniu przez Sąd II instancji wyjścia poza granice środka odwoławczego wniesionego przez obrońcę skazanego i ograniczeniu się do zmiany zaskarżonego orzeczenia poprzez obniżenie Dariuszowi G. kary łącznej pozbawienia wolności do lat 2, w sytuacji, gdy wyrok łączny Sądu I instancji zapadł z rażącym naruszeniem art. 82 k.k., polegającym na zaliczeniu na poczet kary łącznej pozbawienia wolności, tylko okresu rzeczywistego odbycia kary, zapadłej w sprawie Sądu Rejonowego w R. podlegającej łącznemu, zamiast zaliczenia w całości tej kary na poczet kary pozbawienia wolności orzeczonej w wyroku łącznym, gdyż w dacie orzekania przez Sąd II instancji upłynął już okres próby warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia tej kary i dalsze sześć miesięcy, co winno skutkować uznaniem takiej kary za odbytą w całości. W uzasadnieniu kasacji Rzecznik podkreślił, powołując się na uchwałę Sądu Najwyższego, iż: „kara pozbawienia wolności uznana za odbytą w rozumieniu art. 82 k.k. podlega zaliczeniu w całości - na podstawie art. 577 k.p.k. - na poczet kary tego rodzaju orzekanej w wyroku łącznym obejmującym skazanie na karę, z której wykonania skazany został warunkowo przedterminowo zwolniony.” Rzecznik wniósł o uchylenie wyroku Sądu odwoławczego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania w postępowaniu apelacyjnym.

RPO-600337-II/08 z dnia 17 lutego 2010 r. – kasacja na rzecz Zbigniewa J. od prawomocnego wyroku Sądu Wojewódzkiego w Zielonej Górze z dnia 20 października 1960 r., zmieniającego wyrok Sądu Powiatowego w Zielonej Górze z dnia 5 lipca 1960 r.

Rzecznik zarzucił temu wyrokowi rażące naruszenie prawa karnego materialnego, to jest art. 163 k.k. z 1932 r. i art. 133 § 1 k.k. z 1932 r. w związku z art. 4 ustawy z dnia 22 maja 1958 r. o zaostrzeniu odpowiedzialności karnej za chuligaństwo, polegające na przypisaniu oskarżonemu popełnienia czynów opisanych w tych przepisach, pomimo braku w jego działaniu znamion tych przestępstw, co miało istotny wpływ na treść orzeczenia i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Wojewódzkiego w Zielonej Górze oraz zmienionego nim wyroku Sądu Powiatowego w Zielonej Górze i uniewinnienie Zbigniewa J. od popełnienia przypisanych mu czynów. Przypisane oskarżonemu czyny polegać miały na braniu udziału w dniu 30 maja 1960 r. w Zielonej Górze w zbiegowisku publicznym, którego uczestnicy działali na szkodę administracji i władzy państwowej oraz agresywnie atakowali funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej. W istocie chodziło o wydarzenia, które w tym dniu miały miejsce w Zielonej Górze w związku z siłową eksmisją parafii Św. Jadwigi. Rzecznik podkreślił, iż w tym dniu doszło do brutalnej akcji sił milicyjnych,

która spotkała się ze sprzeciwem społecznym. Szczególna sytuacja motywacyjna wyłącza w tym przypadku winę oskarżonego i to powinno być podstawą zmiany wyroków sądów obu instancji i jego uniewinnienia.

RPO-535173-II/06 z dnia 17 lutego 2010 r. – kasacja na rzecz Ryszarda Ż. od prawomocnego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w P.

Rzecznik zarzucił rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 479 § 1 k.p.k. w związku z art. 139 § 1 k.p.k. w związku z art. 133 § 2 k.p.k. i art. 6 k.p.k. wskutek bezpodstawnego uznania, że oskarżony został prawidłowo powiadomiony o terminie rozprawy, co dało podstawę do wydania wyroku zaocznego, czym naruszone zostało jego prawo do obrony. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

RPO-607544-II/09 z dnia 19 lutego 2010 r. – kasacja na rzecz Marka B. od wyroku Sądu Okręgowego w K. utrzymującego w mocy wyrok zaoczny Sądu Rejonowego w M.

Rzecznik zarzucił wyrokowi Sądu Okręgowego w K. rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 433 § 1 k.p.k. polegające na tym, że Sąd II instancji niezależnie od granic zaskarżenia, kierunku apelacji i przedstawionych zarzutów, utrzymał w mocy rażąco niesprawiedliwe orzeczenie Sądu I instancji, które zapadło z obrazą art. 479 § 1 k.p.k., art. 139 § 1 k.p.k. i art. 6 k.p.k. poprzez przeprowadzenie postępowania sądowego pod nieobecność oskarżonego i wydanie wobec niego wyroku zaocznego w sytuacji, gdy nie zostało mu prawidłowo doręczone, wysłane na adres zamieszkania skazanego, wezwanie na termin rozprawy, albowiem w tym czasie przebywał on w zakładzie karnym, co w efekcie naruszyło przysługujące mu prawo do obrony. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i utrzymanego nim w mocy wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w M. i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

RPO-641200-II/10 z dnia 5 marca 2010 r. – kasacja od postanowienia Sądu Okręgowego w W. utrzymującego w mocy postanowienie Prokuratury Okręgowej w R. o umorzeniu śledztwa, na niekorzyść osób podejrzanych w sprawie.

Rzecznik zarzucił temu postanowieniu rażące naruszenie prawa procesowego mające istotny wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 433 § 2 k.p.k. i art. 297 k.p.k., polegające na tym, że Sąd Okręgowy nie rozważył podniesionego w zażaleniu Najwyższej Izby Kontroli zarzutu niewyjaśnienia sprzeczności i rozbieżności pomiędzy opiniami biegłych z Centrum Ekspertyz Gospodarczych Fundacji Akademii Ekonomicznej w Poznaniu oraz z Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Warszawie oraz zarzutu oparcia rozstrzygnięcia na opinii z Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Warszawie, mimo jej niepełności, a w uzasadnieniu postanowienia

nie wskazał, dlaczego nie uznał ich za zasadne, co w konsekwencji spowodowało brak należytej kontroli, czy postępowanie przygotowawcze osiągnęło swe cele. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w W.

RPO-626774-II/09 z dnia 5 marca 2010 r. – kasacja na rzecz Pawła S. od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w W.

Rzecznik zarzucił temu postanowieniu rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 22 § 1 k.k.w. w związku z art. 178 § 2 k.k.w. i art. 4 § 2 k.k.w. polegające na zarządzeniu wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności bez wysłuchania skazanego, który o terminie posiedzenia nie został prawidłowo powiadomiony, co w konsekwencji stanowiło naruszenie przynależnego mu prawa do obrony. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i umorzenie postępowania w przedmiocie zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności w oparciu o art. 15 § 1 k.k.w. wobec zatarcia skazania.

RPO-609814-II/09 z dnia 19 marca 2010 r. – kasacja na rzecz Tadeusza P. od prawomocnego postanowienia Sądu Najwyższego o pozostawieniu apelacji bez rozpoznania.

Rzecznik zarzucił temu postanowieniu rażące i mogące mieć istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 430 § 1 k.p.k. poprzez pozostawienie bez rozpoznania apelacji oskarżonego, podczas gdy w sprawie nie zachodziły przesłanki do zastosowania tego przepisu. Rzecznik wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Najwyższemu.

RPO-635539-II/09 z dnia 25 marca 2010 r. – kasacja na rzecz Edmunda W. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w K.

Rzecznik zarzucił wyrokowi Sądu Okręgowego w K. rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k., poprzez nierozważenie i nieustosunkowanie się w uzasadnieniu wyroku do zawartego w apelacji oskarżonego i jego obrońcy zarzutu naruszenia przez sąd meriti prawa materialnego, to jest art. 231 § 1 k.k., polegającego na błędnym uznaniu, iż czyn przypisany oskarżonemu wyczerpuje znamiona przestępstwa określonego w tym przepisie, podczas gdy czyn ten mógł być rozpatrywany wyłącznie pod kątem wypełnienia znamion przestępstwa opisanego w art. 296 § 1 k.k. Rzecznik wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w K. w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie kasacji wniesionych przez Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-566429-II/07 z dnia 19 czerwca 2009 r. – kasacja na rzecz Piotra G. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w K.

Kasacja oddalona (postanowienie z dnia 12 stycznia 2010 r., sygn. akt IV KK 225/09).

RPO-594200-II/08 z dnia 14 lipca 2009 r. – kasacja na rzecz Krzysztofa N. od prawomocnego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w R.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 25 lutego 2010 r., sygn. akt IV KK 255/09).

RPO-612736-II/09 z dnia 12 sierpnia 2009 r. – kasacja na rzecz Wacława R. od prawomocnego wyroku Sądu Wojewódzkiego w Zielonej Górze z dnia 10 listopada 1960 r., zmieniającego wyrok Sądu Powiatowego w Zielonej Górze z dnia 4 lipca 1960 r.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 14 stycznia 2010 r., sygn. akt V KK 260/09).

RPO-603843-II/08 z dnia 17 sierpnia 2009 r. – kasacja na rzecz Józefa R. od prawomocnego wyroku Sądu Wojewódzkiego w Zielonej Górze z dnia 7 lipca 1961 r., zmieniającego wyrok Sądu Powiatowego w Zielonej Górze z dnia 4 lipca 1960 r.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 14 stycznia 2010 r., sygn. akt V KK 261/09).

RPO-604446-II/08 z dnia 15 września 2009 r. – kasacja na rzecz Adama M. od prawomocnego postanowienia Sądu Apelacyjnego w L. utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Okręgowego w R. w przedmiocie prawnej dopuszczalności wydania Adama M. organom ścigania Federacji Rosyjskiej.

Kasacja uwzględniona (postanowienie z dnia 17 lutego 2010 r., sygn. akt III KK 335/09).

RPO-612072-XII/09 z dnia 28 września 2009 r. - kasacja na rzecz Kazimierza Z. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w S.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 3 lutego 2010 r., sygn. akt IV KK 346/09).

RPO-590505-II/08 z dnia 22 października 2009 r. - kasacja na rzecz Wojciecha P. od wyroku Sądu Okręgowego w W. zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w W.

Kasacja oddalona (postanowienie z dnia 24 marca 2010 r., sygn. akt II KK 250/09).

RPO-607775-II/09 z dnia 23 października 2009 r. – kasacja na rzecz Janiny G. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w B.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 1 grudnia 2009 r., sygn. akt III KK 369/09).

RPO-614217-II/09 z dnia 26 października 2009 r. – kasacja na rzecz Czesława P. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w W.

Kasacja oddalona (postanowienie z dnia 11 marca 2010 r., sygn. akt V KK 344/09).

RPO-627206-II/09 z dnia 2 grudnia 2009 r. – kasacja na rzecz Krzysztofa D. od prawomocnego wyroku Sądu Wojewódzkiego w Z. z dnia 16 grudnia 1960 r. utrzymującego wyrok Sądu Powiatowego w Z. z 4 lipca 1960 r.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 10 lutego 2010 r., sygn. akt V KK 384/09).

RPO-428485-II/03 z dnia 22 grudnia 2009 r. – kasacja na rzecz Mieczysława S. od prawomocnego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w G.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 10 marca 2010 r., sygn. akt V KK 397/09).

RPO-607775-II/09 z dnia 28 grudnia 2009 r. – kasacja na rzecz Janiny G. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w B.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 2 lutego 2010 r., sygn. akt III KK 426/09).

RPO-559055-II/07 z dnia 30 grudnia 2009 r. – kasacja na rzecz Bogusława B. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w B.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 2 lutego 2010 r., sygn. akt III KK 433/09).

RPO-613570-II/09 z dnia 30 grudnia 2009 r. – kasacja na rzecz Grzegorza D. od prawomocnego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w P.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 10 marca 2010 r., sygn. akt V KK 401/09).

Rzecznik skierował wniosek o uznanie za nieważny wyroku wydanego wobec osoby represjonowanej za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego:

RPO-608797-II/09 z dnia 10 marca 2010 r. - wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich o uznanie za nieważny wyroku b. Wojskowego Sądu Rejonowego w W. z dnia 10 maja 1947 r. wydanego wobec ks. Zygmunta J., represjonowanego za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Sąd uznał oskarżonego za winnego m.in. kierowania grupą „nielegalnej organizacji podającej się za Armię Krajową” oraz przechowywanie na plebanii broni palnej bez

zezwoleń władz. Ks. Zygmunt J. został skazany na karę łączną 15 lat więzienia z utratą praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na okres lat 5. W realiach przedmiotowej sprawy, już wstępna jej analiza w oparciu o treść przypisanych oskarżonemu czynów dowodzi, że został on skazany w związku z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, w rozumieniu art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Rzecznik wniósł skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego:

RPO-632951-IV/09 z dnia 30 marca 2010 r. - skarga kasacyjna Rzecznika Praw Obywatelskich od postanowienia Sądu Apelacyjnego w W., oddalającego zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego w O. w przedmiocie odrzucenia pozwu w sprawie o zapłatę.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej Rzecznik stwierdził m.in., iż błędne przyjęcie przez Sąd Apelacyjny w ślad za Sądem Okręgowym, iż w niniejszej sprawie zachodzi powaga rzeczy osądzonej, skutkowało bezzasadnym odrzuceniem pozwu. Wskutek powyższego powód został pozbawiony prawa do rozpatrzenia jego sprawy przez sąd, co stanowi naruszenie art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji RP. Rzecznik wniósł o uchylenie w całości postanowienia sądu drugiej instancji oraz postanowienia sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w O.

IV. PYTANIA PRAWNE DO SĄDU NAJWYŻSZEGO. WNIOSKI DO NACZELNEGO SĄDU ADMINISTRACYJNEGO

W okresie objętym Informacją Rzecznik skierował następujące pytania prawne (wnioski) do Sądu Najwyższego:

RPO-632426-IV/09 z dnia 6 stycznia 2010 r. – wniosek do Sądu Najwyższego w sprawie rozbieżności w orzecznictwie dotyczących przepisów określających relacje między postępowaniem przed Komisją Prawa Autorskiego a postępowaniem sądowym i zakres kognicji sądu w tym postępowaniu.

Rzecznik wniósł o podjęcie uchwały mającej na celu rozstrzygnięcie istniejących w orzecznictwie sądowym rozbieżności co do wykładni art. 108 ust. 5 i 7 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, a zawierającej odpowiedź na pytania: czy kognicją sądu w postępowaniu określonym w art. 108 ust. 7 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych objęte są spory co do warunków, na jakich ma być zawarta umowa, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 tej ustawy oraz czy dopuszczalność tego postępowania uzależniona jest od uprzedniego wyczerpania wskazanego w art. 108 ust. 5 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego ?

Zgodnie z art. 21¹ ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych operatorom sieci kablowych wolno reemitować w sieciach kablowych utwory nadawane w programach organizacji radiowych i telewizyjnych wyłącznie na podstawie umowy zawartej z właściwą organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. Początkowo w orzecznictwie jednolicie wyrażano pogląd, iż art. 108 ust. 5 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych wprowadza wobec sporów związanych z zawarciem umowy licencyjnej czasową (przejściową) niedopuszczalność drogi sądowej, która wyłącza możliwość wniesienia sprawy do sądu do czasu merytorycznego zakończenia szczególnego postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego. Powyższa linia orzecznicza została zakwestionowana w wyroku z dnia 3 stycznia 2007 r. (IV CSK 303/06), w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że zakresem kognicji Komisji Prawa Autorskiego objęte są również spory dotyczące warunków umowy pomiędzy operatorem sieci kablowej a organizacją zbiorowego zarządzania. Zdaniem Rzecznika, w postępowaniu prowadzonym na skutek powództwa na podstawie art. 108 ust. 7 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, sąd rozstrzyga spory co do obowiązku zawarcia lub treści umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 tej ustawy. Droga sądowa w tych sprawach otwiera się po wyczerpaniu postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego określonego w art. 108 ust. 5 tej ustawy.

RPO-639565-IV/10 z dnia 1 lutego 2010 r. – wniosek do Sądu Najwyższego w sprawie znaczenia procesowego wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

stwierdzającego naruszenie w krajowym postępowaniu cywilnym prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy przez sąd.

Rzecznik wniósł rozstrzygnięcie następującego zagadnienia prawnego: Czy wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka stwierdzający naruszenie prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy przez sąd, gwarantowanego przez art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, stanowi podstawę do żądania wznowienia postępowania z powodu jego nieważności (art. 401 pkt 2 k. p. c.) czy też stanowi on stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 417¹ § 2 zd. 1 k. c.) uzasadniające żądanie naprawienia szkody ?

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ujawniły się rozbieżności dotyczące tego, jakie znaczenie procesowe ma wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka stwierdzający naruszenie w krajowym postępowaniu cywilnym prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy przez sąd. Według jednego z prezentowanych poglądów, wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka stwierdzający naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności nie stanowi podstawy do wznowienia postępowania cywilnego. W opozycji do tego poglądu pozostaje stanowisko Sądu Najwyższego, według którego wskazane rozstrzygnięcie Europejskiego Trybunału stanowi okoliczność uzasadniającą wznowienie postępowania z powodu jego nieważności. Według zaś kolejnego stanowiska zaprezentowanego przez Sąd Najwyższy, wyrok Europejskiego Trybunału należy traktować za równoznaczny ze stwierdzeniem materialnoprawnej przesłanki bezprawności, co w konsekwencji może rodzić odpowiedzialność odszkodowawczą władzy publicznej.

Zdaniem Rzecznika należy przychylić się do poglądu, według którego wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka stwierdzający naruszenie prawa do sprawiedliwego rozpoznania sprawy przez sąd nie może stanowić podstawy do wznowienia postępowania z powodu jego nieważności. Za takim stanowiskiem przemawia wzgląd na potrzebę ochrony praw osób trzecich, które nie były uczestnikami postępowania przed Europejskim Trybunałem, jak również wzgląd na potrzebę ochrony konstytucyjnej zasady równości wobec prawa. Pogląd ten nie oznacza natomiast zezwolenia na uchylene się przez Państwo Polskie od przestrzegania ostatecznego wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Państwo ma bowiem obowiązek usunięcia konsekwencji naruszenia Konwencji. W ocenie Rzecznika należy uznać, że obowiązek ten realizuje się poprzez przyjęcie na gruncie prawa cywilnego, iż wyrok Europejskiego Trybunału stwierdzający naruszenie Konwencji jest równoznaczny ze stwierdzeniem materialnoprawnej przesłanki bezprawności uzasadniającej żądanie naprawienia szkody.

Naczelny Sąd Administracyjny i Sąd Najwyższy rozpoznały następujące wnioski Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-614647-V/09 z dnia 6 lipca 2009 r. – wniosek do Naczelnego Sądu Administracyjnego o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego dotyczącego kwestii wliczania dodatku pielęgnacyjnego do dochodu przy ustalaniu dodatku mieszkaniowego.

Wniosek rozpoznany (uchwała z dnia 10 grudnia 2009 r., sygn. akt I OPS 8/09). Naczelny Sąd Administracyjny podjął następującą uchwałę: Dodatku pielęgnacyjnego, określonego w art. 75 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie wlicza się do dochodu, o którym mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych.

RPO-627137-VI/09 z dnia 18 sierpnia 2009 r. - wniosek do Sądu Najwyższego w sprawie odpowiedzialności likwidatora spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Wniosek rozpoznany (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2010 r., sygn. akt III CZP 91/09). Sąd Najwyższy podjął uchwałę: odpowiedzialność przewidzianą w art. 299 k.s.h. ponosi także likwidator spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

RPO-621454-III/09 z dnia 20 sierpnia 2009 r. – wniosek do Sądu Najwyższego w sprawie możliwości wznowienia postępowania na podstawie art. 401¹ k.p.c., po wydaniu przez Trybunał Konstytucyjny tzw. orzeczenia interpretacyjnego.

Wniosek rozpoznany (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2009 r., sygn. akt III PZP 2/09). Sąd Najwyższy podjął uchwałę i postanowił nadać jej moc zasady prawnej: orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające w sentencji niezgodność z Konstytucją określonej wykładni aktu normatywnego, które nie powoduje utraty mocy obowiązującej przepisu, nie stanowi podstawy do wznowienia postępowania przewidzianej w art. 401¹ k.p.c.

RPO-634332-II/09 z dnia 25 listopada 2009 r. – wniosek do Sądu Najwyższego w sprawie rozbieżności w orzecznictwie, czy ławnicy sądów powszechnych orzekając w sprawach, z którymi łączy się dostęp do informacji niejawnych stanowiących tajemnicę państwową, powinni posiadać poświadczenie bezpieczeństwa.

Wniosek rozpoznany (uchwała z dnia 24 lutego 2010 r., sygn. akt I KZP 34/09). Sąd Najwyższy uchwalił udzielić następującej odpowiedzi: „Przepisy art. 27 ust. 1 pkt 1 i art. 28 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych nie mają zastosowania do ławników sądów powszechnych i sądów wojskowych.”

V. SKARGI DO WOJEWÓDZKICH SĄDÓW ADMINISTRACYJNYCH, SKARGI KASACYJNE DO NACZELNEGO SĄDU ADMINISTRACYJNEGO ORAZ PRZYSTĄPIENIA DO POSTĘPOWAŃ PRZED SĄDAMI ADMINISTRACYJNYMI I ORGANAMI ADMINISTRACJI

W okresie objętym Informacją Rzecznik wniósł następujące skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych:

RPO-623243-X/09 z dnia 26 stycznia 2010 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie na niektóre postanowienia uchwały Nr XXXVI/1077/2008 Rady m.st. Warszawy z dnia 26 czerwca 2008 r. w sprawie ustalenia strefy płatnego parkowania, wysokości stawek opłaty za parkowanie pojazdów samochodowych na drogach publicznych w strefie, wysokości opłaty dodatkowej oraz określenia sposobu pobierania tych opłat.

Zgodnie z zaskarżonymi postanowieniami przedmiotowej uchwały (§ 6 ust. 1 uchwały oraz § 5 ust. 3 oraz § 5 ust. 7 pkt 4 Regulaminu funkcjonowania strefy płatnego parkowania niestrzeżonego, stanowiącego załącznik do wspomnianej uchwały), uprawnienie do wnoszenia rocznej opłaty abonamentowej przysługuje osobie zameldowanej na obszarze strefy płatnego parkowania, która jest właścicielem lub współwłaścicielem samochodu osobowego lub użytkuje taki samochód na podstawie odpłatnej czynności cywilnoprawnej lub umowy użyczenia zawartej w formie aktu notarialnego. Do Rzecznika wpłynęły skargi mieszkańców Warszawy, którzy kwestionują zgodność z prawem wspomnianych postanowień uchwały. Również w opinii Rzecznika nieprzyznanie prawa do rocznego abonamentu kierowcom użytkującym pojazdy samochodowe na podstawie umowy użyczenia, która nie została zawarta w formie aktu notarialnego, wprowadza niczym nieuzasadnione zróżnicowanie uprawnień zmotoryzowanych mieszkańców strefy płatnego parkowania. Stanowi to niezgodną z art. 32 Konstytucji RP dyskryminację kierowców, którym użyczono pojazdy samochodowe, a dowodem tego użyczenia jest stosowna umowa zawarta w formie pisemnej. Rzecznik wniósł o stwierdzenie nieważności uchwały w zaskarżonej części.

RPO-624636-XIX/09 z dnia 28 stycznia 2010 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku na § 1 pkt 1 i 2 uchwały Nr XXIV/177/2001 Rady Gminy Przywidz z dnia 25 kwietnia 2001 r. w sprawie odpłatności za pobyt dziecka w Przedszkolu Gminnym.

Zaskarżonym postanowieniom uchwały Rzecznik zarzucił naruszenie art. 14 ust. 5 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty oraz art. 2, 7 oraz art. 70 ust. 2 Konstytucji RP i wniósł o stwierdzenie ich nieważności.

Stosownie do § 1 pkt 1 uchwały „ustala się następującą stawkę odpłatności za pobyt każdego dziecka w Przedszkolu Gminnym w Przywidzu do 6 godzin w wysokości

10% minimalnego wynagrodzenia miesięcznego ustalonego zgodnie z przepisami ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę.”

Przepis art. 14 ust. 5 ustawy o systemie oświaty upoważnia radę gminy do ustalenia opłaty za świadczenia prowadzonych przez gminę przedszkoli publicznych. Stosownie jednak do art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy o systemie oświaty przedszkole publiczne prowadzi bezpłatne nauczanie i wychowanie w zakresie co najmniej podstawy programowej wychowania przedszkolnego. Gmina nie może zatem ustalać w uchwale odpłatności za przedszkole w zakresie podstawy programowej wychowania przedszkolnego. Przepis § 1 pkt 1 i 2 uchwały jest niezgodny także z wyrażoną w art. 7 Konstytucji RP zasadą praworządności, zgodnie z którą organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa. Kwestionowana uchwała jest aktem powszechnie obowiązującym i nie może pozostawać w sprzeczności z aktem prawnym wyższego rzędu, jakim jest ustawa. Rada Gminy Przywidz tej zasady nie przestrzegала, bowiem ustaliła odpłatność za przedszkole w zakresie, który przez ustawę o systemie oświaty jest określony jako bezpłatny. Stanowi to również naruszenie art. 70 ust. 2 Konstytucji RP, zgodnie z którym nauka w szkołach publicznych jest bezpłatna.

RPO-611050-XIX/09 z dnia 28 stycznia 2010 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Gdańsku z dnia 10 sierpnia 2009 r., utrzymującą w mocy decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Gdańsku z dnia 29 kwietnia 2009 r. i odmawiającą wszczęcia postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego – budowy trzech elektrowni wiatrowych z przyłączem do krajowej sieci elektroenergetycznej.

Rzecznik zarzucił tej decyzji naruszenie art. 28 k.p.a., oraz art. 7, 77, 124 § 2 w związku z art. 107 § 3 k.p.a. Rzecznik wniósł o uchylenie w/w decyzji Samorządowego Kolegium Odwoławczego z dnia 10 sierpnia 2009 r. i poprzedzającej ją decyzji administracyjnej oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Samorządowe Kolegium Odwoławcze odmówiło wnioskodawcom, właścicielom lub użytkownikom wieczystym działek sąsiadujących z nieruchomością, której dotyczy postępowanie, statusu strony w postępowaniu o stwierdzenie nieważności decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego - budowy trzech elektrowni wiatrowych z przyłączem do krajowej sieci elektroenergetycznej. W ocenie organu, zarzuty we wniosku wiążą się jedynie z interesem faktycznym wnioskodawców. Samorządowe Kolegium Odwoławcze nie zbadało, czy planowana inwestycja będzie oddziaływała na należące do wnioskodawców nieruchomości, a w konsekwencji, czy wpłynie na sposób wykonywania przez nich przysługującego im prawa własności. Z zasady prawdy obiektywnej, wyrażonej w art. 7 k.p.a., wynika obowiązek organu administracji publicznej wyczerpującego zbadania wszystkich okoliczności faktycznych związanych z określoną sprawą. Stosownie zaś do art. 77 § 1 k.p.a.

organy administracji publicznej są obowiązane w sposób wyczerpujący zebrać i rozpatrzyć cały materiał dowodowy.

Wojewódzkie Sądy Administracyjne oraz Naczelny Sąd Administracyjny wydały następujące orzeczenia:

RPO-574914-VI/07 z dnia 4 grudnia 2007 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie na decyzję Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 1 czerwca 2007 r. utrzymującą w mocy decyzję Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2007 r. w sprawie określenia kwoty dotacji przypadającej do zwrotu oraz terminu, od którego nalicza się odsetki.

Skarga uwzględniona (wyrok z dnia 29 stycznia 2010 r., sygn. akt V SA/Wa 1791/09).

RPO-572376-III/07 z dnia 27 kwietnia 2009 r. - skarga kasacyjna od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie wydanego w sprawie ze skargi Rzecznika Praw Obywatelskich na postanowienie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w przedmiocie wydania zaświadczenia potwierdzającego uprawnienie do wykonywania zawodu pracownika socjalnego.

Skarga kasacyjna oddalona (wyrok z dnia 2 grudnia 2009 r., sygn. akt I OSK 717/09).

RPO-590486-III/08 z dnia 8 maja 2009 r. – skarga kasacyjna od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w sprawie ze skargi Rzecznika Praw Obywatelskich na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Ł. o zwrocie nienależnie pobranych świadczeń rodzinnych w postaci dodatku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego.

Skarga kasacyjna uwzględniona (wyrok z dnia 14 grudnia 2009 r., sygn. akt I OSK 826/09).

RPO-577304-X/07 z dnia 20 maja 2009 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie na niektóre przepisy uchwały Nr IX 150/07 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 27 marca 2007 r. w sprawie ustalenia cen za usługi przewozowe środkami miejskiej komunikacji zbiorowej.

Skarga uwzględniona (wyrok z dnia 8 lutego 2010 r., sygn. akt I SA/Rz 713/09).

RPO-613927-IV/09 z dnia 3 lipca 2009 r. - przystąpienie do postępowania przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w celu wyjaśnienia zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, a dotyczącego osoby uprawnionej do odszkodowania i złożenia wniosku, o którym mowa w art. 73 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną.

Skarga kasacyjna uwzględniona (wyrok z dnia 11 stycznia 2010 r., sygn. akt I OPS 3/09).

RPO-608436-XX/09 z dnia 12 listopada 2009 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu na uchwałę Rady Miejskiej Wrocławia Nr XXIV/868/08 z dnia 11 września 2008 r. w sprawie przyjęcia wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Wrocław na lata 2009-2013.

Skarga uwzględniona (wyrok z dnia 24 lutego 2010 r., sygn. akt IV SA/Wr 597/09).

RPO-627055-IV/09 z dnia 30 listopada 2009 r. – przystąpienie do postępowania przed Naczelnym Sądem Administracyjnym, dotyczącym wykładni art. 36 ust. 4 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym regulującego kwestię obowiązku uiszczenia tzw. opłaty planistycznej przez darczyńcę.

Naczelnny Sąd Administracyjny podjął następującą uchwałę (uchwała z dnia 10 grudnia 2009 r., sygn. akt II OPS 3/09): Pobieranie opłaty z tytułu wzrostu wartości nieruchomości, o której mowa w art. 36 ust. 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, nie obejmuje sytuacji gdy nieruchomość została darowana osobie bliskiej.

Rzecznik skierował wniosek do Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego:

RPO-562560-IV/07 z dnia 22 marca 2010 r. – wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich o wznowienie postępowania zakończonego decyzją ostateczną Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego udzielającą pozwolenia na użytkowanie wiaty magazynowo-produkcyjnej.

W analizowanej sprawie pojawił się problem skutku, jaki wywiera na decyzję o pozwoleniu na użytkowanie okoliczność, iż stwierdzono nieważność poprzedzającej ją decyzji ustalającej warunki zabudowy dla określonej inwestycji oraz uchylono uprzednio wydaną decyzję o pozwoleniu na budowę. W przedmiotowej sprawie Rzecznik wskazywał Powiatowemu Inspektorowi Nadzoru Budowlanego, iż niniejsza sprawa wymaga rozważenia powyższych kwestii w toku postępowania wznowieniowego na podstawie art. 145 § 1 pkt 8 k.p.a., skoro wydana została decyzja o pozwoleniu na użytkowanie, w oparciu o decyzję o pozwoleniu na budowę następnie uchyloną. Organ, do którego zwracał się Rzecznik, kilkakrotnie prezentował pogląd, że w tej sprawie inicjowanie postępowania o jakim mowa w Rozdziale 12 Kodeksu postępowania administracyjnego jest niecelowe, z uwagi na to, że w wyniku wznowienia postępowania mogłaby zapaść wyłącznie decyzja odpowiadająca w swej istocie decyzji dotychczasowej. Z uwagi na to, iż Rzecznik nie podzielił poglądu organu, który nie został wyrażony w odpowiedniej formie procesowej oraz po przeprowadzeniu niezbędnego w tych okolicznościach postępowania poprzedzonego

wydaniem postanowienia, o jakim mowa w art. 149 § 1 k.p.a., postanowił wystąpić z formalnym wnioskiem o wznowienie postępowania.

VI. WNIOSKI DO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO. ZGŁOSZENIA UDZIAŁU W POSTĘPOWANIACH W SPRAWIE SKARG KONSTYTUCYJNYCH

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował następujące wnioski do Trybunału Konstytucyjnego:

RPO-599453-VI/08 z dnia 7 stycznia 2010 r. – w sprawie przepisów wyłączających nauczycieli zatrudnionych w przedszkolach z kręgu nauczycieli uprawnionych do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (sygn. akt K 2/10).

Rzecznik wniósł o stwierdzenie niezgodności art. 4 ust. 7 pkt 1 oraz art. 5 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego w zakresie, w jakim wyłączają nauczycieli zatrudnionych w przedszkolach z kręgu nauczycieli uprawnionych do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego, z art. 32 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji RP.

Do Rzecznika wpływają skargi nauczycieli zatrudnionych w przedszkolach, dotyczące nierównego traktowania nauczycieli przedszkoli w dostępie do ulg na przejazdy środkami publicznego transportu zbiorowego. Ustawa o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego wymienia enumeratywnie nauczycieli, którym uprawnienie do ulg zostało przyznane. Wątpliwości budzi wyłączenie przez ustawodawcę z kręgu uprawnionych do ulgowych przejazdów nauczycieli zatrudnionych w przedszkolach publicznych lub niepublicznych. Przepisy art. 4 ust. 7 pkt 1 i art. 5 ust. 2 pkt 1 ustawy o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego prowadzą w zakwestionowanym zakresie do dyskryminacji, której przyczyną jest wykonywanie przez nauczyciela pracy edukacyjnej w przedszkolach. Dzieje się tak, chociaż ustawodawca zaliczył przedszkola (art. 2 pkt 1 ustawy o systemie oświaty) do systemu oświatowego. Są one również niezgodne z zasadą sprawiedliwości społecznej. Sprawiedliwość oznacza bowiem jednakowe traktowanie podmiotów mających tę samą cechę charakterystyczną. Oznacza ona również stosowanie jednakowej miary wobec wszystkich zainteresowanych otrzymaniem rozdzielanych dóbr, a więc ocenianie ich sytuacji według tożsamyh kryteriów.

RPO-563719-IV/07 z dnia 18 stycznia 2010 r. – w sprawie ograniczonej kognicji sądów administracyjnych w sprawach inwestycji w zakresie dróg publicznych oraz ograniczenia prawa do słusznego odszkodowania za nieruchomością zajęta pod drogę (sygn. akt K 4/10).

Rzecznik wniósł o stwierdzenie niezgodności art. 31 ust. 1 oraz ust. 2 ustawy z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych z art. 45 ust. 1 w związku z 64 ust. 1 w związku z art. 31

ust. 3 Konstytucji RP oraz stwierdzenie niezgodności § 36 ust. 1 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 września 2004 r. w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego w zakresie, w jakim odnoszą się do szacowania gruntów zabudowanych lub przeznaczonych pod budowę, następnie przejmowanych (w celu budowy lub modernizacji) pod drogi publiczne, z art. 21 ust. 2 w związku z art. 64 ust. 1 i 2 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Do Rzecznika wpłynęły wnioski, w których podniesiono problem braku możliwości stwierdzenia nieważności lub uchylecia decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, wydanej na podstawie ustawy o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych, jeżeli wniosek o stwierdzenie nieważności tej decyzji został złożony po upływie 14 dni od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna, a inwestor rozpoczął budowę drogi lub też sąd administracyjny orzeka o takiej decyzji po upływie 14 dni od rozpoczęcia budowy (art. 31 ust. 1 i 2 ustawy).

Ustanowienie krótkiego, 14 - dniowego terminu liczonego od dnia rozpoczęcia budowy, utrudnia, a w praktyce uniemożliwia stwierdzenie nieważności orzeczenia. Problem na tle tej regulacji sprowadza się do okoliczności, że obywatel posiadający formalny dostęp do sądu, biorący aktywny udział w postępowaniu zachowującym wszelkie wymogi jawności i sprawiedliwości, nie uzyska orzeczenia sądu rozstrzygającego o jego prawie majątkowym. Zamiast tego, uzyska sądowe potwierdzenie naruszenia owych praw majątkowych, które nie odwróci zaistniałych skutków bezprawności decyzji. Celem ustawodawcy, jak czytamy w uzasadnieniu projektu do ustawy o zmianie ustawy o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg krajowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, było znaczne przyspieszenie procesu przygotowania inwestycji do realizacji, polegające na wyeliminowaniu z tego procesu długotrwałej procedury związanej z nabywaniem gruntów pod drogi w drodze umowy. W ocenie Rzecznika nieprawidłowa praktyka orzecznicza nie może prowadzić do przyjmowania przez ustawodawcę rozwiązań wygodnych, ale naruszających konstytucyjne zasady. Usprawnienie procesu inwestycyjnego można było osiągnąć za pomocą innych środków prawnych. Wyłączając możliwość stwierdzenia nieważności decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, ustawodawca naruszył zasadę proporcjonalności, nie zostały bowiem spełnione przesłanki przewidziane przez art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, które takie organicznie dopuszczają. Przyjęte rozwiązanie może prowadzić do naruszenia istoty prawa do sądu: prawo to doznaje takich ograniczeń, iż w konsekwencji nie może być realizowane.

Z kolei przepisy § 36 wymienionego powyżej rozporządzenia nie chronią w należyty sposób praw obywateli w ich relacjach z władzą publiczną. Pozwalają na nabywanie nieruchomości po cenach ustalonych w wyniku przyjętego sposobu ich szacowania, nie określającego ich rzeczywistej wartości. Tym samym obarczają dotychczasowego właściciela kosztami realizacji inwestycji celu publicznego, gdyż nie uzyska on ekwiwalentu w postaci słusznego odszkodowania. Niesłuszność

przyjętych rozwiązań uwidacznia się zwłaszcza w tych sytuacjach, gdy właściciel zostaje pozbawiony nieruchomości stanowiącej jego dotychczasowy ośrodek życiowy, a za cenę, którą otrzymał, nie jest w stanie nabyć nieruchomości ekwiwalentnej.

RPO-631290-III/09 z dnia 1 lutego 2010 r. - w sprawie utraty po osiągnięciu pełnoletności prawa do pobierania świadczeń z funduszu alimentacyjnego, z powodu posiadania własnego dziecka (sygn. akt K 5/10).

Rzecznik wniósł o stwierdzenie niezgodności art. 10 ust. 2 pkt 2 w związku z art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów z zasadą równości wyrażoną w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP w związku z zasadą szczególnej pomocy państwa rodzinom niepełnym określoną w art. 71 ust. 1 Konstytucji RP oraz zasadą sprawiedliwości społecznej, o której mowa w art. 2 Konstytucji RP.

Do Rzecznika kierowane są skargi przez osoby, które po osiągnięciu pełnoletności tracą prawo do pobierania świadczeń z funduszu alimentacyjnego, z powodu posiadania własnego dziecka. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej do ukończenia przez nią 18 roku życia albo w przypadku, gdy uczy się w szkole lub szkole wyższej do ukończenia przez nią 25 roku życia, albo w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności - bezterminowo. Świadczenia te przysługują, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 725 zł. Wprowadzona przepisami art. 10 ust. 1 i 2 regulacja ograniczyła prawo do świadczeń z funduszu alimentacyjnego osobom, które spełniają wymagane prawem przesłanki pozytywne, ale w ich przypadku pojawiła się jedna z przesłanek negatywnych. Wątpliwości konstytucyjne budzi przesłanka określona w art. 10 ust. 2 pkt 2, zgodnie z którą świadczenia z funduszu alimentacyjnego nie przysługują, jeżeli osoba uprawniona jest pełnoletnia i posiada własne dziecko. Celem ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów jest wspieranie osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej z powodu niemożności wyegzekwowania alimentów. Wyłączenie z kręgu uprawnionych do uzyskania świadczenia z funduszu alimentacyjnego osób, które posiadają własne dziecko może prowadzić do pozbawienia ich możliwości kontynuowania nauki i znacznego ograniczenia szans usamodzielnienia ekonomicznego.

RPO-584481-III/08 z dnia 1 lutego 2010 r. - w sprawie wcześniejszych emerytur żołnierzy i innych służb mundurowych (sygn. akt K 6/10).

Rzecznik wniósł o stwierdzenie niezgodności art. 12 i art. 12a ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin oraz art. 12 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej

Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin z art. 2 oraz art. 32 ust. 1 w związku z art. 67 ust. 1 Konstytucji RP.

Kwestionowana regulacja w zakresie wieku emerytalnego uprawniającego do emerytury prowadzi do zróżnicowania uprawnień żołnierzy i funkcjonariuszy otrzymujących takie świadczenia z systemu zaopatrzenia w porównaniu do osób objętych powszechnym systemem emerytalnym. Żołnierze i funkcjonariusze zachowali uprawnienia do wcześniejszej emerytury (bez względu na wiek) z tytułu wysługi lat wynoszącej 15 lat służby, podczas gdy w wyniku przeprowadzonej z dniem 1 stycznia 1999 r. reformy powszechnego systemu emerytalnego nastąpiło ujednoczenie wieku emerytalnego na poziomie 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn oraz stopniowe wygaszanie uprawnień do wcześniejszej emerytury. Zdaniem Rzecznika zakwestionowane przepisy prowadzą do naruszenia konstytucyjnej zasady równości w prawie do zabezpieczenia społecznego przez to, że w zakresie warunków nabywania prawa do emerytury różnicują sytuację prawną osób uprawnionych do tego świadczenia, prowadząc do nieuzasadnionego oraz niesprawiedliwego uprzywilejowania żołnierzy i funkcjonariuszy poprzez zachowanie ich uprawnień do wcześniejszej emerytury w porównaniu do osób objętych powszechnym systemem emerytalnym, wobec których zastosowano zasadę stopniowego eliminowania takiego uprawnienia.

RPO-641848-I/10 z dnia 4 marca 2010 r. – w sprawie postępowań dyscyplinarnych adwokatów, radców prawnych, notariuszy i prokuratorów (sygn. akt K 9/10).

Rzecznik wniósł o stwierdzenie, iż art. 91a ust. 1 i art. 91b ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze, art. 62² ust. 1 i art. 62³ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, art. 63a § 1 i art. 63b ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie, art. 83 ust. 2 i art. 83 ust. 3 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze, są niezgodne z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

Prawo do sądu, jak podkreślił w złożonym wniosku Rzecznik, nie może być traktowane jedynie formalnie (jako dostępność drogi sądowej w ogóle), lecz musi stwarzać możliwość prawnie skutecznej ochrony praw na drodze sądowej. W świetle tak rozumianego prawa do sądu, Rzecznik doszedł do przekonania, że na gruncie obecnie obowiązujących postępowań dyscyplinarnych adwokatów, radców prawnych, notariuszy oraz prokuratorów, nie jest zapewniona pełna kontrola sądowa nad orzeczeniami sądów dyscyplinarnych, zwłaszcza zapadłymi w drugiej instancji. Zakres kontroli sądowej nad postępowaniami dyscyplinarnymi osób należących do ww. grup zawodowych pozostaje ograniczony do orzeczeń, poprzez wydanie których doszło do rażącego naruszenia prawa, jak również rażącej niewspółmierności kary dyscyplinarnej. Kontrola sądu nie obejmuje jednak tych orzeczeń organów dyscyplinarnych, które nie dotyczą „uchybień rażących”. W ocenie Rzecznika, istnienie takiego stanu prawnego oznacza naruszenie prawa do sądu, statuowanego w art. 45 ust. 1 Konstytucji. Ograniczenie to wydaje się być tym bardziej niezasadne,

jeśli weźmie się pod uwagę dotkliwość kar dyscyplinarnych oraz zakres kontroli sądowej nad postępowaniami dyscyplinarnymi dotyczącymi innych grup zawodowych.

RPO-631003-IX/09 z dnia 22 marca 2010 r. – w sprawie postępowania kwalifikacyjnego do służby w Policji (sygn. akt K 10/10).

Rzecznik wniósł o stwierdzenie niezgodności art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP, a także § 20 ust. 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 sierpnia 2007 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do osób ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji z art. 60 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Do Rzecznika wpływają skargi dotyczące niezgodności z Konstytucją przepisów rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 sierpnia 2007 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do osób ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji. Podnoszone problemy dotyczą w szczególności treści § 20 ust. 2 tego rozporządzenia. Zgodnie z nim, przełożony właściwy w sprawie postępowania kwalifikacyjnego może przerwać postępowanie kwalifikacyjne w każdym czasie, z przyczyn innych niż określone w ust. 1 pkt 2, pisemnie zawiadamiając o tym kandydata do służby, bez podania uzasadnienia. Analizując wpływające skargi Rzecznik doszedł do wniosku, że są one przede wszystkim następstwem tego, że zawarte w art. 25 ust. 3 ustawy o Policji upoważnienie do wydania rozporządzenia nie ma charakteru szczegółowego i nie zawiera stosownych wytycznych. Rzecznik wniósł o odroczenie utraty mocy obowiązującej zakwestionowanego upoważnienia ustawowego na okres dwunastu miesięcy. Wejście w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dniem jego ogłoszenia mogłoby bowiem uniemożliwić w ogóle przeprowadzanie postępowań kwalifikacyjnych do służby w Policji z uwagi na brak w tym zakresie stosownych regulacji.

W sprawie wniosków:

RPO-551675-II/07 z dnia 1 czerwca 2007 r. – w sprawie uprawnień Centralnego Biura Antykorupcyjnego do stosowania środków przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek i prowadnic (sygn. akt U 5/07).

Rzecznik, w piśmie procesowym z dnia 25 lutego 2010 r., wycofał częściowo swój wniosek o stwierdzenie, iż przepisy § 6 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2006 r. w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego są niezgodne z art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, a tym samym z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP oraz z art. 41 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP w zakresie, w jakim wniosek ten dotyczy § 6 ust. 1 powołanego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2006 r. w sprawie środków

przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Centralnego Biur Antykorupcyjnego.

RPO-580197-II/08 z dnia 6 maja 2008 r. – w sprawie odpowiedzialności karnej sędziów orzekających w sprawach karnych podczas stanu wojennego (sygn. akt K 10/08).

W piśmie procesowym z dnia 8 marca 2010 r. Rzecznik rozszerzył swój wniosek z dnia 6 maja 2008 r. i wniósł o stwierdzenie, iż art. 80 § 2b zdanie pierwsze ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych - w zakresie, w jakim w pojęciu wniosku oczywiście bezzasadnego o pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej mieści wnioski o pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego, który orzekając w sprawach karnych pod rządami Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 22 lipca 1952 r. stosował retroaktywne przepisy karne rangi ustawowej - jest niezgodny z art. 10 ust. 1 i 2 Konstytucji RP (z zasadą trójpodziału władzy).

RPO-583102-IX/08 z dnia 11 czerwca 2008 r. – w sprawie ograniczeń możliwości wypłaty równoważnika pieniężnego dla funkcjonariusza Służby Celnej za brak lokalu mieszkalnego (sygn. akt U 7/08).

W związku z pismem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 lutego 2010 r. nawiązującym do wejścia w życie ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej, Rzecznik, w piśmie procesowym z dnia 12 marca 2010 r., przedstawił następujące stanowisko: § 25 ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 18 maja 2004 r. w sprawie świadczeń związanych z przeniesieniem funkcjonariusza celnego do pełnienia służby w innej miejscowości jest niezgodny z art. 93 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej oraz z art. 32 w związku z art. 2 Konstytucji RP, a także z art. 92 ust. 1 zd. 1 Konstytucji RP w związku z art. 20a ust. 2 ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej uchyliła ustawę z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej, na podstawie której został wydany objęty wnioskiem Rzecznika Praw Obywatelskich § 25 ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie świadczeń związanych z przeniesieniem funkcjonariusza celnego do pełnienia służby w innej miejscowości. Jednakże wymienione rozporządzenie, w tym kwestionowany § 25 ust. 1, nie utraciło mocy obowiązującej wraz z wejściem w życie nowej ustawy o Służbie Celnej. Ustawodawca w art. 93 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. ustawy o Służbie Celnej utrzymał zasadę wynikającą z art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej, że równoważnik pieniężny przysługuje wszystkim funkcjonariuszom celnym przeniesionym do innej miejscowości, z której dojazd jest utrudniony i którym nie zapewniono odpowiednich warunków mieszkaniowych, niezależnie od daty ich przeniesienia. W dalszym ciągu występuje więc sytuacja, w której § 25 ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów wbrew ustawie pozbawia prawa do równoważnika pieniężnego tych funkcjonariuszy,

którzy spełniają warunki ustawowe jego otrzymania, lecz zostali przeniesieni do pełnienia służby w innej miejscowości do dnia 31 października 2003 r.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie wniosków Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-572279-III/07 z dnia 26 października 2007 r. – w sprawie niezgodnego z Konstytucją ograniczenia uprawnień do otrzymywania świadczeń pieniężnych za pracę przymusową.

Wniosek uwzględniony (wyrok z dnia 16 grudnia 2009 r., sygn. akt K 49/07).

RPO-606469-IX/09 z dnia 15 kwietnia 2009 r. – w sprawie ustalania szczegółowych warunków podwyższania emerytur wojskowych.

Wniosek uwzględniony (wyrok z dnia 11 lutego 2010 r., sygn. akt K 15/09).

Rzecznik zgłosił udział w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej:

RPO-636306-IV/09 z dnia 12 lutego 2010 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej Zygmunta W. dotyczącej zasad przyznawania odwołanemu komornikowi opłat egzekucyjnych ustalonych przed jego odwołaniem (sygn. akt SK 44/09).

Rzecznik zgłosił udział w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej Zygmunta W. w zakresie zaskarżonego art. 63 ust. 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji i jednocześnie przedstawił następujące stanowisko: art. 63 ust. 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji - w zakresie, w jakim nie przyznaje odwołanemu komornikowi prawa do opłat egzekucyjnych ustalonych przed jego odwołaniem, a których prawomocność nastąpiła po odwołaniu - jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP.

W piśmie procesowym z dnia 11 marca 2010 r. Rzecznik zmodyfikował przedstawione stanowisko wnosząc o stwierdzenie, że art. 63 ust. 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji - w zakresie, w jakim nie przyznaje odwołanemu komornikowi prawa do opłat egzekucyjnych ustalonych przed jego odwołaniem, a których prawomocność nastąpiła po odwołaniu - jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Na tle ustawy o komornikach sądowych i egzekucji ustawodawca przyjął zasadę, że opłata egzekucyjna jest wynagrodzeniem za efektywną pracę komornika. W przypadku odwołanego komornika (bądź jego spadkobierców) art. 63 ust. 5 ustawy o

komornikach sądowych i egzekucji stanowi więc pewną gwarancję, że opłata przypadnie temu komornikowi (jego spadkobiercom), który prowadził postępowanie egzekucyjne. Z niezrozumiałych względów ustawodawca nie stosuje tej zasady do tych opłat egzekucyjnych, których prawomocność nastąpiła już po dacie odwołania komornika. Wyznaczenie błędnej cezury czasowej przez art. 63 ust. 5 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji skutkuje nieuzasadnionym przywilejem dla komornika, który po odwołanym komorniku objął rewir. To ów „następca” uzyskuje wynagrodzenie za czynności postępowania podjęte przez inną osobę. W ocenie Rzecznika, prawo majątkowe odwołanego komornika, związane z wynagrodzeniem za dokonane czynności, doznało ograniczenia. Ponadto norma art. 63 ust. 5 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji nie przechodzi testu proporcjonalności ograniczeń, wyznaczonego przez art. 31. ust. 3 Konstytucji RP. Przepis ten ściśle określa okoliczności, które usprawiedliwiają ograniczenie praw i wolności obywatelskich; są to: bezpieczeństwo lub porządek publiczny, bądź ochrona środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. W przypadku pozbawienia komornika prawa do opłat, a ściślej - przekazania ich kolejnemu komornikowi - nie sposób wskazać żadnej spośród wartości, wymienionych przez art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, w imię której następuje owo przesunięcie majątkowe.

W sprawie skargi konstytucyjnej:

RPO-609825-V/09 z dnia 30 marca 2009 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej Kazimierzy i Andrzeja C. dotyczącej ograniczenia prawa do dwuinstancyjnego postępowania przed sądami administracyjnymi (sygn. akt SK 8/09).

W piśmie procesowym z dnia 1 lutego 2010 r. Rzecznik cofnął swoje przystąpienie do tego postępowania. Rzecznik zgodził się ze stanowiskiem przedstawionym w piśmie procesowym z dnia 8 grudnia 2009 r. przez Prokuratora Generalnego, że przyjęte w uchwale pełnego składu Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 26 października 2009 r. rozumienie art. 174 oraz art. 183 § 1 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi czyni ze skargi kasacyjnej skuteczny środek odwoławczy, który umożliwia ocenę prawidłowości orzeczenia wojewódzkiego sądu administracyjnego w trzech płaszczyznach, tj. prawidłowości oceny zgodności działania organu administracji z prawem materialnym, prawidłowości oceny dochowania przez organ wymaganej prawem procedury oraz prawidłowości oceny przestrzegania przez organ reguł ustrojowych. Budząca wątpliwości konstytucyjne praktyka orzecznicza dotycząca wykładni art. 174 oraz art. 183 § 1 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi została skorygowana w kierunku zgodnym z Konstytucją i nastąpiło to w kwalifikowany sposób, tj. uchwałą pełnego składu Naczelnego Sądu Administracyjnego. Należy w związku z tym uznać, iż w procesie wykładni prawa został osiągnięty rezultat możliwy do zaakceptowania z

punktu widzenia standardów konstytucyjnych. Nie zachodzi w związku z tym potrzeba ochrony Konstytucji poprzez stwierdzenie niezgodności z nią objętych skargą konstytucyjną przepisów prawa.

VII. REAKCJE NA WCZEŚNIEJSZE WYSTĄPIENIA RZECZNIKA

1. RPO-569428-X/07 z dnia 14 stycznia 2009 r. - w sprawie braku prawnej możliwości rozsypywania szczątków pochodzących ze spopielenia zwłok w ogrodach pamięci, urządzanych na terenach cmentarzy (Informacja 1-3/2009, str. 37).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury (05.03.2010 r.) w uzupełnieniu odpowiedzi z dnia 25 marca 2009 r. oraz z dnia 14 września 2009 r. poinformował, że na podstawie upoważnienia Ministra Zdrowia, Główny Inspektor Sanitarny prowadzi prace nad projektem zarządzenia Ministra Zdrowia w sprawie powołania Zespołu do spraw opracowania projektu ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych. Zespół rozpocznie pracę niezwłocznie po podpisaniu przez Ministra Zdrowia wyżej wymienionego zarządzenia.

2. RPO-591184-II/08 z dnia 14 stycznia 2009 r. - w sprawie przekazania Rzecznikowi analizy karno-materialnych i procesowych aspektów ochrony świadka w polskim procesie karnym na tle prawa międzynarodowego (Informacja 1-3/2009, str. 37).

I Zastępca Komendanta Głównego Policji (10.02.2010 r.) poinformował, że w Biurze Kryminalnym KGP zakończono analizę „Prawnych aspektów ochrony świadka w obszarze przestępczości pospolitej na tle prawa międzynarodowego”, połączoną z analizą akt spraw karnych z etapu postępowania przygotowawczego i sądowego o przestępstwo wywierania wpływu na uczestników postępowania karnego. Cel prac analitycznych nie był wprost ukierunkowany na pozostającą w zainteresowaniu Rzecznika problematykę „niechęci świadków przemocy i maltretowania dzieci do powiadamiania organów ścigania o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przez rodziców i opiekunów małoletnich.”

Jednocześnie w odpowiedzi poinformowano o trwających w Sejmie pracach nad projektem ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw. Nowy art. 8a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przewiduje opracowywanie i wydawanie przez Prokuratora Generalnego co najmniej raz na dwa lata wytycznych dotyczących zasad postępowania powszechnych jednostek prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Przewidziano też ustawowe uregulowanie procedury „Niebieskie Karty” i określenie przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia, procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 12 ustawy

o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie, niezwłocznie zawiadamiają o tym Policję lub prokuratora, a osoby będące świadkami przemocy w rodzinie powinny zawiadomić o tym Policję, prokuratora lub inny podmiot działający na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

3. RPO-614469-X/09 z dnia 12 maja 2009 r. – w sprawie prowadzenia przez NFZ kontroli aptek w zakresie realizacji recept oraz potrącania kwot należnych aptekom z tytułu refundacji za leki (Informacja 4-6/2009, str. 62).

Zastępca Dyrektora Departamentu Polityki Lekowej i Farmacji w Ministerstwie Zdrowia (11.01.2010 r.) poinformował, iż obecnie trwają prace nad nowelizacją rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 17 maja 2007 r. w sprawie recept lekarskich. Przedmiotowy projekt był przedmiotem uzgodnień zewnętrznych i konsultacji społecznych, w trakcie których zainteresowane podmioty przedstawiły swoje uwagi. Trwa analiza zgłoszonych uwag pod kątem ich zasadności. Po zaakceptowaniu treści projektu przez Rządowe Centrum Legislacji, zostanie on niezwłocznie przekazany do podpisu Ministrowi Zdrowia.

4. RPO-588153-IX/08 z dnia 3 lipca 2009 r. – w sprawie przyznawania pomocy finansowej z funduszu socjalnego emerytów i rencistów Policji (Informacja 7-9/2009, str. 24).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (16.02.2010 r.) poinformował, że w opinii Departamentu Prawnego MSWiA w przypadku obecnie obowiązującego rozporządzenia regulującego m.in. kwestie zakresu i sposobu korzystania ze świadczeń funduszu socjalnego dla emerytów i rencistów, rozstrzygnięcie dotyczące przyznania lub odmowy przyznania przedmiotowego świadczenia ma charakter uznaniowy, aczkolwiek nie nosi ono cech dowolności. Zgodnie z informacją przekazaną przez Komendę Główną Policji, decyzja nr 41/08 z dnia 26 lutego 2008 r. Komendanta Wojewódzkiego Policji w Gorzowie Wielkopolskim w sprawie zasad i kryteriów przyznawania pomocy finansowej z funduszu socjalnego dla osób uprawnionych do policyjnego zaopatrzenia emerytalnego i członków ich rodzin w Komendzie Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wielkopolskim, została uchylona decyzją nr 47/09 z dnia 17 lutego 2009 r. Ponadto Komenda Główna Policji zadeklarowała, że wnioski z analizy niniejszej sprawy przekazano do Biura Finansów KGP z prośbą o zapoznanie z ich treścią

komórek finansowych jednostek podległych. Jednocześnie w odpowiedzi poinformowano, iż w świetle przeprowadzonej analizy obowiązujących przepisów zmiany legislacyjne w przedmiotowej sprawie nie są konieczne.

5. RPO-483054-II/04 z dnia 13 sierpnia 2009 r. - w sprawie braku możliwości zaskarżenia zarządzenia prezesa sądu w przedmiocie odmowy wyznaczenia obrońcy z urzędu (Informacja 7-9/2009, str. 76).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (25.01.2010 r.) poinformował, że w Ministerstwie Sprawiedliwości przygotowano już projekt zmian w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego, zmierzających do wprowadzenia możliwości zaskarżenia zarządzenia prezesa sądu właściwego do rozpoznania sprawy o odmowie wyznaczenia obrońcy z urzędu (art. 81 § 1 k.p.k.) oraz postanowienia sądu o cofnięciu wyznaczenia obrońcy (art. 78 § 2 k.p.k.). Projektowane przepisy włączono do opracowanego w Ministerstwie projektu szerszej nowelizacji kodyfikacji karnych, która przewiduje również inne zmiany Kodeksu postępowania karnego, a także Kodeksu karnego. Omawiany projekt stanowi obecnie przedmiot prac powołanej przy Ministrze Sprawiedliwości Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego.

6. RPO-578572-II/09 z dnia 19 sierpnia 2009 r. – w sprawie potrzeby wprowadzenia rozwiązań prawnych ułatwiających uzyskanie przez pokrzywdzonego popełnionym przez inną osobę przestępstwem świadczeń odszkodowawczych z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia sprawcy szkody od odpowiedzialności cywilnej (Informacja 7-9/2009, str. 81).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (07.01.2010 r.) poinformował, że w Ministerstwie Sprawiedliwości wdrożono działania zmierzające do uregulowania prawnego kwestii zabezpieczenia z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej sprawcy wypadku komunikacyjnego. Przygotowany został projekt ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego, wprowadzający do Kodeksu postępowania karnego nowy rozdział oznaczony jako Rozdział 32a.

7. RPO-625358-III/09 z dnia 19 sierpnia 2009 r. – w sprawie przepisu ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nakładającego na Prezesa ZUS obowiązek odwołania ze stanowiska inspektora kontroli ZUS osoby, która ma ustalone prawo do emerytury (Informacja 7-9/2009, str. 82).

Minister Pracy i Polityki Społecznej (19.01.2010 r.) podzieliła pogląd przedstawiony w wystąpieniu Rzecznika i poinformowała, że

projekt nowelizacji przepisu art. 93 ust. 4 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych został zawarty w projekcie założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych oraz ustawy o systemie ubezpieczeń. Celem nowelizacji jest uchylenie tego przepisu.

8. RPO-624263-II/09 z dnia 28 września 2009 r. - w sprawie działań operacyjno-rozpoznawczych prowadzonych na terenie aresztów śledczych i zakładów karnych (Informacja 7-9/2009, str. 110).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (11.01.2010 r.) podzielił pogląd Rzecznika, że pismo Dyrektora Generalnego Służby Więziennej nie może naruszać przepisów ustaw i rozporządzeń regulujących wykonywanie kary pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania. Po analizie treści tego pisma w Ministerstwie Sprawiedliwości stwierdzono, że nie zawiera ono regulacji prawnych (norm prawnych) dotyczących prowadzenia działań operacyjno-rozpoznawczych w zakładach karnych i aresztach śledczych oraz nie wprowadza żadnych modyfikacji przepisów zawartych w Kodeksie karnym wykonawczym i innych aktach prawnych, które oddziałują na sytuację prawną osób osadzonych. Nie ma przeszkód, aby z treścią tego pisma zapoznała się upoważniona przez Rzecznika osoba mająca dostęp do informacji niejawnych oznaczonych klauzulą „ściśle tajne”.

9. RPO-533891-II/06 z 15 października 2009 r. – w sprawie niemożności skutecznego ścigania czynu polegającego na nieumyślnym uszkodzeniu ciała lub spowodowaniu rozstroju zdrowia dziecka poczętego (Informacja 10-12/2009, str. 35).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (12.02.2010 r.) stwierdził, że w ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości występowanie w chwili obecnej z projektem nowelizacji przepisów art. 157a k.k. jest przedwczesne. Dokonanie ostatecznej oceny celowości wprowadzenia kryminalizacji nieumyślnych czynów powodujących skutki określone w art. 157a § 1 k.k. powinno uwzględniać przyszłe rozwiązania normatywne odnoszące się do problematyki ochrony embrionu ludzkiego, które staną się rezultatem prac prowadzonych obecnie w parlamencie.

10. RPO-626362-X/09 z dnia 21 października 2009 r. – w sprawie braku przepisów określających normy hałasu dla urządzeń wysyłających sygnały dźwiękowe przez pojazdy uprzywilejowane (Informacja 10-12/2009, str. 36).

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury (06.01.2010 r.) poinformował, że dotychczas problem braku regulacji prawnych dotyczących wymagań dla urządzeń wysyłających ostrzegawcze sygnały dźwiękowe, montowanych na pojazdach sanitarnych, nie był podejmowany przez osoby indywidualne, ani przez przedsiębiorców. Mając na uwadze zgłoszony problem, resort infrastruktury przeprowadzi konsultacje dotyczące potrzeby oraz zakresu wydania przepisów w przedmiotowym zakresie. Do współpracy zostaną zaproszone: Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministerstwo Obrony Narodowej, w kompetencji których to resortów leży opracowywanie wymagań dla poszczególnych pojazdów uprzywilejowanych. O wynikach wypracowanego stanowiska Rzecznik zostanie poinformowany odrębnym pismem.

11. RPO-614296-X/09 z dnia 27 października 2009 r. – w sprawie wyników rankingu badającego jakość systemów opieki zdrowotnej w krajach europejskich (Informacja 10-12/2009, str. 43).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (11.02.2010 r.) wyjaśnił, że Raport „Euro Health Consumer Index 2009” opracowany przez organizację pozarządową Health Consumer Powerhouse, podobnie jak analogiczny dokument opublikowany w roku 2008, zawiera pewne nierzetelne informacje nt. Polski, które przyczyniły się do obniżenia miejsca naszego kraju w rankingu. W szczególności jako niezgodne z prawdą należy uznać informację, jakoby polscy świadczeniodawcy opieki zdrowotnej nie podlegali obowiązkowi ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej (obowiązek taki wynika z art. 136b ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych) oraz informację nt. braku możliwości korzystania z opieki zdrowotnej za granicą na koszt krajowego systemu ubezpieczenia zdrowotnego (czemu zaprzeczają przepisy art. 25 i 26 ww. ustawy).

Wśród podejmowanych przez Ministra Zdrowia systemowych działań naprawczych w ochronie zdrowia należy wymienić opracowanie i przedstawienie pod koniec 2008 r. pakietu ustaw przewidujących kompleksową reformę systemu. Ustawy podpisane przez Prezydenta RP, m.in. ustawa o akredytacji w ochronie zdrowia oraz ustawa o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta z pewnością przyczynią się do poprawy jakości opieki nad pacjentem. Akceptacji Prezydenta RP nie uzyskała ustawa o zakładach opieki zdrowotnej, o fundamentalnym znaczeniu dla powodzenia kompleksowej zmiany systemu ochrony zdrowia. Jako działanie o szczególnej doniosłości z punktu widzenia kształtowania nowoczesnego systemu opieki

zdrowotnej w dłuższej perspektywie należy potraktować nowelizację ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych z dnia 25 czerwca 2009 r., na mocy której ustanowiono czytelne zasady tworzenia oraz modyfikacji wykazów gwarantowanych świadczeń opieki zdrowotnej.

12. RPO-583636-III/09 z dnia 27 października 2009 r. – w sprawie regulacji ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym przewidującej wygaśnięcie stosunku pracy z mianowanym profesorem zwyczajnym lub nadzwyczajnym z końcem roku, w którym ukończył 70 rok życia (Informacja 10-12/2009, str. 42).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego (04.02.2010 r.) poinformował, że przepisy ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym dotyczące biernego prawa wyborczego - w zakresie pojęcia „nieosiągnięcia wieku emerytalnego” nie są jednoznaczne i dają pole do różnorodnej interpretacji. Przyjęcie określonej wykładni powyższych przepisów jest uprawnieniem uczelni, które mieści się w sferze jej autonomii. Stanowisko w sprawie biernego prawa wyborczego zajęła w dniu 18 stycznia 2008 r. m. in. Fundacja Rektorów Polskich. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego przedstawił komunikaty w sprawie biernego prawa wyborczego dnia 30 stycznia 2008 r. i dnia 9 maja 2008 r. Ponadto poinformował, że Rada Ministrów przyjęła już założenia reformy szkolnictwa wyższego. Trwają prace nad projektem zmian ustaw. Proponowane zmiany przewidują m. in. doprecyzowanie przepisów w sposób sprzyjający jednoznacznej interpretacji dotyczącej uprawnień związanych z wiekiem emerytalnym pracowników uczelni oraz przysługujących im praw wyborczych.

13. RPO-630292-IX/09 z dnia 28 października 2009 r. – w sprawie nieprawidłowości w zakresie należytego wyposażenia Samodzielnego Pododdziału Antyterrorystycznego Policji (Informacja 10-12/2009, str. 45).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (21.01.2010 r.) potwierdził, że niektóre z komórek minersko - pirotechnicznych posługują się podczas rozpoznania sprzętem, z którego obraz rejestrowany jest na kliszach rentgenowskich. Faktem jest również, że w związku z postępowaniem technologicznym, dotychczasowi producenci klisz i urządzeń zmieniają profil produkcji, oferując aparaty do prześwietlania promieniami RTG, dającymi obraz na ekranie monitora. W związku z powyższym podjęta została decyzja o doposażeniu komórek w tego typu urządzenia. Potrzeby zgłaszane przez komórki minersko – pirotechniczne są traktowane priorytetowo, przy czym ich realizacja jest uzależniona od

posiadanych środków finansowych. Ostateczna ocena możliwości realizacji potrzeb zgłaszanych przez komórki minersko-pirotechniczne będzie mogła zostać przeprowadzona po zatwierdzeniu budżetu na 2010 rok.

14. RPO-595379-I/08 z dnia 5 listopada 2009 r. – w sprawie realizacji przez stronę ukraińską umowy z dnia 21 marca 1994 r. o ochronie miejsc pamięci i spoczynku ofiar wojny i represji politycznych (Informacja 10-12/2009, str. 58).

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (15.01.2010 r.) poinformował, że możliwości wsparcia Ministerstwa Spraw Zagranicznych dla kwestii dotyczących egzekwowania realizacji polsko-ukraińskiej umowy o ochronie miejsc pamięci i spoczynku ofiar wojny i represji politycznych były w ciągu ostatniego roku przedmiotem wymiany korespondencji i licznych konsultacji MSZ z Radą Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa. W efekcie temat upamiętnień, ze szczególnym uwzględnieniem ofiar tragedii wołyńskiej, był proponowany kilkakrotnie do agendy rozmów dwustronnych na szczeblach politycznych, podejmowany był także w kontaktach Ambasadora RP w Kijowie z właściwymi władzami ukraińskimi. Niezależnie od tego, Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa podejmowała we własnym zakresie, zgodnie z właściwością, liczne działania na rzecz upamiętnień na Ukrainie.

15. RPO-629149-III/09 z dnia 12 listopada 2009 r. – w sprawie przewlekłości postępowań w sprawach o przyznanie świadczeń ze zreformowanego systemu emerytalnego (Informacja 10-12/2009, str. 67).

Minister Pracy i Polityki Społecznej (11.01.2010 r.) poinformowała, że z wyjaśnień Prezesa ZUS wynika, iż podstawową przyczyną przedłużającego się postępowania w sprawach o przyznanie emerytury obliczonej z zastosowaniem zreformowanych zasad było stopniowe wdrażanie oprogramowania wspomagającego ustalanie wysokości emerytur ze zreformowanego systemu. Na początku ubiegłego roku wystąpiły opóźnienia w wydawaniu decyzji, jednak obecnie sytuacja powinna ulec poprawie, ponieważ od stycznia 2010 r. obsługa wniosków odbywa się już we wszystkich oddziałach ZUS. Terminowość załatwiania wniosków jest monitorowana na bieżąco. Prezes ZUS nie potwierdził przypuszczeń, że konieczność prowadzenia postępowania wyjaśniającego przede wszystkim wynika z braku zapisów o składkach na koncie ubezpieczonego, co wskazywałoby na wadliwą pracę organów rentowych.

Minister Pracy i Polityki Społecznej nie podzieliła opinii Rzecznika, iż brak rozporządzenia, o którym mowa w art. 117 ust. 5

ustawy o emeryturach i rentach z FUS powoduje, że prowadząc postępowanie wyjaśniające organy rentowe mogą dowolnie określać rodzaje dokumentów niezbędnych do ustalenia prawa i wysokości świadczenia w przypadkach, gdy konto ubezpieczonego nie zawiera potrzebnych informacji. Tym niemniej zostały już podjęte prace nad stosownym rozporządzeniem w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad ich wypłaty.

16. RPO-616090-IV/09 z dnia 17 listopada 2009 r. – w sprawie procedury nabywania uprawnień do sporządzania świadectwa charakterystyki energetycznej (Informacja 10-12/2009, str. 70).

Dyrektor Departamentu Rynku Budowlanego i Techniki w Ministerstwie Infrastruktury (19.01.2010 r.) nie zgodził się z argumentacją przedstawioną w wystąpieniu Rzecznika. Minister Infrastruktury nie nadaje uprawnień do sporządzania świadectw charakterystyki energetycznej budynków. Minister przeprowadza postępowanie egzaminacyjne i wydaje świadectwo stwierdzające złożenie z wynikiem pozytywnym egzaminu. Świadectwo nie jest dowodem nadania uprawnień, a jedynie dowodem zdania egzaminu. Zdaniem Ministerstwa Infrastruktury, brak jest podstaw do zmiany dotychczasowej praktyki uzyskiwania kwalifikacji do sporządzania świadectw charakterystyki energetycznej budynków, w szczególności zastąpienia świadectwa złożenia egzaminu, decyzją o nadaniu „uprawnień” z zastosowaniem całej procedury administracyjnej. Tym samym brak jest uzasadnienia wprowadzenia kontroli sądowej wyników egzaminu, tym bardziej, że nie ma to żadnego odniesienia do obowiązującego porządku prawnego.

17. RPO-625349-II/09 z dnia 23 listopada 2009 r. – w sprawie wysokiego kosztu uzyskania zaświadczeń o niekaralności z Krajowego Rejestru Karnego (Informacja 10-12/2009, str. 74).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (04.01.2010 r.) poinformował, że nie znaleziono podstaw do obniżenia wysokości opłaty za uzyskanie informacji o osobie z Krajowego Rejestru Karnego, której wysokość obowiązuje bez zmian od 1997 r.

18. RPO-634333-X/09 z dnia 25 listopada 2009 r. – w sprawie wyrażania przez osoby małoletnie zgody na leczenie (Informacja 10-12/2009, str. 81).

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (24.02.2010 r.) poinformował, że uznając za naczelną zasadę szczególnej ochrony osób małoletnich, przepisami prawa określono wymóg wyrażenia zgody przedstawiciela ustawowego lub zezwolenie sądu opiekuńczego na

przeprowadzenie wymaganych procedur medycznych w odniesieniu do tych osób. Zasady sprawowania opieki zdrowotnej - z uwzględnieniem odmiennych uprawnień osoby małoletniej, w odróżnieniu od pacjenta pełnoletniego, regulują przepisy ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty. Kwestię poruszoną w wystąpieniu Rzecznika regulują także przepisy ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Zdaniem Sekretarza Stanu w Ministerstwie Zdrowia, nie znajduje uzasadnienia wyrażona w wystąpieniu Rzecznika wątpliwość o braku zgodności tych aktów prawnych z art. 72 ust. 3 Konstytucji RP oraz art. 12 ust. 1 Konwencji o Prawach Dziecka.

19. RPO-578571-I/08 z dnia 27 listopada 2009 r. – w sprawie wątpliwości dotyczących trybu wnoszenia i rozpatrywania sprzeciwów od orzeczeń lekarskich, przewidzianego w ustawie o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Informacja 10-12/2009, str. 81).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (10.03.2010 r.) poinformował, że część zgłoszonych przez Rzecznika uwag została uwzględniona w toku prac nad projektem rozporządzenia w sprawie Komisji Lekarskiej działającej przy Rzeczniku Praw Pacjenta. Stwierdził ponadto, iż rozpatrywanie sprzeciwu w drodze wskazanej przez ustawę z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, w żadnym zakresie nie ogranicza prawa podmiotu do dochodzenia swoich roszczeń przed sądem powszechnym. Ministerstwo Zdrowia nie podziela także pozostałych wątpliwości zawartych w wystąpieniu Rzecznika, dotyczących konieczności zmian przepisów ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Trudno bowiem uznać za uzasadnione obawy dotyczące bezstronności i niezależności Komisji Lekarskiej, z uwagi na fakt powoływania jej członków przez Rzecznika Praw Pacjenta. Usytuowanie Komisji Lekarskich przy Rzeczniku Praw Pacjenta jest rozwiązaniem najbardziej właściwym funkcjonalnie. Pacjent, w przypadku naruszenia przez Komisję jego prawa, może również wystąpić do Rzecznika Praw Pacjenta z wnioskiem o wszczęcie postępowania wyjaśniającego.

20. RPO-630298-X/09 z dnia 30 listopada 2009 r. - w sprawie utrudnionego dostępu lekarzy do odbywania specjalizacji (Informacja 10-12/2009, str. 83).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (11.01.2010 r.) potwierdził, że w ostatnim postępowaniu nie zostały przyznane miejsca rezydenckie w oparciu o § 20 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 20 października 2005 r. w sprawie specjalizacji lekarzy i lekarzy dentystów. Sytuacja ta była spowodowana brakiem dodatkowych

etatów, co wynikało z ograniczonych możliwości finansowych w tym zakresie. Kwestię dostępu lekarzy do wybranej przez siebie specjalizacji również determinują czynniki finansowe, jak i kadrowe. Ministerstwo Zdrowia dokłada szczególnych starań, aby zreformować system kształcenia podyplomowego lekarzy i lekarzy dentystów. Aktualnie w Ministerstwie trwają prace nad nowelizacją przepisów dotyczących kształcenia podyplomowego lekarzy, w tym również wprowadzenia nowego systemu specjalizacji lekarskich. Ponadto w odpowiedzi poinformowano, że liczba miejsc szkoleniowych w jednostkach organizacyjnych uprawnionych do prowadzenia specjalizacji systematycznie rośnie. Również liczba etatów rezydenckich przyznanych na najbliższe postępowanie kwalifikacyjne uległa znacznemu zwiększeniu w porównaniu do poprzedniego postępowania, w którym przyznano 1500 miejsc rezydenckich. Docelowo planowane jest zapewnienie wszystkim stażystom możliwości odbywania specjalizacji w ramach rezydentury.

21. RPO-494684-II/05 z dnia 1 grudnia 2009 r. – w sprawie konieczności traktowania dzieci w toku postępowania karnego w sposób gwarantujący ich ochronę przed ponowną wiktyimizacją (Informacja 10-12/2009, str. 84).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (10.02.2010 r.) poinformował, że dla zapewnienia należytej ochrony dziecka w procesie karnym nie jest konieczna nowelizacja przepisów art. 185a i art. 185b k.p.k. w kierunku zagwarantowania jednokrotnego przesłuchania małoletniego świadka w przyjaznych dla niego warunkach, bez względu na przedmiot postępowania. Wymienione przepisy nie stanowią jedynych regulacji mogących znaleźć zastosowanie do problematyki przesłuchiwanie osób małoletnich, nie należy ich zatem oceniać w oderwaniu od innych przepisów procedury karnej, które także służą realizacji gwarancji procesowych osób przesłuchiwanym w charakterze świadka.

W celu dokonania oceny zakresu stosowania w postępowaniu karnym przepisów art. 185a k.p.k. i art. 185b k.p.k., jak również art. 316 § 3 k.p.k., Departament Praw Człowieka Ministerstwa Sprawiedliwości pismem z dnia 8 lutego 2010 r. wystąpił do prezesów wszystkich sądów apelacyjnych o przekazanie danych statystycznych oraz informacji, obejmujących okres od 1 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2009 r., odnoszących się do praktyki stosowania powołanych przepisów. Po opracowaniu przekazanych danych Ministerstwo informuje Rzecznika o rezultacie dokonanej analizy i płynących z niej wnioskach.

22. RPO-635176-X/09 z dnia 3 grudnia 2009 r. – w sprawie sytuacji osób bezdomnych w okresie zimy (Informacja 10-12/2009, str. 86).

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (04.01.2010 r.) zapewnił, że problematyka poruszona w wystąpieniu Rzecznika znajduje się w obszarze szczególnego zainteresowania i troski Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. W związku z możliwym spadkiem temperatury w sezonie zimowym, pismem z dnia 30 grudnia 2009 r. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wystąpił do Wojewodów o zwrócenie szczególnej uwagi na sytuację osób bezdomnych i podjęcie wszelkich możliwych działań - zarówno przez służby administracji rządowej, jak i jednostki samorządu terytorialnego, placówki służby zdrowia, a także organizacje pozarządowe - mających na celu skuteczną koordynację przedsięwzięć dla ochrony osób najbardziej potrzebujących, w szczególności w celu zapobiegania zamarznięciom. Jednocześnie zwrócił uwagę na potrzebę szczególnego uwrażliwienia służb porządku publicznego na ww. problematykę, w tym na konieczność informowania wszelkimi dostępnymi środkami o rozmieszczeniu istniejących w województwach schronisk, noclegowni, domów opieki społecznej i jadłodajni wydających bezpłatne posiłki.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (04.02.2010 r.) w uzupełnieniu wcześniejszej odpowiedzi poinformował, że na dzień 28 stycznia 2010 r. wynika, że od początku sezonu zimowego 2009/2010, tj. od dnia 1 listopada 2009 roku w całym kraju z powodu wychłodzenia organizmu zmarły 224 osoby. Na terenie wszystkich województw istnieją ośrodki przygotowane na przyjęcie i udzielenie pomocy osobom potrzebującym w warunkach zimowych. Wiele działań na rzecz ograniczenia zjawiska bezdomności oraz śmierci osób bezdomnych w następstwie wychłodzenia podejmuje Policja. W celu poprawy rozpoznania skali zjawiska bezdomności, a zwłaszcza podejmowania bardziej skutecznych działań prewencyjnych, wyznaczono na szczeblu komend wojewódzkich/Komendy Stołecznej Policji, komend powiatowych i miejskich Policji koordynatorów odpowiedzialnych za realizację przedsięwzięć dotyczących żebractwa oraz bezdomności.

23. RPO-630266-II/09 z dnia 3 grudnia 2009 r. – w sprawie braku prawnej możliwości ustanowienia obrońcy z wyboru w postępowaniu w sprawach o wykroczenie na etapie czynności wyjaśniających (Informacja 10-12/2009, str. 86).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (17.02.2010 r.) przychylił się do poglądu Rzecznika, iż brak możliwości korzystania na etapie czynności wyjaśniających, przez

osobę podejrzaną o popełnienie wykroczenia, z pomocy obrońcy lub pełnomocnika, stanowi ograniczenie przysługującego jej prawa do obrony. Jednocześnie poinformował, że w celu usunięcia omawianej luki normatywnej w Ministerstwie Sprawiedliwości zostaną zainicjowane prace legislacyjne mające na celu opracowanie projektu stosownej nowelizacji Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

24. RPO-614994-VII/09 z dnia 7 grudnia 2009 r. – w sprawie braku unormowań prawnych zapewniających nieletnim w czasie pobytu w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii codzienny dostęp do zajęć na świeżym powietrzu (Informacja 10-12/2009, str. 88).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej (08.03.2010 r.) w uzupełnieniu odpowiedzi z dnia 21 grudnia 2009 r. podzielił pogląd o zasadności dążenia do nowelizacji ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Ministerstwo Edukacji Narodowej wielokrotnie podejmowało takie inicjatywy, kierując stosowne postulaty do Ministra Sprawiedliwości, który jest właściwy przedmiotowo w sprawach nieletnich. Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej zapewnił ponadto, że przekaże tę sprawę zgodnie z kompetencjami Ministrowi Sprawiedliwości.

25. RPO-614428-III/09 z dnia 9 grudnia 2009 r. – w sprawie zróżnicowania wysokości zasiłku i dodatku pielęgnacyjnego (Informacja 10-12/2009, str. 89).

Minister Pracy i Polityki Społecznej (14.01.2010 r.) poinformowała, że Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej przygotowało rozwiązania prawne, których celem było zrównanie wysokości obu tych świadczeń. Podwyższenie wysokości zasiłku pielęgnacyjnego (153 zł) do poziomu dodatku pielęgnacyjnego (173,10 zł) spowodowałoby wzrost wydatków budżetu państwa w skali roku o ok. 198,1 mln zł. Ze względu na koszty realizacji tego projektu nie uzyskał on akceptacji i prace nad nim zostały wstrzymane. Obecnie nie są prowadzone żadne prace mające na celu zniwelowanie zróżnicowania tych świadczeń.

26. RPO-635281-I/09 z dnia 15 grudnia 2009 r. – w sprawie postulatów prawnej regulacji związków partnerskich, w tym homoseksualnych (Informacja 10-12/2009, str. 91).

Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania (14.01.2010 r.) poinformowała, że w swojej wypowiedzi 21 listopada 2009 r. w radiu RMF FM odniosła się do podstaw prawnych i postaw społecznych w kwestii małżeństw homoseksualnych. Legalizacja małżeństw

homoseksualnych wymagałaby zmiany Konstytucji RP, która definiuje małżeństwo jako związek mężczyzny i kobiety - zmiany takiej nie wymagają żadne obowiązujące Polskę regulacje międzynarodowe, nie ma też konsensusu społecznego i politycznego, aby taką zmianę przeprowadzić. Jest natomiast gotowość na działania w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji środowisk LGBT. Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania rozpoczyna realizację projektu „Równe traktowanie standardem dobrego rządzenia”. Celem projektu jest przeciwdziałanie wszelkim formom dyskryminacji, w tym dyskryminacji ze względu na orientację seksualną, poprzez m.in. opracowanie „Rządowego Planu Działań na Rzecz Równego Traktowania” oraz powołanie we wszystkich urzędach centralnych i wojewódzkich Koordynatorów ds. Równego Traktowania. Zadaniem Koordynatorów będzie m.in. podejmowanie działań w ramach polityki danej instytucji w obszarze przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na orientację seksualną.

27. RPO-517732-VII/05 z dnia 15 grudnia 2009 r. – w sprawie nieprawidłowości w wykonywaniu w Polsce środków probacji i readaptacji skazanych oraz propozycji nowych rozwiązań legislacyjnych w tym zakresie (Informacja 10-12/2009, str. 92).

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (12.01.2010 r.) podzielił częściowo stanowisko Rzecznika i poinformował, że prace podjęte przez Ministerstwo Sprawiedliwości dotyczą w szczególności opracowania zmian w ustawie o kuratorach sądowych oraz w Kodeksie karnym wykonawczym, a także nowego rozporządzenia zastępującego rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 czerwca 2002 r. w sprawie zakresu praw i obowiązków podmiotów sprawujących dozór, zasad i trybu wykonywania dozoru oraz trybu wyznaczania przez stowarzyszenia, organizacje i instytucje swoich przedstawicieli do sprawowania dozoru. Ponadto w Ministerstwie zakończyły się prace nad wypracowaniem modelowej metodologii dokumentacji pracy kuratora sądowego w dozorze oraz ujednoceniem dokumentów gromadzonych i generowanych przez kuratorów sądowych w czasie trwania dozoru, co jest odpowiedzią na potrzeby sygnalizowane przez praktyków, a także Rzecznika. Metodologia została przesłana do sądów oraz kuratorów okręgowych. Jednocześnie w ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości nie ma potrzeby sprawowania kontroli przez kuratora sądowego okresu próby przy zawieszeniu wykonania kary pozbawienia wolności, warunkowym umorzeniu postępowania karnego oraz warunkowym przedterminowym zwolnieniu, w sytuacji gdy nie orzeczono dozoru ani obowiązków probacyjnych.

28. RPO-619157-VII/09 z dnia 21 grudnia 2009 r. – w sprawie potrzeby wprowadzenia obowiązku systematycznego weryfikowania sprawności alkomatów stosowanych w jednostkach penitencjarnych (Informacja 10-12/2009, str. 94).

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (12.01.2010 r.) poinformował, że więziennictwo podejmie działania zmierzające do wprowadzenia we wszystkich jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej alkotestów, które będą posiadały aktualne świadectwo wzorcowania. Wprowadzenie takiego rozwiązania wiąże się z koniecznością poniesienia przez Służbę Więzienną wysokich nakładów finansowych. Dlatego też zakup przedmiotowych urządzeń będzie realizowany w miarę posiadanych środków pieniężnych. W odpowiedzi stwierdzono jednocześnie, że alkotesty wykorzystywane są przez funkcjonariuszy Służby Więziennej jako urządzenia pomocnicze, które nie służą do przeprowadzania badań ilościowych na zawartość alkoholu, a jedynie jako wskaźnik jakościowy w celu potwierdzenia, czy osadzony znajduje się pod wpływem alkoholu. Wystarczającą przesłanką odpowiedzialności dyscyplinarnej skazanego za naruszenie przepisu art. 116a pkt 4 k.k.w. jest fakt spożycia alkoholu lub użycie środków odurzających lub substancji psychotropowych. Na gruncie wskazanego przepisu Kodeksu karnego wykonawczego nie jest istotny poziom alkoholu we krwi skazanego, ale sam fakt spożycia alkoholu.

29. RPO-628927-VII/09 z dnia 21 grudnia 2009 r. – w sprawie skarg osób pozbawionych wolności na niewłaściwe warunki bytowe w zakładach karnych i aresztach śledczych (Informacja 10-12/2009, str. 94).

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (15.01.2010 r.) poinformował, że istniejące uregulowania prawne nie kwestionują konieczności instalowania odrębnego źródła światła w kąciakach sanitarnych cel mieszkalnych. Faktem jednak jest, że w jednostkach penitencjarnych występują przypadki braku takiego odrębnego oświetlenia. Ten stan rzeczy ma miejsce w stosunkowo nielicznych pawilonach mieszkalnych, które do tej pory nie zostały objęte działaniami remontowo-modernizacyjnymi z uwagi na brak środków pieniężnych. Dyrektor Generalny Służby Więziennej zapewnił, że będą kontynuowane działania zmierzające do wprowadzenia we wszystkich jednostkach penitencjarnych odrębnego oświetlenia kąciaka sanitarnego w celach mieszkalnych. Efektywność tych działań uzależniona będzie od wielkości środków finansowych przyznanych więziennictwu na remonty i modernizację.

30. RPO-629059-VII/09 z dnia 21 grudnia 2009 r. – w sprawie potrzeby wydania nowego rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków i

sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii (Informacja 10-12/2009, str. 93).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej (04.01.2010 r.) poinformował, że zostały podjęte działania zmierzające do wykonania delegacji z art. 95c § 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich. Prace te stanowią konsekwencje wcześniejszego wniosku, z jakim Rzecznik Praw Obywatelskich wystąpił do Prezesa Rady Ministrów, dotyczącego ujednoczenia regulacji dotyczących użycia środków przymusu bezpośredniego przez wszystkich uprawnionych funkcjonariuszy. Celem realizacji tego wniosku powołany został Międzyresortowy Zespół do Spraw Ujednoczenia Zasad Użycia Środków Przymusu Bezpośredniego i Broni Palnej przez Uprawnionych Funkcjonariuszy. W wyniku prac Zespołu został opracowany projekt ustawy o zasadach użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej. Zadanie kierowania pracami w tym zakresie powierzono Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji. W przypadku realizacji delegacji wynikającej z art. 95c § 1 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, resortem wiodącym jest Ministerstwo Sprawiedliwości. Ministerstwo Edukacji Narodowej jest przygotowane do udziału w pracach legislacyjnych nad nowelizacją rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 lutego 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, jeżeli zostaną one podjęte, zamiast prac nad wspomnianym projektem ustawy.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (26.02.2010 r.) poinformował, że Międzyresortowy Zespół do Spraw Ujednoczenia Zasad Użycia Środków Przymusu Bezpośredniego i Broni Palnej przez Uprawnionych Funkcjonariuszy, powołany przez Prezesa Rady Ministrów, przygotował projekt ustawy o zasadach użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, który zawiera m.in. regulacje dotyczące stosowania środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, obejmujące zakres unormowań uchylonego rozporządzenia. Tym niemniej, ze względu na zasygnalizowany przez Rzecznika i dostrzegany przez Kierownictwo resortu sprawiedliwości problem, w Ministerstwie

Sprawiedliwości zostały wdrożone prace nad projektem nowego aktu wykonawczego wydanego w oparciu o upoważnienie ustawowe z art. 95c § 1 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

31. RPO-635818-II/09 z dnia 21 grudnia 2009 r. – w sprawie działań Policji podejmowanych w celu realizacji postanowień ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, w szczególności w odniesieniu do meczów piłki nożnej (Informacja 10-12/2009, str. 95).

Komendant Główny Policji (20.01.2010 r.) poinformował, że łącznie w ramach wszystkich prowadzonych postępowań przygotowawczych ustalono 58 sprawców przestępstw z ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz 5 nieletnich sprawców czynu karalnego. W ramach przeprowadzonych postępowań przyspieszonych skazanych zostało 18 podejrzanych. Wobec wszystkich skazanych sąd orzekł środek zapobiegawczy w postaci zakazu wstępu na imprezę masową, połączony z obowiązkiem osobistego stawiennictwa w jednostce organizacyjnej Policji na okres od 2 do 3 lat. Postępowania będące w prowadzeniu obejmują 40 podejrzanych. Ponadto w ramach wszystkich postępowań ustalono 51 sprawców wykroczeń z nowej ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, z których 34 ukaranych zostało w ramach przeprowadzonych postępowań przyspieszonych. Wobec obwinionych sąd orzekł „zakaz stadionowy” na okres od 2 do 5 lat. W stosunku do 3 sprawców wykroczeń z art. 55 ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych „zakaz stadionowy” orzeczony został na maksymalny okres 6 lat. Pełna ocena funkcjonowania nowych rozwiązań zawartych w ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych wydaje się być możliwa po wydaniu wszystkich rozporządzeń do tej ustawy.

32. RPO-606986-V/09 z dnia 22 grudnia 2009 r. – w sprawie wstrzymania procesu prywatyzacji lokali mieszkalnych pozostających w dyspozycji Wojskowej Agencji Mieszkaniowej (Informacja 10-12/2009, str. 96).

Minister Obrony Narodowej (27.01.2010 r.) poinformował, że z dniem 1 stycznia 2010 r. został wznowiony proces prywatyzacji lokali mieszkalnych z zasobu Wojskowej Agencji Mieszkaniowej. Aktualnie przygotowywane się roczne plany sprzedaży lokali mieszkalnych. Utrzymanie do dnia 31 grudnia 2012 r. dotychczasowych przepisów dotyczących sprzedaży lokali mieszkalnych zbędnych dla potrzeb zakwaterowania żołnierzy zawodowych jest zgodne z zasadą zaufania obywateli do państwa oraz umożliwi prywatyzację zasobu mieszkaniowego Wojskowej Agencji Mieszkaniowej na rzecz wszystkich zainteresowanych osób.

33. RPO-633369-IV/09 z dnia 22 grudnia 2009 r. – w sprawie nieprawidłowości w gospodarowaniu nieruchomościami przez Agencję Nieruchomości Rolnych (Informacja 10-12/2009, str. 96).

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi (15.01.2010 r.) nie podzielił uwag przedstawionych w wystąpieniu Rzecznika i poinformował, że Agencja Nieruchomości Rolnych nie stosuje przepisów o gospodarce nieruchomościami. Agencja prowadzi sprzedaż nieruchomości znajdujących się w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa zgodnie z zasadami określonymi w rozdziale 6 ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz w rozporządzeniu Ministra Skarbu Państwa z dnia 1 sierpnia 2003 r. w sprawie szczegółowego trybu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa i ich części składowych, warunków rozkładania ceny sprzedaży na raty oraz stawek szacunkowych gruntów. Umowy dzierżawy nieruchomości Zasobu zawierane są w celu prowadzenia przez dzierżawców na danej nieruchomości działalności rolniczej. Zmiana przeznaczenia nieruchomości powoduje, iż działalność rolnicza, dla której została wydierzawiona dana nieruchomość, nie będzie mogła być prowadzona. W związku z powyższym nie ma podstaw, aby taką nieruchomość przeznaczać do sprzedaży na warunkach preferencyjnych. W sytuacji zmiany przeznaczenia nieruchomości następuje znaczny wzrost jej wartości. Sprzedaż takiej nieruchomości w przetargu pozwoli Agencji uzyskać dodatkowe środki finansowe, które zostaną wpłacone do budżetu państwa.

34. RPO-636039-III/09 z dnia 22 grudnia 2009 r. – w sprawie stanu przestrzegania praw pracowniczych obcokrajowców nie będących obywatelami państw UE/EOG (Informacja 10-12/2009, str. 97).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (19.01.2010 r.) poinformował, że obecnie brak jest podstaw do utożsamiania ujawnionych w Polsce przypadków naruszeń praw pracowniczych z tzw. obozami pracy, przywoływanymi w kontekście informacji, które napływały w latach ubiegłych z Włoch. W Polsce nie ujawniono dotąd przypadków ograniczania wolności pracujących cudzoziemców ani używania przemocy wobec nich. Żadna z prowadzonych spraw nie została zakończona wydaniem aktu oskarżenia, w której znalazłyby się zarzuty dotyczące handlu ludźmi do niewolniczej pracy. Organ Straży Granicznej dokonujący kontroli, w przypadku stwierdzenia naruszenia przepisów ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, występuje do właściwego sądu

rejonowego z wnioskiem o ukaranie osób odpowiedzialnych za stwierdzone nieprawidłowości. W okresie od stycznia do listopada 2009 roku przeprowadzono łącznie 727 kontroli, zobowiązano do opuszczenia terytorium RP 247 cudzoziemców, wnioskowano do wojewody o wydalenie z terytorium RP 32 cudzoziemców, skierowano do sądu 94 wnioski o ukaranie sprawców wykroczeń, w tym 35 dotyczących cudzoziemców oraz 59 dotyczących obywateli RP.

Główny Inspektor Pracy (28.01.2010 r.) poinformował szczegółowo o wynikach kontroli w sprawach naruszeń praw pracowniczych obcokrajowców, które zostały opisane w wystąpieniu Rzecznika. W 2009 r. w co czwartym podmiocie poddanym kontroli w zakresie przestrzegania praw pracowniczych obcokrajowców wykazano naruszenia przepisów prawa pracy, które dotyczyły 14% cudzoziemców zatrudnionych w kontrolowanych podmiotach. Natomiast ujawnione naruszenia przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy dotyczyły 21% cudzoziemców objętych kontrolą w tym zakresie. Na 2010 r. zostało zaplanowane przeprowadzenie przez Państwową Inspekcję Pracy kontroli w wytypowanych agencjach zatrudnienia, rekrutujących cudzoziemców do pracy na terytorium Polski, ze szczególnym uwzględnieniem agencji pracy tymczasowej, które zatrudniają obcokrajowców. Ponadto w I półroczu 2010 r. odbędzie się konferencja naukowa na temat problemów nielegalnego zatrudniania cudzoziemców w Polsce, organizowana przez Radę Ochrony Pracy przy Sejmie RP, Głównego Inspektora Pracy oraz Instytut Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego. Głównym celem zamierzeń związanych z organizacją konferencji jest rozpoczęcie debaty społecznej w kwestii zjawiska nielegalnego zatrudniania cudzoziemców oraz ich wyzyskiwania poprzez pracę - jako nowego problemu społecznego.

35. RPO-628078-I/09 z dnia 23 grudnia 2009 r. – w sprawie działań podjętych w celu zwrotu majątku skonfiskowanego organizacjom polonijnym w Niemczech oraz udostępnienia ekspertyzy dotyczącej mocy prawnej i skutków rozporządzenia z 1940 r., które zdelegalizowało Związek Polaków w Niemczech (Informacja 10-12/2009, str. 99).

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (08.01.2010 r.) poinformował, że Ministerstwo Spraw Zagranicznych prowadzi obecnie analizy kwestii mocy prawnej oraz skutków rozporządzenia z 27 lutego 1940 r. delegalizującego Związek Polaków w Niemczech. Decyzje w sprawie ewentualnych działań zostaną podjęte dopiero po zakończeniu powyższych analiz. Wtedy też zostanie przekazana Rzecznikowi ekspertyza wraz z analizą Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

36. RPO-636413-X/09 z dnia 23 grudnia 2009 r. – w sprawie zasad zaopatrzenia pacjentów w sprzęt stomijny i środki pomocnicze (Informacja 10-12/2009, str. 98).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (11.01.2010 r.) poinformował, że po wejściu w życie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 sierpnia 2009 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu zaopatrzenia w wyroby medyczne będące przedmiotami ortopedycznymi oraz środki pomocnicze, Ministerstwo Zdrowia dopatrzyło się różnic, które powstały podczas tworzenia wykazów świadczeń gwarantowanych, uregulowanych dotychczas w dwóch rozporządzeniach. W związku z powyższym w Ministerstwie Zdrowia podjęto prace nad szybką nowelizacją przedmiotowego rozporządzenia. Nowelizacja nie obejmuje zmian dotychczasowych przepisów w zakresie zaopatrzenia pacjentów w środki pomocnicze stosowane w ileostomii, kolostomii, urostomii.

37. RPO-630674-I/09 z dnia 23 grudnia 2009 r. - w sprawie projektowanych przepisów dotyczących spisu powszechnego w 2011 roku (Informacja 10-12/2009, str. 98).

Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych (12.01.2010 r.) poinformował, że od ponad dwóch lat aktywnie uczestniczy w pracach przygotowawczych do przeprowadzenia narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań w 2011 roku (NSP 2011). W tym okresie skierował kilkanaście pism i wystąpień dotyczących zarówno kwestii zakresu danych, które mają być gromadzone przez Główny Urząd Statystyczny w ramach NSP 2011, jak i bezpieczeństwa tych danych. W następstwie powyższych działań organu do spraw ochrony danych osobowych, do pierwotnego projektu ustawy o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2011 r. wprowadzono szereg unormowań zwiększających bezpieczeństwo danych gromadzonych w Bazie Danych NSP 2011. Co więcej, wobec stanowczego sprzeciwu Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych zawężony został zakres danych zbieranych w ramach NSP 2011, jak również przyjęto regulacje gwarantujące respondentom prawo do dobrowolnego podawania niektórych informacji.

38. RPO-629291-VII/09 z dnia 29 grudnia 2009 r. – w sprawie potrzeby zmiany rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych, wprowadzającej wymóg stosowania w łózkach piętrowych zabezpieczeń przed upadkiem (Informacja 10-12/2009, str. 100).

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (10.02.2010 r.) zapewnił, że będą kontynuowane działania zmierzające do wprowadzenia we wszystkich jednostkach penitencjarnych zabezpieczeń w piętrowych łóżkach koszarowych. Efektywność tych działań uzależniona będzie jednak od wielkości środków finansowych przyznanych więziennictwu na remonty i modernizację. Ponadto powyższa kwestia zostanie uregulowana przy najbliższej nowelizacji rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych.

39. RPO-587722-VII/08 z dnia 30 grudnia 2009 r. - w sprawie zasad i trybu kwalifikowania nieletnich do umieszczenia w odpowiednich zakładach opieki zdrowotnej w celu obserwacji psychiatrycznej lub leczenia (Informacja 10-12/2009, str. 101).

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (11.01.2010 r.) wyjaśnił, że szczególna złożoność problematyki zdrowia psychicznego - profilaktyki, pomocy medycznej i opieki środowiskowej oraz konieczność zaangażowania znacznych nakładów finansowych powoduje trudne, ponawiane uzgadnianie projektu rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego z wieloma partnerami, których udział jest niezbędny w realizacji zadań Programu. Ostatni, jak się wydaje, etap uzgodnień przeprowadzono w grudniu 2009 r. Możliwe jest zatem przekazanie w najbliższym czasie tego projektu pod obrady Komitetu Rady Ministrów.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (19.01.2010 r.) poinformował, że na podstawie delegacji ustawowej zawartej w art. 82 § 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, Minister Zdrowia wydał w dniu 20 kwietnia 2005 r. rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w publicznych zakładach opieki zdrowotnej. Zgodnie z treścią § 6 tego rozporządzenia przed umieszczeniem nieletniego w zakładzie, o którym mowa w § 2 ust. 1 pkt 1 i 2, sąd może zwrócić się do Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie o wskazanie właściwego zakładu. W ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości na Instytucie nadal ciąży obowiązek wskazywania stosownego zakładu na wniosek sądu. Ewentualna nowelizacja ww. rozporządzenia, uszczegóławiająca zasady funkcjonowania i finansowania komisji działającej przy IPiN, należy do Ministra Zdrowia. W 2009 roku powołany został przez Ministra Sprawiedliwości Zespół mający opracować założenia reformy

postępowania w sprawach nieletnich. Z uwagi na znaczenie podnoszonego problemu, pismo Rzecznika zostanie przedstawione Przewodniczącemu ww. Zespołu w celu zwrócenia uwagi na istniejące trudności w typowaniu specjalistycznych placówek leczniczych.

Część 2

Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji w I kwartale 2010 roku

1. Wprowadzenie

Na koniec pierwszego kwartału 2010 r. 50 państw było Stroną Protokołu fakultatywnego do Konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (zwanego dalej OPCAT). Spośród nich 31 państw wyznaczyło krajowe mechanizmy prewencji¹.

Zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji (dalej KMP) wykonuje w Polsce Rzecznik Praw Obywatelskich (dalej RPO), przeprowadzając wizytacje zapobiegawcze w miejscach zatrzymań, celem ochrony osób pozbawionych wolności przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem².

W pierwszym kwartale 2010 r. działalność Krajowego Mechanizmu Prewencji była prowadzona przez trzy Zespoły merytoryczne w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich: Zespół Prawa Karnego Wykonawczego, Zespół Administracji Publicznej, Zdrowia i Ochrony Praw Cudzoziemców oraz Zespół Prawa Pracy i Zabezpieczenia Społecznego. Ponadto, w wizytacjach brali udział pracownicy Zespołów Terenowych Biura RPO z Gdańska, Katowic i Wrocławia, przeprowadzając je również samodzielnie.

¹ Albania, Armenia, Azerbejdżan, Kostaryka, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Republika Macedonii, Francja, Gruzja, Niemcy, Honduras, Lichtenstein, Malediwy, Mali, Malta, Mauritius, Meksyk, Nowa Zelandia, Polska, Republika Mołdowy, Senegal, Słowenia, Hiszpania, Szwecja, Szwajcaria, Wielka Brytania, Urugwaj - www.apr.ch, dane na dzień 31 marca 2010 r.

² Art. 3 OPCAT.

W okresie od 1 stycznia do 31 marca 2010 r. pracownicy wskazanych powyżej Zespołów przeprowadzili 34 wizytacje różnego rodzaju miejsc zatrzymań, położonych na terenie całej Polski. Niemniej jednak trudna sytuacja finansowa, spowodowana nie przyznaniem jakichkolwiek środków finansowych na działalność Krajowego Mechanizmu Prewencji w roku 2010, nie pozwoliła na włączenie do udziału wizytacjach ekspertów zewnętrznych. Nie został zatem spełniony wymóg interdyscyplinarności składu grupy wizytacyjnej. W wizytacjach uczestniczyli głównie prawnicy i politolodzy.

Poniżej zaprezentowano wyniki wizytacji przeprowadzonych w miesiącu styczniu, lutym i marcu bieżącego roku, w różnego rodzaju miejscach zatrzymań, ze wskazaniem zasadniczych problemów, jakie w nich dostrzeżono. Przedstawiono również działania podejmowane w ramach współpracy międzynarodowej Krajowego Mechanizmu Prewencji.

2. Współpraca międzynarodowa Krajowego Mechanizmu Prewencji

W pierwszym kwartale 2010 r. problematyka działalności Krajowego Mechanizmu Prewencji była poruszana na forum międzynarodowym. Coraz liczniejsze kontakty międzynarodowe KMP związane są bowiem z rozwijającą się działalnością mechanizmów prewencji w innych państwach oraz potrzebą wymiany doświadczeń w tym zakresie.

W dniach 27-28 stycznia 2010 r. w Padwie, w ramach realizacji projektu „European NPM Project” (Projekt współpracy europejskich krajowych mechanizmów prewencji), współfinansowanego przez Radę Europy i Unię Europejską, odbyło się pierwsze spotkanie osób kontaktowych krajowych mechanizmów. Wzięli w nim udział eksperci Podkomitetu ONZ do Spraw Prewencji (SPT), Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT), Stowarzyszenia Zapobiegania Torturom (APT), reprezentanci Komisji Europejskiej, Rady Europy oraz 20 wyznaczonych osób kontaktowych krajowych

mechanizmów, działających w państwach Rady Europy. W spotkaniu uczestniczyła zatem również przedstawicielka Rzecznika Praw Obywatelskich, wyznaczona na osobę kontaktową KMP.

W trakcie spotkania omówiono odpowiednie role SPT, CPT oraz krajowych mechanizmów prewencji w działalności prewencyjnej. Przedstawicielka Rzecznika Praw Obywatelskich przedstawiła rolę krajowych mechanizmów prewencji w oparciu o polskie doświadczenia. Zwrócono uwagę na potrzebę rozróżnienia wizytacji przeprowadzanych jako reakcja na skargę, indywidualną sprawę (ustawowa działalność Ombudsmanów), od działalności prewencyjnej krajowych mechanizmów prewencji.

Ponadto, podjęto decyzję, iż polski krajowy mechanizm prewencji jako pierwszy zostanie objęty programem „On-site visit&Exchange of experience”. W związku z tym, w dniach 4-7 maja 2010 r. w Biurze RPO będą gościć eksperci APT, CPT i SPT, którzy w ciągu 4 dni omówią z pracownikami Krajowego Mechanizmu Prewencji szczegóły dotyczące działalności stosunkowo nowej działalności prewencyjnej. Przeprowadzą również z przedstawicielami RPO wizytacje szkoleniowe trzech różnych typów miejsc zatrzymań na terenie Warszawy, uczestnicząc w nich w roli obserwatorów, co następnie pozwoli na analizę metodologii wizytacji. Całość szkolenia sfinansuje Rada Europy i Unia Europejska.

W ramach projektu „European NPM Projekt”, w 2010 r. zostaną także zorganizowane trzy warsztaty tematyczne dla przedstawicieli europejskich krajowych mechanizmów prewencji, poświęcone detalom związanym z wykonywaniem działalności prewencyjnej z różnych typach miejsc zatrzymań. Dotychczas odbyło się jedno z nich. W dniach 24-25 marca 2010 r. w Padwie, przedstawicielka Rzecznika Praw Obywatelskich z Zespołu Administracji Publicznej, Zdrowia i Ochrony Praw Cudzoziemców uczestniczyła w warsztatach tematycznych pt. "Rola krajowych mechanizmów prewencji w zapobieganiu złemu traktowaniu w instytucjach

psychiatrycznych". Pozostałe warsztaty odbędą się w czerwcu oraz październiku bieżącego roku. Kolejne zostały zaplanowane na 2011 r. Postanowiono także, iż każdego roku będzie organizowane spotkanie szefów krajowych mechanizmów prewencji oraz ich osób kontaktowych.

Ponadto, od lutego 2010 r. ukazuje się Newsletter poświęcony krajowym mechanizmom prewencji, przygotowywany przez Uniwersytet w Padwie, w oparciu o informacje przekazywane przez każde państwo, na temat aktywności danego krajowego mechanizmu prewencji.

3. Jednostki penitencjarne

W pierwszym kwartale 2010 r. wizytacje Krajowego Mechanizmu Prewencji objęły dwa zakłady karne (dalej ZK) oraz dwa areszty śledcze³ (dalej AŚ). Informacje sporządzone w następstwie wizytacji trzech jednostek penitencjarnych nie zostały sporządzone do dnia opracowania niniejszego raportu, w związku z tym, ustalenia dokonane w trakcie ich wizytacji, zostaną przedstawione w kolejnym raporcie kwartalnym KMP.

Przeprowadzona w okresie sprawozdawczym wizytacja Zakładu Karnego w Tarnowie miała na celu sprawdzenie stanu realizacji zaleceń wydanych przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, w wyniku wizytacji przeprowadzonej w dniach 4-5 listopada 2008 r. **Warunki bytowe** jednostki uległy znacznej poprawie od czasu ostatniej wizytacji. W zakładzie trwały prace remontowe w celach mieszkalnych oraz ciągach komunikacyjnych. Dokonano również generalnego remontu cel do wykonywania kary dyscyplinarnej umieszczenia w celi izolacyjnej. Z powodu trudności z pozyskaniem środków finansowych przeprowadzono zachowawczy remont łaźni. Jednakże stan tego pomieszczenia wymaga wykonania generalnych prac remontowych.

³ ZK w Tarnowie (4-5.02.2010), AŚ w Choszczynie oraz Oddział Zewnętrzny tej jednostki w Choszczynie (9-10 i 12.03.2010), ZK w Czerwonym Borze (12.03.2010), AŚ w Środzie Wielkopolskiej (25-26.03.2010).

Analizując kwestię odpowiednich warunków bytowych, zwrócono również uwagę na **brak odrębnego oświetlenia kącika sanitarnego** w celach mieszkalnych. W czwartym kwartale 2009 r., Rzecznik Praw Obywatelskich skierował w tej sprawie wystąpienie do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej⁴. Wskazano w nim, iż osoby pozbawione wolności skarżą się, że w porze nocnej, z powodu przerwy w dostarczaniu do cel mieszkalnych energii elektrycznej, brakuje oświetlenia w kącikach sanitarnych. Administracja wielu jednostek nie dostrzega potrzeby wydzielenia oświetlenia kącików sanitarnych, uznając dotychczasowe rozwiązania za wystarczające i wskazując przykładowo, że w porze nocnej kąciki sanitarne oświetlane są przez zewnętrzne, sztuczne oświetlenie spoza budynku. W innych przypadkach administracja więzienna proponuje, aby osadzeni, którzy chcą skorzystać z toalety, każdorazowo informowali o tym funkcjonariusza Służby Więziennej, który na życzenie ma możliwość włączenia oświetlenia celi. Takie sposoby postępowania z osadzonymi nie stanowią rozwiązania zaistniałego problemu, co więcej można je uznać za niehumanitarne. Dlatego też Rzecznik wystąpił do Dyrektora Generalnego SW o zmianę stosowanej w tym zakresie praktyki. W odpowiedzi, która wpłynęła w I kwartale 2010 r. zapewniono, iż będą kontynuowane działania zmierzające do wprowadzenia we wszystkich jednostkach penitencjarnych odrębnego oświetlenia kącika sanitarnego w celach mieszkalnych, jednakże efektywność tych działań będzie uzależniona od wielkości środków finansowych przyznanych więziennictwu na remonty i modernizację.

W celu oceny stopnia realizacji wydanego w 2008 r. zalecenia, dotyczącego **niewłaściwego odnoszenia się funkcjonariuszy Służby Więziennej oraz personelu medycznego do osadzonych**, w Zakładzie Karnym w Tarnowie przeprowadzono rozmowy na podstawie kwestionariusza, w cztery osoby, z losowo dobranymi osadzonymi, w każdym z oddziałów mieszkalnych. Informacje uzyskane w toku rozmów pozwoliły na stwierdzenie, że kierownictwo właściwie egzekwuje od funkcjonariuszy Służby Więziennej obowiązek poprawnego odnoszenia się do osób pozbawionych wolności. W stosunku do poprzedniej wizytacji, poprawie uległo także

⁴ RPO-628927-VII/09.

zachowanie personelu więziennej służby zdrowia w trakcie udzielania świadczeń medycznych osobom pozbawionym wolności.

Poza tym, w wyniku przeprowadzonego oglądu pomieszczeń ambulatorium oraz rozmowy z osadzonymi i personelem medycznym stwierdzono, iż w jednostce zapewniono osobom pozbawionym wolności **udzielanie świadczeń medycznych w warunkach zapewniających poszanowanie intymności**. Wylimitowano poprzednio stosowaną praktykę przeprowadzania badania lekarskiego osadzonych przy drzwiach otwartych gabinetu. Funkcjonariusz Służby Więziennej jest wprawdzie obecny podczas udzielania świadczeń medycznych osadzonemu, lecz w wypadkach, w których konieczne jest wykonanie badania intymnego, opuszcza gabinet.

W wizytowanej jednostce usunięto również zakaz **palenia** po ogłoszeniu ciszy nocnej, w wyznaczonych dla palących celach mieszkalnych. Uregulowania odnoszące się do dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych przez osadzonych, zawarte w porządku wewnętrznym, są obecnie zgodne z przepisami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 listopada 1996 r. w sprawie zasad dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych w obiektach zamkniętych podległych Ministrowi Sprawiedliwości⁵.

W okresie sprawozdawczym otrzymano również odpowiedź na wystąpienie⁶ Rzecznika w sprawie potrzeby wprowadzenia **zabezpieczeń piętrowych łóżek**. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości zapewnił, że będą kontynuowane działania zmierzające do wprowadzenia takich zabezpieczeń, jednakże będzie to w dużej mierze uzależnione od przyznanych na ten cel środków finansowych. Ponadto wskazał, iż powyższa kwestia zostanie uregulowana przy najbliższej nowelizacji rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych.

⁵ Dz. U. z 2006 r. Nr 140 poz. 658.

⁶ RPO-629291-VII/09.

Omawiając zagadnienia penitencjarne, warto również zwrócić uwagę na wystąpienie⁷ Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 4 lutego 2010 r., w którym zwrócił się do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie podjęcia działań zabezpieczających prawa pozbawionych wolności rodziców oraz ich dzieci do kontaktów osobistych. Podstawą do jego skierowania była skarga osadzonego, któremu administracja zakładu karnego odmówiła realizacji widzenia z jego małoletnimi dziećmi. Zgodnie z obowiązującym w zakładzie karnym porządkiem wewnętrznym, widzenia pod nadzorem funkcjonariusza (jedynie do takiej formy widzeń skarżący był uprawniony) nie odbywały się w dniu przybycia odwiedzających. Przepis art. 87 a § 1 k.k.w. stanowi, że "wykonując karę wobec skazanych sprawujących stałą pieczę nad dzieckiem do lat 15, uwzględnia się w szczególności potrzebę inicjowania, podtrzymywania i zacieśniania ich więzi uczuciowej z dziećmi...". Zdaniem Rzecznika decyzja o odmowie udzielenia skazanemu widzenia z dziećmi narusza podstawową zasadę humanitaryzmu oraz prawo dziecka do utrzymywania regularnych kontaktów osobistych i bezpośrednich z obojgiem rodziców, z wyjątkiem przypadków, gdy jest to sprzeczne z najlepiej pojętym interesem dziecka (art. 9 ust. 3 Konwencji o prawach dziecka). Postępowanie administracji zakładu karnego cechował nadmierny formalizm. Korzystanie z prawa winno odbywać się w sposób zgodny z zasadami współżycia społecznego, a pozorny legalizm nie może zastępować legalizmu wynikającego z zasad demokratycznego państwa prawa, honorującego prawa człowieka. W odpowiedzi Dyrektor Generalny Służby Więziennej nie podzielił stanowiska Rzecznika i poinformował, że opisane zdarzenie miało charakter jednostkowy. W większości jednostek penitencjarnych, przy aktywnej postawie personelu penitencjarnego i samych osadzonych, prawo dzieci do kontaktów z rodzicami przebywającymi w warunkach izolacji penitencjarnej jest w pełni respektowane. Jednocześnie wskazał, iż przypadek poruszony w wystąpieniu Rzecznika będzie omawiany w trakcie szkoleń organizowanych przez Centralny Zarząd Służby Więziennej dla kadry kierowniczej i wychowawców zakładów karnych oraz aresztów śledczych.

⁷ RPO-627228-VII/10.

Podczas wizytacji zapobiegawczych Krajowego Mechanizmu Prewencji przedstawiciele Rzecznika zwracają szczególną uwagę na sposób realizacji prawa osób pozbawionych wolności do komunikowania się z obrońcą i pełnomocnikiem (art. 8 § 3 k.k.w.). W pismach kierowanych do Rzecznika skazani podnoszą zarzuty obrazujące trudności w prowadzeniu rozmów telefonicznych z tymi podmiotami. W dniu 24 lutego 2010 r. Rzecznik Praw Obywatelskich skierował wystąpienie do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej⁸, w którym wskazał, iż przepis art. 102 pkt 7 k.k.w. przyznaje skazanemu prawo do komunikowania się z obrońcą i pełnomocnikiem. Obejmuje ono przede wszystkim wolność od reglamentacji w zakresie częstotliwości kontaktów oraz poszanowanie tajemnicy. Art. 8 § 3 k.k.w. stanowi również, że skazany pozbawiony wolności może porozumiewać się ze swoim obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym podczas nieobecności innych osób. Korespondencja z tymi osobami nie podlega cenzurze i zatrzymaniu, a rozmowy w trakcie widzeń i telefoniczne nie podlegają kontroli. Zdaniem Rzecznika, zebrane dotychczas doświadczenia prowadzą do wniosku, że kodeksowa regulacja rozmów telefonicznych z podmiotami, o których mowa w art. 8 § 3 k.k.w. jest niewystarczająca i powinna zostać sprecyzowana w porządkach wewnętrznych jednostek penitencjarnych. W zdecydowanej większości ich treść nie określa procedury realizacji prawa do kontaktów z tymi podmiotami. Tymczasem właściwe wypełnianie normy zawartej w art. 8 § 3 k.k.w. służy wykonaniu prawa do obrony, zagwarantowanego w art. 42 ust. 2 Konstytucji RP. Rzecznik oczekuje obecnie na odpowiedź w tej sprawie.

W kolejnym wystąpieniu⁹, w dniu 5 marca 2010 r. Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie procedury przekazywania do sądów wniosków o udzielenie czasowego zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego z powodów szczególnie ważnych dla skazanego. Do Biura Rzecznika wpływają skargi osób pozbawionych wolności na przyjętą przez administracje jednostek penitencjarnych procedurę przekazywania do sądów wniosków o udzielenie

⁸ RPO-111649-VII/10.

⁹ RPO-630978-VII/10.

czasowego zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego z powodów szczególnie ważnych dla skazanego. Przedmiotowe sprawy w szczególności dotyczą zgonów osób bliskich skazanemu. Zgodnie z art. 141 a § 2 Kodeksu karnego wykonawczego, w stosunku do osadzonych w zakładzie karnym typu zamkniętego zezwolenia na opuszczenie jednostki penitencjarnej udziela sędzia penitencjarny, a w wypadkach niecierpiących zwłoki - dyrektor zakładu karnego. Niejednokrotnie dyrektorzy jednostek penitencjarnych przekazują sędziom penitencjarnym wnioski skazanego w trybie zwykłym, pomimo iż okres pomiędzy powzięciem informacji o zgonie, a terminem uroczystości pogrzebowych jest bardzo krótki. Skutkuje to rozpatrzeniem go już po pogrzebie i uznaniem za bezprzedmiotowy. Informacje zebrane w toku wizytacji przeprowadzonych przez pracowników Biura Rzecznika w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji wskazują, iż w opisanej powyżej sytuacji administracje niektórych jednostek penitencjarnych wraz z przekazaniem wniosku skazanego informują sędziego penitencjarnego, iż powinien on być rozpatrzony w trybie pilnym. Zdaniem Rzecznika, praktyka ta powinna być stosowana przez dyrektorów wszystkich jednostek penitencjarnych. Sprawa jest nadal prowadzona. W odpowiedzi Dyrektor Generalny Służby Więziennej zwrócił się bowiem o uzupełnienie informacji w przedstawionej sprawie.

Poza tym, w trakcie dokonywanych wizytacji jednostek penitencjarnych dostrzeżono trudności związane z informowaniem osadzonych cudzoziemców o przysługujących im prawach i obowiązkach, szczególnie w sytuacji, kiedy władają oni jedynie językiem ojczystym. W wielu przypadkach cudzoziemcy, z którymi przeprowadzono rozmowy w trakcie wizytacji, nie posiadali podstawowej wiedzy o swoich prawach i obowiązkach. Dlatego też w dniu 14 stycznia 2010 r. Rzecznik skierował w tej sprawie wystąpienie¹⁰ do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. Wskazał w nim, iż zgodnie z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego

¹⁰ RPO-624641-VII/10.

wykonywania kary pozbawienia wolności oraz § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania¹¹, niezwłocznie po umieszczeniu skazanego lub tymczasowo aresztowanego w celi przejściowej, wychowawca lub wyznaczony funkcjonariusz przeprowadza z nim rozmowę informacyjną, w której zapoznaje go w szczególności z prawami i obowiązkami oraz ustalonym w zakładzie/areszcie porządkiem wewnętrznym. Zdaniem Rzecznika, liczne nowelizacje Kodeksu karnego wykonawczego oraz aktów wydanych na jego podstawie uzasadniają potrzebę przygotowania przez Służbę Więzienną aktualnej pisemnej informacji, która zawiera kompendium wiedzy o podstawowych prawach i obowiązkach osób skazanych i tymczasowo aresztowanych. Tak przygotowana informacja, mogłaby następnie zostać przetłumaczona na języki ojczyste osadzonych cudzoziemców przez konsulaty lub ambasady państw, z których pochodzą. W odpowiedzi, Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej poinformował, iż zostały podjęte działania mające na celu przygotowanie zwięzłej informacji o podstawowych prawach i obowiązkach osób skazanych i tymczasowo aresztowanych, która w dalszej kolejności zostanie przetłumaczona na język angielski, francuski, niemiecki, rosyjski i arabski. Informacja taka, po jej przetłumaczeniu zostanie niezwłocznie umieszczona na portalu internetowym Służby Więziennej.

Doceniając podjęte w tym przedmiocie działania, Rzecznik stwierdził, iż wydają się one niewystarczające i w dniu 24 lutego 2010 r. skierował kolejne wystąpienie w tej sprawie do Dyrektora Generalnego. Zdaniem Rzecznika, w polskich jednostkach penitencjarnych występuje bowiem liczna grupa cudzoziemców, którzy mogą nie znać zarówno języka polskiego, jak i żadnego z języków wskazanych w odpowiedzi Dyrektora Generalnego. W tym samym wystąpieniu Rzecznik zwrócił się o przedłożenie informacji o sposobie realizacji prawa do posług religijnych wobec cudzoziemców, szczególnie tych, którzy nie znają języka polskiego. W odpowiedzi

¹¹ Dz. U. z 2003 r. Nr 152, poz. 1494.

Zastępca Dyrektora Generalnego Służby Więziennej wskazał, iż oprócz wersji kompendium w języku angielskim, francuskim, niemieckim, rosyjskim i arabskim, planowane jest przygotowanie wersji kompendium w języku rumuńskim i bułgarskim, w związku z dość dużą liczbą osadzonych posługujących się tymi językami. Poza tym, Centralny Zarząd Służby Więziennej poinformował, iż występował do Ambasady Socjalistycznej Republiki Wietnamu z pytaniem o możliwość dokonania tłumaczenia na język wietnamski, jednakże uzyskał negatywną odpowiedź w tej sprawie. Jednocześnie podkreślił, że kwestia zapewnienia posług religijnych osadzonym cudzoziemcom jest realizowana na takich samych zasadach jak innym osadzonym. W każdym przypadku, gdy osoba zgłasza chęć skontaktowania się ze wskazanym kościołem lub innym związkiem wyznaniowym, administracja jednostki podejmuje niezbędne czynności w celu zapewnienia odpowiednich warunków do wykonywania praktyk i posług religijnych.

4. Jednostki dla nieletnich

W pierwszym kwartale 2010 r. przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich, wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji przeprowadzili wizytacje czterech zakładów poprawczych¹², trzech schronisk dla nieletnich¹³, (z czego trzy placówki funkcjonowały w ramach jednej placówki jako zakład poprawczy i schronisko dla nieletnich), jednego młodzieżowego ośrodka socjoterapii¹⁴, pięciu młodzieżowych ośrodków wychowawczych¹⁵ oraz jednej policyjnej izby dziecka¹⁶. Nie wszystkie informacje z wizytacji zostały jednak sporządzone do dnia opracowania

¹² Zakład Poprawczy w Laskowcu (8.01.2010), Zakład Poprawczy w Studzieńcu (14.01.2010), Zakład Poprawczy w Mrozach (1.02.2010), Zakład Poprawczy w Pszczynie – Łące (18.02.2010).

¹³ Schronisko dla Nieletnich w Laskowcu (8.01.2010), Schronisko dla Nieletnich w Mrozach (1.02.2010), Schronisko dla Nieletnich w Pszczynie-Łące (18.02.2010).

¹⁴ Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii nr 2 w Łodzi (18.01.2010).

¹⁵ Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy (MOW Nr 1) w Łodzi (19.01.2010), Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy (MOW Nr 3) w Łodzi (20-21.01.2010), Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Jaworzu (17.02.2010), Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy „Dom na Szlaku” im. gen. Tadeusza Kutrzeby w Załuskowie (1.03.2010), Salezjański Ośrodek Wychowawczy im. św. Jana Bosko w Trzcińcu (11.03.2010).

¹⁶ Policyjna Izba Dziecka w Bielsku-Białej (16 i 18.02.2010).

niniejszego raportu. W związku z tym, ustalenia dokonane w ich trakcie, zostaną przedstawione w kolejnym raporcie kwartalnym Krajowego Mechanizmu Prewencji.

W trakcie wizytacji placówek dla nieletnich, przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócili uwagę na zróżnicowane **warunki bytowe**, jakie w nich panują. W kilku placówkach zapewniono bowiem wychowankom bardzo dobre warunki bytowe i higieniczne, pomieszczenia placówek były w większości odnowione, widoczna była dbałość o utrzymanie porządku i czystości, zarówno w pokojach, jak i na korytarzach (np. MOW Nr 1 w Łodzi, ZP w Mrozach, ZP i SdN w Pszczynie, MOS Nr 2 w Łodzi). W innych zwrócono z kolei uwagę na konieczność przeprowadzenia generalnych, bądź doraźnych remontów części pomieszczeń. Odnosiło się to do pomieszczeń sanitarnych (MOW Nr 3 w Łodzi, MOW w Jaworzu), kuchni, siłowni (MOS Nr 2 w Łodzi), czy też pokoi wychowanków (ZP w Studzieńcu, MOW Załuskowo). W większości wizytowanych placówek zalecano również wyposażenie kabin prysznicowych w maty antypoślizgowe oraz zasłony, a także uzupełnienie brakujących drabinek i zabezpieczeń górnych łóżek (np. ZP w Laskowcu, ZP w Studzieńcu, MOW Nr 3 w Łodzi, MOW Nr 1 w Łodzi, ZP w Mrozach, MOW w Jaworzu, MOW Załuskowo).

W ocenie przedstawicieli RPO, dobrych warunków bytowych nie zapewniono także nieletnim przebywającym w Policijnej Izbie Dziecka w Bielsku-Białej. Sypialnie dla nieletnich stanowiły puste pomieszczenia, w których w zależności od potrzeby kładziono materace z gąbki, koce i poduszki. Zastrzeżenia wizytujących wzbudził stan materaców. Niektóre z nich były znacznie zniszczone oraz nie posiadały bawełnianego pokrycia. Zdaniem przedstawicieli Rzecznika właściwym byłoby umieszczenie łóżek w sypialniach. W wizytowanej placówce zakwestionowano także konieczność spożywania przez nieletnich posiłków w pozycji stojącej.

W związku z tym, iż problem określenia warunków bytowych, jakim powinny odpowiadać policyjne izby dziecka wymaga rozwiązania systemowego, w dniu 13 lutego 2009 r. Rzecznik zwrócił się o podjęcie inicjatywy legislacyjnej zmierzającej do

rozszerzenia delegacji ustawowej zawartej w art. 83 § 3 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, a następnie wydania rozporządzenia szczegółowo regulującego warunki bytowe, jakim powinny odpowiadać policyjne izby dziecka wraz z regulaminem pobytu nieletnich w tego typu placówkach. W odpowiedzi Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji wskazał, iż optymalnym rozwiązaniem byłoby zawarcie wspomnianej delegacji w ustawie o Policji. Niestety, w dotychczasowych nowelizacjach tej ustawy nie rozszerzono brzmienia jej przepisów. W efekcie nie wydano również rozporządzenia określającego szczegółowe warunki, jakim powinny odpowiadać policyjne izby dziecka, wraz z regulaminem pobytu wychowanków w tego typu placówkach. Dlatego też w dniu 19 marca 2010 r. Rzecznik zwrócił się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z kolejnym wystąpieniem w tej sprawie¹⁷. Do dnia sporządzania niniejszego raportu nie otrzymano na nie odpowiedzi.

Na uwagę zasługuje również kwestia odpowiednich **warunków w izbach przejściowych w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich**. Na przykład w Zakładzie Poprawczym w Laskowcu, spośród czterech pomieszczeń przeznaczonych na izby przejściowe, tylko jedna z nich nie wzbudziła zastrzeżeń wizytujących, ponieważ jej urządzenie odpowiadało warunkom pomieszczenia mieszkalnego, który to wymóg określa § 51 ust. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich¹⁸. Pozostałe izby nie zostały w żaden sposób umeblowane, do podłogi przymocowano jedynie drewniane płyty, na których wychowankowie kładą materace, udostępniane im w porze nocnej. W trakcie przeprowadzanej wizytacji tylko w jednej z trzech izb znajdował się materac. Jak uzasadniono, nieletnim celowo zabiera się je w ciągu dnia, aby uniemożliwić im sen oraz stworzyć odczucie pewnego rodzaju dolegliwości. Takie warunki zostały uznane przez przedstawicieli Rzecznika za mogące prowadzić do nieludzkiego traktowania wychowanków w nich przebywających. Nie można też

¹⁷ RPO-605914-VII/10.

¹⁸ Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359 z późn. zm.

zgodzić się ze stwierdzeniem Dyrektora placówki, iż „pobyty w izbie przejściowej ma kojarzyć się wychowankom z czymś nieprzyjemnym, dlatego też nie zostały one umeblowane”, ponieważ może to powodować, że nieletni w nich umieszczeni będą traktować taki pobyt jako karę, co jest niezgodne z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa. Rozporządzenie nie przewiduje bowiem stosowania izby przejściowej jako środka dyscyplinarnego. Dlatego też zalecono odpowiednie umeblowanie tych pomieszczeń, mając na uwadze konieczność zapewnienia wychowankom tej placówki odpowiednich warunków do codziennego funkcjonowania.

Ponadto, w Zakładzie Poprawczym w Mrozach zwrócono uwagę, iż izby przejściowe zostały wprawdzie wyposażone zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, jednakże w pomieszczeniach tych zdemontowano drzwi do kąpoków sanitarnych, powołując się na względy bezpieczeństwa. W związku z tym, obraz z kamer zainstalowanych w tych pomieszczeniach, obejmuje cały kąpok sanitarny. Zrodziło to obawę wizytujących o poszanowanie prawa do intymności wychowanek. Poza tym, w obowiązujących przepisach brak jest umocowania do stosowania monitoringu w izbach przejściowych. Dlatego też zalecono zamontowanie odpowiednich przesłon kąpoka sanitarnego. Dyrektor placówki zobowiązał się, iż zapewni poszanowanie praw wychowanek poprzez zastosowanie się do zalecenia przedstawicieli RPO.

Podobne naruszenia stwierdzono w Zakładzie Poprawczym i Schronisku dla Nieletnich w Pszczynie. W wyniku przeprowadzonej wizytacji wskazano na konieczność zapewnienia wystarczającej intymności w sanitariatach, poprzez usunięcie stanu, w którym obraz monitoringu obejmuje kabiny z muszlami klozetowymi. Po zgłoszeniu tego zastrzeżenia Dyrektor polecił zmienić ustawienie kierunku kamery.

W pierwszym kwartale bieżącego roku, w kilku placówkach odebrano także sygnały o **niedopuszczalnych formach traktowania nieletnich**. W Zakładzie Poprawczym w Studzieńcu w indywidualnych rozmowach przeprowadzanych przez przedstawicieli Rzecznika wychowankowie przyznali, iż zdarzają się sytuacje stosowania wobec nich przez personel agresji werbalnej i fizycznej („szarpanie”, „popychanie”). W rozmowie podsumowującej wizytację Dyrektor placówki oświadczył, że każdorazowo takie sytuacje są wnikliwie wyjaśniane, ponadto personel jest informowany o niedopuszczalności takich zachowań. Również w Zakładzie Poprawczym w Pszczynie kilku rozmówców zwróciło uwagę, iż zdarzało się, że wychowawca uderzył ich w twarz za używanie wulgaryzmów, byli szarpani lub krzyczano na nich. Odmówili jednak złożenia oficjalnej skargi do protokołu oraz podania szczegółów tych zdarzeń. Ze względu na brak możliwości zweryfikowania zarzutów, pracownicy Biura RPO zasygnalizowali powyższe problemy Dyrektorowi placówki, który zobowiązał się podjąć działania zmierzające do ich rozwiązania.

Poza tym, w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Załuskowie cztery nieletnie wskazały, że spotykają się z wyzywaniem i krzykami ze strony wychowawców. Przedstawiciele Rzecznika zalecili monitorowanie zasygnalizowanych zjawisk oraz podjęcie działań prewencyjnych.

Jak zgłosili nieletni, do agresywnych reakcji i postaw personelu placówki wobec wychowanków dochodzi również w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii Nr 2 w Łodzi, jednakże i w tym przypadku wychowankowie odmówili udzielenia bliższych informacji w sprawie. W zaleceniach zwrócono uwagę na konieczność dążenia do wyeliminowania takich sytuacji.

Niedopuszczalną praktykę postępowania z nieletnim stwierdzono również w Policyjnej Izbie Dziecka w Bielsku-Białej. W placówce tej w dniu wizytacji przebywał jeden wychowanek, który spędzał czas w piżamie, leżąc na cienkim materacu na podłodze, bez możliwości udziału w zajęciach wychowawczych (jedynie przez godzinę

umożliwiono mu oglądanie telewizji). Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad pobytu nieletnich w policyjnych izbach dziecka¹⁹, na czas pobytu w izbie, nieletni oprócz piżamy, obuwia, ręczników oraz środków czystości, powinien otrzymać odzież (dres) oraz bieliznę osobistą. Ponadto, spędzanie czasu przed telewizorem nie stanowi zapewnienia wychowankowi udziału w zajęciach wychowawczo-opiekuńczych. W celu poprawy stanu przestrzegania praw przysługujących nieletnim zalecono wyeliminowanie przypadków takiego traktowania nieletnich.

Niejednokrotnie w trakcie wizytacji stwierdzano również przypadki stosowania **nieregulaminowych kar**, w tym odpowiedzialności zbiorowej (np. ZP w Laskowcu, MOW Nr 1 w Łodzi, MOW w Jaworzu, MOS Nr 2 w Łodzi). Na przykład w Zakładzie Poprawczym w Studzieńcu stosowano izbę przejściową jako karę. Umieszczenie nieletniego w tej izbie następowało z powodu samowolnie przedłużonej przepustki lub urlopu. Zgodnie zaś z przepisami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, umieszczenie nieletniego w izbie przejściowej z takiego powodu możliwe jest tylko w schroniskach dla nieletnich. Ponadto, w placówce tej zastrzeżenia wizytujących wzbudził zapis regulujący procedurę wymierzania kary, mówiący o zamieszczeniu na tablicy ogłoszeń w grupie wychowawczej informacji o ukaraniu danej osoby. Zdaniem przedstawicieli Rzecznika może to prowadzić do stygmatyzacji wychowanków. Z kolei, w Policyjnej Izbie Dziecka w Bielsku-Białej, wśród kar przewidziano umieszczenie nieletniego w izbie izolacyjnej, co nie znajduje oparcia w obowiązujących przepisach prawa. Zgodnie z nimi, środek ten ma bowiem zastosowanie jedynie w sytuacjach, gdy zachowanie nieletniego może spowodować zagrożenie bezpieczeństwa jego życia lub zdrowia albo życia lub zdrowia innych osób, w celu rozładowania jego napięć emocjonalnych.

¹⁹ Dz. U. z 2002 r. Nr 10, poz. 104 z późn. zm.

Ponadto, w katalogu środków dyscyplinarnych niektórych placówek zawarto kary w postaci pracy porządkowej na rzecz ośrodka (np. MOW Nr 1, MOW Nr 3 oraz MOS Nr 2 w Łodzi) lub ćwiczeń fizycznych. Zdaniem przedstawicieli RPO, tego typu kary mogą zaowocować u nieletnich wypaczeniem właściwego obrazu pracy pojmowanej jako podstawowa forma samodzielnego utrzymania oraz ćwiczeń służących wzmacnianiu kondycji fizycznej. Dlatego też zalecono usunięcie z regulaminu wewnętrznego kar tego rodzaju zapisów. W odpowiedzi Dyrektor Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Łodzi poinformował, że młodzież na zebraniu społeczności stwierdziła, iż nie widzi potrzeby usuwania z systemu kar zapisu o karze w postaci pracy na rzecz Ośrodka. W związku tym stanowisko Rzecznika w tej sprawie będzie ponownie przedstawione kierownictwu placówki.

W kilku jednostkach, z powodu braku regulacji gwarantującej nieletnim, przebywającym w schroniskach dla nieletnich, zakładach poprawczych, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii i policyjnych izbach dziecka, codzienny dostęp do **zajęć na świeżym powietrzu**, wychowankowie niekiedy przez okres kilku tygodni nie mogą wychodzić na zewnątrz budynku, zwłaszcza w okresie zimowym (np. ZP w Laskowcu, MOW Nr 1 w Łodzi, ZP i SdN w Mrozach). Niemniej jednak po sformułowaniu stosownych zaleceń w tym zakresie, kierownictwo jednostek podjęło odpowiednie działania, celem umożliwienia nieletnim codziennego udziału w zajęciach na świeżym powietrzu (np. w Zakładzie Poprawczym i Schronisku dla Nieletnich w Laskowcu na terenie placówki zorganizowano lodowisko).

Powyższa kwestia jest nadal nie uregulowana w powszechnie obowiązujących przepisach prawa. W związku z tym, w dniu 11 lutego 2010 r. Rzecznik Praw Obywatelskich, nawiązując do poprzedniej korespondencji w sprawie braku przepisów gwarantujących nieletnim przebywającym w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich codzienny dostęp do zajęć na świeżym powietrzu oraz

funkcjonowania izb przejściowych w tego typu placówkach, skierował wystąpienie²⁰ do Ministra Sprawiedliwości. Zwrócił się w nim o przekazanie informacji, czy zostały już podjęte zapowiadane przez Ministra w tym zakresie działania. W odpowiedzi Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości poinformował, że nowe rozwiązania wprowadzone rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 lipca 2009 r., zmieniającym rozporządzenie z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, mają wpłynąć m. in. na ograniczenie możliwości występowania zdarzeń nadzwyczajnych, które często stanowią podstawę ograniczania dostępu do korzystania ze spacerów i przebywania wychowanków poza budynkami zakładu lub schroniska. To z kolei powinno wpłynąć na szerszy niż dotychczas dostęp wychowanków do tego rodzaju zajęć. Obecnie opracowywane są, w oparciu o wyżej wskazane rozporządzenie, szczegółowe regulaminy dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa w tego typu placówkach. Ponadto, w Ministerstwie Sprawiedliwości przystąpiono do opracowania jednolitych dla wszystkich zakładów i schronisk procedur, w których znajdują się zasady korzystania przez wychowanków z zajęć na świeżym powietrzu oraz regulaminów izb przejściowych. Placówki posiadają bardzo zróżnicowane systemy zabezpieczeń, dlatego standaryzacja tych zasad jest skomplikowana. Z uwagi na te przeszkody, zakończenie pierwszego etapu prac w tym zakresie przewidziano dopiero na 30 czerwca 2010 r. Jednocześnie poinformowano, że wystąpienia Rzecznika w tej sprawie zostały przesłane do powołanego przez Ministra Sprawiedliwości Zespołu do przeprowadzenia analizy dotychczasowych oraz wypracowania nowych, modelowych rozwiązań prawnych w zakresie problematyki nieletnich, w celu ujęcia tych zagadnień w pracach Zespołu.

Ponadto, we wszystkich placówkach zwracano uwagę na **dostępność informacji na temat instytucji**, do których nieletni mogą się zwrócić w razie potrzeby. Każdorazowo wobec braku takich danych na tablicach ogłoszeń, postulowano zamieszczenie adresów instytucji stojących na straży praw nieletnich, w tym

²⁰ RPO-597667-VII/10.

Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, czy sędziego rodzinnego (np. MOW Nr 3 w Łodzi, MOW Nr 1 w Łodzi, MOW w Jaworzu, MOS Nr 2 w Łodzi, MOW Załuskowo). Mimo, że wychowankowie mają możliwość porozmawiać o swoich problemach, czy sytuacjach konfliktowych, na zebraniach społeczności bądź bezpośrednio z wychowawcami lub psychologami, istnienie alternatywy i możliwości zwrócenia się z problemem do instytucji zewnętrznej, jest niezwykle istotne. Nieletni powinni być o tym informowani i mieć stały dostęp do wyżej wskazanych adresów.

W niniejszym raporcie warto również podkreślić, iż w wystąpieniu z dnia 21 grudnia 2009 r., skierowanym do Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Sprawiedliwości²¹, Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę na pilną potrzebę podjęcia działań prawodawczych, zmierzających do wydania rozporządzenia regulującego szczegółowe warunki i sposób użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii. Dotychczas obowiązujące w tym zakresie rozporządzenie utraciło bowiem moc obowiązującą dniu 22 sierpnia 2009 r. Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej poinformował, że zostały podjęte odpowiednie działania w tej sprawie. Również Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości wskazał, że powołany przez Prezesa Rady Ministrów Międzyresortowy Zespół do Spraw Ujednolicenia Zasad Użycia Środków Przymus Bezpośredniego i Broni Palnej przez Uprawnionych Funkcjonariuszy, przygotował projekt ustawy o zasadach użycia środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, który zawiera m. in. regulacje dotyczące stosowania środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w wyżej wskazanych placówkach. Jednocześnie, z uwagi na sygnalizowany przez Rzecznika problem, w Ministerstwie

²¹ RPO-629059-VII/09.

Sprawiedliwości zostały rozpoczęte prace nad projektem nowego aktu wykonawczego regulującego tę materię.

Ponadto, w odpowiedzi na wystąpienie²² Rzecznika z dnia 29 grudnia 2009 r. w sprawie zasad i trybu kwalifikowania nieletnich do umieszczania w odpowiednich zakładach opieki zdrowotnej w celu obserwacji psychiatrycznej lub leczenia, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości poinformował, że w 2009 r. został powołany przez Ministra Sprawiedliwości Zespół mający opracować założenia reformy postępowania w sprawach nieletnich, któremu zostanie wskazany problem istniejących trudności w typowaniu specjalistycznych placówek leczniczych. Natomiast Minister Zdrowia wskazał, że szczególna złożoność problematyki zdrowia psychicznego powoduje, że konieczne jest uzgadnianie projektu rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego z wieloma partnerami, których udział jest niezbędny w realizacji zadań Programu. Ostatni etap uzgodnień przeprowadzono w grudniu 2009 r., dlatego też w niedługim czasie projekt trafi pod obrady Komitetu Rady Ministrów.

Poza tym, w dniu 12 lutego 2010 r. Rzecznik skierował do Ministra Pracy i Polityki Społecznej wystąpienie²³, w którym zwrócił się o przedstawienie stanowiska w kwestii uchylania się przez placówki opiekuńczo - wychowawcze od obowiązku zapewnienia wychowankom, jednocześnie umieszczonym w placówkach oświatowych, właściwych warunków bytowych w zakresie wyposażenia w rzeczy podstawowego użytku oraz poinformowanie o sprawowaniu nadzoru nad skutecznością oddziaływań opiekuńczo - wychowawczych w placówkach, podlegających Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej. W odpowiedzi Minister poinformowała, że sprawowanie nadzoru nad realizacją zadań samorządu powiatowego w zakresie jakości działalności placówek opiekuńczo-wychowawczych należy do zadań własnych wojewody. W każdym województwie w Wydziałach Polityki

²² RPO-587722-VII/09.

²³ RPO-637047-VII/10.

Spółecznej Urzędów Wojewódzkich są ustalane plany i tematy kontroli, zgodnie ze specyfiką i potrzebami regionu. Kwestie związane z zapewnieniem wychowankom placówek opiekuńczo - wychowawczych wyposażenia w odzież, środki czystości, kieszonkowe itp. oraz z uiszczaniem opłat za ich wyżywienie, zostały uzgodnione między Ministrem Pracy i Polityki Społecznej a Ministrem Edukacji Narodowej. Zagadnienie to było również konsultowane z Ministerstwem Finansów i Ministerstwem Sprawiedliwości. W wyniku ustaleń przyjęto wspólne stanowisko, które jest rozsyłane do powiatowych centrów pomocy rodzinie. Postanowienie o umieszczeniu dziecka w młodzieżowym ośrodku socjoterapii lub młodzieżowym ośrodku wychowawczym nie uchyla wcześniejszego postanowienia o umieszczeniu go w placówce opiekuńczo - wychowawczej. Na placówce nadal ciążą nałożone przez sąd obowiązki w zastępstwie rodziców, takie jak zaspokojenie jego podstawowych potrzeb bytowych. Za utrzymanie dziecka umieszczonego postanowieniem sądu w placówce opiekuńczo wychowawczej płaci powiat, z którego dziecko pochodzi.

W związku z wizytacjami młodzieżowych ośrodków wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodków socjoterapii dostrzeżono również problem niedoprowadzania nieletnich do wskazanych wyżej placówek przez funkcjonariuszy Policji, wobec których sądy rodzinne postanowiły zastosować takie środki wychowawcze. W związku z tym w dniu 12 lutego 2010 r., Rzecznik skierował wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości, Przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa oraz Komendanta Głównego Policji, zwracając się o wskazanie przyczyn nieskutecznego doprowadzania do młodzieżowych ośrodków wychowawczych i socjoterapii. W wystąpieniu do Ministra Sprawiedliwości oraz Przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa Rzecznik podkreślił, że konieczny jest systematyczny i wnikliwy nadzór sądów rodzinnych nad wykonywaniem postanowień o umieszczeniu nieletniego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym lub socjoterapii, również w zakresie doprowadzania do tego ośrodka. Zwrócił również uwagę, na problem wydawania przez sądy rodzinne postanowień o umieszczeniu nieletnich o wysokim

stopniu demoralizacji w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii. W odpowiedzi Zastępca Komendanta Głównego Policji poinformował, że do Komendy Głównej Policji nie docierały dotychczas sygnały, aby sędziowie orzekający w sprawach rodzinnych i nieletnich lub wizytatorzy zarzucali Policji fakt niedoprowadzenia nieletnich do ośrodków, takich jak MOW, czy MOS. Zdaniem Komendanta problem ten jest bardziej złożony i zdecydowanie nie leży on głównie po stronie Policji. Działająca w ramach powołanego w Ministerstwie Sprawiedliwości Zespołu ds. Poprawy Skuteczności Wykonania Orzeczeń Sądowych w Przedmiocie Umieszczania Nieletnich w Placówkach Podległych Ministerstwu Edukacji Narodowej i Ministerstwu Pracy i Polityki Społecznej Grupa Robocza, przygotowała projekt zmiany ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, zakładający m.in. dodanie do art. 40 ustawy § 7, dającego możliwość umieszczania w policyjnej izbie dziecka nieletniego w trakcie samowolnego pobytu poza młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym lub młodzieżowym ośrodkiem socjoterapii, na czas niezbędny do przekazania nieletniego właściwej placówce, nie dłużej jednak niż na 5 dni. Ministerstwo Sprawiedliwości planuje przekazanie projektu nowelizacji ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich do konsultacji międzyresortowych w marcu 2010 r.

Z kolei, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości poinformował, że Ministerstwo Sprawiedliwości w dniu 8 marca 2010 r. wystąpiło do wszystkich prezesów sądów okręgowych z pismem, w którym przypomniano zakres obowiązków sądów rodzinnych w ramach postępowania wykonawczego przy użyciu argumentacji Rzecznika zawartej w piśmie 12 lutego 2010 r. Ponadto, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości wskazał, że popiera sygnalizowaną przez Ministra Edukacji Narodowej zmianę rozporządzenia z dnia 26 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym oraz młodzieżowym ośrodku socjoterapii, która spowoduje skrócenie do 6 tygodni okresów ważności skierowań do ośrodków. W ocenie resortu sprawiedliwości korekta ta pozwoli nie tylko

zdynamizować proces kierowania, lecz również zmotywuje sądy do sprawniejszego wykonywania orzeczeń.

Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa poinformował, że popiera zastrzeżenia wskazane w wystąpieniu Rzecznika, jednocześnie wyrażając nadzieję na podjęcie odpowiednich działań w tym zakresie przez Ministra Sprawiedliwości.

Z pozostałych wystąpień warto zwrócić uwagę na to z dnia 1 marca 2010 r., kiedy to Rzecznik skierował wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości, dotyczące projektu likwidacji sądów rodzinnych i nieletnich²⁴. W związku z realizacją zadań Krajowego Mechanizmu Prewencji, Rzecznik dostrzega bowiem wiele problemów wpływających na niewłaściwe funkcjonowanie systemu resocjalizacji nieletnich. W opinii Rzecznika, przekazanie spraw rodzinnych i nieletnich w sądach do kompetencji wydziałów cywilnych, niewątpliwie spowoduje obniżenie standardów orzekania i sprawowania nadzoru nad wykonywaniem orzeczeń w tych sprawach, dlatego też projektowane zmiany nie znajdują uzasadnienia. Do dnia sporządzenia raportu nie wpłynęła odpowiedź w tej kwestii.

5. Pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia jednostek organizacyjnych Policji

W pierwszym kwartale 2010 r. przeprowadzono wizytacje siedmiu pomieszczeń dla osób zatrzymanych (dalej PdOZ) przy jednostkach organizacyjnych Policji²⁵. Nie wszystkie informacje z wizytacji zostały jednak sporządzone do dnia opracowania niniejszego raportu. W związku z tym, ustalenia dokonane w ich trakcie zostaną przedstawione w kolejnym raporcie kwartalnym Krajowego Mechanizmu Prewencji.

²⁴ RPO-637047-VII/10.

²⁵ Komenda Miejska Policji w Bytomiu (14.01.2010), Komenda Powiatowa Policji w Legionowie (15.01.2010), Komenda Powiatowa Policji w Nowym Dworze Mazowieckim (15.01.2010), Komenda Rejonowa Policji – Warszawa I (02.02.2010), Komenda Miejska Policji we Wrocławiu (15.03.2010), Komenda Powiatowa Policji w Kutnie (24.03.2010), Komenda Powiatowa Policji w Środzie Wielkopolskiej (26.03.2010).

Na wstępie warto wskazać, iż w I kwartale 2010 r. przedstawiciele Rzecznika napotkali na trudności w pełnym przeprowadzeniu wizytacji jednej jednostki, pomimo iż w 2009 r. Komendant Główny Policji zwrócił uwagę wszystkim podległym jednostkom na uprawnienia Rzecznika w zakresie wizytacji prewencyjnych. W Pomieszczeniach dla Osób Zatrzymanych w Kutnie w toku wizytacji, spotkano się z **trudnościami w przeprowadzeniu indywidualnych rozmów z osobami zatrzymanymi**. Dopiero interwencja telefoniczna w Komendzie Głównej Policji umożliwiła wykonanie tych czynności.

We wszystkich pozostałych jednostkach Policji, wizytacje przebiegały sprawnie. W wizytowanych w I kwartale 2010 r. pomieszczeniach dla osób zatrzymanych zwrócono uwagę na zróżnicowane **warunki bytowe**. Po generalnym remoncie w 2008 r., w bardzo dobrym stanie utrzymane są pomieszczenia dla zatrzymanych w Komendzie Miejskiej Policji we Wrocławiu. Zalecono jedynie uwzględnienie, przy planowaniu kolejnej renowacji PdOZ, pomalowanie ścian powłoką odporną na działanie wilgoci i preparatów czyszcząco-dezynfekujących.

W pomieszczeniach dla zatrzymanych w Bytomiu stwierdzono natomiast konieczność przeprowadzenia remontu większości pomieszczeń. Zdaniem wizytujących bardzo złe warunki bytowe panujące w tej jednostce mogą prowadzić do nieludzkiego traktowania umieszczonych w niej osób. Dlatego też zwrócono się do organów nadrzędnych z zaleceniem przyznania środków finansowych na przeprowadzenie generalnego remontu. W odpowiedzi Zastępca Komendanta Wojewódzkiego Policji w Katowicach wskazał, iż ze względu na ograniczone środki finansowe w najbliższym czasie nie ma możliwości przeprowadzenia kompleksowego remontu PdOZ w Bytomiu. W przypadku otrzymania środków na ten cel, odpowiednie prace zostaną niezwłocznie podjęte.

W niektórych jednostkach zalecano również zakupienie pod prysznicę mat antypoślizgowych (np. KPP Legionowo, KPP Nowy Dwór Mazowiecki), dokonanie

stosownej przebudowy w pokojach sanitarnych, tak aby natryski zostały częściowo odgródzone od reszty pomieszczeń (KPP Nowy Dwór Mazowiecki), usunięcie misek ustępowych z pokoi dla osób zatrzymanych, czy też wymianę podłóg na trwałe, łatwo zmywalne i odporne na działanie wilgoci i środków czyszcząco-dezynfekujących (KRP Warszawa I).

Poza tym, postulowano **wyznaczenie i oznaczenie miejsc do palenia tytoniu**, zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 września 2001 r. w sprawie zasad dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych na terenie obiektów podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych²⁶, a także umożliwienie zatrzymanym dokonywania zakupów z własnych środków pieniężnych wyrobów tytoniowych, prasy oraz przedmiotów osobistego użytku, służących do utrzymania higieny osobistej (KPP Nowy Dwór Mazowiecki, KMP Bytom).

W kwestii **informowania zatrzymanych o przysługujących im prawach**, w dalszym ciągu zwracano uwagę na potrzebę udostępnienia osadzonemu do pokoi mieszkalnych (choćby na pewien okres czasu) regulaminu pobytu w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych, tak aby umożliwić tym osobom zapoznanie się z nim (np. KRP Warszawa I, KMP Wrocław).

W wizytowanych jednostkach, w wyniku analizy **dokumentacji wewnętrznej**, zalecano również zwrócić uwagę lekarzom na potrzebę każdorazowego, rzetelnego wypełniania książki wizyt lekarskich, a także każdorazowe wskazanie podstawy zatrzymania w protokole zatrzymania (KPP Legionowo) oraz uzupełnianie książki kontroli osób zatrzymanych o podpis kierownika jednostki, w każdym przypadku osadzenia zatrzymanego w PdOZ (KPP Nowy Dwór Mazowiecki).

²⁶ Dz. U. z 2001 r. Nr 106, poz. 1163.

6. Izby wytrzeźwień

W pierwszym kwartale 2010 r. przeprowadzono wizytacje zapobiegawcze w trzech izbach wytrzeźwień (dalej IW) lub innych placówkach utworzonych lub wskazanych przez jednostki samorządu terytorialnego, w których umieszcza się osoby nietrzeźwe²⁷.

W zakresie **stosowania środków przymusu bezpośredniego** zwrócono uwagę na konieczność wzmocnienia nadzoru w przedmiocie zasadności stosowania tych środków przez personel placówek. Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, konieczne jest również kontrolowanie stanu zdrowia pacjentów przez pracowników izb, w trakcie unieruchomienia (IW w Sosnowcu).

Odnosząc się do **warunków bytowych** zalecano wyposażenie sal w pościel, a stanowisk prysznicowych w maty antypoślizgowe. Ponadto, zastrzeżenia wizytujących wzbudził fakt niewydawania osobom doprowadzonym czystej pościeli (IW w Sosnowcu).

Jednocześnie należy wskazać, iż w jednej z wizytowanych jednostek nie zaistniała potrzeba przedstawienia jakichkolwiek rekomendacji (IW w Bielsku-Białej). Izba ta zapewnia bowiem osobom w niej umieszczonym bardzo dobre warunki bytowe. Nie stwierdzono występowania jakichkolwiek czynników, które mogą ewentualnie prowadzić do okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania umieszczonych w niej osób.

Podkreślenia wymaga jednak również sytuacja bez precedensu, jaka miała miejsce w trakcie wizytacji Pogotowia Socjalnego dla Osób Nietrzeźwych w Gdańsku. Przedstawicielom Rzecznika Praw Obywatelskich odmówiono bowiem prawa zapoznania się z większością dokumentacji placówki, nagraniem z monitoringu, uniemożliwiono przeprowadzenie rozmów na osobności z osobami opuszczającymi

²⁷ Izba Wytrzeźwień w Bielsku-Białej (19.02.2010), Izba Wytrzeźwień w Sosnowcu (25.02.2010), Całodobowe Pogotowie Socjalne dla Osób Nietrzeźwych w Gdańsku (17.03.2010).

placówkę. W sprawie tej podjęto interwencję u Prezydenta Miasta Gdańsk, wizytacja będzie musiała zostać powtórzona. Do tej pory w żadnej izbie wytrzeźwień nie spotkano się z tego typu trudnościami.

7. Ośrodki dla cudzoziemców

W omawianym okresie wizytacje Krajowego Mechanizmu Prewencji objęły jeden ośrodek dla cudzoziemców²⁸.

W trakcie wizytacji nie stwierdzono przypadków rażącego naruszania praw cudzoziemców umieszczonych w wizytowanym Areszcie w celu wydalenia, ani niehumanitarnego lub poniżającego ich traktowania.

Warunki bytowe panujące w wizytowanym Areszcie uznano jako dobre, jednakże zalecono przeprowadzenie remontu w pomieszczeniach sanitarnych oraz wyposażenie sali telewizyjnej w stosowne umeblowanie.

Zwrócono uwagę na konieczność przestrzegania **prawa do ochrony danych osobowych**, zalecając rezygnację z umieszczania przy drzwiach cel mieszkalnych informacji o osadzonych w nich cudzoziemcach. Ponadto, zwrócono się o rozważenie zmiany w sposobie prowadzenia nadzoru nad cudzoziemcami korzystającymi z aparatu telefonicznego. Zdaniem wizytujących zmieniona powinna być także praktyka polegająca na odnotowywaniu w dokumentacji służbowej numerów telefonów, pod które dzwonią osadzeni oraz danych ich rozmówców.

W trakcie wizytacji stwierdzono, że cudzoziemcy są zapoznawani z treścią obowiązującego w Areszcie **porządku organizacyjnego**. Tekst regulaminu, w różnych wersjach językowych, był również wywieszony na korytarzu. Jednak cudzoziemcy nie mają dostępu do dodatkowych materiałów w postaci broszur lub ulotek tematycznych, które zawierałyby informacje o przysługujących im prawach lub

²⁸ Areszt w Celu Wydalenia przy Placówce Straży Granicznej w Lubaniu (16-18.03.2010).

ciążących na nich obowiązkach. Zdaniem personelu jednostki, do placówki nie docierają organizacje pozarządowe, które świadczyłyby osadzonym pomoc prawną lub udzielały w tym zakresie porad.

8. Szpitale psychiatryczne

W pierwszym kwartale 2010 r. przeprowadzono wizytacje dwóch szpitali psychiatrycznych²⁹. Sprawozdanie z wizytacji Wojewódzkiego Szpitala dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Lubiążu nie zostało sporządzone do dnia opracowania niniejszego raportu. W związku z tym, ustalenia dokonane w jej trakcie, zostaną przedstawione w kolejnym raporcie kwartalnym Krajowego Mechanizmu Prewencji.

W wyniku wizytacji Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, stwierdzono, że konieczne jest zapewnienie zgodnej z prawem praktyki **stosowania środków przymusu bezpośredniego**. W świetle art. 18 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego³⁰, zastosowanie unieruchomienia zostało ograniczone wyłącznie do sytuacji, gdy pacjent dopuszcza się zamachu przeciwko życiu lub zdrowiu własnemu lub innej osoby, przeciwko bezpieczeństwu publicznemu, albo też w sposób gwałtowny niszczy lub uszkadza przedmioty znajdujące się w jego otoczeniu oraz do przypadków szczegółowo wskazanych w ustawie, np. przyjęcie bez zgody, samowolna próba opuszczenia szpitala, wykonywanie niezbędnych czynności medycznych. Natomiast w przypadku poważnego zakłócania lub uniemożliwiania funkcjonowania zakładu, art. 18 wyżej wskazanej ustawy zezwala jedynie na stosowanie przytrzymania lub przymusowego podania leków. Natomiast w wizytowanym szpitalu, jako przesłanki uzasadniające zastosowanie unieruchomienia przyjęto m. in. trudny kontakt, zdezorientowanie, kładzenie się do łóżek pacjentów, zabieranie im różnych rzeczy. Na podstawie wpisów w dokumentacji nie można było jednoznacznie

²⁹ Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie (19.02.2010), Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Lubiążu (16-18.03.2010).

³⁰ Dz. U. z 1994 r. Nr 111, poz. 535 z późn. zm.

stwierdzić, czy zaistniały przesłanki zastosowania tych środków. Ponadto, zgodnie z uzyskanymi informacjami, personel medyczny nie traktuje izolacji i przymusowego podawania leków jako formy przymusu bezpośredniego i nie umieszcza w dokumentacji medycznej odpowiednich wzmianek dotyczących ich zastosowania oraz nie zawiadamia o tym fakcie kierownictwa.

Wizytujący ocenili negatywnie **warunki bytowe** panujące w oddziałach szpitala. Wskutek dużych opadów śniegu bezpośrednio przed wizytacją, przeciekał dach i w niektórych pomieszczeniach (m. in. na części sal chorych) z sufitów kapłała woda. Zalecono dokonanie niezbędnego remontu tych sal.

Ponadto, dostrzeżono potrzebę zapewnienia pacjentom poszanowania **prawa do prywatności i intymności**. Drzwi od kabin w toaletach stanowią tylko częściową zastonę. Zdarzają się też przypadki umieszczania chorych na korytarzach. Zalecono również zapewnienie wystarczającego i stałego **dostępu do informacji dotyczącej praw pacjenta**. Jak wynika z dokumentacji, pacjenci są informowani o swoich prawach po przybyciu do szpitala, jednak na jednym z oddziałów karta praw pacjenta była dostępna tylko w dyżurce.

Poza tym, pacjenci umieszczani w Instytucie bez zgody nie biorą udziału w posiedzeniach sądu dotyczących zasadności ich pobytu w zakładzie, gdyż szpital nie ma możliwości zapewnienia im transportu i opieki. Natomiast sąd od kilku lat odmawia przeprowadzania posiedzeń na terenie szpitala, pomimo że Instytut posiada przeznaczoną do tego salę. Problemem są również przypadki niezawiadamiania szpitala przez sąd o treści postanowienia w przedmiocie przyjęcia lub dalszego pobytu w zakładzie.

9. Domy pomocy społecznej

W pierwszym kwartale 2010 r. wizytacje Krajowego Mechanizmu Prewencji objęły trzy domy pomocy społecznej³¹.

Warunki bytowe zapewnione osobom przebywającym we wszystkich wizytowanych placówkach co do zasady odpowiadają przepisom rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 października 2005 r. w sprawie domów pomocy społecznej³². W pokojach wyposażonych w podstawowe meble utrzymano porządek. Jednak ze względu na fakt, że pensjonariusze spożywają posiłki w pokojach i spędzają w nich większość dnia, powierzchnia pomieszczeń mieszkalnych wzbudziła zastrzeżenia wizytujących. Problemem było również zainstalowanie zabezpieczeń w oknach pokoi, znacznie ograniczających możliwość ich uchylania.

Ponadto, w jednej z wizytowanych placówek za przykład niehumanitarnego i poniżającego traktowania uznano warunki panujące w pomieszczeniu przeznaczonym do stosowania środka przymusu bezpośredniego w postaci izolacji. Osoba przebywająca w tym pomieszczeniu nie ma dostępu do sanitariatu, udostępniane jest jedynie wiadro. Dodatkowo, nie przytwierdzone do podłogi łóżko, może stanowić zagrożenie dla izolowanego (DPS „Leśny” w Warszawie).

Zalecono również niezwłoczne podjęcie działań mających na celu umieszczenie w warunkach mieszkalnych, respektujących prawa do poszanowania godności, intymności i zapewniania podstawowych potrzeb bytowych mieszkańców tymczasowo przebywających w pomieszczeniach zastępczych, zachowanych w bardzo złym stanie (DPS w Górze Kalwarii).

³¹ 3 Dom Pomocy Społecznej w Łodzi (18-19.01.2010), Dom Pomocy Społecznej im. Waleriana Łukasińskiego w Górze Kalwarii (22-23.02.2010), Dom Pomocy Społecznej „Leśny” w Warszawie (24-25.02.2010).

³² Dz. U. z 2005 r. Nr 217, poz.1837.

Ponadto, układ łazienek i toalet, brak zasłonek przy prysznicach, czy usytuowanie wanien, zdaniem przedstawicieli Rzecznika rodzi obawę o **poszanowanie prawa do intymności** osób przebywających we wszystkich wizytowanych w omawianym okresie domach pomocy społecznej.

W kwestii **stosowania środków przymusu bezpośredniego** stwierdzono, że w każdym z wizytowanych domów konieczne jest przeprowadzenie szkoleń personelu w tym zakresie oraz bezwzględne przestrzeganie procedur zawartych w ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego³³. Pracownicy domów pomocy społecznej stanowczo zaprzeczają stosowaniu tego typu środków, co więcej ich zadaniem taki zakaz wynika z ustawy. Wypowiedzi te wskazały na brak chociażby podstawowej znajomości przepisów regulujących ich stosowanie. Wyżej wskazana ustawa zezwala bowiem odpowiednio przeszkolonym pracownikom domów pomocy społecznej stosować przymus bezpośredni w formie przytrzymania, przymusowego podania leków, unieruchomienia za pomocą pasów, uchwytów lub kaftana oraz izolacji. Ponadto, z dokumentacji placówek oraz informacji udzielonych przez pacjentów wynika, że personel w krytycznych sytuacjach stosuje faktycznie przymus bezpośredni, najczęściej w formie przytrzymania bądź przymusowego podania leków, lecz jego zasadność oraz sposób wykonania nie jest poddawany jakiegokolwiek weryfikacji.

Dyrektorzy wizytowanych domów przytaczali przykłady wskazujące na ofiarność i zaangażowanie pracowników. Jednakże po przeprowadzonych z pensjonariuszami rozmowach zalecono, aby **traktować mieszkańców z większym szacunkiem**.

Ponadto, w placówkach dostrzeżono potrzebę dokumentowania wszystkich **skarg i wniosków składanych ustnie** przez mieszkańców. Zdaniem kierownictwa wizytowanych domów pomocy społecznej, pensjonariusze nie zgłaszają skarg

³³ Dz. U. z 1994 r. Nr 111, poz. 535 z późn. zm.

pisemnych, a problemy sygnalizowane ustanie nie są protokołowane, gdyż nie mają one charakteru skarg. Takie działania zdaniem przedstawicieli Rzecznika nie znajdują żadnego uzasadnienia.

10. Podsumowanie

Działania podejmowane w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji w pierwszym kwartale 2010 r. wykazały, że spotykane w wizytowanych placówkach nieprawidłowości są zbliżone, do tych które stwierdzono w latach ubiegłych w trakcie działalności prewencyjnej. Wiele problemów zastanych w trakcie wizytacji zakładów karnych i aresztów śledczych zostało poruszonych w wystąpieniach Rzecznika Praw Obywatelskich, podobnie jak zagadnienia dotyczące funkcjonowania placówek dla nieletnich. W czasie wizytacji tych ostatnich nadal odnotowywano przypadki niedopuszczalnych form traktowania wychowanków, stosowania nieregulaminowych środków dyscyplinarnych, zbiorowego karania, niezapewnienia odpowiednich warunków w izbach przejściowych, ograniczania wychowankom możliwości przebywania na dworze w ciągu dnia. Należy jednak wskazać, iż w efekcie kierowanych przez Rzecznika wystąpień w sprawie zagwarantowania nieletnim umieszczonym w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodkach socjoterapii prawa do codziennych zajęć na świeżym powietrzu, Ministerstwo Edukacji Narodowej zapewniło, że podjęto w tym zakresie prace legislacyjne.

Ponadto, w szpitalach psychiatrycznych oraz domach pomocy społecznej wskazywano na konieczność zapewnienia zgodnej z prawem praktyki stosowania środków przymusu bezpośredniego.

Podsumowując działalność KMP w pierwszym kwartale 2010 r. należy również wskazać, iż w dwóch wizytowanych jednostkach (pomieszczenie dla osób zatrzymanych oraz izba wytrzeźwień) wystąpiły niepokojące utrudnienia w trakcie

dokonywanych wizytacji, polegające m. in. na uniemożliwieniu przedstawicielom Rzecznika przeprowadzenia indywidualnych rozmów z osobami zatrzymanymi, czy też odmowie dostępu do dokumentacji. W obu przypadkach niezbędne było podjęcie stosownych interwencji.

Na uwagę zasługuje też rozwijająca się współpraca krajowych mechanizmów prewencji Państw Stron OPCAT. Z pewnością udział pracowników Krajowego Mechanizmu Prewencji w warsztatach szkoleniowych prowadzonych przez APT, CPT i SPT, które odbędą się w maju bieżącego roku, wpłynie pozytywnie na rozwój działalności KMP w Polsce.

Część 3

WYBÓR SPRAW INDYWIDUALNYCH

RPO-576338-V/07

Pismem z dnia 24 października 2008 r. Rzecznik Praw Obywatelskich, po zbadaniu sprawy ze skargi Pana Jana Z. z T., zawiadomił Delegaturę Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Ł. o podejrzeniu stosowania przez Zakład Gospodarki Wodno-Kanalizacyjnej w T. Sp. z o.o. niedozwolonej praktyki polegającej na uzależnianiu zawarcia umowy na dostawę wody i odprowadzanie ścieków od przedstawienia przez wnioskodawcę wyników badań bakteriologicznych wody w instalacji wewnętrznej odbiorcy usług.

W wyniku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zakwestionował praktykę stosowaną przez Zakład Gospodarki Wodno-Kanalizacyjnej w T. Sp. z o.o. W dniu 16 września 2009 r. Prezes UUOKiK wszczął z urzędu postanowieniem postępowanie antymonopolowe w sprawie podejrzenia nadużywania przez Zakład Gospodarki Wodno-Kanalizacyjnej w T. Sp. z o.o. pozycji dominującej na lokalnym rynku zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków na terenie Gminy Miasto T., poprzez uzależnianie zawarcia umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z osobą, której nieruchomość została przyłączona do sieci i która wystąpiła z pisemnym wnioskiem o zawarcie umowy, od przedstawienia wyników badania wody z przyłącza wodociągowego.

Wobec uprawdopodobnienia w toku postępowania antymonopolowego stosowania przez Spółkę praktyki ograniczającej konkurencję, o której mowa w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, decyzją Prezesa UOKiK z dnia 7 grudnia 2009 r., został nałożony na Spółkę obowiązek wykonania zmiany zapisów Załącznika nr 1 do Warunków Technicznych i Wniosku o zawarcie umowy na świadczenie usług w zakresie dostaw wody i odprowadzania ścieków oraz zawiadomienia odbiorców o wprowadzonych zmianach. W toku postępowania wyjaśniającego, przeprowadzonego z urzędu po uprawomocnieniu się ww. decyzji, Prezes UOKiK ustalił, że Spółka wykonała zobowiązanie do zaniechania stosowania praktyk ograniczających konkurencję.

W wyniku przeprowadzonego postępowania brak jest obecnie podstaw prawnych do uzależniania zawarcia umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków od wykonania badań wody z przyłącza wodociągowego.

RPO-607569-VII/09

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się Pan Patryk C., przebywający w Areszcie Śledczym w P., pismem z dnia 25 października 2009 r., w którym podniósł m.in. zarzut wyżywienia niezgodnego z wymogami religijnymi.

Wskazane przez wnioskodawcę fakty znalazły potwierdzenie w toku podjętych czynności. W miejsce żądanej przez wnioskodawcę diety uwzględniającej wymogi islamu, wydawano mu dietę bezmięsną. Jako przesłankę odmowy wydawania posiłków nie zawierających mięsa wieprzowego administracja penitencjarna wskazywała okoliczność, że uwzględnianie wymogów religijnych przy wyżywieniu osób pozbawionych wolności jest jedynie fakultatywne. Art. 108 § 1 k.k.w. (Dz. U. z 1997 r. Nr 90, poz. 557 ze zm.) przewiduje bowiem, iż skazany otrzymuje trzy razy dziennie posiłki o odpowiedniej wartości odżywczej, w tym co najmniej jeden posiłek gorący, z uwzględnieniem zatrudnienia i wieku skazanego, a w miarę możliwości także wymogów religijnych i kulturowych oraz napój do zaspokajania pragnienia.

Sprawa została przekazana do rozpoznania przez Biuro Prawne Centralnego Zarządu Służby Więziennej. Argumenty podnoszone przez Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w P. w ocenie Biura Prawnego CZSW nie zasługują na uwzględnienie, albowiem nie znajdują uzasadnienia w postaci niemożności lub trudności w zapewnieniu wnioskodawcy wyżywienia nie zawierającego jedynie wieprzowiny, a nie wyżywienia bezmięsnego.

Nie stwierdzono zatem, aby zapewnienie wyżywienia bezwieprzowego niosło za sobą trudności niemożliwe do spełnienia lub ich spełnienie było obciążone zbyt dużymi kosztami. Mając na uwadze powyższe ustalenia, zarzut podniesiony przez wnioskodawcę, w przytoczonym powyżej zakresie, należy uznać za zasadny.

RPO-623389-VII/09

W dniu 22 czerwca 2009 r. do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynął wniosek Pana Mariusza S., przebywającego w Zakładzie Karnym w P., który skarżył się, iż w dniu 20 czerwca 2009 r. został poddany badaniom na obecność narkotyków w organizmie. Wynik był pozytywny. Wnioskodawca skarżył się, że wynik nie był jednoznaczny i powinien mieć przeprowadzone badanie krwi. Następnie w dniu 7 sierpnia 2009 r. wpłynął kolejny wniosek, w którym wnioskodawca zarzucił administracji zakładu szykanowanie jego osoby poprzez bezpodstawne karanie oraz zwolnienie z pracy w kuchni.

Obie sprawy zostały skierowane do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Ł. w celu zbadania zasadności zarzutów Pana Mariusza S. W dniach: 20 listopada oraz 7 grudnia 2009 r. do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich

wpłynęły odpowiedzi z OISW w Ł., z których wynika, iż zarzuty stawiane przez Pana Mariusza S. są niezasadne.

Jednakże dyrektor OISW w Ł. stwierdził, iż protokół z przeprowadzonego badania nie spełnia wymogów „Instrukcji postępowania w przypadku podejrzenia użycia narkotyku przez osobę osadzoną w jednostce penitencjarnej” Dyrektora Generalnego z dnia 23 czerwca 2006 r. w zakresie pouczenia o uprawnieniu do niewyrażenia zgody na badanie oraz braku pisemnego oświadczenia badanego w powyższym zakresie. Ponadto procedura, na podstawie której realizowano badanie, nie odpowiada warunkom ww. instrukcji. W związku z tym Dyrektor ZK w P. został pisemnie poinformowany o powyższej nieprawidłowości i konieczności dostosowania prowadzonej dokumentacji do wymagań określonych instrukcją.

RPO-614978-VII/09

W dniu 8 kwietnia 2009 r. do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się Pan Grzesław K. z prośbą o wyjaśnienie sprawy zaginięcia jego dokumentacji medycznej, którą złożył zgłaszając się do Zakładu Karnego. W dniu 26 maja 2009 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w O. z prośbą o wyjaśnienie sprawy. W dniu 8 lipca 2009 r. Rzecznik otrzymał odpowiedź, z której wynika, iż skazany nie potrafi wskazać jaka dokumentacja miała mu zaginąć. Ponieważ Rzecznik nie zgodził się z tą odpowiedzią, został wysłany kolejny list do Dyrektora z prośbą o uzupełnienie wyjaśnień.

Odpowiedzią nadesłaną w dniu 17 września 2009 r. Dyrektor poinformował Rzecznika, iż uznał się niewłaściwym i przesłał pismo Rzecznika do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W. W dniu 23 października 2009 r. Rzecznik zwrócił się do Centralnego Zarządu Służby Więziennej z prośbą o wyjaśnienie sprawy z uwagi na fakt, iż Dyrektorzy Okręgowi udzielili wymijających odpowiedzi. W dniu 30 listopada 2010 r. wpłynęła odpowiedź z CZSW informująca, iż dokumentacja medyczna nie zawiera listy dokumentów przedłożonych przez osadzonego, co uniemożliwia stwierdzenie czy doszło do zagubienia dokumentacji. W związku z powyższym stwierdzono naruszenie prawa do dokumentacji medycznej (art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta). Skarga została uznana za zasadną.

RPO-623427-VII/09

W dniu 1 lipca 2009 r. do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynął wniosek Pana Lesława F. z prośbą o zbadanie czy nie doszło do naruszenia prawa poprzez umieszczenie w jego celi mieszkalnej w Zakładzie Karnym w G. osoby, która prawdopodobnie była chora na gruźlicę (nie miała wykonanych badań), co spowodowało zastosowanie kwarantanny wobec niego.

W dniu 22 września 2009 r. Rzecznik uzyskał informację od Dyrektora ZK w G., iż u osoby, u której podejrzewano gruźlicę, prowadzono badania wstępne podczas jej pobytu w celi przejściowej. Nie wykonano jednak prześwietlenia klatki piersiowej, ponieważ nie zaliczono tego badania do badań wstępnych. Po umieszczeniu w celi mieszkalnej, zrobiono jej RTG klatki piersiowej, które ujawniło zmiany w płucach. W związku z tym zarządzono kwarantannę osób z tej celi mieszkalnej.

W dniu 5 października 2009 r. Rzecznik wysłał pismo do Dyrektora ZK w G. z interpretacją przepisów odnoszących się do badań wstępnych. Zdaniem Rzecznika badania wstępne, które przeprowadzane są podczas pobytu w celi przejściowej, w ciągu pierwszych 14 dni po przybyciu do jednostki, obejmują również prześwietlenie klatki piersiowej.

W dniu 5 listopada 2009 r. wpłynęła odpowiedź Dyrektora ZK w G., z której wynika, iż nie zgadza się on z interpretacją Rzecznika, ale zwróci się do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Sz. z prośbą o nadesłanie obowiązującej interpretacji. W dniu 24 grudnia 2009 r. wpłynęła do Biura informacja z OISW w Sz., iż interpretacja przepisów Rzecznika jest prawidłowa. W związku z powyższym skarga Pana Lesława F. jest zasadna z uwagi na fakt, iż w celi mieszkalnej nie powinna być osadzona osoba, która nie miała zrobionego RTG klatki piersiowej. Doszło do naruszenia art. 79b § 1 k.k.w.

RPO-619180-VII/09

Przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich, przeprowadzając wizytację zapobiegawczą w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w K.W., zostali poproszeni przez Dyrektora ww. placówki o podjęcie interwencji w sprawie pobierania przez Zarząd Powiatu K. opłat za wyżywienie wychowanków, wobec których sąd rodzinny uznał za celowe odstąpienie od obciążania kosztami postępowania rodziców nieletniego lub innych osób zobowiązanych do jego alimentacji. Organ prowadzący ośrodek, mimo działań podjętych przez Dyrektora placówki na rzecz zmiany decyzji w tej sprawie, nie wyrażał zgody na wyłączenie rodziców, którzy z mocy decyzji właściwych sądów nie są obciążeni kosztami pobytu nieletnich w ośrodku, z grupy rodziców, wobec

których stosuje się procedurę naliczania i dochodzenia należności z tytułu wyżywienia nieletnich przebywających w ośrodku.

Zgodnie z art. 32 § 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109 ze zm.) kosztami postępowania w sprawie nieletniego sąd rodzinny obciąża rodziców lub inne osoby zobowiązane do jego alimentacji albo nieletniego, chyba że ze względu na warunki materialne i osobiste tych osób uzna za celowe odstąpienie od obciążenia ich kosztami w całości lub w części. W sytuacji, gdy sąd w całości zwolnił rodziców nieletniego z kosztów postępowania, organem zobowiązanym do pokrycia kosztów pobytu nieletniego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym jest organ prowadzący placówkę (powiat), który środki na ten cel pozyskuje zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 13 listopada 2003. r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2008 r. Nr 88, poz. 539).

Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Wojewody Wielkopolskiego oraz Regionalnej Izby Obrachunkowej w P. o przedstawienie stanowiska w przedmiotowej sprawie.

Z udzielonych odpowiedzi wynika, że opłaty za wyżywienie stanowią część należności z tytułu pobytu nieletniego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym. Jeżeli zatem sąd rodzinny w orzeczeniu końcowym odstąpił od obciążenia kosztami postępowania rodziców nieletniego, to powiat jest związany treścią tego orzeczenia i nie może dochodzić od rodziców należności z tytułu wyżywienia nieletnich przebywających w ośrodku. Wydatki na wyżywienie tych nieletnich obciążą budżet powiatu.

Rzecznik Praw Obywatelskich uznał dotychczasowe stanowisko Zarządu Powiatu K. za niezgodne z obowiązującymi przepisami i zwrócił się do ww. organu z prośbą o zmianę decyzji w omawianej sprawie.

Ostatecznie Zarząd Powiatu K. na posiedzeniu w dniu 15 grudnia 2009 r. podjął uchwałę w sprawie odstąpienia od naliczania opłat za wyżywienie wychowanków Młodzieżowego Ośrodka Młodzieżowego w K.W. od rodziców nieletnich, których sąd w całości zwolnił z kosztów postępowania.

RPO-634628-VII/09

Pan Grzegorz K., przebywający w Zakładzie Karnym w O. L., pismem z dnia 30 listopada 2009 r., oraz Pani Magdalena G. pismem z dnia 24 listopada 2009 r. podnieśli szereg aspektów nieprawidłowego podejścia administracji penitencjarnej do Pana Grzegorz K. Wskazane przez wnioskodawców fakty znalazły częściowe potwierdzenie w toku podjętych czynności. Wnioski zawierają m.in. informację, że Pan Grzegorz K. był w okresie od 6 do 23 listopada 2009 r. tylko raz doprowadzony do kąpieli.

Analizując książkę ruchu w trakcie pobytu na oddziale II stwierdzono, że planowana łaźnia dla osadzonych była przeprowadzana w dniu przybycia do zakładu, tj. w piątek 6 listopada 2009 r. Następną kąpiel była organizowana dla skazanych z oddziału II w dniu 13 listopada 2009 r. (piątek). Kolejna kąpiel wypadłaby w dniu 20 listopada 2009 r. (piątek), jednak w związku z naganną postawą została podjęta decyzja o zmianie klasyfikacji, a tym samym miejsca osadzenia. Przybywając do oddziału IV Pan Grzegorz K. skorzystał z kąpeli dopiero w dniu 23 listopada 2009 r.

Ustalono zatem, iż z uwagi na upływ czasu od kąpeli w dniu 13 listopada 2009 r. do dnia następnej kąpeli 23 listopada 2009 r., nie zachowano uprawnienia skazanego określonego w § 30 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. Nr 152, poz. 1493) do skorzystania co najmniej raz w tygodniu z ciepłej kąpeli.

Należy również wskazać, iż w dniu 6 listopada 2009 roku Pan Grzegorz K. został przetransportowany do Zakładu Karnego w H. Został on zakwaterowany w celi nr 213 i przebywał tam do dnia 18 listopada 2009 r. Z wykazu pomieszczeń w budynku mieszkalnym wynika, że pomieszczenie w pawilonie A, oddział II nr 213 określone jest jako świetlica. W zarządzeniu Dyrektora Zakładu Karnego w H. z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie wyznaczenia dodatkowych miejsc zakwaterowania, które obowiązywało do 15 grudnia, pomieszczenie o nr 213 nie figuruje jako dodatkowe miejsca zakwaterowania. Umieszczenie skazanych w tym pomieszczeniu uwarunkowane jest wydaniem aktu prawnego w formie zarządzenia, a nie decyzji na raporcie wychowawcy.

Mając powyższe uwarunkowania na uwadze, uznano powyższe zarzuty za zasadne. W wyniku zbadania pozostałych aspektów nie stwierdzono w nich naruszenia wolności i praw człowieka i obywatela.

RPO-586120-VII/08

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się Pan Dariusz Ż., przebywający w Zakładzie Karnym w W. Żalił się on na brak oświetlenia w kąciu sanitarnym w porze nocnej.

Poczynione ustalenia wykazały, że w Zakładzie Karnym w W., w związku z wdrożonym przez więziennictwo programem oszczędnościowym, stosuje się okresowe wyłączenia prądu w celach mieszkalnych, w tym w porze nocnej. Ponieważ kącie sanitarne w celach nie posiadają odrębnych punktów świetlnych, skutkuje to brakiem oświetlenia nie tylko w celi mieszkalnej, ale i w kąciu sanitarnym.

Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na stanowisku, że taka praktyka jest nieprawidłowa i narusza prawo skazanego do odpowiednich ze względu na zachowanie zdrowia warunków bytowych. Pogląd ten podzielił również Dyrektor Generalny Służby Więziennej. W odpowiedzi na wystąpienie Rzecznika w tej sprawie powiadomił on Rzecznika, że zgodnie z obowiązującymi w Służbie Więziennej wytycznymi, kąćki sanitarne w celach mieszkalnych winny posiadać odrębne punkty świetlne, wyłączane z celi mieszkalnej, a przedsięwzięcia podejmowane w jednostkach penitencjarnych w ramach programu oszczędnościowego nie przewidują wyłączania oświetlenia w kąćkach sanitarnych. Wyjaśnił także, że nieprawidłowości w zakresie zapewnienia koniecznego oświetlenia w kąćkach sanitarnych mogą dotyczyć jedynie tych jednostek, w których kąćki nie są wyposażone w odrębne punkty świetlne, jak to ma miejsce w Zakładzie Karnym w W. Zapewnił jednocześnie, że działania mające na celu zapewnienie właściwego wyposażenia kąćków sanitarnych w punkty świetlne, są stale kontynuowane. W Zakładzie Karnym w W. odstąpiono od stosowania wyłączeń prądu.

RPO-608088-VII/09

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich podjęte zostało z urzędu postępowanie wyjaśniające w sprawie wypadku nadzwyczajnego, który miał miejsce w Zakładzie Karnym w W., dotyczącego pobicia osadzonych Pana Dawida K. i Marcina W. przez współosadzonych Piotra S., Wiesława K., Krzysztofa G. i Daniela B.

W związku z tym wydarzeniem, po przeprowadzeniu wstępnych ustaleń przez administrację zakładu karnego, wobec wszystkich osadzonych wskazanych jako sprawców sporządzono wnioski o ukaranie dyscyplinarne, w tym wobec Piotra S., Krzysztofa G. i Daniela B. za pobicie współosadzonych lub udział w pobiciu. Administracja jednostki skierowała również do prokuratury zawiadomienie o popełnieniu przez te osoby przestępstwa z art. 158 i art. 157 § 1 k.k.

Po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego Prokuratura Rejonowa w B. umorzyła śledztwo przeciwko wszystkim podejrzanym w tej sprawie, na podstawie art. 17 § 1 pkt 1 k.p.k., wobec braku danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu. W przypadku podejrzanego Piotra S. postępowanie wykazało, że dopuścił się on naruszenia nietykalności cielesnej pokrzywdzonych, którego skutkiem był rozstrój zdrowia trwający poniżej 7 dni. Czyn ten zakwalifikowano zatem jako przestępstwo z art. 157 § 2 k.k., ścigane z oskarżenia prywatnego (pokrzywdzeni nie złożyli wniosku o ściganie). W przypadku osadzonych Daniela B. i Krzysztofa G. postępowanie wyjaśniające nie dostarczyło żadnych dowodów na to, iż dopuścili się oni pobicia współosadzonych.

W związku z powyższym Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Dyrektora Zakładu Karnego w W. o rozważenie, czy w świetle ustaleń postępowania przygotowawczego nie zachodzą okoliczności uzasadniające podjęcie wobec Daniela B. i Krzysztofa G. działań w trybie art. 149 k.k.w. („Jeżeli zostały ujawnione nowe fakty lub dowody nie znane przedtem, wskazujące na to, iż ukarany jest niewinny, dyrektor zakładu karnego uchyla karę dyscyplinarną i uznaje ją za niebyłą oraz podejmuje stosowną decyzję mającą na celu uchylenie skutków ukarania.”).

Dyrektor Zakładu Karnego w W. przychylił się do wniosku Rzecznika i uchylił decyzję o ukaraniu dyscyplinarnym Daniela B. Stosowną dokumentację dotyczącą skazanego Krzysztofa G. przesłał do Zakładu Karnego w H., gdzie skazany obecnie przebywa, w celu zajęcia przez dyrektora jednostki stanowiska w sprawie, w trybie art. 149 k.k.w.

RPO-620180-VII/09

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwróciła się Pani Anna K., przebywająca w Areszcie Śledczym w K. Żaliła się ona, że została niesłusznie ukarana dyscyplinarnie. Opisując okoliczności zdarzenia podała, że skutkiem tego, iż odmówiła prośbie współosadzonych podjęcia działań niezgodnych z obowiązującymi w areszcie zasadami, inne osadzone ubliżały jej, została opluta i uderzona. Po ujawnieniu tego zdarzenia wszystkie osoby uczestniczące w zajściu – w tym i ona – zostały ukarane dyscyplinarnie.

Na prośbę Rzecznika całość skargi osadzonej zbadał Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w K. W udzielonych Rzecznikowi wyjaśnieniach nie wskazano, aby to Anna K. wywołała konflikt, w którym została poszkodowana, lub przyczyniła się do jego eskalacji, co mogłoby być podstawą do wymierzenia jej kary dyscyplinarnej.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do sądu penitencjarnego o zbadanie zasadności ukarania dyscyplinarnego Anny K. w trybie nadzoru penitencjarnego. Ustalenia poczynione przez sędziego penitencjarnego wykazały, że w konflikcie, jaki powstał między Anną K. a innymi osadzonymi, była ona osobą pokrzywdzoną. Co prawda, w reakcji na uderzenie przez współosadzoną również uderzyła ją, jednak działanie to należało uznać za obronę przed agresją. Taką ocenę wydarzeń przyjęła też administracja Aresztu, która w zawiadomieniu o popełnieniu przestępstwa do prokuratury, wskazała Annę K. jako osobę pokrzywdzoną.

Sędzia uznał, iż nie można przyjąć, że Anna K. sprowokowała konflikt lub w jakikolwiek sposób przyczyniła się do takiego jego przebiegu. Mając na względzie powyższe sędzia uznał decyzję o ukaraniu dyscyplinarnym jako niezasadną.

RPO-628793-VII/09

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się tymczasowo aresztowany Pan Algis M., przebywający w Zakładzie Karnym w P. Żalił się on, że dostarczone dla niego przez rodzinę do jednostki książki zawierające akty prawne, nie zostały przyjęte.

Ustalenia poczynione w toku podjętego postępowania wyjaśniającego wykazały, że w dniu 25 maja 2009 r. do Zakładu Karnego w P. wpłynęła adresowana do osadzonego paczka, zawierająca książkę. Paczka ta została zwrócona do nadawcy, ponieważ uznano, że oprócz zezwolenia organu dysponującego, tymczasowo aresztowany powinien posiadać również zgodę Dyrektora Zakładu Karnego na otrzymanie książek.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Ł., który na prośbę Rzecznika zbadał skargę, stanął na stanowisku, że w świetle obowiązujących przepisów postępowanie administracji Zakładu Karnego w P. było nieuprawnione. Dyrektor Okręgowy uznał, że zgodnie z art. 110a § 1 k.k.w. osadzony ma prawo posiadać książki w celi, zaś art. 215 § 2 k.k.w. nakłada na administrację jednostki penitencjarnej obowiązek umożliwienia tymczasowo aresztowanemu przygotowania się do obrony. W opinii Dyrektora Okręgowego wymóg posiadania zgody Dyrektora Zakładu Karnego na przekazanie książki nie znajdował uzasadnienia, dlatego skargę osadzonego uznał za zasadną.

RPO-563081-VII/07

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się Pan Sebastian G., odbywający karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w P. Autor skargi żalił się między innymi na zasady organizacji spacerów w ww. jednostce penitencjarnej.

Rzecznik Praw Obywatelskich, po zapoznaniu się z fragmentami porządku wewnętrznego Zakładu Karnego w P., załączonymi do sprawozdania z postępowania wyjaśniającego przeprowadzonego przez Dyrektora Zakładu na okoliczność skargi skazanego, stwierdził, że jeden z zapisów odnoszący się do sposobu udzielania spacerów sankcjonuje możliwość naruszenia praw skazanych. Przepis ten stanowił, że spacerów nie udziela się w innych godzinach, jeżeli w przewidzianym czasie jego trwania skazany uczestniczy w zajęciach kulturalno-oświatowych lub odbywa widzenie na terenie zakładu.

Administracja zakładu karnego jest zobowiązana do zapewnienia skazanemu możliwości korzystania ze wszystkich przysługujących mu uprawnień. Zatem skazany nie może być narażony na sytuację, w której musi rezygnować z jednego uprawnienia na rzecz innego przysługującego mu prawa. Taką sytuację przewidywał powyższy przepis porządku wewnętrznego.

Ponadto w porządku wewnętrznym Zakładu znalazł się zapis, który skutkował ograniczeniem uprawnień skazanych, odbywających karę w warunkach zakładu karnego typu półotwartego, do używania wyrobów tytoniowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich w piśmie skierowanym do Dyrektora Zakładu Karnego w P. przedstawił swoje stanowisko w omawianej sprawie i wskazał na potrzebę dokonania zmian powyższych regulacji. Dyrektor Zakładu w piśmie z dnia 25 lutego 2010 r. podzielił stanowisko Rzecznika i poinformował, iż w Zakładzie Karnym w P. od dnia 1 grudnia 2009 r. obowiązuje nowy porządek wewnętrzny, w którego treści nie znalazły się zakwestionowane zapisy.

RPO-638287-VII/10

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się Pan Marcin M., przebywający w Areszcie Śledczym w W. Żalił się on na niewłaściwe załatwienie jego skarg przez organy więziennictwa.

Na prośbę Rzecznika Praw Obywatelskich skargę zbadał Centralny Zarząd Służby Więziennej. Z przedstawionych Rzecznikowi ustaleń wynikało, że skazany złożył do Dyrektora Aresztu Śledczego w W. cztery skargi: z dnia 26 października oraz 9, 16 i 20 listopada. Z uwagi na nieotrzymanie odpowiedzi na swoje pismo kierowane do Dyrektora Aresztu, w dniu 13 listopada 2009 r. skierował ponadto skargę do Centralnego Zarządu Służby Więziennej.

Sposób postępowania ze skargami osadzonych jest uregulowany w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobów załatwiania wniosków, skarg i prośb osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Zgodnie z przepisem § 8 ust. 1 rozporządzenia skarga powinna być rozpatrzona w terminie 14 dni. Termin ten może ulec wydłużeniu, jeżeli jej rozpoznanie wymaga podjęcia dodatkowych czynności, jednak o przedłużeniu terminu należy powiadomić wnoszącego skargę. W przypadku rozpatrywania skargi Marcina M. z dnia 26 października 2009 r. wskazane powiadomienie skierowano do niego dopiero w dniu 17 listopada 2009 r., czym naruszono przepis rozporządzenia.

Nieprawidłowym było także postępowanie Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W., który skargę osadzonego z dnia 13 listopada 2009 r., przekazaną mu przez Centralny Zarząd Służby Więziennej bezpośrednio do załatwienia, przesłał celem załatwienia do Dyrektora Aresztu Śledczego w W.

W toku postępowania wyjaśniającego przeprowadzonego przez Centralny Zarząd Służby Więziennej stwierdzono ponadto nieprawidłowości w postępowaniu z korespondencją wewnętrzną osadzonych, polegające na tym, że osadzeni nie kwitowali daty odbioru korespondencji urzędowej od Dyrektora Aresztu, będącej odpowiedzią na złożone przez nich skargi. Uniemożliwiało to stwierdzenie, czy i

kiedy faktycznie została ona doręczona. Na polecenie Centralnego Zarządu Służby Więziennej podjęto działania mające na celu zmianę wadliwej praktyki.

RPO-633636-VII/09

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwróciła się Pani Katarzyna K., przebywająca w Areszcie Śledczym w Ł., która podnosi zarzuty dotyczące nieodpowiednich warunków bytowych, niewłaściwej opieki medycznej, złego traktowania oraz nieuzasadnionego i wielokrotnego wymierzania kary w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej.

Na prośbę Rzecznika skargę Pani Katarzyny K. zbadał Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Ł. W toku przeprowadzonych czynności wyjaśniających ustalono, iż zasadnym okazał się tylko jeden zarzut, dotyczący nieuzasadnionego wymierzenia jednej z kar w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej.

Zgodnie z art. 143 § 3 k.k.w. karę dyscyplinarną umieszczenia w celi izolacyjnej można wymierzyć skazanemu, który popełnił przekroczenie naruszające w poważnym stopniu obowiązującą w zakładzie karnym dyscyplinę i porządek. Z poczynionych ustaleń wynika, że w dniu 12 października 2009 r. osadzonej wymierzono karę umieszczenia w celi izolacyjnej na okres 14 dni w zawieszeniu na 1 miesiąc za nawiązywanie nielegalnych kontaktów i wulgarnie zachowanie. W ocenie Rzecznika, jak i Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Ł. była to kara nieadekwatna do stopnia zawinienia, przekroczenie nie spełniało bowiem przesłanek ustawowych.

Mając na uwadze powyższe ustalenia oraz obowiązujący stan prawny stwierdzić należy, iż zarzut Pani Katarzyny K. w zakresie nieuzasadnionego wymierzenia jednej z kar w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej okazał się zasadny.

RPO-628003-VII/09

Pan Rafał S., przebywający w Zakładzie Karnym w Ł., pismem z dnia 19 sierpnia 2009 r., oraz Pani Monika S. pismem z dnia 27 sierpnia 2009 r. zakwestionowali sposób korzystania z aparatów telefonicznych w Zakładzie Karnym w Ł. oraz podnieśli fakt nieprzetransportowania skazanego do innej jednostki penitencjarnej pomimo choroby nowotworowej ich córki.

Nie stwierdzono naruszenia wolności i praw człowieka i obywatela w zakresie korzystania z aparatów telefonicznych. Natomiast inne wskazane przez wnioskodawców fakty znalazły częściowe potwierdzenie w toku podjętych czynności.

W trakcie polemiki z Dyrektorem Okręgowym Służby Więziennej w Ł. zwrócono jego uwagę na fakt, iż wnioskodawcy zwrócili się z prośbą o przetransportowanie

skazanego do innej jednostki penitencjarnej, który to wniosek – w świetle podanych przez nich okoliczności, które mogły być zweryfikowane na podstawie informacji posiadanych przez wychowawcę działu penitencjarnego – wydawał się znajdować swoje uzasadnienie w szczególnej sytuacji zdrowotnej ich córki (choroba nowotworowa).

W notatce starszego wychowawcy działu penitencjarnego sporządzonej dnia 7 października 2009 r. nie odniesiono się we właściwy sposób do wskazanej powyżej przesłanki, wbrew dyspozycji Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 30 marca 2009 r. w sprawie transportowania skazanych.

Rzecznik wskazał, iż szereg przepisów kodeksowych, chroniących w niezbędnym zakresie życie rodzinne skazanych, podobnie jak dyrektywa humanitarnego wykonywania kary, wydaje się podważać wskazaną przez administrację penitencjarną zasadę uwzględniania „przede wszystkim” aktualnego stanu zaludnienia. Podniesiono również, że w § 3 instrukcji, oprócz „wolnych miejsc zakwaterowania” wskazano również „miejsce zamieszkania skazanego”.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Ł. uznał powyższą argumentację za uzasadnioną. W wyniku powyższych działań, w dniu 9 lutego 2010 r. Pan Rafał S. został wytransportowany do Aresztu Śledczego w I. Mając powyższe uwarunkowania na uwadze, zarzut wcześniejszego nieprzetransportowania wnioskodawcy bliżej jego miejsca zamieszkania uznano za zasadny.

RPO-619259-VII/09

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęła skarga skazanego Andrzeja Sz. odbywającego karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w W. Osadzony stwierdził, że sędzia penitencjarny Sądu Okręgowego w P. bezpodstawnie odmówił mu zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego na czas nieprzekraczający 5 dni w wypadku szczególnie dla niego ważnym, jakim był udział w pogrzebie brata.

W toku czynności wyjaśniających m.in. zwrócono się do Dyrektora Zakładu Karnego w W. z prośbą o przesłanie kserokopii zarządzenia sędziego penitencjarnego wydanego w przedmiotowej sprawie.

Po przeanalizowaniu ww. zarządzenia, Rzecznik Praw Obywatelskich wystosował do Prezesa Sądu Okręgowego w P. pismo, w którym wskazywał, że sędzia penitencjarny odmawiając uwzględnienia prośby skazanego Andrzeja Sz. o udzielenie mu zezwolenia, o którym mowa w art. 141a k.k.w., wziął pod uwagę charakter i liczbę przestępstw, za które skazany Andrzej Sz. odbywa kary, sumę kar pozostających mu jeszcze do wykonania, wysoki stopień jego demoralizacji i bezkrytyczny stosunek do dotychczasowego życia, a także jego zachowanie w toku odbywania kary.

Jednocześnie Rzecznik zauważył, iż sędzia penitencjarny nie odniósł się do możliwości uczestniczenia skazanego w pogrzebie w asyście funkcjonariuszy Służby Więziennej.

Ponadto, Rzecznik podkreślił, że kwestia udzielenia zgody skazanemu na opuszczenie zakładu karnego na czas nieprzekraczający 5 dni w wypadku szczególnie dla niego ważnym była przedmiotem zainteresowania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Następnie Rzecznik przytoczył orzecznictwo Trybunału w sprawach podobnych do sprawy skazanego Andrzeja Sz. i skonstatował, iż w przedmiotowej sprawie mogło dojść do naruszenia art. 8 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Z tego względu Rzecznik zwrócił się do Prezesa Sądu Okręgowego w P. z prośbą o zbadanie sprawy oraz zajęcie stanowiska.

Stanowisko Rzecznika zostało w całości uwzględnione. W związku z tym Prezes Sądu Okręgowego w P. zobowiązał Przewodniczącego Wydział V Penitencjarnego i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych Sądu Okręgowego w P. do omówienia problematyki stosowania art. 141a § 1 k.k w. w kontekście przytoczonych powyżej orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

RPO-638345-VII/10

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się Pan Wojciech Sz., odbywający karę pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w B. Żalił się on, że administracja więzienna nie wyraziła zgody na zawarcie przez niego związku małżeńskiego na terenie jednostki penitencjarnej.

Na prośbę Rzecznika Praw Obywatelskich skargę zbadał Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w B. Dokonane przez niego ustalenia wykazały, że skazany dwukrotnie występował do Dyrektora Aresztu Śledczego w B. o wyrażenie zgody na zawarcie związku małżeńskiego. Obie prośby zostały rozpatrzone odmownie. Opiniujący je wychowawcy jako powód odmowy wskazywali fakt popełnienia przez skazanego samouszkodzenia i jego naganne zachowanie.

W art. 4 k.k.w. stanowi się, że skazany zachowuje prawa i wolności obywatelskie (§2), a karę wykonuje się w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej osadzonego (§1). Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w B. stanął na stanowisku, że jeśli nie ma żadnych przeciwwskazań natury prawnej, skazany może w pełni korzystać z przysługującego mu prawa do zawarcia związku małżeńskiego. Zgoda Dyrektora Zakładu Karnego na zawarcie związku małżeńskiego na terenie jednostki penitencjarnej ma charakter „techniczny” i odnosi się do kwestii organizacyjnych: pobytu na terenie zakładu karnego urzędnika, świadków zawarcia małżeństwa, osób bliskich, a także miejsca i czasu uroczystości. Dyrektor Okręgowy stwierdził, że naganne zachowanie skazanego, w tym popełnienie samouszkodzenia, nie może być

uznane za przeciwwskazanie do zawarcia przez niego związku małżeńskiego. Postępowanie administracji jednostki w tym przedmiocie uznał za nieprawidłowe, a skargę skazanego za uzasadnioną.

RPO-605981-VII/09

W związku z otrzymanym meldunkiem o wypadku nadzwyczajnym, jaki miał miejsce w dniu 22 grudnia 2008 r. w Areszcie Śledczym w P., Rzecznik Praw Obywatelskich podjął z urzędu sprawę dotyczącą pobicia skazanego Waldemara S. przez współosadzonego.

Na podstawie zgromadzonego materiału w sprawie stwierdzono, że działania administracji Aresztu Śledczego w P. były realizowane prawidłowo i zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. W dniu 5 stycznia 2009 r. powiadomiono Prokuraturę Rejonową w P. o popełnieniu przestępstwa przez współosadzonego, który to organ postanowieniem z dnia 21 kwietnia 2009 r. umorzył śledztwo w sprawie wobec niewykrycia sprawców czynu.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich powyższe rozstrzygnięcie zapadło przedwcześnie. Analiza materiału dowodowego zebranego w sprawie wykazała, iż nie został spełniony cel postępowania przygotowawczego, o którym mowa w art. 297 § 1 pkt 4 k.p.k. tj. wszechstronne wyjaśnienie okoliczności sprawy.

Działając na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich, zwrócono się do Prokuratury Okręgowej w P. z prośbą o zbadanie w trybie sprawowanego nadzoru służbowego przedmiotowej sprawy pod kątem oceny prawidłowości stanowiska zajętego przez organ prokuratury. Pismem z dnia 5 listopada 2009 r. Rzecznik został poinformowany, że Prokuratura Okręgowa w P. poleciła Prokuratorowi Rejonowemu w P., bez zbędnej zwłoki, uruchomienie instytucji procesowej w trybie art. 327 § 1 k.p.k. i podjęcie na nowo umorzonego śledztwa w sprawie celem wykonania uzupełniających czynności dowodowych, które pogłębią dotychczasowe ustalenia dowodowe postępowania.

Podjęte postępowanie w powyższej sprawie zostało zakończone wniesieniem aktu oskarżenia do Sądu Rejonowego w P. przeciwko współosadzonemu. Ostatecznie, wyrokiem z dnia 25 lutego 2010 r. Sąd Rejonowy w P. uznał oskarżonego winnym zarzucanego mu aktem oskarżenia czynu i skazał na karę 4 miesięcy pozbawienia wolności.

RPO-517792-VII/05

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się ze skargą osadzony Zygmunt G., podnosząc zarzut niewłaściwych warunków panujących w łazni podczas kąpieli w

Zakładzie Karnym w W. Osadzony wskazywał, iż jednorazowo z łaźni korzystało więcej osób niż było stanowisk prysznicowych, co nie pozwalało osadzonym na swobodne korzystanie z kąpeli.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w P., do którego Rzecznik zwrócił się o udzielenie wyjaśnień w sprawie, potwierdził taki stan rzeczy. Stwierdził jednocześnie, że przepisy nie nakładają na administrację jednostki penitencjarnej obowiązku zapewnienia osadzonym kąpeli w warunkach, w których jedna osoba ma do dyspozycji jedno stanowisko prysznicowe i na tej podstawie uznał skargę osadzonego za bezzasadną.

W tej sytuacji Rzecznik zwrócił się o zajęcie stanowiska do Centralnego Zarządu Służby Więziennej wskazując, że mimo iż przepisy nie odnoszą się szczegółowo do kwestii sposobu udzielania kąpeli osadzonym, należy przyjąć, że – tak jak w całym procesie wykonywania kary pozbawienia wolności – obowiązuje tu zasada humanitarnego traktowania osób pozbawionych wolności, z poszanowaniem ich godności. Mając to na względzie należy przyjąć, że kąpiel osadzonych powinna odbywać się w warunkach zapewniających każdemu osadzonemu minimum intymności, odpowiadających pod tym względem ogólnie przyjętym w społeczeństwie standardom, z poszanowaniem godności osobistej.

Centralny Zarząd Służby Więziennej w całości podzielił stanowisko Rzecznika, uznając, że jednostki penitencjarne winny podejmować działania w celu wyeliminowania sytuacji, w których liczba korzystających z łaźni przekracza liczbę stanowisk prysznicowych.

Centralny Zarząd poinformował również, że przedstawiciele Biura Kwatermistrzowsko - Inwestycyjnego CZSW w toku przeprowadzanych kontroli w zakładach karnych i aresztach śledczych, każdorazowo zwracają uwagę na konieczność wykonania w łaźniach ścianek działowych między stanowiskami prysznicowymi tak, aby zapewnić jednemu osadzonemu jedno stanowisko.

RPO-627964-VII/09

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się Pan Marcin C., przebywający w Zakładzie Karnym w D., stanowiącym zakład karny typu półotwartego. Skarżył się on na warunki socjalno-bytowe oraz nieprawidłowości związane z odbywaniem kary pozbawienia wolności w tamtejszej jednostce. Wśród tych ostatnich wskazywał m.in. na faktyczne pozbawienie możliwości osób używających wyroby tytoniowe palenia w porze nocnej.

W przedmiotowej sprawie Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego SW w Rz. Dyrektor w nadesłanej odpowiedzi uznał wszystkie zarzuty przytoczone przez skazanego za niezasadne.

W związku z wątpliwościami dotyczącymi sposobu uregulowania używania wyrobów tytoniowych w ww. jednostce, które nasiliły się po otrzymanej od Dyrektora Okręgowego odpowiedzi, Rzecznik zwrócił do Dyrektora ZK w D. z prośbą o nadesłanie Porządku wewnętrznego tamtejszej jednostki. Analiza jego treści w części dotyczącej powyższych wątpliwości uzasadniała ponowne zwrócenie się do Dyrektora Okręgowego SW w Rz. W skierowanym do niego piśmie Rzecznik zauważył, iż zgodnie z przyjętymi w Porządku zasadami, palenie wyrobów tytoniowych dopuszczalne jest w tamtejszej jednostce tylko poza celami mieszkalnymi - w oddziałowych palarniach, wyznaczonych miejscach na placach spacerowych oraz na terenie wygrodzonym. Korzystanie z tych miejsc przez skazanych dopuszczalne jest zaś pomiędzy zakończeniem apelu porannego a ogłoszeniem przygotowania do ciszy nocnej. Takie uregulowanie powoduje w praktyce brak możliwości używania wyrobów tytoniowych przez osoby pozbawione wolności w ZK w D. w porze nocnej. Jego obecne brzmienie nie jest ponadto zgodne z treścią obowiązującego w tej mierze rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 listopada 1996 r. w sprawie określenia zasad dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych w obiektach zamkniętych podległych Ministrowi Sprawiedliwości (Dz. U. Nr 140, poz. 658 oraz z 1998 r. Nr 12, poz. 54). Rozporządzenie to w § 3 pkt 2 w odniesieniu do zakładów typu półotwartego, w których stosuje się zamknięcie cel mieszkalnych w porze nocnej, nakazuje stosowanie zasad używania wyrobów tytoniowych obowiązujących w zakładach karnych typu zamkniętego. Przez owe zasady rozumieć zaś należy konieczność wyznaczenia cel mieszkalnych przeznaczonych dla osób palących. Wprawdzie w analizowanym porządku wewnętrznym określono, iż cele mieszkalne pozostają otwarte przez całą dobę, lecz możliwość ich opuszczenia w porze nocnej uzależniona jest od zgody przełożonego. Faktycznie zatem, nawet dysponując taką zgodą, skazany palący nie mógłby skorzystać z tego uprawnienia w palarni z uwagi na zakaz palenia w porze nocnej.

W odpowiedzi z dnia 1 marca 2010 r. Dyrektor Okręgowy SW w Rz. poinformował Rzecznika o zmianie postanowień porządku wewnętrznego Zakładu Karnego w D., poprzez umożliwienie osadzonemu w niej przebywającym poruszania się po terenie zakładu, w celu skorzystania z wyodrębnionej w nim palarni.

RPO-629347-XVIII/09

Sprawa podjęta z inicjatywy RPO 15 września 2009 r. po publikacji prasowej: „Kasjerki nie mają w umowie udzielania informacji” zamieszczonej w Gazecie Wyborczej, z której wynikało, że kasjerki pracujące w kasach na stacjach kolejowych nie udzielają informacji na temat połączeń pasażerskich, natomiast okienka informacji są likwidowane, nie sposób również uzyskać informacji o połączeniach innej spółki PKP niż ta, która prowadzi okienko. Z pisma Prezesa Zarządu PKP Przewozy Regionalne Sp. z o.o. wynika, iż kasjerki mają obowiązek udzielania informacji dot.

połączeń również wykonywanych przez inne spółki PKP. Z pisma Dyrektora Biura PKP INTERCITY S.A. wynika, iż spółka w krótkim okresie czasu zwiększyła zakres działalności firmy z obsługi 174 pociągów i 161 kas do obsługi 555 pociągów i 293 kas, co mogło mieć wpływ na problemy dotyczące standardu obsługi. Spółka wdraża jednakże nowe Standardy Obsługi Klienta, co ma przyczynić się do podnoszenia jakości wykonywanych usług. Z otrzymanej w sprawie odpowiedzi wynika także, iż kasy biletowe mają zapewniać dostęp do szeroko pojętej informacji. Spółka prowadzi również Centra Obsługi Klienta, informację internetową www.intercity.pl oraz infolinię. Sprawa została zakończona 19 stycznia 2010 r.

RPO-605984-XVIII/09

Sprawa podjęta z inicjatywy Rzecznika Praw Obywatelskich 6 stycznia 2009 r. na podstawie publikacji Gazety Wyborczej „Ulgowy bilet tylko dla rodziców z dzieckiem”, zakończona 16 marca 2010 r. Sprawa dotyczyła zwolnienia z obowiązku ponoszenia opłat za przejazd środkami komunikacji miejskiej osoby towarzyszącej niepełnosprawnemu dziecku w drodze do szkoły. Powyższe zwolnienie nie dotyczy jednak rodziców wracających bez dziecka ze szkoły do domu, a także jadących odebrać niepełnosprawne dziecko ze szkoły. W rzeczywistości powoduje to, iż osoby te zmuszone są do ponoszenia pełnego kosztu biletu miesięcznego, a zwolnienie z opłat jest jedynie iluzoryczne. W sprawie zwrócono się do Prezydenta Miasta Katowice, Prezydenta Miasta Sosnowca oraz do Ministerstwa Edukacji Narodowej – Departamentu Zwiększania Szans Edukacyjnych. Prezydenci Miasta Katowic i Sosnowca poinformowali, iż ww. miasta są członkami Komunikacyjnego Związku Komunalnego GOP, a uprawnienia do przejazdów bezpłatnych osób niepełnosprawnych i ich opiekunów reguluje „Taryfa przewozu osób i bagażu w komunikacji miejskiej KZK GOP”. Zdaniem Prezydentów Miast KZK GOP posiada bardzo rozbudowany system uprawnień do przejazdów bezpłatnych i ulgowych i trudno jest stwierdzić, iż w przedmiotowej sprawie może dochodzić do naruszenia wolności i praw człowieka i obywatela. Zdaniem KZK GOP wprowadzenie kolejnej ulgi bez rekompensaty od instytucji publicznej mogłoby oznaczać wzrost cen biletów bądź ograniczenie oferty przewozowej.

W związku z powyższym Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich – Zespół Terenowy w Katowicach zwróciło się do Ministerstwa Edukacji Narodowej z prośbą o udzielenie informacji dotyczących wykładni art. 17 pkt 3a ustawy z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty w aspekcie podróży rodziców odbywanej w

celu odebrania dzieci uprawnionych do bezpłatnej podróży środkami komunikacji miejskiej ze szkoły. Ministerstwo Edukacji Narodowej – Departament Zwiększania Szans Edukacyjnych poinformował Rzecznika, iż w sytuacji kiedy organ prowadzący szkołę nie zapewnia uczniom transportu i opieki w czasie przewozu, zobowiązany jest ponosić koszty przejazdu do szkoły zarówno ucznia niepełnosprawnego, jak i jego rodzica/opiekuna, na zasadach określonych w umowie zawartej z wójtem, burmistrzem, prezydentem miasta. W przypadku braku możliwości osiągnięcia kompromisu, gmina jest zobowiązana we własnym zakresie zapewnić tym uczniom transport i opiekę w czasie przewozu do szkoły.

Niniejsze stanowisko zostało przedstawione Prezydentowi Miasta Katowice, który poinformował Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich – Zespół Terenowy w Katowicach, iż stanowisko MEN dotyczące zobowiązania gminy do zapewnienia we własnym zakresie uczniom niepełnosprawnym transportu i opieki w drodze do szkoły i domu zostało przekazane odpowiednim służbom z poleceniem stosowania.